

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM **la disciplina** **LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ**

Niveluri de studii: primar, gimnazial și liceal
profilurile umanist, real, general

Chișinău, 2026

Coordonatori, Ministerul Educației și Cercetării:

- Valentina OLARU, Secretară de Stat, doctor în pedagogie
- Corina LUNGU, șefă Direcția politici curriculare în învățământul general
- Daniela TÎRSÎNĂ, consultant principal Direcția politici curriculare în învățământul general.

Expert național:

- Ana ȚÎBULEAC, doctor în științele educației, lector universitar, UPS „Ion Creangă”, mun. Chișinău.

Grupul de lucru:

- Ecaterina COJUHARI, coordonatoare la disciplină, expert în domeniul curriculumului, doctor în pedagogie, cercetător științific superior, conferențiar, Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău.
- Liudmila CASCO, expert în domeniul curriculumului, profesoară de limba și literatura ucraineană, grad didactic II, Gimnaziul „Olga Cobîleanskaia”, satul Unguri, raionul Ocnița.
- Maria CHIRILOVA, expert în domeniul curriculumului, profesoară de limba și literatura ucraineană, grad didactic I, Liceul Teoretic din satul Tețcani, raionul Briceni.
- Ana LUPU, expert în domeniul curriculumului, profesoară de limba și literatura ucraineană, grad didactic I, Gimnaziul din satul Vasileuți, raionul Rîșcani.
- Nadejda PRODANIUC, expert în domeniul curriculumului, profesoară de limba și literatura ucraineană, grad didactic I, Liceul Teoretic din satul Tețcani, raionul Briceni.
- Svitlana ZHYVOHLIAD, expert în domeniul curriculumului, profesoară de limba și literatura ucraineană, grad didactic I, Liceul Teoretic „Mihail Koțiubinski”, Chișinău.

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Концепція навчальної дисципліни.....	5
3. Адміністрування дисципліни	9
4. Специфічні компетенції дисципліни.....	11
5. Профільна диференціація навчальної дисципліни (ліцейський цикл).....	15
6. Навчальні одиниці	19
Рівень освіти: початковий	19
Рівень освіти: гімназійний	109
Рівень освіти: ліцейський	221
7. Очікувані результати навчання за класами.....	341
8. Нормативні та методологічні джерела	352

1. ВСТУП

1.1. Ідентифікація та курикулярне позиціонування

Курикулум з навчальної дисципліни «Українська мова та література» є нормативним документом, що визначає стратегію проєктування, реалізації та оцінювання освітнього процесу у I–XII класах загальноосвітніх закладів Республіки Молдова. Курикулум ґрунтується на загальній концептуальній базі дисципліни «Рідна мова та література», узгодженій для української, болгарської та гагаузької мов; навчальні одиниці, зміст і результати навчання конкретизовані з урахуванням особливостей української мови, літератури та культурної спадщини

Документ базується на національних та міжнародних стандартах:

Національна база: Кодекс про освіту Республіки Молдова, Рамковий документ національного курикулуму (CRCN, 2025), чинний *Planul-cadru*, Концепція розвитку шкільного курикулуму та Національна стратегія розвитку «Освіта 2030».

Міжнародні орієнтири: Рамка компетентностей для культури демократії (RFCDC, Council of Europe), OECD Learning Compass 2030, Європейська рамка цифрових компетентностей (DigComp 2.2), Європейська рамка компетентностей для сталого розвитку (GreenComp), а також рекомендації щодо інтеграції штучного інтелекту в освіту.

1.2. Місце в системі освіти та функції дисципліни

Дисципліна входить до складу навчальної галузі «Мова і спілкування» і є обов'язковою для вивчення на всіх рівнях загальної освіти.

Дисципліна виконує такі функції:

формувальну: розвиток критичного мислення та культурної ідентичності;

інформаційну: засвоєння базових систематизованих знань про українську мову, мовленнєві норми, українську літературу та етнокультурні традиції;

прикладну: успішне застосування мовних, мовленнєвих та читацьких умінь у навчальних та життєвих ситуаціях;

інтегративну: встановлення міжпредметних зв'язків і розвиток функціональної грамотності;

орієнтуючу: підтримка процесів соціалізації та професійно-освітнього самовизначення.

1.3. Внесок дисципліни у формування ключових компетенцій

Дисципліна «Українська мова та література» робить безпосередній внесок у формування ключових компетенцій, передбачених Рамковим документом національного курикулума, насамперед компетенції спілкування рідною мовою в умовах багатомовності; особистісних, соціальних та навчальних компетенцій; цифрової компетенції; громадянських компетенцій; компетенцій культурної обізнаності та самовираження.

Дисципліна «Українська мова та література», забезпечуючи комплексний розвиток ключових компетенцій, сприяє становленню учня як громадянина Республіки Молдова, створює умови для осмислення національного контексту, культурних особливостей та сучасних суспільних процесів країни, сприяє збереженню етнокультурної ідентичності та розвитку міжкультурного діалогу в умовах багатомовності, а також формує в учнів навички

рефлексії, почуття відповідальності та прагнення до активної участі в житті суспільства. Дисципліна забезпечує розвиток усного та писемного мовлення, читацької грамотності й критичного мислення, ознайомлює учнів із багатою спадщиною української літератури та культури.

1.4. Профільна диференціація (ліцейський цикл, X–XII класи)

Реалізація дисципліни на ліцейському етапі ґрунтується на диференціації навчальних завдань із одночасним збереженням єдиної культурно-літературної основи.

Гуманітарний профіль (U): естетико-філологічна спрямованість (поглиблений аналіз літературних творів, герменевтика, академічне й творче письмо).

Реальний профіль (R)*: прагматико-функціональна спрямованість (робота з інформаційними та науково-популярними текстами, розвиток логічного мислення й аргументації, STEAM-підхід).

Загальний профіль (G):** соціально-комунікативна спрямованість (прагматична комунікація, медіаграмотність, соціальна інтеграція).

1.5. Місія дисципліни та профіль випускника

Місія дисципліни — підготовка учня до ефективного та усвідомленого використання рідної мови, як інструмента самовираження, комунікації, безперервного навчання та міжкультурного діалогу в багатомовному суспільстві Республіки Молдова, а також формування читацької культури, естетичного смаку, національної свідомості, ціннісних орієнтирів і здатності до осмислення культурної спадщини українського народу в контексті європейських і загальнолюдських цінностей.

Ключові характеристики профілю випускника:

- впевнено й вільно володіє рідною мовою в навчальному, суспільному та цифровому середовищах;
- володіє розвиненою читацькою культурою, навичками аналізу й інтерпретації текстів різних типів і форматів;
- здатний критично мислити та аргументовано відстоювати власну позицію;
- усвідомлює свою етнокультурну ідентичність у гармонії з громадянською приналежністю до суспільства Республіки Молдова;
- цінує українську літературу як складову національної й світової культурної спадщини та використовує набутий читацький і культурний досвід для особистісного розвитку й активної участі в житті суспільства.

2. КОНЦЕПЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Концептуальні домени, епістемологічні принципи

Концепція дисципліни охоплює наступні **ключові домени**:

- мовленнєвий розвиток учнів як носіїв рідної мови;
- літературний і читацький розвиток як основу для формування ціннісної свідомості, естетичного смаку та етнокультурної пам'яті;
- комунікативні, текстові та інтерпретаційні компетенції;

- розвиток критичного мислення, рефлексії, культури аргументованого діалогу та академічної доброчесності;
- формування етнокультурної ідентичності в умовах багатомовного й полікультурного суспільства;
- цифрову грамотність, медіаосвіту та безпечну роботу з мультимодальними текстами;
- використання рідної мови як ресурсу міжмовного трансферу, міжкультурного діалогу та соціальної інтеграції.

2.2. Фундаментальні методологічні підходи і принципи:

1. **Текстоцентризм:** текст розглядається як основна одиниця навчання, аналізу, інтерпретації та мовленнєвої практики. Читацька компетенція й функціональна грамотність формуються через роботу з автентичними художніми, нехудожніми та мультимодальними текстами.
2. **Компетентнісно-діяльнісний підхід:** передбачає перенесення акценту з опанування теоретичних знань про мову на активну мовленнєву діяльність, розв'язання комунікативних і життєвих завдань та застосування набутих знань у різних ситуаціях спілкування.
3. **Особистісно орієнтований підхід:** спрямований на розвиток суб'єктності учня, його самостійності, творчого самовираження та індивідуальної освітньої траєкторії.
4. **Принцип інклюзивності й мовної рівності:** забезпечує доступність освітнього процесу для учнів із різним рівнем володіння рідною мовою шляхом диференціації навчання, адаптації навчальних матеріалів, застосування індивідуального підходу та педагогічної підтримки відповідно до освітніх потреб кожного учня.
5. **Система наукових принципів:** реалізується через комунікативно-функціональний принцип, принцип інтеграції мови й літератури, аксіологічний (ціннісний), герменевтичний принципи, принципи прогресивності, міждисциплінарності та валоризації життєвого досвіду учня тощо.

2.3. Методологічні орієнтири викладання–навчання–оцінювання

Операційна модель інтеграції мови та літератури

Інтеграція мовного й літературного компонентів реалізується за логічним ланцюгом: **сприйняття тексту → аналіз → мовний фокус → створення власного висловлювання → редагування та представлення результату.**

Такий підхід забезпечує послідовний перехід від сприйняття й розуміння тексту до його ціннісної інтерпретації та подальшого використання мовних засобів у власній мовленнєвій діяльності. Мова в цій моделі виконує інструментальну функцію, забезпечуючи формування мовленнєвої компетенції та усвідомлення слова як носія культури. Література постає простором формування цінностей, розвитку критичного й рефлексивного мислення, а також долучення до культурної спадщини українського народу в контексті європейської та світової культури.

У взаємодії мовний і літературний компоненти забезпечують формування комунікативної, читацької, культурної та громадянської компетенцій учня.

2.4. Дидактична новизна

Дидактична новизна курикулуму полягає в інтеграції нових освітніх напрямів: освіти для цінностей, міжкультурної освіти, освіти для здоров'я та благополуччя, цифрової грамотності, екологічної освіти, медіаосвіти, інклюзивної освіти, освіти для миру та навчання впродовж усього життя. Ці напрями реалізуються через інтеграцію інновацій у ключові компетенції та систему міждисциплінарних тем (грамотність, STEAM,

міжкультурний діалог, права людини, особистісний розвиток тощо), узгоджених із компетенціями Національного курикулуму. У цьому контексті цифрове освітнє середовище розглядається як простір формування ціннісних орієнтацій, розвитку цифрової культури та відповідальної комунікації.

Навчальна діяльність розширюється завдяки інтегрованим проєктам і різноманітним формам позакласної діяльності, які забезпечують застосування сформованих компетенцій у реальних життєвих ситуаціях. Водночас створюються умови для адаптації змісту навчання та інструментів оцінювання, що гарантують рівність освітніх можливостей і визнання індивідуального прогресу кожного учня. Це забезпечує інклюзивність і релевантність освіти для всіх учнів, зокрема для учнів з особливими освітніми потребами.

Інновації XXI століття, зокрема розвиток критичного мислення, медіаграмотності та інформаційної гігієни, цифрова трансформація освіти й використання інструментів штучного інтелекту, а також застосування STEAM-методології сприяють урізноманітненню навчальної діяльності та формуванню ключових компетенцій учнів. У процесі навчання використовуються подкасти, блоги, мультимедійні презентації, електронні читацькі щоденники, цифрові портфоліо, інтерактивні карти культурної спадщини, електронні словники, національні мовні корпуси та інші цифрові освітні ресурси. Їх застосування сприяє розвитку читацької культури, творчості, дослідницьких умінь, інформаційної культури, громадянської відповідальності, міжкультурного діалогу та навичок навчання впродовж усього життя.

2.5. Освітня прогресія за ступенями навчання

Навчання вибудовується за принципом поступового ускладнення змісту освіти, розвитку агентності, розширення можливостей для самостійного навчання та відповідального прийняття навчальних рішень.

Початкова освіта (I–IV класи): уникнення теоретичного перевантаження й абстрактної термінології на користь практичного та інтуїтивного засвоєння мови. Формування базових навичок читання, письма, усного мовлення, первинного читацького досвіду та цифрової гігієни.

Гімназійна освіта (V–IX класи): осмислення етнокультурної ідентичності й полікультурності. Особлива увага приділяється аксіологічному аналізу літературних творів, прикладній граматиці, роботі з мультимодальними текстами, розвитку критичного мислення та вмінню критично оцінювати інформацію. В освітній процес інтегруються технології штучного інтелекту як допоміжний інструмент навчання.

Ліцейська освіта (X–XII класи): рефлексивний, дослідницький і профільно диференційований рівень навчання. Пріоритетами є розвиток навичок аргументованого усного й писемного мовлення, герменевтичного аналізу, роботи з нехудожніми, академічними та мультимодальними текстами, дослідницької діяльності, а також диференціація навчання відповідно до профілів (U, R, G).

2.6. Міждисциплінарна інтеграція та інклюзивність

Навчальна дисципліна «Українська мова та література» сприяє формуванню цілісної картини світу, забезпечуючи взаємозв'язок з іншими освітніми галузями та створюючи умови для застосування мовних і читацьких компетенцій у різних навчальних і життєвих контекстах.

Початкова освіта (I–IV класи): інтеграція з математикою, природознавством, мистецтвом та іншими навчальними дисциплінами через розвиток логічного мислення, мовлення, читацьких умінь і первинних навичок роботи з інформацією.

Гімназійна освіта (V–IX класи): використання набутих мовних умінь у процесі вивчення державної та іноземних мов, розвиток міжмовного трансферу й міжкультурної

комунікації, осмислення історико-культурного контексту літератури у взаємозв'язку з історією, мистецтвом і медіакультурою.

Ліцейська освіта (X–XII класи): поглиблена інтеграція літератури з історією, філософією, соціологією, культурологією та іншими дисциплінами, що сприяє розвитку критичного мислення, аргументованої комунікації, дослідницьких умінь і здатності аналізувати актуальні суспільні та культурні процеси.

Інклюзивний підхід: застосування адаптивних форм педагогічної підтримки (мовні опорні схеми, візуалізація, мікрословники, завдання різних рівнів складності тощо), що забезпечують рівність освітніх можливостей, визнання індивідуального прогресу кожного учня та доступність навчання, зокрема для дітей з особливими освітніми потребами (CES).

2.7. Специфіка впровадження для української мови та літератури

Навчання української мови та літератури в Республіці Молдова здійснюється в умовах багатомовного й полікультурного освітнього середовища. Як рідна мова учнів української етнічної спільноти, українська мова є засобом збереження етнокультурної ідентичності, прилучення до культурної спадщини українського народу, розвитку мислення, комунікації та самовираження. Освітній процес спрямований на розширення сфер функціонування української мови, зокрема в цифровому середовищі, а також на розвиток здатності учнів до ефективної міжкультурної взаємодії.

Специфіка викладання української мови зумовлена функціонуванням у мовленні учнів діалектних і регіональних особливостей в умовах постійної взаємодії з державною мовою, мовою навчання та іншими мовами освітнього простору. Це зумовлює особливу увагу до зіставлення діалектних і регіональних особливостей із нормами сучасної української літературної мови, запобігання міжмовній інтерференції та калькуванню, а також використання міжмовного трансферу як ресурсу розвитку мовної гнучкості, метамовної свідомості й функціональної грамотності. Порівняльний аналіз української мови з румунською, російською та іншими мовами, що вивчаються, сприяє глибшому осмисленню мовних явищ і формуванню багатомовної особистості.

Українська мова зберігає статус культурного й ідентифікаційного ядра особистості, слугує основою для опанування інших мов і не протиставляється їм. Такий підхід забезпечує гармонійне поєднання збереження етнокультурної ідентичності з формуванням громадянської свідомості, поваги до культурного різноманіття та готовності до активної участі в житті Республіки Молдова.

Соціальна та економічна релевантність. Володіння рідною мовою сприяє особистісній і професійній самореалізації, розвитку навичок співпраці, комунікації та повноцінній участі учнів у демократичному житті суспільства.

Перспективи модернізації та сталого розвитку. Курикулум передбачає систематичне оновлення змісту відповідно до розвитку мовознавства, літературознавства, педагогіки та цифрових технологій. Пріоритетами є створення якісного освітнього контенту українською мовою, розвиток цифрового освітнього середовища та впровадження сучасних педагогічних і цифрових інструментів навчання.

2.8. Очікуваний результат реалізації курикулуму

Кінцевою метою дисципліни є підготовка автономного випускника, який вільно володіє рідною мовою та здатний свідомо використовувати її як основу своєї етнокультурної й громадянської ідентичності, а також як гнучкий інструмент навчання, комунікації, особистісної самореалізації та професійного розвитку в умовах багатомовного суспільства і глобального світу.

Рідна мова для випускника є:

- **основою ідентичності** — через усвідомлення літературного канону, фольклору, культурної спадщини та регіональних традицій у контексті діалогу культур;
- **інструментом ефективної комунікації** — через аргументоване висловлення власної позиції, участь у різних формах усної й писемної комунікації, а також створення й критичне оцінювання цифрового контенту;
- **ресурсом особистісного та професійного розвитку** — що забезпечує успішне навчання, соціальну й професійну інтеграцію, розвиток медіаграмотності, цифрової культури та здатності до навчання впродовж усього життя.

Таким чином, випускник постає як автономний, відповідальний і культурно свідомий мовець, читач і громадянин, здатний ефективно діяти в багатомовному та полікультурному суспільстві Республіки Молдова, зберігаючи власну етнокультурну ідентичність і відкритість до міжкультурного діалогу.

3. АДМІНІСТРУВАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ регламентує нормативні параметри реалізації навчальної дисципліни «Українська мова та література», забезпечуючи наступність освітнього процесу та адміністративну чіткість на всіх рівнях загальної освіти Республіки Молдова. Адміністрування дисципліни здійснюється відповідно до *Planul-cadru* з дотриманням тижневого та річного обсягу навчального часу. Розподіл годин визначається з урахуванням вікових особливостей учнів, кількості формувальних і сумативних оцінювань, а також необхідності забезпечення збалансованої реалізації мовного, літературного та комунікативно-діяльнісного компонентів.

3.1. Ідентифікаційні дані

Навчальна область: «Мова і спілкування».

Статус дисципліни — обов’язкова (інваріантна частина навчального плану).

3.2. Орієнтовний розподіл навчальних одиниць за кількістю годин

Рівень освіти	Клас	Годин на тиждень	Кількість навчальних одиниць	Годин на рік
Початкова освіта	I–IV	3	6	102
Гімназійна освіта	V–IX	3	6	102
Ліцейська освіта (U)	X–XII	4	6	136
Ліцейська освіта (R)*	X–XII	3	6	102
Ліцейська освіта (G)**	X–XII	4	6	136

Примітка. Кількість годин є обов’язковою для авторів підручників і має орієнтовний характер для педагогічних працівників, які можуть адаптувати освітній процес з урахуванням освітніх потреб, навчальних можливостей та особливостей конкретного класу.

Особливості організації проєктної діяльності, формувального та сумативного оцінювання представлено в Методичних рекомендаціях щодо реалізації курикулуму.

3.3. Організація навчального процесу та оцінювання

Організація навчального процесу та система оцінювання забезпечують досягнення очікуваних результатів навчання, розвиток ключових компетенцій і підтримку індивідуальної освітньої траєкторії кожного учня. Оцінювання має діагностичний, формувальний і підсумковий характер та спрямоване на визначення рівня сформованості компетенцій і динаміки індивідуального поступу учня.

- **Початкове (діагностичне) оцінювання (ПО):** одна робота на початку навчального року для визначення стартового рівня навчальних досягнень, зони найближчого розвитку та індивідуальних освітніх потреб учнів.
- **Формувальне (поточне) оцінювання (ФО):** безперервне спостереження за навчальним поступом, самооцінювання, взаємооцінювання та аналіз навчальних продуктів (не менше двох зафіксованих результатів у межах кожної навчальної одиниці).
- **Сумативне (підсумкове) оцінювання (СО):** 4–6 робіт протягом навчального року для перевірки досягнення очікуваних результатів навчання після завершення ключових навчальних одиниць.

Пріоритет надається оцінюванню навчального поступу учня, його здатності застосовувати знання й уміння в різних комунікативних ситуаціях, здійснювати самооцінювання, рефлексію та відповідально планувати подальше навчання.

Адміністративні параметри, визначені в цьому розділі, встановлюють обов'язкові організаційні рамки реалізації дисципліни. Орієнтовний розподіл навчального часу за навчальними одиницями, семестрами, видами оцінювання, міждисциплінарними проєктами та іншими видами навчальної діяльності деталізується в Методичних рекомендаціях щодо реалізації курикулуму. У них також подаються критерії, дескриптори рівнів досягнення та рубрики оцінювання для різних видів навчальної діяльності й навчальних продуктів.

3.4. Збалансованість та адаптивність

Адміністративна автономія учителя. Передбачається адміністративна автономія учителя в реалізації курикулуму, що допускає перерозподіл до 15 % навчального часу в межах навчальної одиниці для врахування індивідуальних освітніх потреб учнів, реалізації міждисциплінарних зв'язків або поглибленого опрацювання етнокультурного контексту.

Цифрова складова. Часовий ресурс кожної навчальної одиниці передбачає використання цифрових інструментів для створення навчальних і творчих продуктів: презентацій, цифрових глосаріїв, мультимедійних есе, подкастів, інтерактивних навчальних матеріалів, електронних читацьких щоденників, цифрових портфоліо та інших ресурсів.

Інтегративний компонент. Час, відведений на STEAM-проєкти й міждисциплінарні завдання, використовується для розвитку дослідницької самостійності, критичного мислення та творчості учнів на перетині рідної мови, літератури, культури, цифрових технологій і суміжних дисциплін.

Диференціація навчання. Освітній процес організовується з урахуванням різного рівня володіння рідною мовою. Для учнів, які перебувають на етапі формування стійких мовних навичок, передбачаються адаптивні форми підтримки: мовленнєві моделі, візуальні й аудіоопори, мікрословники, зразки текстів, покрокові алгоритми виконання завдань і частково структуровані висловлювання.

Варіативні шляхи досягнення результатів. Для учнів із вищим рівнем мовної автономності передбачаються завдання підвищеної складності: розгорнуті усні виступи, інтерпретація й критичний аналіз текстів, дослідження мовних явищ, проєктна діяльність, створення самостійних письмових і цифрових продуктів. Диференціація не знижує вимог до результатів навчання, а забезпечує різні шляхи їх досягнення відповідно до освітніх потреб, навчального досвіду та можливостей кожного учня.

Диференціація не знижує вимог до результатів навчання, а забезпечує різні шляхи їх досягнення відповідно до освітніх потреб, навчального досвіду та можливостей кожного учня, підтримуючи розвиток його автономності, агентності й відповідальності за власне навчання.

4. СПЕЦИФІЧНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ДИСЦИПЛІНИ

Система специфічних компетенцій дисципліни «Українська мова та література» розроблена відповідно до Кодексу про освіту Республіки Молдова, Рамкового документа національного курикулуму (CRCN, 2025) та Методології розробки дисциплінарного курикулуму. Формулювання компетенцій відображає компетентнісну, ціннісну та особистісно орієнтовану спрямованість сучасного курикулуму.

Система специфічних компетенцій дисципліни спроектована як єдиний освітній континуум для I–XII класів. Компетенції мають наскрізний (трансверсальний) характер: їхні назви та загальні цільові орієнтири залишаються незмінними на всіх рівнях навчання, забезпечуючи наступність і послідовний розвиток особистості.

Специфічні компетенції дисципліни співвідносяться з профілем випускника та забезпечують розвиток комунікативної автономії, читацької культури, культурної ідентичності, соціальної відповідальності, цифрової грамотності й здатності до міжкультурного діалогу.

Систему специфічних компетенцій уточнено й погоджено в процесі професійного обговорення за участю координаторів дисципліни, педагогів-практиків, експертів у сфері курикулуму та національного експерта. Зауваження й пропозиції, висловлені під час обговорення, враховано в доопрацьованій редакції документа. Підсумкова редакція специфічних компетенцій відображає результати експертного аналізу та професійного узгодження й забезпечує їх узгодженість, реалізованість, операційність і відповідність профілю випускника.

Специфічні компетенції становлять основу проєктування очікуваних результатів навчання, змістових одиниць, навчальної діяльності та системи оцінювання на всіх рівнях загальної освіти.

4.1. Методологічні засади реалізації специфічних компетенцій

Ієрархічність і прогресія

Ускладнення компетенцій від початкової школи до ліцейського циклу забезпечується переходом від базового аналізу текстів до їх теоретичного й інтерпретативного узагальнення, збільшенням обсягу та складності текстових матеріалів, а також зростанням рівня самостійності й відповідальності учнів за вибір і формулювання власних позицій.

Текстоцентризм

Компетенції формуються в процесі систематичної роботи з мультимодальними текстами (вербальними, візуальними, цифровими): спостереження за мовними та структурними особливостями, інтерпретація змісту, критична оцінка й створення власних текстів. Це забезпечує розвиток функціональної грамотності та інтеграцію лінгвістичних, культурних і комунікативних навичок.

Профільна диференціація

У ліцейському циклі реалізація специфічних компетенцій адаптується до особливостей навчального профілю (U, R, G) без зміни їх змісту й очікуваних результатів навчання.

Мовна специфіка реалізації компетенцій

Кожна компетенція спрямована на розвиток активної позиції учня як відповідального носія рідної мови, здатного до міжмовного та міжкультурного трансферу (взаємозв'язку з румунською та іншими мовами) в умовах полікультурного суспільства. Це реалізується через роботу з мультимодальними текстами та профільними завданнями, орієнтованими на різні рівні володіння рідною мовою.

Нижче представлена структура специфічних компетенцій, яка визначає стратегію викладання та очікувані результати для всіх рівнів освіти.

Специфічна компетенція № 1 (СК 1)

Усвідомлювати, розвивати та відповідально виявляти мовну, культурну та громадянську ідентичність у національних, європейських і глобальних контекстах, поважаючи мовне й культурне різноманіття, проявляючи відкритість, емпатію та прихильність до цінностей сталого суспільства.

Специфічна компетенція № 2 (СК 2)

Сприймати, розуміти, створювати й удосконалювати усні висловлювання різних жанрів у особистих, навчальних і публічних комунікативних ситуаціях, проявляючи культуру спілкування, конструктивність у взаємодії, доброзичливість і мовну впевненість.

Специфічна компетенція № 3 (СК 3)

Сприймати, розуміти, аналізувати та інтерпретувати художні, нехудожні та мультимедійні тексти в різних культурних контекстах, використовуючи читацькі стратегії, критичне мислення та аргументуючи власні судження.

Специфічна компетенція № 4 (СК 4)

Створювати та вдосконалювати письмові тексти різних типів і форматів із використанням традиційних і цифрових інструментів, проявляючи самостійність, креативність і відповідальність.

Для забезпечення прозорості та узгодженості курикулумного проектування нижче наведено орієнтовну матрицю зіставлення специфічних компетенцій дисципліни з ключовими компетенціями та елементами профілю випускника.

<i>Специфічна компетенція</i>	<i>Відповідні ключові компетенції</i>	<i>Внесок у профіль випускника</i>
СК 1. Усвідомлювати, розвивати та відповідально виявляти мовну, культурну та громадянську ідентичність	Комунікація рідною мовою та в багатомовності; громадянські компетенції; культурна обізнаність і самовираження	Усвідомлення власної ідентичності, повага до різноманіття, відповідальна участь у громадському та культурному житті
СК 2. Сприймати, розуміти, створювати й удосконалювати усні висловлювання різних жанрів	Комунікація рідною мовою; особистісні, соціальні та навчальні компетенції; уміння вчитися	Ефективна комунікація, культура діалогу, співпраця, впевнене висловлення власної позиції
СК 3. Сприймати, розуміти, аналізувати й інтерпретувати художні, нехудожні та мультимедійні тексти	Особистісні та соціальні компетенції; громадянські компетенції; культурна обізнаність і самовираження	Критичне мислення, культура читання, ціннісне осмислення текстів і соціальних явищ

СК 4. Створювати та вдосконалювати письмові тексти різних типів і форматів із використанням традиційних і цифрових інструментів	Комунікація рідною мовою; цифрова компетенція; особистісні, соціальні та навчальні компетенції	Самостійне й відповідальне письмове висловлювання, використання цифрових інструментів, створення навчальних, соціальних і цифрових продуктів
--	--	--

Запропонований набір специфічних компетенцій за ступенями освіти демонструє єдність концептуального підходу та послідовну вертикальну і горизонтальну прогресію їх розвитку.

На рівні початкової освіти закладаються основи чотирьох взаємопов'язаних напрямів розвитку особистості учня: мовної й культурної ідентичності, усної комунікації, читацької діяльності та письма. Уже на цьому етапі окреслюються ключові результати навчання: ефективна комунікація рідною мовою, робота з текстом як основною одиницею навчання та усвідомлення етнокультурної ідентичності. Відповідно до текстоцентричної концепції дисципліни учень поступово оволодіває не лише мовленням, а й умінням працювати з різними типами текстів.

На рівні гімназійної освіти специфічні компетенції набувають функціонального спрямування. Освітній процес передбачає роботу з вербальними, візуальними, мультимодальними та цифровими текстами, розвиток критичного мислення, медіакомпетенції, а також використання цифрових інструментів для створення власних навчальних продуктів і відповідальної комунікації в цифровому середовищі.

На рівні ліцейської освіти специфічні компетенції реалізуються на рефлексивному, дослідницькому та профільно диференційованому рівнях. Освітній процес орієнтований на перехід від аналізу до інтерпретації та узагальнення, розвиток дослідницької діяльності, аргументованого представлення власної позиції та автономності учня. Реалізація компетенцій адаптується до особливостей гуманітарного (U), реального (R) і загального (G) профілів: у гуманітарному профілі посилюється літературно-інтерпретаційний компонент, у реальному — функціонально-комунікативний і цифровий, у загальному — соціально-комунікативний та культурний.

Прогресія специфічних компетенцій за ступенями навчання

Специфічні компетенції	Початкова школа (I–IV класи)	Гімназія (V–IX класи)	Ліцей (X–XII класи)
-------------------------------	-------------------------------------	------------------------------	----------------------------

СК 1. Ідентифікаційно-мовна та культурна компетенція	Усвідомлювати й виявляти прості прояви мовної та культурної приналежності у близьких і зрозумілих контекстах, проявляючи інтерес, повагу та позитивне ставлення до рідної мови та культури.	Представляти та пояснювати прояви мовної, культурної та громадянської ідентичності в навчальних, соціальних етно- та полікультурних контекстах, виявляючи допитливість, повагу до різноманіття, відкритість і відповідальність.	Аргументовано репрезентувати мовну, культурну та громадянську ідентичності в національному, європейському та глобальному контекстах, виявляючи повагу до культурного різноманіття, ціннісну рефлексію та громадянську відповідальність.
СК 2. Усно-комунікативна компетенція	Розуміти та створювати прості усні висловлювання в знайомих і передбачуваних комунікативних ситуаціях, виявляючи увагу, доброзичливість і культуру спілкування.	Створювати та представляти усні висловлювання різних жанрів у різних комунікативних ситуаціях (навчальних, соціальних і публічних), свідомо добираючи мовні засоби, виявляючи впевненість, доброзичливість і відповідальність за мовленнєву поведінку.	Створювати, адаптувати й презентувати усні висловлювання різних жанрів у розширених навчальних, громадських та автентичних життєвих комунікативних ситуаціях, проявляючи автономність, мовну культуру й комунікативний такт.

СК 3. Читацько-інтерпретаційна компетенція	Розуміти та елементарно інтерпретувати художні й нехудожні тексти в контекстах, близьких до вікового досвіду, проявляючи інтерес до читання і повагу до змісту тексту.	Аналізувати та інтерпретувати художні, нехудожні й мультимодальні тексти в культурному та соціальному контекстах, демонструючи здатність виявляти смислові й ціннісні аспекти змісту, проявляючи інтерес до читання, критичність і повагу до ціннісного змісту тексту.	Аналізувати, інтерпретувати та оцінювати художні, нехудожні й мультимодальні тексти в національному, міжкультурному та суспільному контекстах, проявляючи критичне мислення, читацьку зрілість і ціннісну рефлексію.
СК 4. Письмово-мовленнєва компетенція	Створювати прості зв'язні письмові тексти в особистому та навчальному контекстах, дотримуючись базових мовних норм і проявляючи акуратність, самостійність і творчу зацікавленість.	Створювати та редагувати письмові тексти різних типів і форматів у навчальному, суспільному та цифровому контекстах, дотримуючись мовних норм і проявляючи самостійність, відповідальність і креативність.	Створювати, редагувати та представляти письмові тексти різних жанрів і форматів у академічному, суспільному та цифровому контексті, дотримуючись мовних і стилістичних норм та проявляючи самостійність, відповідальність і прагнення до мовленнєвої досконалості.

5. ПРОФІЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ (ЛІЦЕЙСЬКИЙ ЦИКЛ)

Відповідно до Методології розробки дисциплінарного курикулуму (МЕС, Chişinău, 2025) дисципліни «Рідна мова та література» в ліцейському циклі базується на принципі функціональної спеціалізації, який забезпечує адаптацію предметного змісту до освітніх траєкторій учнів

5.1. Концептуальні домінанти за профілями

Функціональна спеціалізація не поділяє навчальну дисципліну на три окремі предмети, а пропонує три різні оптики роботи з мовою та літературою.

Позначення профілів. У курикулумі використано такі буквені індекси профілів: **U** — гуманітарний профіль, **R** — реальний профіль, **G** — загальний профіль. Ці індекси застосовуються виключно для позначення профільних доповнень до спільного

обов'язкового ядра. Матеріал, не позначений індексами **U**, **R** або **G**, є спільним для всіх профілів.

Характеристики	Гуманітарний профіль (U)	Реальний профіль (R)	Загальний профіль (G)
Домінанта	Естетико-філологічна	Прагматико-логічна	Соціально-комунікативна та інтегративна
Цільовий вектор	Мова як об'єкт філологічного та дослідницького аналізу	Мова як інструмент професійної та практичної ефективності	Мова як засіб успішної соціалізації та суспільної комунікації
Робота з текстом	Герменевтика: глибинний аналіз смислів і культурних кодів	Структурно-функціональний аналіз: тези, аргументація, алгоритми, робота з науковими текстами	Інформаційна навігація: критичний аналіз мультимодальних і медіатекстів
Мовний компонент	Стилістика, риторика, компаративістика	Фахова термінологія, норми науково-ділового листування	Культура мовлення, норми спілкування та мовний етикет
Типовий навчальний продукт	есе, літературознавча стаття, інтерпретація тексту	аналітичний звіт, інфографіка, науково-популярний текст	публічний виступ, медіапроект, соціально-комунікаційний проект

5.2. Реалізація українського етнокультурного компонента в умовах профільної диференціації

Профільна диференціація в ліцейському циклі ґрунтується на спільній меті вивчення української мови та літератури — збереженні й розвитку мовної, культурної та громадянської ідентичності учнів, їхньої комунікативної компетенції та готовності до продовження освіти й активної участі в житті суспільства. Єдність очікуваних результатів навчання забезпечується варіативністю змісту, характеру навчальної діяльності та системи навчальних завдань відповідно до освітніх потреб кожного профілю.

У гуманітарному профілі акцент робиться на поглибленому вивченні літературної спадщини, культурних традицій і художнього тексту як засобу осмислення національної культури. Для реального профілю характерне посилення функціонально-прикладного аспекту використання української мови в навчальному, науковому, інформаційному та цифровому середовищі. У загальному профілі пріоритет надається розвитку комунікативних, медіакомунікативних і соціальних компетенцій, необхідних для ефективної взаємодії в полікультурному суспільстві. Специфіка кожного профілю представлена в таблиці.

Незалежно від навчального профілю всі учні досягають однакових специфічних компетенцій, визначених курикулумом. Профільна диференціація стосується способів їх реалізації, змістових акцентів, характеру навчальної діяльності та типів навчальних продуктів.

<i>Профіль</i>	<i>Додатковий акцент</i>	<i>Профільна специфіка</i>
Гуманітарний (U)	Літературна спадщина, культурна пам'ять і національна ідентичність	Поглиблений аналіз художніх, фольклорних та етнокультурних текстів; розвиток інтерпретаційних, дослідницьких і літературознавчих умінь
Реальний (R)	Функціональне використання мови в навчальному, професійному та цифровому середовищі	Робота з термінологією, науковими, науково-популярними, інформаційними та інструктивними текстами; створення цифрових продуктів і навчальних проєктів із застосуванням STEAM-підходу
Загальний (G)	Комунікація, медіаграмотність та участь у громадському житті	Розвиток навичок публічного мовлення, медіааналізу, аргументованого діалогу, участі в соціальних і культурних ініціативах

5.3. Вимоги до результатів навчання

Функціонально-комунікативний стандарт володіння мовою

Після завершення ліцейської освіти випускник досягає рівня мовної підготовки, що забезпечує функціональну, комунікативну та академічну грамотність відповідно до вимог цього курикулуму. Він вільно використовує норми сучасної української літературної мови в різних комунікативних ситуаціях, аргументовано висловлює власну позицію, критично сприймає та інтерпретує тексти різних типів, здійснює їх рефлексивний аналіз і свідомо бере участь у суспільній, освітній та академічній взаємодії.

Оцінювання досягнутого рівня мовної підготовки здійснюється на основі специфічних компетенцій і дескрипторів рівнів досягнення, які слугують критеріями визначення освітніх досягнень учнів і виявлення напрямів їх подальшого мовного розвитку.

Цифрова складова курсу:

Для реального профілю **(R)** – створення технічних текстів, мультимедійних глосаріїв та базових лінгвістичних моделей.

Для гуманітарного профілю **(U)** – елементи цифрової гуманітаристики (Digital Humanities): ведення тематичних блогів, оцифрування та інтерпретація об'єктів культурної спадщини, робота з цифровими колекціями та базами даних.

Для загального профілю **(G)** – робота з цифровими текстами, архівами, підготовка цифрових есе, рефлексивних щоденників і портфоліо випускника.

Крос-культурний трансфер:

Забезпечується інтеграція з румунською та іншими вивченими мовами через порівняльний аналіз ціннісних орієнтирів культур і розвиток міжкультурної комунікативної компетенції.

Таким чином, профільна диференціація забезпечує досягнення єдиних очікуваних результатів навчання через різні змістові акценти, види навчальної діяльності, цифрові інструменти та навчальні продукти відповідно до освітніх потреб учнів.

5.4. Методичні орієнтири для реалізації

Маркування. У довгостроковому плануванні всі навчальні одиниці та компетенції позначаються відповідними індексами **(U)**, **(R)** або **(G)**.

Варіативність курикулярних продуктів:

(U): анотація, інтерпретативний коментар, дослідницьке есе, літературно-критична стаття, творчий проєкт, філологічне портфоліо.

(R): резюме, термінологічна карта, технічна інструкція, презентація STEAM-проекту, аналітичний звіт.

(G): інтерв'ю, дискусія, соціальний подкаст, участь у дебатах, медіаогляд.

Запропонована модель загального профілю забезпечує досягнення всіх специфічних компетенцій дисципліни, поєднуючи культурологічний, функціонально-комунікативний і соціально орієнтований компоненти в єдиному освітньому просторі.

У довгостроковому плануванні профільні доповнення позначаються індексами (U), (R) або (G). Матеріал без індексів належить до спільного обов'язкового ядра і є обов'язковим для всіх профілів.

5.5. Обґрунтування змістовної моделі загального профілю (G) в умовах єдиного ліцейського класу

У навчальних закладах, у яких з огляду на особливості комплектування формується єдиний клас загального профілю (G), застосовується інтегративно-синтетична модель реалізації курикулуму з навчальним навантаженням **136 годин на рік**.

- **Текстова база (із профілю U):** зберігається основа літературного канону гуманітарного профілю, що зумовлює навчальне навантаження 136 годин на рік, водночас обсяг вузькоспеціалізованого філологічного аналізу скорочується.
- **Прагматичний інструментарій (із профілю R):** вивільнений навчальний час спрямовується на розвиток умінь логічного структурування й узагальнення інформації, аргументації, роботи з науково-популярними, інформаційними та прагматичними текстами.
- **Точка синтезу:** зміст дисципліни зосереджується на розвитку соціальної грамотності, медіааналізу, критичного мислення та створенні мовленнєвих продуктів, необхідних для успішної соціальної, академічної й професійної самореалізації випускника.

Запропонована модель загального профілю забезпечує досягнення всіх специфічних компетенцій дисципліни шляхом збалансованого поєднання культурологічного, функціонально-комунікативного та соціально орієнтованого компонентів.

**6. НАВЧАЛЬНІ ОДИНИЦІ
РІВЕНЬ ОСВІТИ: ПОЧАТКОВИЙ
1 КЛАС**

**НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «СВІТ НАВКОЛО МЕНЕ»
(24 години)**

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення себе як частини родини, класу та найближчого оточення, учасника спілкування й діяльності;
- розвиток навичок доброзичливого спілкування через використання простих формул мовленнєвого етикету: привітань, прохань, подяки та прощання;
- пробудження інтересу до слова, усної мови, слухання та розуміння коротких текстів про близький дитині світ.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Розпізнавати рідну українську мову серед інших знайомих мов за звучанням, окремими словами, звертаннями та інтонацією в знайомих побутових ситуаціях. 2.1. Розуміти зміст коротких усних висловлювань учителя й однокласників у знайомих навчальних і побутових ситуаціях. 2.2. Розрізняти основні комунікативні наміри співрозмовника: привітання, прохання, питання, подяку, прощання.	Ключові поняття: рідна мова, спілкування, звук, слово, речення, літературний персонаж. Обов'язкове ядро. Дисциплінарні тематичні блоки Дисциплінарні тематичні блоки добукарного періоду забезпечують поступове входження першокласників в українське мовне середовище через освоєння найближчого життєвого досвіду, розвиток усного мовлення, фонематичного слуху та накопичення активного словника, необхідного для подальшого навчання читання та письма. 1. Я — першокласник. Здрастуй, школо! (8 годин) Я і моє ім'я. Вчитель і однокласники. Школа, клас і шкільне приладдя. Правила поведінки та співпраці. Перші формули мовленнєвого етикету. Розуміння простих інструкцій. Графічна підготовка до письма. 2. Рідне українське слово звучить навколо мене (8 годин)	<i>Учень/учениця:</i> розпізнає рідну українську мову серед інших знайомих мов за звучанням, окремими словами, звертаннями, формулами мовленнєвого етикету й інтонацією у знайомих побутових і навчальних ситуаціях; розуміє короткі усні повідомлення, інструкції, питання або репліки вчителя й однокласників у знайомих навчальних і побутових ситуаціях та виконує просту дію відповідно до почутого; розпізнає й використовує основні комунікативні наміри співрозмовника: привітання, прохання, запитання, подяку, вибачення, згоду, незгоду та прощання;

2.3. Використовувати мовленнєві формули ввічливого спілкування за зразком. 2.4. Створювати короткі усні висловлювання з 1–2 речень про себе, свій настрій, предмет або дію в знайомій ситуації спілкування. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Називати слова, вирази, пісні, свята, сімейні традиції та інші близькі елементи, пов'язані з мовою й культурою своєї сім'ї. 1.4. Виражати позитивне ставлення до рідної мови та поважне ставлення до мов однокласників через малюнок, підпис, коротке усне повідомлення або участь у спільній розмові. 3.3. Розуміти зміст простого тексту з опорою на ілюстрацію, запитання вчителя та знайому лексику. 3.4. Висловлювати елементарні враження про прочитане, називаючи персонажа, подію або вподобаний фрагмент. 4.1. Виконувати графічні вправи за зразком; правильно писати вивчені	Українська мова як рідна мова сім'ї та важлива складова культури. Звучання української мови. Мови найближчого оточення. Мовленнєві та немовленнєві звуки. Слово і речення в усному мовленні. Українські дитячі пісеньки, лічилки, загадки, скороговки. Повага до мовного різноманіття. 3. Відкриваю світ природи рідного краю (8 годин) Пори року та сезонні зміни. Явища природи. Рослини рідного краю. Домашні та дикі тварини, птахи. Овочі та фрукти. Ознаки предметів (колір, форма, розмір). Дії предметів та живих істот. Республіка Молдова — країна, в якій я живу. Моє місто (село). Мова та спілкування. Усне мовлення. Початкове уявлення про писемне мовлення. Мовленнєвий етикет: привітання, прохання, подяка, прощання. Речення в усному мовленні. Мовна система. Слово. Слова, що називають предмети, дії та ознаки. Склад і наголос. Поділ знайомих слів на склади на слух. Виділення наголошеного складу на практичному рівні. Мовленнєві та немовленнєві звуки. Проста звукова схема слова. Літературний компонент. Жанри дитячої літератури: коротка казка, невеликий вірш, загадка. Ілюстрація. Елементарне враження від почутого. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Переказ події за серією малюнків.	відповідає на просте запитання словом, словосполученням або коротким реченням, зберігаючи зв'язок із темою спілкування; складає коротке усне висловлювання з 1–3 речень або мінідіалог із 2–3 реплік про себе, сім'ю, настрій, улюблене заняття, предмет, дію або знайому ситуацію; виконує графічні вправи за зразком: обводить і продовжує лінії, візерунки та елементи літер, дотримується напрямку руху руки, робочого рядка та правильної посадки під час письма.
---	---	--

літери та їх сполучення, знайомі слова й прості речення.

Мовна система. Добирання слів, що називають предмети, дії та ознаки.

Літературний компонент. Особисте враження від твору.

Процеси:

спостерігає й порівнює слова, звуки, інтонації;
встановлює зв'язки між словом, зображенням, предметом і значенням;
сприймає, відтворює й створює коротке усне висловлювання.

Суттєві взаємозв'язки:

мова → мовлення ↔ спілкування;
звук → склад → слово → речення;
текст → персонаж → подія → враження.

Прикладний зміст:

презентація себе і своєї сім'ї в 1–2 реченнях;
використання формул ввічливості в ситуаціях спілкування вдома і в школі;
опис малюнка, предмета, дії або настрою з використанням відомої лексики.

Контексти навчання:

я і моя сім'я: спілкування з близькими;
моя школа: знайомство, співпраця, прохання, подяка, спільна гра;
українська культура і традиції: рідна мова й поважне ставлення до мов і традицій однокласників.

Міжпредметний зміст:

навколишній світ — дитина, сім'я, школа, рідний край, рослини, тварини і природні явища; *музичне виховання* — ритм, інтонація, пісенька, рольова гра й інсценування; *особистісний розвиток* — почуття, співпраця, взаємодопомога та правила доброзичливого спілкування.

Міжпредметна тема: «Слово допомагає нам спілкуватися й пізнавати світ».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для сталого розвитку — вираження почуттів, повага, доброзичливість та відповідальність за свої слова;

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: народна казка, 2–3 коротких вірші про родину, школу або рідний край, загадки, лічилки та скороговки. Народні казки «Ріпка», «Курочка Ряба».

Для додаткового вивчення: колискові та дитячі пісеньки, прислів'я про добре слово, короткі оповідання та пізнавальні тексти про найближче оточення.

Медійні й функціональні тексти: відеосюжети про явища природи, про культуру спілкування.

**НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «МІЙ ДІМ І СІМ'Я» (БУКВАРНИЙ ПЕРІОД)
(20 годин)**

Цінності навчальної одиниці:

- формування почуття належності до сім'ї та дому як першого простору спілкування, турботи та особистого досвіду;
- розвиток поважливого й доброзичливого ставлення до членів сім'ї через турботу, допомогу, подяку та добрі слова;
- пробудження інтересу до читання, письма та складання простих слів і речень про сім'ю, дім і близьких людей.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Називати слова, вирази, пісні, свята, сімейні традиції та інші близькі елементи, пов'язані з мовою та культурою своєї сім'ї. 2.3. Відтворювати й використовувати прості мовленнєві формули ввічливого спілкування за зразком. 2.4. Створювати короткі усні висловлювання з 1–2 речень про себе, свій настрій, предмет або дію в знайомій ситуації спілкування. 3.1. Впізнавати букви, склади, знайомі слова та прості речення у навчальних і коротких побутових текстах. 4.1. Виконувати графічні вправи за зразком; правильно писати вивчені літери та їх сполучення, знайомі слова й прості речення.	Ключові поняття: сім'я, дім, звук, буква, склад. Обов'язкове ядро. Дисциплінарні тематичні блоки Дисциплінарні тематичні блоки першої частини букварного періоду забезпечують подальше входження першокласників в українське мовне середовище через осмислення найближчого життєвого досвіду, розвиток усного мовлення, фонематичного слуху, початкових навичок читання і письма, а також розширення словника на тему сім'ї і дому. 1. Моя сім'я — найрідніші люди Члени сім'ї. Імена рідних. Родинні стосунки. Турбота, повага і взаємодопомога. Сімейні традиції. Добрі слова й вчинки. Розповідь про свою сім'ю. 2. Мій дім — місце, де мені добре Дім і квартира. Кімнати. Предмети домашнього вжитку. Улюблені речі. Чистота, порядок та домашні обов'язки. Слова, що називають предмети, ознаки та дії. Опис кімнати або домашньої ситуації. 3. Разом щодня Спільні справи та відпочинок. Сімейні свята. Домашні тварини. Допомога близьким. Ввічливе спілкування у повсякденному житті. Мова та спілкування. Усне та писемне мовлення на початковому рівні. Розуміння коротких повідомлень, запитань і прохань. Участь у діалозі про сім'ю та дім. Використання формул мовленнєвого етикету. Складання	<i>Учень/учениця:</i> називає знайомі слова, вирази, пісні, свята, сімейні традиції та інші знайомі елементи, пов'язані з українською мовою, культурою своєї родини, рідним домом і сімейним побутом; відтворює та використовує за зразком мовленнєві формули привітання, прохання, подяки, вибачення, звертання та прощання в ситуаціях спілкування з членами сім'ї та близькими людьми; складає 1–2 зв'язні речення про себе, членів сім'ї, дім, сімейне заняття, свій настрій, знайомий предмет або дію, спираючись на малюнок, питання чи слова-підказки; бере участь у мінідіалозі з 2–3 реплік на теми сім'ї та дому, відповідає на прості запитання й ставить питання за зразком; розпізнає у підручнику та інших джерелах вивчені букви, читає склади,

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Розпізнавати рідну українську мову серед інших знайомих мов за звучанням, окремими словами, звертаннями та інтонацією у знайомих побутових ситуаціях. 2.1. Розуміти зміст коротких усних висловлювань учителя та однокласників у знайомих навчальних і побутових ситуаціях. 3.3. Розуміти зміст простого тексту з опорою на ілюстрацію, запитання вчителя та знайому лексику. 4.4. Доповнювати малюнок, листівку, картку чи навчальне завдання коротким підписом, словом або реченням.	короткого висловлювання за малюнком, фотографією, питанням або зразком. Мовна система. Слова, що називають членів сім'ї, предмети дому, дії та ознаки. Звук і буква. Голосні та приголосні звуки на практичному рівні. Перший і останній звук у слові. Склад і наголос. Проста звукова схема слова. Читання й складання знайомих слів із вивчених букв і складів. Літературний компонент. Коротка народна й авторська казка, вірш, загадка, прислів'я, скоромовка. Тексти про сім'ю, дім, піклування та взаємодопомогу. Персонаж, основна подія та вчинок. Особисте враження від почутого чи прочитаного. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Використання інтонації, міміки та жестів. Складання коротких діалогів. Переказ за картинками. Читання за ролями. Мовна система. Складання звукових моделей слів. Порівняння звукового і буквеного складу доступних слів. Складання коротких речень. Спостереження за інтонацією. Літературний компонент. Визначення послідовності подій і настрою персонажа. Пояснення його вчинку. Вираження особистого враження від твору. Процеси: <i>спостерігає й порівнює</i> слова, звуки, букви та інтонації; <i>встановлює зв'язок</i> між словом, зображенням, предметом і дією; <i>слухає, відтворює та створює</i> коротке усне висловлювання.	знайомі слова та прості речення у навчальних текстах, підписах до малюнків, листівках і коротких побутових повідомленнях; правильно записує вивчені букви та їх поєднання, списує знайомі слова, дотримуючись форми літер, напрямку письма, відстані між словами.
---	---	--

	Суттєві взаємозв'язки: сім'я ↔ спілкування ↔ взаєморозуміння; звук → буква → склад → слово → речення; текст → персонаж → вчинок → ставлення слухача. Прикладний зміст: представлення себе та членів своєї родини в 1–2 реченнях; складання короткої розповіді про дім, сімейне заняття або добрий вчинок; використання формул ввічливості у спілкуванні з рідними; опис сімейної фотографії, малюнка, предмета або дії. Контексти навчання: я і моя родина: спілкування з рідними, турбота, допомога, спільні заняття; друзі й спілкування: розуміння родини як частини класу, школи та спільноти; рідний край: знайомство з сімейними традиціями різних народів. Міжпредметний зміст: навколишній світ — сім'я, дім, обов'язки, сімейні традиції, домашні тварини; художнє виховання — сімейний малюнок, рольова гра й інсценування; особистісний розвиток — любов, турбота, повага, взаємодопомога і відповідальність. Міжпредметна тема: «Моя сім'я: історія, традиції та рідний дім».	
--	--	--

	Міждисциплінарний проєкт: «Моя сім'я: хто ми і звідки?» - знайомство з іменами членів родини, сімейними традиціями, святами, пам'ятними предметами; підготовка малюнків, фотографій, коротких підписів за допомогою дорослих. <i>Міжпредметні зв'язки:</i> особистісний розвиток, художнє виховання, історія і культура українського народу. <i>Автентичний продукт:</i> ілюстрований класний альбом «Моя сім'я: хто ми і звідки?». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для сталого розвитку</i> — повага до членів родини, турбота про близьких, вдячність, взаємодопомога й відповідальність за свої слова та вчинки; <i>освіта в галузі рівності та інклюзії</i> — шанобливе ставлення до сімейних традицій, мов і свят свого та інших народів Республіки Молдова. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: невеликі вірші про родину, дім, маму, близьких людей; короткі народні та авторські казки про доброту, допомогу, піклування; рухливі ігри: «Сумний зайчик», «Зайчику, зайчику»; загадки про сім'ю, дім, предмети побуту, тварин; прислів'я про сім'ю, добро, повагу. Для додаткового вивчення: скоромовки, лічилки, короткі ігрові тексти; короткі пізнавальні тексти про сім'ю, дім, сімейні традиції.	

**НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «Я СЕРЕД БЛИЗЬКИХ ЛЮДЕЙ»
(20 годин)**

Цінності навчальної одиниці:

- розвиток уявлень про турботу, взаємодопомогу та вдячність за працю людей у сім'ї, школі та найближчому оточенні;
- опанування вміння ввічливо звертатися до інших людей у знайомих життєвих і навчальних ситуаціях;
- формування поважного ставлення до близьких людей, друзів, учителя й дорослих як важливої основи доброзичливого спілкування.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.1. Розуміти короткі усні висловлювання в навчальних і побутових ситуаціях. 2.3. Відтворювати й використовувати прості мовленнєві формули ввічливого спілкування за зразком. 2.4. Створювати короткі усні висловлювання з 1–2 речень про себе, свій настрій, предмет або дію в знайомій ситуації спілкування. 3.2. Читати вголос короткі слова, словосполучення та речення правильно, плавно і з елементарною інтонацією. 4.4. Доповнювати малюнок, листівку, картку або навчальне завдання коротким підписом, словом або реченням. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Ключові поняття: близькі люди, дружба, професія, звук і буква, речення, тема. Обов'язкове ядро та дисциплінарні тематичні блоки Дисциплінарні тематичні блоки розвивають усне та писемне мовлення, початкові навички читання і письма, розширюють словник за темами дружби та професій, формують повагу до людей і культурного різноманіття. 1. Мої друзі й однокласники Дружба. Однокласники. Спільні ігри й заняття. Взаємодопомога. Повага до інших. Добрі слова й вчинки. Правила дружнього спілкування. Розповідь про друга або спільну справу. 2. Вчимося спілкуватися та розуміти один одного Спілкування у знайомих життєвих ситуаціях. Ввічливість і повага до співрозмовника. Люди різних професій. Назви професій. Праця дорослих та її значення. 3. Я живу серед людей Світ захоплень та інтересів. Спільні справи. Народні традиції та свята. Міжкультурне спілкування. Повага до мов, звичаїв і культури інших людей. Короткі оповідання про добрі вчинки та допомогу іншим.	<i>Учень/учениця:</i> розуміє короткі усні висловлювання, питання, інструкції та репліки в знайомих навчальних і побутових ситуаціях, пов'язаних із сім'єю, друзями, близькими людьми та їхніми заняттями; відтворює та використовує за зразком прості мовленнєві формули вітання, звертання, прохання, подяки, вибачення та прощання в спілкуванні з друзями, членами сім'ї та іншими близькими людьми; складає короткі усні висловлювання з 1–2 зв'язних речень про друзів, членів сім'ї, близьких людей, їхні професії, заняття й дії на основі малюнка, запитання чи слів-підказок; читає вголос у підручнику та на сигнальних картках короткі слова, словосполучення й прості речення про сім'ю, друзів і знайомі професії правильно, плавно й з елементарною інтонацією, дотримуючись пауз наприкінці речення;

1.2. Називати слова, вирази, пісні, свята, сімейні традиції та інші близькі елементи, пов'язані з мовою й культурою своєї сім'ї. 1.3. Помічати окремі подібності й відмінності між рідною мовою та іншими мовами найближчого оточення на рівні слів вітання, звертання та ввічливості. 3.3. Розуміти зміст простого тексту з опорою на ілюстрацію, запитання вчителя та знайому лексику. 4.1. Виконувати графічні вправи за зразком; правильно писати вивчені літери та їх сполучення, знайомі слова й прості речення.	Мова та спілкування. Усне та писемне мовлення на початковому рівні. Розуміння коротких повідомлень, запитань, прохань та інструкцій. Участь у діалозі з 2–3 реплік про дружбу, спільні заняття, професії та допомогу іншим. Використання мовленнєвого етикету. Складання короткого висловлювання за малюнком, фотографією, питанням, зразком або знайомою ситуацією. Мовна система. Звук і буква. Склад і слово. Поєднання звуків у склади, складів — у слова. Читання та складання простих слів із вивчених букв. Слова, що називають людей, професії, предмети та дії. Речення як завершена думка. Короткий текст із 1–3 речень. Інтонація та знаки в кінці речення на практичному рівні. Літературний компонент. Коротка народна та авторська казка, вірш, загадка, прислів'я, скороговка, пізнавальний текст. Твори про дружбу, працю, професії, взаємодопомогу та повагу. Персонаж, вчинок, основна подія та їх послідовність. Розуміння теми та вираження особистого ставлення до почутого або прочитаного. <i>Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Складання коротких діалогів про дружбу, допомогу та професії. Вживання слів підтримки. Коротка розповідь про друга або близьку людину.	доповнює малюнок, листівку, картку або навчальне завдання коротким підписом, знайомим словом, словосполученням чи простим реченням про близьку людину, її заняття або дію.
--	---	--

	Мовна система. Звукові моделі слів. Початкове розрізнення голосних і приголосних. Групування слів за значенням. Виразне читання речень з різною інтонацією. Літературний компонент. Послідовність подій і настроїв персонажа. Пояснення вчинків персонажів. Читання за ролями та інсценування. Процеси: <i>спостерігає й порівнює</i> звуки, букви, слова, речення та інтонації; <i>встановлює</i> зв'язок між словом, зображенням, людиною, предметом, дією та професією; <i>сприймає, відтворює й створює</i> коротке усне висловлювання; <i>читає й складає</i> прості слова, речення та короткі тексти; <i>визначає</i> персонажа, дію, подію й висловлює ставлення до вчинку. Суттєві взаємозв'язки: професія → праця → користь для людей; звук → буква → склад → слово → речення; текст → персонаж → вчинок → ставлення. Прикладний зміст: <i>представлення</i> близької людини в 1–2 реченнях; <i>складання</i> коротких висловлювань про родину, друзів, професії та добрі вчинки; <i>використання</i> формул ввічливості в ситуаціях спілкування вдома та в школі;	
--	--	--

	<i>опис малюнка, фотографії, дії, професії або настрою з використанням знайомої лексики.</i> Контексти навчання: <i>я і моя родина:</i> спілкування з рідними, розповідь про їхні заняття, професії та домашні обов'язки; <i>друзі та спілкування:</i> дружба, співпраця, взаємодопомога, прохання, подяка та спільна діяльність; <i>моя школа:</i> знайомство зі шкільними традиціями, використання добрих і ввічливих слів, шанобливе спілкування та дбайливе ставлення до мов і культур однокласників. Міжпредметний зміст: <i>навколишній світ</i> — сім'я, друзі, професії дорослих, праця, обов'язки та допомога іншим; <i>особистісний розвиток</i> — почуття, турбота, дружба, співпраця, взаємодопомога й повага до праці. Міжпредметна тема: «Добрі слова й вчинки об'єднують близьких людей». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для сталого розвитку</i> — повага, турбота, вдячність, взаємодопомога й відповідальність; <i>освіта в галузі рівності та інклюзії</i> — повага до відмінностей, сімейних традицій і мов, участь кожної дитини в спілкуванні. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: невеликі вірші про школу, друзів, однокласників, рідних людей; короткі	
--	---	--

	народні та авторські казки про повагу, допомогу, співчуття, турботу; загадки про дружбу, предмети, які оточують; прислів'я про друзів, доброту, терпіння. Слова, вимову й написання яких слід запам'ятати: Молдова, Кишинів, Київ, Україна, учень, учениця, черговий. Для додаткового вивчення: скоромовки, лічилки, короткі ігрові тексти; короткі пізнавальні тексти про дружбу, професії, працю людей і традиції взаємодопомоги.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «СЛОВО ДОПОМАГАЄ ПІЗНАВАТИ» (14 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- розуміння ролі слова як засобу називання предметів, людей, тварин, ознак і дій, а також як способу пізнання навколишнього світу;
- формування уважного, дбайливого й грамотного ставлення до слова в усному й писемному мовленні;
- розвиток інтересу до слухання й читання коротких текстів, загадок, віршів і казок як джерела знань, радості й спілкування.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1. Впізнавати букви, склади, знайомі слова та прості речення у навчальних і коротких побутових текстах. 3.2. Читати вголос короткі слова, словосполучення та речення правильно, плавно і з елементарною інтонацією. 3.3. Розуміти простий текст із опорою на ілюстрацію та запитання.	Ключові поняття: слово, предмет, ознака, дія, ім'я, кличка, речення. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Слово як засіб називання та опису навколишнього світу. Усне й писемне мовлення на початковому рівні. Ситуація спілкування. Питання, відповідь, короткий діалог і ввічливі слова. Складання простого висловлювання за малюнком, питанням, зразком або спостереженням. Мовна система. Слова — назви людей, тварин, предметів, ознак і дій. Велика літера в іменах,	<i>Учень/учениця:</i> розпізнає вивчені букви, склади, знайомі слова та прості речення в навчальних і коротких побутових текстах, співвідносить їх із зображеним предметом, ознакою чи дією; читає вголос короткі слова, словосполучення й прості речення правильно, плавно та з елементарною інтонацією, розуміючи, про кого чи про що йдеться;

4.1. Виконувати графічні вправи за зразком; правильно писати вивчені літери та їх сполучення, знайомі слова й прості речення. 4.4. Доповнювати малюнок, листівку, картку або навчальне завдання коротким підписом, словом або реченням. <i>Підтримувальні</i> <i>одиниці компетенцій:</i> 1.1. Розпізнавати рідну українську мову серед інших знайомих мов за звучанням, окремими словами, звертаннями та інтонацією в знайомих побутових ситуаціях. 2.4. Створювати короткі усні висловлювання з 1–2 речень про себе, свій настрій, предмет або дію в знайомій ситуації спілкування. 3.4. Висловлювати елементарні враження про прочитане, називаючи персонажа, подію або вподобаний фрагмент. 4.2. Переписувати короткі тексти за зразком, дотримуючись графічних,	прізвищах, кличках тварин і вивчених географічних назвах. Речення як завершена думка. Звуки та літери. Інтонація та розділові знаки в кінці речення. Короткий текст із 1–3 речень. Літературний компонент. Коротка народна й авторська казка, вірш, пізнавальний текст, прислів'я, загадка, скоромовка. Тема, персонаж, вчинок, подія та їх послідовність. Настрій твору й особисте ставлення до прочитаного. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Короткий опис людини, тварини або предмета. Використання точних слів. Складання короткого підпису до малюнка, фотографії або цифрового зображення. Мовна система. Зв'язок слів у реченні та речень у тексті. Вибір слів за темою та ситуацією. Виразна інтонація. Літературний компонент. Вчинок і настрої персонажа. Настрій твору. Ставлення учня до персонажа або події. Зв'язок твору з особистим досвідом. Процеси: <i>спостерігає й порівнює</i> предмети, людей, тварин, ознаки, дії та відповідні їм слова; <i>розпізнає</i> усне й писемне мовлення в знайомих навчальних ситуаціях; <i>встановлює</i> зв'язок між словом, зображенням, предметом, ознакою, дією та значенням;	розуміє зміст простого тексту з опорою на ілюстрацію, запитання та знайому лексику, називає предмети, їхні ознаки, дії та основну подію; розпізнає й використовує у словосполученнях і реченнях слова, що називають предмети, їхні ознаки та дії; записує вивчені літери та їхні сполучення, знайомі слова й прості речення, дотримуючись форми літер, належної відстані між словами, правила вживання великої літери на початку речення та відповідного розділового знака в кінці; доповнює малюнок, листівку, картку чи навчальне завдання коротким підписом, словом, словосполученням або реченням, точно називаючи предмет, його ознаку чи дію.
---	---	---

орфографічних і пунктуаційних вимог початкового рівня.	<i>складає</i> короткі усні та письмові висловлювання за малюнком, ключовими словами або особистим спостереженням; <i>визначає</i> тему, персонажа й подію та висловлює ставлення до вчинку персонажа. Суттєві взаємозв'язки: предмет / людина / тварина → слово-найменування; слово → речення → короткий текст; спостереження → слово → опис навколишнього світу. Прикладний зміст: <i>називання</i> людей, тварин, предметів, природних явищ і дій; <i>складання</i> простих речень за малюнком, фотографією або спостереженням; <i>вживання</i> великої літери в іменах, кличках тварин і вивчених географічних назвах; <i>використання</i> слова, речення та короткого тексту для вираження особистого досвіду. Контексти навчання: <i>рідний край і природа навколо мене:</i> спостереження за людьми, професіями, тваринами, рослинами, природними явищами та предметами найближчого оточення; добирання слів для називання та опису цих об'єктів; <i>українська культура і традиції:</i> знайомство з українськими іменами, словами, загадками, казками, прислів'ями та ввічливими виразами; розуміння того, як слово допомагає пізнавати культуру свого народу;	
---	--	--

друзі та спілкування: використання слів для називання людей, предметів, ознак і дій; вибір добрих і точних слів у спілкуванні з однокласниками.

Міжпредметний зміст:

історія і культура українського народу — українські імена, прості прислів'я, загадки, казки й слова, пов'язані з культурою та традиціями;

навколишній світ — предмети, люди, тварини, рослини, природні явища й дії;

художнє виховання — вираження значення слова через малюнок, аплікацію, колаж.

Міжпредметна тема: «Слово допомагає пізнавати й описувати світ».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

екологічна освіта й освіта для сталого розвитку — повага до людей, турбота про тварин і природу, доброзичливе спілкування;

освіта у сфері рівності та інклюзії — повага до мов, імен і традицій, участь кожної дитини в спілкуванні.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Ігор Січовик «Рідна мова», Олександр Копиленко «Пернаті гості», Максим Рильський «Білі мухи», Варвара Гринько «Ще в колисці немовля...», Марія Познанська «Зимонька», Анатолій Костецький «Зимові друзі».*

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: *Максим Рильський «Білі мухи», Варвара Гринько «Ще в колисці немовля...».*

	Слова, вимову та написання яких слід запам'ятати: ганок, герой, дитина, гудзик, ведмідь, заєць. Для додаткового вивчення: Микола Вороний «Сніжинки», Ліна Костенко «Синички на снігу»; Катерина Перелісна «Молитва», Варвара Гринько «Ліс», «Лісові сні». Пізнавальні та науково-популярні тексти: про професії людей і результати їхньої праці; про предмети дому, школи та найближчого оточення; про походження простих назв предметів і явищ. Медійні та функціональні тексти: картинка, фотографія або короткий відеоролик із підписами до предметів, тварин і дій.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «ВЧИМОСЯ СПІЛКУВАТИСЯ» (12 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- формування вміння спілкуватися у знайомих ситуаціях: уважно слухати співрозмовника, відповідати на запитання та ставити прості питання;
- усвідомлення ролі речення як засобу вираження завершеної й зрозумілої думки в усному та писемному мовленні;
- розвиток початкової грамотності: правильне вживання великої літери на початку речення та знаку пунктуації в кінці.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Розрізняти основні комунікативні наміри співрозмовника: привітання, прохання, питання, подяку, прощання.	Ключові поняття: речення, думка, повідомлення, питання, прохання, інтонація, знак пунктуації. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Речення як засіб вираження закінченої думки. Складання речень за картинкою, питанням, зразком або ситуацією. Вживання їх у відповіді, діалозі та короткій розповіді. Передача сенсу й настрою за допомогою інтонації.	<i>Учень/учениця:</i> розрізняє основні комунікативні наміри співрозмовника: привітання, прохання, питання, подяку, прощання;

2.3. Відтворювати й використовувати прості мовленнєві формули ввічливого спілкування за зразком. 2.4. Створювати короткі усні висловлювання з 1–2 речень про себе, свій настрій, предмет або дію в знайомій ситуації спілкування. 3.2. Читати вголос короткі слова, словосполучення та речення правильно, плавно і з елементарною інтонацією. 4.3. Записувати власні прості речення за малюнком, запитанням або словесною опорою. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 3.1. Впізнавати літери, склади, знайомі слова та прості речення в навчальних і коротких побутових текстах. 3.3. Розуміти зміст простого тексту з опорою на ілюстрацію, запитання вчителя та знайому лексику.	Мовна система. Речення як одиниця мовлення. Речення складається зі слів. Порядок слів у реченні. Складання речень із розсипаних слів. Велика літера на початку речення. Крапка, знак питання та знак оклику в кінці речення. Розрізнення речень-повідомлень, питальних і окличних на практичному рівні. Літературний компонент. Короткі художні та пізнавальні тексти, що дають змогу спостерігати розповідні, питальні й окличні речення. Персонаж, дія, подія і тема тексту на елементарному рівні. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Вираження почуттів, бажань і особистого ставлення. Участь у короткому ввічливому діалозі. Складання 1–2 речень на знайому тему. Мовна система. Визначення меж речення. Виправлення порядку слів. Поширення та запис простих речень. Літературний компонент. Визначення настрою тексту та вчинку персонажа. Виразне читання. Складання речення за текстом або ілюстрацією. Процеси: <i>складає</i> речення за картинкою, питанням, зразком або знайомою ситуацією; <i>бере участь</i> у короткому діалозі; <i>читає й записує</i> прості речення; <i>визначає</i> початок і кінець речення. Суттєві взаємозв'язки: думка → речення → зрозуміле висловлювання;	відтворює та використовує прості мовленнєві формули ввічливого спілкування за зразком; створює короткі усні висловлювання з 1–2 речень про себе, свій настрій, предмет або дію у знайомій ситуації спілкування; читає вголос короткі слова, словосполучення й речення правильно, плавно та з елементарною інтонацією; записує власні прості речення за малюнком, питанням або словесною опорою, дотримуючись правильного порядку слів, уживаючи велику літеру на початку та відповідний розділовий знак у кінці речення.
--	--	--

4.1. Виконувати графічні вправи за зразком; правильно писати вивчені літери та їх сполучення, знайомі слова й прості речення. 4.2. Переписувати короткі тексти за зразком, дотримуючись графічних, орфографічних та пунктуаційних вимог початкового рівня.	писемне мовлення → велика літера на початку й розділовий знак у кінці речення → зрозумілість; текст → персонаж → подія → ставлення читача. Прикладний зміст: складання речень для привітання, прохання, подяки та вибачення; опис картинки, дії, події чи настрою; складання речень із розсипаних слів; виправлення порядку слів і оформлення речення на письмі. Контексти навчання: <i>я і моя сім'я</i>: використання прохання, подяки, вибачення, звернення та добрих слів; розповідь про знайому сімейну ситуацію; відповіді на питання та участь у короткому діалозі з близькими; <i>моя школа</i>: спілкування з учителем і однокласниками, дотримання правил діалогу, обговорення спільних справ, вираження прохання, згоди, незгоди та подяки; <i>друзі та спілкування</i>: участь у коротких розмовах, уміння слухати співрозмовника, ставити запитання, відповідати за темою і мирно розв'язувати прості суперечки. Міжпредметний зміст: <i>навколишній світ</i> — складання речень про людей, тварин, природу та знайомі події; <i>історія і культура українського народу</i> — короткі прислів'я, загадки, вірші та діалоги про правила спілкування. Міжпредметна тема: «Речення допомагає виражати думки й розуміти одне одного».	
--	---	--

	Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для цінностей</i> — доброзичливе спілкування, повага до співрозмовника, вираження почуттів і відповідальність за свої слова; <i>міжкультурна та інклюзивна освіта</i> — повага до різних мов і доступна участь кожної дитини в спілкуванні. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Леся Українка</i> «Вишеньки», <i>Тарас Шевченко</i> «Тече вода з-під явора», <i>Василь Сухомлинський</i> «Петро і Марійка», <i>Платон Воронько</i> «Облітав журавель», <i>Павло Грабовський</i> «Весна», <i>Анатолій Костецький</i> «Все прокидається поволі», <i>Анатолій Камінчук</i> «Бджілка весело літає». Тексти, рекомендовані для вивчення напам’ять: <i>Платон Воронько</i> «Облітав журавель». Слова, вимову й написання яких слід запам’ятати: бджола, дзвінок, учителька, джміль, портфель, цибуля. Для додаткового вивчення: загадки, прислів’я, скоромовки, короткі пізнавальні тексти; <i>Олександр Копиленко</i> «Пригріває сонечко», <i>Лідія Компанієць</i> «Твоя земля», <i>Василь Сухомлинський</i> «Протоптали стежку». Пізнавальні й науково-популярні тексти: про дружбу та спілкування народів багатонаціональної Республіки Молдова.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «КАЗКА ВЕДЕ ЗА СОБОЮ» (12 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- розвиток інтересу до читання казок, до світу персонажів, подій і вчинків як джерела радості, уяви та перших читальних вражень;
- формування елементарного розуміння добрих і поганих вчинків персонажів;

- формування уявлень про слово, речення і текст як основні засоби розуміння, переказ та створення короткого висловлювання.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.4. Створювати короткі усні висловлювання з 1–2 речень про себе, свій настрій, предмет або дію в знайомій ситуації спілкування. 3.3. Розуміти простий текст із опорою на ілюстрацію, питання та знайому лексику. 3.4. Висловлювати елементарні враження про прочитане, називаючи персонажа, подію або вподобаний фрагмент. 4.2. Переписувати короткі тексти за зразком, дотримуючись графічних, орфографічних та пунктуаційних вимог початкового рівня. 4.4. Доповнювати малюнок, листівку, картку або навчальне завдання коротким підписом, словом або реченням. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.4. Виразити позитивне ставлення до рідної мови та поважне ставлення до мов однокласників через малюнок, підпис, коротке усне повідомлення або участь у спільній розмові.	Ключові поняття: казка, заголовок, тема, подія, вчинок, переказ, особисте ставлення. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Слухання й розуміння короткої казки. Відповіді на питання про персонажа, подію та вчинок. Переказ за картинками, питаннями або опорними словами. Висловлення особистого ставлення до персонажа й прочитаного. Мовна система. Текст як кілька пов'язаних речень. Тема і заголовок. Початок і кінець тексту. Послідовність подій: спочатку, потім, наприкінці. Літературний компонент. Коротка народна та авторська казка, загадка, прислів'я. Персонаж, подія, вчинок і наслідок вчинку. Розуміння повчального змісту казки. Цінності добра, дружби, чесності та взаємодопомоги. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Послідовний виклад подій казки. Участь у діалозі про прочитане. Вираження враження і простої оцінки вчинку персонажа. Мовна система. Зв'язок речень і частин тексту. Визначення ключових слів. Відновлення послідовності подій. Літературний компонент. Тема й основна думка казки на елементарному рівні. Характер і настрої персонажа. Порівняння змісту казки зі знайомими життєвими ситуаціями. Процеси: <i>слухає й розуміє</i> короткі казки;	<i>Учень/учениця:</i> створює короткі усні висловлювання з 1–2 речень за змістом казки, називаючи персонажа, основну подію та послідовність окремих епізодів; розуміє зміст короткої казки, спираючись на ілюстрацію, запитання вчителя, знайому лексику та послідовність подій; висловлює елементарні враження про прочитане чи почуте, називаючи улюбленого персонажа, подію, вчинок чи цікавий фрагмент; списує короткі тексти або фрагменти казок за зразком, дотримуючись графічних, орфографічних і пунктуаційних вимог початкового рівня;

2.1. Розуміти зміст коротких усних висловлювань учителя та однокласників у знайомих навчальних і побутових ситуаціях. 3.1. Впізнавати букви, склади, знайомі слова та прості речення у навчальних і коротких побутових текстах. 3.2. Читати вголос короткі слова, словосполучення та речення правильно, плавно і з елементарною інтонацією. 4.1. Виконувати графічні вправи за зразком; правильно писати вивчені літери та їх сполучення, знайомі слова й прості речення.	<i>визначає персонажів, події та їх послідовність; переказує казку або окремий епізод за картинками, питаннями чи опорними словами; пояснює вчинки персонажів і висловлює особисте ставлення до них.</i> Суттєві взаємозв'язки: текст → персонаж → подія → вчинок; початок → розвиток подій → кінець; казка → повчання → життєва ситуація. Прикладний зміст: <i>визначення подій, персонажів і вчинків у казці; розпізнавання початку, основної частини й кінця тексту; розуміння того, чому вчить казка; вираження особистого ставлення до персонажів і подій; порівняння змісту казки зі знайомими життєвими ситуаціями.</i> Контексти навчання: <i>я і моя сім'я: читання і обговорення казок у сім'ї, розповіді про улюблених героїв і вчинки персонажів; друзі й спілкування: спільне слухання казок, обмін враженнями, обговорення добрих і поганих вчинків персонажів; українська культура і традиції: знайомство з українськими народними та авторськими казками, загадками, прислів'ями та традиційними образами; гра і творчість: інсценування казок, малювання персонажів, створення масок, ілюстрацій, міні-книжок і простих цифрових творчих робіт.</i> Міжпредметний зміст: <i>історія і культура українського народу — народні казки, прислів'я, загадки й традиційні цінності;</i>	доповнює малюнок до казки, листівку, картку, міні-книжку або навчальне завдання коротким підписом, словом або реченням.
---	---	---

навколишній світ — сім'я, друзі, природа, праця, допомога і знайомі життєві ситуації;
художнє виховання — малюнок, аплікація, маска, гра та інсценізація.

Міжпредметна тема: «Казка допомагає зрозуміти світ».

Міждисциплінарний проєкт: «Які казки нам подобаються?» — знайомство з улюбленими народними та авторськими казками, їхніми персонажами, подіями та добрими уроками; вибір улюблених книжок, створення коротких рекомендацій, малюнків і підписів. *Міжпредметні зв'язки:* особистісний розвиток, художнє виховання, історія та культура українського народу.

Автентичний продукт: ілюстрована полиця читацьких рекомендацій «Казка веде за собою», розміщена в шкільній бібліотеці чи класній кімнаті.

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — розуміння добра, чесності, допомоги, дружби та відповідальності за вчинки;

розвиток ідентичності та міжкультурна освіта — висловлення особистої думки та повага до казок і традицій різних народів;

творче самовираження — передача змісту казки через малюнок, інсценізацію, мінікнижку або усний переказ.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: казки «Рукавичка», «Колосок», «Котик і півник», «Лисиця та їжак»; *Василь Сухомлинський* «Ласкавий вітер і холодний вітрюга»; *Тамара Коломієць* «Задзвонив синенький дзвоник».

Слова, вимову й написання яких треба запам'ятати: неділя, понеділок, середа, четвер, півень, черевики.

Для додаткового вивчення: *Василь Сухомлинський* «Як бджола конвалію знайшла», українська народна казка «Лисиця і глечик».

Медійні й функціональні тексти: Запрошення на виставу лялькового театру. Квиток у країну казок.

Слова, вимову й написання яких слід запам'ятати: ведмідь, бджола, танок, герой, гудзик, дитина, дзвінок, джміль, заєць, Київ, Кишинів, Молдова, неділя, понеділок, півень, портфель, середа, Україна, учень, учениця, учителька, черговий, четвер, черевики, цибуля.

2 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «СВІТ, У ЯКОМУ Я ЖИВУ» (16 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- приналежність та ідентичність: усвідомлення себе частиною сім'ї, школи, рідного краю і спільноти;
- повага та культура спілкування: дотримання норм спілкування, ввічливість, вміння слухати іншого;
- відкритість до культурного різноманіття: повага до інших культур і мов.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Виявляти свою мовну й культурну належність у повсякденних ситуаціях, називаючи рідну мову, сім'ю, школу та рідний край. 2.3. Брати участь у діалозі, ставлячи питання та відповідаючи на них, дотримуючись елементарних норм мовленнєвого етикету. 3.1. Визначати тему, персонажів та основні події простого тексту.	Ключові поняття: мова, мовлення, спілкування, діалог, текст, мовленнєвий етикет, слово. Обов'язкове ядро Мовлення та спілкування. Мова. Мовлення як засіб спілкування і самовираження. Усне й писемне мовлення. Діалог. Монологічне мовлення в знайомих ситуаціях спілкування. Мовленнєвий етикет: вітання, прохання, подяка, вибачення. Тема висловлювання. Мовна система. Слово як одиниця мови. Речення як завершена думка. Текст як кілька пов'язаних речень. Велика літера на початку речення. Знаки пунктуації в кінці речення: крапка, знак питання, знак оклику.	<i>Учень/учениця:</i> впізнає і називає елементи своєї приналежності до сім'ї, школи, класу, місцевої спільноти та рідного краю, наводить простий приклад із особистого досвіду і пояснює, що пов'язує його з цими людьми і місцями; бере участь у короткому діалозі з 3–4 реплік про себе, родину, школу чи найближче оточення, ставить питання, відповідає за темою, уважно слухає співрозмовника та використовує формули привітання, прохання, подяки, вибачення і прощання;

4.2. Скласти короткі усні та письмові висловлювання за зразком, малюнком або ситуацією. 4.3. Редагувати прості слова та речення, виправляючи елементарні помилки. <i>Підтримувальні</i> <i>одиниці компетенцій:</i> 1.2. Порівнювати елементи української культури та культур інших народів Республіки Молдова на основі запропонованих прикладів, виявляючи повагу до культурного різноманіття. 1.3. Пояснювати значення добрих вчинків, поваги та сімейних традицій у знайомих життєвих ситуаціях, демонструючи позитивне ставлення до оточуючих. 2.1. Визначати тему спілкування у знайомих життєвих ситуаціях: школа, сім'я, друзі. 2.2. Будувати прості та зрозумілі усні висловлювання за заданою темою, використовуючи базові мовні засоби.	Літературний компонент. Текст: тема, персонаж, подія. Розуміння змісту короткого тексту. Визначення персонажів і основної події. Висловлення елементарного ставлення до персонажа та його вчинків (на практичному рівні). Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Мовленнєва ситуація. Адресат мовлення. Мета висловлювання. Репліка в діалозі. Вибір мовленнєвих засобів залежно від співрозмовника. Мовна система. Голосні й приголосні звуки. Наголос. Поділ слова на склади. Слово як назва предмета, ознаки, дії. Порядок слів у реченні. Літературний компонент. Автор твору. Назва твору. Персонаж. Настрій твору. Добро і зло у вчинках персонажів. Народний і авторський твір. Процеси: аналізує мовленнєві ситуації, слова, речення і короткі тексти; зіставляє усне й писемне мовлення, способи спілкування в різних ситуаціях; встановлює зв'язки між словом, реченням і текстом, вчинками персонажів та їх оцінкою; пояснює значення ввічливих слів і вчинки персонажів на елементарному рівні. Суттєві взаємозв'язки:	визначає тему короткого тексту, називає персонаж або персонажі, місце дії та основну подію, встановлює простий зв'язок між вчинком персонажа та ситуацією, описаною в тексті; складає усне або письмове висловлювання з 2–4 пов'язаних речень про себе, родину, школу, друзів, природу чи рідний край за зразком, малюнком, питаннями чи знайомою життєвою ситуацією, дотримуючись послідовності викладу; редагує прості слова, словосполучення та речення на теми сім'ї, школи і рідного краю, виправляє елементарні помилки у написанні слів, порядку слів, вживає велику літеру, ставить знак кінця речення.
---	--	---

3.2. Використовувати прості стратегії розуміння тексту: слухання, читання, відповіді на запитання. 3.4. Висловлювати свою думку про прочитане, аргументуючи її простими прикладами. 4.1. Визначати зміст і призначення простого тексту в навчальних ситуаціях.	ситуація спілкування → вибір слів → взаєморозуміння; слово → речення → текст; персонаж → вчинок → ставлення читача. Прикладний зміст: використання мовленнєвого етикету в сім'ї, школі та спілкуванні з друзями; висловлення думок і почуттів усно та письмово; читання коротких текстів для пізнання себе й навколишнього світу; обговорення вчинків персонажів та життєвих ситуацій; представлення особистого досвіду через малюнок, слово, речення та короткий текст. Контексти навчання: <i>сім'я та сімейні цінності:</i> поважне спілкування, спільні справи, турбота про близьких, розповіді про сім'ю, дім і сімейні традиції; <i>шкільна громада:</i> спілкування з учителем і однокласниками, співпраця, участь у житті класу, дотримання правил поведінки і спільної діяльності; <i>рідний край:</i> ознайомлення з природою, людьми, пам'ятними місцями й традиціями найближчого оточення; висловлення особистого ставлення до рідного краю. Міжпредметний зміст: <i>румунська мова та література/російська мова та література</i> — зіставлення формул мовленнєвого етикету;	
---	--	--

	<i>історія і культура українського народу</i> — родина, традиції, рідна мова, народні символи. Міжпредметна тема: «Я і моя громада: родина, школа, друзі, рідний край». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>медіаосвіта</i> — розуміння змісту простих фотографій, малюнків, оголошень і повідомлень про повсякденне життя; співвідношення медіаматеріалу з реальною ситуацією; <i>освіта в галузі здоров'я і добробуту</i> — використання мовлення для повідомлення про самопочуття, настрій і потреби; дотримання правил безпечної поведінки і турбота про себе та інших. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Роман Роляник</i> «До школи», <i>Віктор Драгунський</i> «Завтра до школи», <i>Марійка Підгірянка</i> «Малий школяр», <i>Лариса Вахніна</i> «Кордон», <i>Володимир Чубенко</i> «Вірний друг», <i>Борис Шрубенко</i> «Хто не каже “Добрий день!”». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Марійка Підгірянка</i> «Малий школяр». Слова, вимову і написання яких слід запам'ятати: вересень, вулиця, осінь, завдання, читання. Для додаткового вивчення: <i>Грицько Бойко</i> «Маринка та Галинка», «Крутько»; <i>Василь Сухомлинський</i> «Будеш з гнізда випадати?», <i>Платон Воронько</i> «Кошеня»,	
--	---	--

	<i>Катерина Перелісна «Золота осінь», Наталя Забіла «Вересень», «Хто кого злякався»; загадки, прислів'я і скороговки про сім'ю, школу, дружбу та добрі слова.</i> <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> короткі тексти про мову і мовлення, роль слова у спілкуванні, усному й писемному мовленні. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> правила ввічливого спілкування; коротке електронне повідомлення.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «ДРУЗІ ТА ДОБРІ СПРАВИ» (18 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- дружба і доброзичливість: розуміння значення дружби, допомоги та добрих вчинків;
- повага і комунікативна культура: дотримання норм ввічливого спілкування з друзями, однокласниками та дорослими;
- відповідальність за слово: усвідомлення того, що слово може підтримати, порадувати або образити;

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.3. Пояснювати значення добрих вчинків, поваги та сімейних традицій у знайомих життєвих ситуаціях, демонструючи позитивне ставлення до інших людей. 2.3. Брати участь у діалозі, ставлячи питання та відповідаючи на них,	Ключові поняття: дружба, повага, спілкування, звук, буква, склад, наголос. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Слово як засіб підтримки, прохання, подяки й вибачення. Мовленнєві ситуації дружнього спілкування. Діалог. Запитання. Відповідь. Мовленнєвий етикет. Тема висловлювання. Коротке повідомлення про друга й добрий вчинок. Мовна система. Звуки і букви в словах на тему дружби та добрих справ. Голосні й приголосні звуки. Тверді й	<i>Учень/учениця:</i> пояснює значення дружби, добрих вчинків, поваги, взаємодопомоги та відповідальності за сказане слово на прикладі знайомої життєвої ситуації або вчинку літературного персонажа; бере участь у короткому діалозі з 3–4 реплік: ставить запитання, відповідає за темою, уважно слухає співрозмовника і

дотримуючись елементарних норм мовленнєвого етикету. 3.3. Порівнювати вчинки персонажів і формулювати прості висновки про прочитане. 4.2. Складати короткі усні та письмові висловлювання за зразком, малюнком або ситуацією. 4.3. Редагувати прості слова та речення, виправляючи елементарні помилки. <i>Підтримувальні</i> <i>одиниці</i> <i>компетенцій:</i> 2.1. Визначати тему спілкування у знайомих життєвих ситуаціях: школа, сім'я, друзі. 2.4. Складати невеликі діалоги й розповіді відповідно до ситуації спілкування, взаємодіючи зі співрозмовниками. 3.1. Визначати тему, персонажів та основні події простого тексту. 3.2. Використовувати базові стратегії розуміння тексту: читання, слухання, відповіді на запитання.	м'які приголосні. Склад. Поділ слів на склади. Перенос слів. Наголос. Наголошені й ненаголошені голосні. Складання простих речень. Літературний компонент. Короткі тексти про дружбу, взаємодопомогу та добрі вчинки. Жанри: оповідання, вірш, прислів'я, загадка, скороговка. Тема твору. Персонаж. Подія. Вчинок. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Створення коротких текстів про дружбу, допомогу, повагу та добрі вчинки. Використання добрих слів у різних мовленнєвих ситуаціях. Виразне читання. Представлення коротких повідомлень. Мовна система. Розширення тематичного словника з теми дружби та добрих справ. Встановлення зв'язку між звуком, літерою, складом, словом і реченням. Використання вивчених мовних одиниць під час складання власних висловлювань. Літературний компонент. Осмислення народної мудрості в прислів'ях і приказках про дружбу, доброту та повагу. Порівняння вчинків літературних персонажів із власним досвідом і життєвими ситуаціями. Процеси: <i>аналізує</i> мовленнєві ситуації й короткі тексти; <i>порівнює</i> ввічливі й невічливі форми спілкування; <i>встановлює</i> зв'язки між словом, почуттям, вчинком і ставленням;	використовує ввічливі слова, формули подяки, прохання, вибачення і підтримки; порівнює вчинки персонажів прочитаного твору, визначає їхні причини й наслідки, розрізняє правильні та неправильні дії, висловлює власне ставлення до поведінки персонажів і формулює простий висновок про те, чому навчає текст; складає усне або письмове висловлювання з 3–5 пов'язаних речень про друга, спільну справу, допомогу чи добрий вчинок за зразком, малюнком, серією картинок або знайомою ситуацією, дотримуючись послідовності викладу; розрізняє звук і букву, визначає кількість звуків і букв у знайомих тематичних словах, поділяє слова на склади, називає кількість складів і виділяє наголошений склад голосом.
--	---	--

3.4. Висловлювати свою думку про прочитане, аргументуючи її простими прикладами. 4.1. Визначати зміст і призначення простого тексту в навчальних ситуаціях. 4.4. Створювати невеликі письмові роботи для навчальних цілей, дотримуючись елементарної зв'язності.	<i>пояснює</i> значення слів мовленнєвого етикету та вчинки персонажів. Суттєві взаємозв'язки: ситуація спілкування → вибір слів → культура спілкування; звук → буква → склад → слово → речення → текст; персонаж → вчинок → оцінка → висновок. Прикладний зміст: <i>застосування</i> мовленнєвого етикету у спілкуванні з друзями та однокласниками; <i>обговорення</i> ситуацій допомоги, піклування та примирення; <i>використання</i> знань про звуки, склади та наголос для правильного читання; <i>розповідь</i> про власний досвід дружби в усній, писемній або ілюстрованій формі. Контексти навчання: <i>сім'я та сімейні цінності:</i> добрі слова, взаємодопомога, піклування про близьких, обговорення дружніх і добрих вчинків; <i>шкільна громада:</i> співпраця, спільна діяльність, дружнє спілкування, шанобливе ставлення до однокласників та мирне вирішення простих непорозумінь; <i>дитяча книга:</i> читання та обговорення творів, прислів'їв і розповідей про дружбу, доброту, взаємодопомогу та повагу. Міжпредметний зміст:	
---	--	--

	румунська мова і література/російська мова і література — порівняння слів ввічливості й мовленнєвого етикету; історія і культура українського народу — прислів'я і твори про дружбу, доброту і взаємодопомогу; художнє виховання — малюнок, плакат. Міжпредметна тема: «Дружба починається з поваги й доброго слова». Інтеграція нових освітніх напрямів: освіта для глобального громадянства — дружнє та поважнє спілкування з людьми різних мов і культур; визнання цінності взаємодопомоги, добрих справ і культурного різноманіття; освіта в галузі миру — використання слів підтримки, подяки, вибачення і примирення; співпраця, взаємодопомога й мирнє врегулювання простих непорозумінь. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Для чого кажуть “дякую”», «Не загубив, а знайшов»; Олександр Копиленко «Друзі»; Андрій М'ястківський «Весело було»; Анатолій Костецький «Секрет»; Олег Буцень «Айстри»; Степан Жупанин «Ох, невесело Наталці»; Надія Кир'ян «Про друзів».</i> Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Анатолій Костецький «Секрет».</i> Слова, вимову й написання яких слід запам'ятати: п'ятниця, український, чотирнадцять, одинадцять.	
--	--	--

	Для додаткового вивчення: Василь Сухомлинський «Як Миколка став хоробрим», «Кому ж іти по дрова»; Наталя Забіла «Ясоччин садок»; Олег Буцень «Горобчик»; Грицько Бойко «Хлопчик Ох». <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про дружбу, взаємодопомогу, доброзичливе спілкування, співпрацю, піклування про людей, тварин і природу, мирне розв’язання конфліктів, повагу до культурних відмінностей та безпечну поведінку в цифровому середовищі. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> короткі повідомлення про добрі вчинки дітей, дитячі новини про шкільні та благодійні акції, інструкція «Як допомогти другу», пам’ятка «Як помиритися після сварки», список добрих справ.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «СЛОВО ОБ’ЄДНУЄ ЛЮДЕЙ» (16 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- культура діалогу: уміння слухати співрозмовника, ставити запитання та ввічливо відповідати;
- слово як засіб об’єднання людей: розуміння ролі слова у дружбі, згоді та співпраці;
- повага до мовного різноманіття: знайомство з формулами привітання й подяки різними мовами.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Будувати прості та зрозумілі усні висловлювання за заданою	Ключові поняття: слово, взаєморозуміння, діалог, монолог, речення, значення слова, власне ім’я. Обов’язкове ядро	<i>Учень/учениця:</i> будує зрозумілі й граматично правильні речення на задану тему або ситуацію спілкування, добирає добрі, точні й доречні

темою, використовуючи базові мовні засоби. 2.3. Брати участь у діалозі, ставлячи питання та відповідаючи на них, дотримуючись елементарних норм мовленнєвого етикету. 3.1. Визначати тему, персонажів та основні події простого тексту. 4.2. Складати короткі усні та письмові висловлювання за зразком, малюнком або ситуацією. 4.3. Редагувати прості слова та речення, виправляючи елементарні помилки.	Мова та спілкування. Слово як засіб спілкування, взаєморозуміння, прохання, подяки та примирення. Усне й писемне мовлення. Діалог. Монолог. Запитання. Відповідь. Добре й доречне слово в різних ситуаціях спілкування. Тема висловлювання. Короткий текст. Мовна система. Слово як одиниця мови. Слова — назви предметів, людей, тварин та явищ. Велика літера у власних назвах: іменах, прізвищах, кличках тварин і географічних назвах. Слова, близькі та протилежні за значенням. Речення. Знаки пунктуації в кінці речення. Літературний компонент. Короткі твори про слово, дружбу, доброту й повагу. Жанри: оповідання, вірш, приказка, загадка, скороговка. Тема твору. Персонаж. Подія. Вчинок персонажа.	слова для висловлення прохання, подяки, підтримки, згоди чи незгоди; бере участь у короткому діалозі: уважно слухає співрозмовника, дотримується черговості реплік і використовує ввічливі форми звертання, подяки, вибачення й прощання; визначає тему короткого тексту, називає персонажа, основну подію та слова або вчинки, які допомагають зрозуміти стосунки між персонажами; складає короткий зв'язний усний або письмовий текст із 3–5 речень за зразком, малюнком, опорними словами чи знайомою мовленнєвою ситуацією, послідовно висловлюючи думку про дружбу, спілкування, взаємодопомогу або добру справу;
<i>Підтримувальні</i> <i>одиниці</i> <i>компетенцій:</i> 1.1. Виявляти свою мовну й культурну належність у повсякденних ситуаціях, називаючи рідну мову, сім'ю, школу та рідний край. 1.2. Порівнювати елементи української культури та культур інших народів Республіки Молдова	<i>Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Мовленнєва ситуація. Адресат і мета висловлювання. Вибір мовних засобів залежно від ситуації спілкування. Побудова невеликого зв'язного висловлювання. Використання інтонації для передавання прохання, подяки, здивування та радості. Мовна система. Лексичне багатство мови. Вживання слів у прямому значенні. Добирання найточнішого слова для висловлення думки. Редагування простих речень (на практичному рівні). Літературний компонент. Порівняння персонажів різних творів. Пояснення авторського ставлення до	розпізнає слова — назви предметів, людей, тварин та явищ, ставить до них питання <i>хто? що?</i>, правильно вживає велику літеру в іменах, прізвищах, кличках тварин та вивчених географічних назвах, добирає близькі та протилежні за значенням слова для уточнення думки; редагує прості слова, словосполучення й речення, виправляє елементарні помилки в

на основі запропонованих прикладів, виявляючи повагу до культурного різноманіття. 1.3. Пояснювати значення добрих вчинків, поваги та сімейних традицій у знайомих життєвих ситуаціях, демонструючи позитивне ставлення до інших людей. 3.2. Використовувати базові стратегії розуміння тексту: читання, слухання, відповіді на запитання. 3.4. Висловлювати свою думку про прочитане, аргументуючи її простими прикладами. 4.1. Визначати зміст і призначення простого тексту в навчальних ситуаціях.	персонажа. Встановлення зв'язку між назвою твору, його темою та змістом. Порівняння вчинків літературних персонажів із власним життєвим досвідом. Процеси: <i>аналізує</i> слова, речення та короткі тексти; <i>порівнює</i> усне та писемне мовлення, слова за значенням і ситуацією вживання; <i>встановлює</i> зв'язки між словом, його значенням і вживанням у мовленні; <i>пояснює</i> вчинки персонажів і роль слова в спілкуванні. Суттєві взаємозв'язки: слово → спілкування → взаєморозуміння; слово → слова, близькі та протилежні за значенням → виразність мови; персонаж → слова → вчинки → ставлення читача. Прикладний зміст: <i>використання</i> ввічливих, точних і доречних слів у родині, школі та спілкуванні з друзями; <i>уживання</i> великої літери під час написання власних імен; <i>використання</i> слів, близьких і протилежних за значенням, для уточнення висловлювання; <i>обговорення</i> життєвих ситуацій, у яких слово допомагає підтримати, домовитися й помиритися; <i>створення</i> коротких усних, письмових та ілюстрованих висловлювань.	написанні слів, доборі слова, порядку слів, уживанні великої літери та розділового знака в кінці речення, за потреби орієнтуючись на зразок або підказку вчителя.
--	---	--

	Контексти навчання: <i>сім'я та сімейні цінності:</i> поважне спілкування, використання добрих і точних слів, висловлення прохання, подяки, підтримки та піклування про близьких; <i>шкільна громада:</i> співпраця, дотримання культури мовлення, участь у діалозі, вибір доречних слів для взаєморозуміння та спільної діяльності; <i>дитяча книга:</i> читання та обговорення творів, прислів'їв і висловів про силу доброго слова, повагу, дружбу та взаємодопомогу. Міжпредметний зміст: <i>історія і культура українського народу</i> — прислів'я і твори про слово, добро, повагу; <i>навколишній світ</i> — спілкування в родині, школі та місцевій спільноті; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — зіставлення слів та їхніх значень. Міжпредметна тема: «Слово в житті людини: спілкування, дружба, повага». Міждисциплінарний проєкт: «Слово допомагає дружити» — дослідження ролі добрих, ввічливих і доречних слів у житті людини; спостереження за ситуаціями спілкування в родині, школі та найближчій спільноті; складання правил ввічливого спілкування, коротких порад, мовних формул, створення ілюстрацій, що сприяють дружбі, взаєморозумінню й повазі.	
--	--	--

	<i>Міжпредметні зв'язки:</i> особистісний розвиток, художнє виховання, пізнання навколишнього світу, історія і культура українського народу. Автентичний продукт: цифровий плакат «Слова дружби й поваги» з правилами ввічливого спілкування, опублікований на сторінці школи. Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — використання поважних і доброзичливих слів у спілкуванні з людьми різних мов і культур; визнання цінності мовного й культурного різноманіття Республіки Молдова; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — поважне ставлення до кожного співрозмовника, врахування його почуттів і думки, неприпустимість насмішок, образливих слів та ізоляції від спілкування. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Василь Сухомлинський</i> «Образливе слово», «Скажи людині: “Добрий день!”», <i>Надія Красоткіна</i> «Ввічливі діти», «Чарівні є слова»; <i>Ігор Січовик</i> «Неввічливий ведмідь», <i>Анатолій Камінчук</i> «Весняна пісенька», <i>Василь Хомченко</i> «Дякую». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Надія Красоткіна</i> «Чарівні є слова» (уривок). Слова, вимову й написання яких слід запам'ятати: дятел, жайворонок, криниця, метелик. Для додаткового вивчення: <i>Василь Сухомлинський</i> «Ті самі слова», <i>Тетяна Прокоф'єва</i> «Добро перемагає», <i>Тетяна Лисенко</i> «Жахливі слова»;	
--	--	--

	робота з прислів'ями, загадками та короткими висловами про слово; загадки та скоромовки для розвитку точної й виразної мови. <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про виникнення мови та її роль у житті людей, про те, навіщо людям потрібні слова, про значення точного й зрозумілого слова, про походження імен, прізвищ і назв. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> плакат або соціальна реклама про ввічливі й добрі слова, оголошення або запрошення на шкільний захід, пам'ятка «Правила доброзичливого спілкування».	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «У СВІТІ КАЗОК І ІСТОРІЙ» (20 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- читання як цінність: інтерес до казок, оповідань, книги і самостійного читання;
- добро й справедливість: розуміння вчинків персонажів і сутності простого морального вибору;
- культурна відкритість: ознайомлення з казками рідної культури та повага до казок різних народів.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1. Визначати тему, персонажів та основні події простого тексту. 3.2. Використовувати базові стратегії розуміння тексту: читання, слухання, відповіді на запитання.	Ключові поняття: казка, розповідь, персонаж, вчинок, слово-дія, слово-ознака, тема твору. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Прослуховування та читання казки або оповідання. Відповіді на запитання щодо змісту твору. Усний переказ за запитаннями та ілюстраціями. Обговорення персонажа, події та вчинку. Коротке	<i>Учень/учениця:</i> Визначає тему, називає персонажів, місце дії та основні події після читання чи прослуховування короткої казки або оповідання, встановлює послідовність подій;

3.3. Порівнювати вчинки персонажів і формулювати прості висновки про прочитане. 4.2. Скласти короткі усні та письмові висловлювання за зразком, малюнком або ситуацією. 4.3. Редагувати прості слова та речення, виправляючи елементарні помилки. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Порівнювати елементи української культури та культур інших народів Республіки Молдова на основі запропонованих прикладів, виявляючи повагу до культурного різноманіття. 1.3. Пояснювати значення добрих вчинків, поваги та сімейних традицій у знайомих життєвих ситуаціях, демонструючи позитивне ставлення до інших людей. 2.2. Будувати прості та зрозумілі усні висловлювання за заданою темою, використовуючи базові мовні засоби.	висловлювання про прочитане. Правила спілкування під час обговорення твору. Мовна система. Слова — назви дій. Слова — назви ознак. Використання слів-дій і слів-ознак у реченнях. Речення як завершена думка. Знаки пунктуації в кінці речення. Літературний компонент. Казка. Оповідання. Тема твору. Персонаж. Подія. Послідовність подій. Вчинок персонажа. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Головна думка твору. План переказу. Інсценізація. Виразна розповідь. Мовна система. Лексичне значення слова. Точне вживання слів-дій і слів-ознак. Поширення речення словами-ознаками та словами-діями. Літературний компонент. Автор твору. Назва твору. Якості персонажа. Добро й зло у вчинках персонажів. Процеси: <i>аналізує</i> зміст казки або оповідання; <i>порівнює</i> вчинки й риси характеру персонажів; <i>встановлює</i> зв'язки між діями персонажа, подіями та головною думкою твору; <i>використовує</i> слова-ознаки та слова-дії для характеристики персонажа й опису події. Суттєві взаємозв'язки: слухання / читання → розуміння змісту → переказ; слово-ознака + слово-дія → характеристика персонажа;	використовує щонайменше дві прості стратегії розуміння тексту: відповідає на запитання, зіставляє зміст з ілюстрацією, виділяє ключові слова, спирається на план, відновлює послідовність подій; порівнює вчинки двох персонажів або два вчинки одного персонажа, називає подібності й відмінності та формулює простий висновок про те, чому навчає твір; складає коротку зв'язну історію із 3–5 речень за зразком, малюнком, серією малюнків або опорними словами, дотримуючись послідовності: початок, розвиток події, завершення; розпізнає слова-дії та слова-ознаки, добирає їх до характеристики персонажа, предмета або події і використовує у реченнях для опису зовнішності, характеру, вчинку та настрою персонажа.
--	---	---

2.4. Скласти невеликі діалоги й розповіді відповідно до ситуації спілкування, взаємодіючи зі співрозмовниками. 3.4. Висловлювати свою думку про прочитане, аргументуючи її простими прикладами. 4.1. Визначати зміст і призначення простого тексту в навчальних ситуаціях.	казка / розповідь → тема → головна думка. Прикладний зміст: <i>використання</i> читацького досвіду для розуміння вчинків людей; <i>застосування</i> слів-ознак і слів-дій під час опису персонажів та подій; <i>обговорення</i> життєвих ситуацій на прикладі казок і розповідей; <i>висловлення</i> вражень про прочитане в усній, писемній та ілюстрованій формі; <i>створення</i> коротких творчих історій за ілюстраціями або життєвими ситуаціями. Контексти навчання: <i>дитяча книга:</i> читання та обговорення казок і оповідань, називання улюблених творів і героїв, висловлення вражень та оцінювання вчинків персонажів; <i>шкільна громада:</i> спільне читання, переказ епізодів, обмін думками, робота в парі та в групі, участь в інсценізації творів; <i>народні традиції:</i> ознайомлення з українськими народними казками, казками народів світу, традиційними образами, сюжетами та моральними цінностями. Міжпредметний зміст: <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — порівняння казкових персонажів, сюжетів і художніх образів; <i>історія і культура українського народу</i> — народні казки, прислів'я, літературні персонажі;	
---	--	--

	<i>навколишній світ</i> — природа, родина, тварини та життєві ситуації в художніх творах; <i>художнє виховання</i> — малюнок, ілюстрація й інсценізація літературних творів. Міжпредметна тема: «Світ казок та історій: персонажі, вчинки, добро й справедливість». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>навчання підприємництва та інноваціям</i> — створення власних історій, інсценувань, малюнків, мінікнижок та інших творчих продуктів; представлення й обговорення результатів; <i>освіта у сфері цифрових компетенцій та штучного інтелекту</i> — використання електронних книг, аудіоказок і цифрових ілюстрацій; створення простих цифрових творчих робіт під керівництвом учителя. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Юрій Ярмиш</i> «Курочка ряба і Лисиця», <i>Наталя Забіла</i> «Зайчикова хатка», «Лис і Рак»; українські народні казки «Лисичка-сестричка і Вовк-панібрат», «Солом’яний бичок»; <i>Василь Сухомлинський</i> «Як їжачок готувався до зими», <i>Олена Пчілка</i> «Ворона й рак», <i>Іван Франко</i> «Лисичка і рак». Слова, вимову й написання яких слід запам’ятати: виразно, джерело, м’який, червоний. Для додаткового вивчення: українська народна казка «Вовк і чапля», «Про бабу, онуку та Жучку»; <i>Іван Франко</i> «Лисичка і журавель», <i>Юрій Ярмиш</i> «Блискавка та Грім». Прислів’я та загадки про добро, чесність, героїв і тварин.	
--	--	--

	<i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про виникнення казок, про те, як казки передавалися з покоління в покоління, про види казок: казки про тварин, чарівні та побутові казки; про роль оповідача, письменника й ілюстратора. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> афіша або запрошення на виставу, інсценізацію казки; комікс або відеоролик за мотивами казки.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «ЯК СЛОВА СТВОРЮЮТЬ ДУМКУ» (12 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлене ставлення до слова: вибір точних, зрозумілих і доречних слів у мовленні;
- зв'язок слова зі змістом: розуміння, що спільнокореневі слова мають спільний корінь і спільне значення;
- повага до рідної мови: інтерес до багатства слова, його значення й ролі в читанні, спілкуванні та творчості.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Будувати прості та зрозумілі усні висловлювання за заданою темою, використовуючи базові мовні засоби. 3.1. Визначати тему, персонажів та основні події простого тексту. 4.2. Складати короткі усні та письмові висловлювання за зразком, малюнком або ситуацією.	Ключові поняття: слово, значення слова, спільнокореневі слова, корінь, тема, основна думка, текст. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Слово як засіб висловлення думки, почуття й ставлення. Усна й писемне мовлення. Тема висловлювання. Добір точних і доречних слів. Коротке усне повідомлення. Діалог із використанням доброзичливих слів. Мовна система. Спільнокореневі слова (слова-родичі). Корінь слова. Загальне значення спільнокореневих слів.	<i>Учень/учениця:</i> будує коротке зв'язне висловлювання із 3–5 речень за темою навчального блоку, послідовно висловлює думку й добирає точні, зрозумілі та доречні слова; визначає тему короткого тексту й пояснює його головну думку простими словами, відповідаючи на запитання: «Про що йдеться?» і «Що хотів повідомити автор?»;

4.3. Редагувати прості слова та речення, виправляючи елементарні помилки. 4.4. Створювати невеликі письмові роботи для навчальних цілей, дотримуючись елементарної зв'язності. <i>Підтримувальні</i> <i>одиниці</i> <i>компетенцій:</i> 1.1. Виявляти свою мовну й культурну належність у повсякденних ситуаціях, називаючи рідну мову, сім'ю, школу та рідний край. 1.3. Пояснювати значення добрих вчинків, поваги та сімейних традицій у знайомих життєвих ситуаціях, демонструючи позитивне ставлення до інших людей. 2.3. Брати участь у діалозі, ставлячи питання та відповідаючи на них, дотримуючись елементарних норм мовленнєвого етикету.	Добір спільнокореневих слів. Словосполучення. Речення. Короткий текст. Літературний компонент. Художній та пізнавальний текст. Тема. Основна думка. Персонаж. Подія. Прислів'я. Загадка. Скоромовка. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Виразність мовлення. Уточнення думки. Редагування висловлювання. Мовні й мовленнєві помилки (на практичному рівні). Мовна система. Родина слів. Зв'язок слів. Слова зі спільним коренем і різними значеннями. Словниковий запас. Літературний компонент. Художній образ. Образне слово. Авторське ставлення. Виразність слова. Роль слова у створенні художнього образу. Процеси: аналізує значення слів і зміст коротких текстів; зіставляє спільнокореневі слова за загальним значенням і роллю в мовленні; встановлює зв'язки між коренем, значенням слова та його вживанням; використовує точні слова для вираження думки і пояснює основну думку твору. Суттєві взаємозв'язки: корінь → спільнокореневі слова → загальне значення; слово → словосполучення → речення → текст;	складає поширені й непоширені речення за зразком, малюнком, запитаннями або опорними словами, дотримуючись смислового зв'язку й правильного порядку слів; створює короткий зв'язний текст із 3–5 речень на знайому тему, об'єднує речення спільною думкою, розміщує їх у логічній послідовності й використовує слова для називання предметів, ознак і дій; розпізнає спільнокореневі слова на практичному рівні, виділяє їхню спільну значущу частин — корінь, пояснює зв'язок між значеннями та використовує такі слова в реченнях і коротких текстах для точної передачі думки.
--	---	---

3.2. Використовувати базові стратегії розуміння тексту: читання, слухання, відповіді на запитання. 3.4. Висловлювати свою думку про прочитане, аргументуючи її простими прикладами. 4.1. Визначати зміст і призначення простого тексту в навчальних ситуаціях.	текст → тема → основна думка. Прикладний зміст: <i>використання</i> точних слів для вираження думок в усному та письмовому мовленні; <i>застосування</i> спільнокоренових слів для уточнення значення та збагачення словникового запасу; <i>вибір</i> доречних слів у спілкуванні, поясненні, проханні та подяці; <i>обговорення</i> змісту прислів'їв, коротких текстів і вчинків героїв; <i>створення</i> речень, мінітекстів і творчих робіт на основі особистого досвіду. Контексти навчання: <i>сім'я та сімейні цінності:</i> добирання точних слів для вираження думок, почуттів, прохання, подяки та ставлення до близьких людей і сімейних подій; <i>дитяча книга:</i> читання та обговорення прислів'їв, загадок, скоромовок і коротких творів; спостереження, як слова поєднуються в речення і передають завершену думку; <i>свята та культурні події:</i> складання коротких привітань, побажань, підписів і повідомлень; вибір точних і доречних слів для вираження добрих думок і почуттів. Міжпредметний зміст: <i>історія і культура українського народу</i> — прислів'я, загадки, скоромовки і твори про слово; <i>математика</i> — класифікація слів, встановлення зв'язків «частина — ціле», «загальне — часткове».	
---	---	--

	Міжпредметна тема: «Від слова до думки: як мова допомагає розуміти себе, інших людей і навколишній світ». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — використання точних і ввічливих слів для вираження думок, почуттів і ставлення до людей; визнання цінності мовного й культурного різноманіття; <i>медіаосвіта</i> — розуміння змісту коротких повідомлень, ілюстрацій і цифрових матеріалів; вибір зрозумілих і доречних слів для передачі думки. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Добре слово», Надія Кир'ян «Про корені», Дмитро Білоус «Рідне слово», Віктор Терен «Рідна мова», Марія Познанська «Про нашу мову», Анатолій Костецький «Все не так», Валентина Осєєва «Сім'я у нас одна», Лідія Компанієць «Працьовита в нас сім'я».</i> Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Віктор Терен «Рідна мова».</i> Слова, вимову й написання яких слід запам'ятати: волосся, диван, шофер, плаття. Для додаткового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Флейта і вітер», Анатолій Григорук «Той ще не музика, хто в дудку дме»; українські народні прислів'я про слово, мову, мудрість і доброту; загадки та скоромовки для спостереження за звучанням, значенням і точністю слова.</i>	
--	--	--

	<i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про спільнокореневі слова та спільне значення їх кореня; про те, як утворюються нові слова; про значення точного вибору слів у усній та писемній мові; про словники та способи пояснення незнайомих слів; про те, як слова допомагають описувати предмети, дії, ознаки й події. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> коротке електронне повідомлення або записка з чітко вираженою думкою; пам'ятка «Як скласти зрозуміле речення».	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «МІЙ КРАЙ – ЧАСТИНА СВІТУ» (20 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- повага до природи, людей, традицій і культурного різноманіття;
- комунікативна культура: мовлення як засіб розповіді про свій край;
- відповідальність і турбота про місце свого народження та проживання.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Виявляти свою мовну й культурну належність у повсякденних ситуаціях, називаючи рідну мову, сім'ю, школу та рідний край. 1.2. Порівнювати елементи української культури та культур інших народів Республіки Молдова на основі запропонованих	Ключові поняття: рідний край, текст, оповідання, опис, основна думка, традиція, природа. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Мова й мовлення як засоби розповіді про сім'ю, школу, рідний край та особисті враження. Усне й писемне мовлення. Розповідь. Опис. Запитання. Прохання. Порада. Речення як завершена думка. Розповідні, питальні та спонукальні речення. Інтонація та розділові знаки в кінці речення.	<i>Учень/учениця:</i> називає елементи своєї приналежності до сім'ї, школи, місцевої громади та рідного краю, наводить простий приклад із власного досвіду і пояснює, чому це місце чи подія для нього важливі; порівнює один-два елементи української культури з відповідними елементами культур інших народів Республіки Молдова, наприклад, традицію, свято, пісню, символ або

прикладів, виявляючи повагу до культурного різноманіття. 2.2. Будувати прості та зрозумілі усні висловлювання за заданою темою, використовуючи базові мовні засоби. 3.1. Визначати тему, персонажів та основні події простого тексту. 4.2. Складати короткі усні та письмові висловлювання за зразком, малюнком або ситуацією. 4.3. Редагувати прості слова та речення, виправляючи елементарні помилки. <i>Підтримувальні</i> <i>одиниці</i> <i>компетенцій:</i> 1.3. Пояснювати значення добрих вчинків, поваги та сімейних традицій у знайомих життєвих ситуаціях, демонструючи позитивне ставлення до інших людей. 1.4. Створювати усні й письмові висловлювання про себе, сім'ю, школу та рідний край, висловлюючи	Мовна система. Тема висловлювання й тексту. Текст. Тема. Головна думка. Послідовність і зв'язок речень. Текст-розповідь. Текст-опис. Літературний компонент. Жанри дитячої літератури. Вірш. Оповідання. Прислів'я. Загадка. Скоромовка. Коротка казка. Твори про рідний край, природу, сім'ю та добрі справи. Тема твору. Головна думка. Персонаж. Подія. Місце дії. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Адресат висловлювання. Мета спілкування. План усного повідомлення. Виразність мовлення. Редагування власного висловлювання. Мовна система. Заголовок тексту. Абзац (на практичному рівні). Засоби зв'язку між реченнями. Точність і послідовність викладу. Вибір мовних засобів залежно від теми. Літературний компонент. Автор твору. Настрій твору. Художній образ рідного краю. Авторське ставлення. Зв'язок твору з життєвим досвідом читача. Процеси: <i>аналізує</i> зміст текстів різних типів; <i>порівнює</i> розповідь і опис, визначає їхні особливості; <i>встановлює</i> зв'язки між темою, головною думкою та побудовою тексту;	звичай, визначає подібності й відмінності та використовує ввічливі вислови; будує зрозуміле усне висловлювання із 3–5 пов'язаних речень про рідний край, його природу, людей, пам'ятні місця, традиції або події, дотримуючись послідовності та використовуючи знайомі слова й вирази; визначає тему, головну думку, персонажа, основну подію та місце дії після прочитання або прослуховування короткого тексту про рідний край, підтверджуючи відповідь словом, реченням або фрагментом тексту; складає короткий текст-розповідь або текст-опис із 3–5 речень про прогулянку, екскурсію, свято, природу, школу, вулицю або улюблене місце за зразком, планом, малюнком, фотографією або власними спостереженнями; редагує прості слова, словосполучення та речення на тему рідного краю, виправляє елементарні помилки в написанні слів, порядку слів, уживанні великої літери та розділового знака в кінці речення у власній роботі, а за допомогою вчителя — у роботі однокласника.
---	--	--

особисте ставлення й передаючи власний досвід. 2.3. Брати участь у діалозі, ставлячи питання та відповідаючи на них, дотримуючись елементарних норм мовленнєвого етикету. 3.2. Використовувати базові стратегії розуміння тексту: читання, слухання, відповіді на питання. 3.4. Висловлювати свою думку про прочитане, аргументуючи її простими прикладами. 4.1. Визначати зміст і призначення простого тексту в навчальних ситуаціях. 4.4. Створювати невеликі письмові роботи для навчальних цілей, дотримуючись елементарної зв'язності.	<i>висловлює особисте ставлення до рідного краю, людей, природи та традицій.</i> Суттєві взаємозв'язки: <i>мета спілкування → тип речення → інтонація; речення → послідовність → зв'язний текст; рідний край → особисті враження → власне висловлення.</i> Прикладний зміст: <i>використання мовлення для розповіді про сім'ю, школу, рідний край та пам'ятні місця; застосування різних типів речень в усному й писемному спілкуванні; створення текстів-розповідей і текстів-описів на основі спостережень і власного досвіду; обговорення традицій, природи, пам'ятних місць і добрих вчинків; висловлення особистого ставлення до рідного краю в усній, писемній і творчій формі.</i> Контексти навчання: <i>рідний край: спостереження за природою, людьми, пам'ятними місцями та особливостями найближчого оточення; складання усних і письмових висловлювань про рідний край; світ природи: опис рослин, тварин, пір року та природних явищ; виявлення дбайливого й відповідального ставлення до навколишнього середовища;</i>	
---	--	--

	<i>свята та культурні події: участь в обговоренні місцевих свят і культурних заходів; створення коротких оповідань, привітань, підписів й ілюстрованих матеріалів.</i> Міжпредметний зміст: <i>історія і культура українського народу — традиції, свята, прислів'я, пісні та твори про рідний край; навколишній світ — природа, населений пункт, праця людей, пам'ятки та екологічно відповідальна поведінка; художнє виховання — малюнки, ілюстрації, творчі роботи про рідний край.</i> Міжпредметна тема: «Рідний край — частина великого світу: природа, люди, традиції й моя відповідальність». Міждисциплінарний проєкт: «Традиції мого краю — частина спільного світу» — дослідження культурної спадщини рідного краю, сімейних і громадських традицій, народних свят, звичаїв та пам'ятних місць; ознайомлення з культурним різноманіттям міста чи села; створення коротких описів, розповідей, ілюстрацій та світлин, що розкривають зв'язок родини, місцевої громади й рідного краю з культурою Республіки Молдова і світу. <i>Міжпредметні зв'язки:</i> особистісний розвиток, пізнання навколишнього світу, художнє виховання, історія і культура українського народу.	
--	---	--

	Автентичний продукт: ілюстрована книга або фотоальбом «Традиції мого краю — частина спільного світу». Інтеграція нових освітніх напрямів: освіта для глобального громадянства — розуміння своєї належності до родини, школи, місцевої громади, Республіки Молдова та світу; повага до людей, культур і традицій різних народів; освіта в галузі миру — доброзичливе спілкування, співпраця, взаємодопомога та мирне розв’язання простих розбіжностей у родині, школі та місцевій громаді. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Анатолій Костецький</i> «Батьківщина», <i>Марійка Підгірянка</i> «Грай, бджілко», <i>Дмитро Павличко</i> «Де найкраще місце на землі», <i>Тарас Шевченко</i> «Встала весна», <i>Наталя Забіла</i> «Кульбабки», <i>Платон Воронько</i> «Берізка», <i>Олександр Олесь</i> «Все навколо зеленіє», <i>Василь Сухомлинський</i> «Як ми знайшли гніздечко», «Соромно перед соловейком», «П’ять дубків». Тексти, рекомендовані для вивчення напам’ять: <i>Олександр Олесь</i> «Все навколо зеленіє». Слова, вимову й правопис яких слід запам’ятати: батьківщина, пшениця, ясен. Для додаткового вивчення: <i>Василь Сухомлинський</i> «Бо я — людина», «Хай будуть і соловей, і жук»; <i>Григорій Паламарчук</i> «Чому веселиками звуться	
--	---	--

	журавлі»; твори Григорія Вієру, Спиридона Вангелі в перекладі. <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про працю людей рідного краю; про місцеві традиції, свята й ремесла; про правила дбайливого ставлення до природи; про те, як рідний край пов'язаний із країною і світом; про життя дітей у різних регіонах і країнах. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> карта, фотографія або відео про рідний край з короткими підписами; туристична листівка або рекламний плакат про пам'ятне місце.	
--	---	--

Слова, вимову й написання яких слід запам'ятати: вересень, вулиця, осінь, завдання, читання, п'ятниця, український, чотирнадцять, одинадцять, дятел, жайворонок, криниця, метелик, виразно, джерело, м'який, червоний, волосся, диван, шофер, плаття, Батьківщина, пшениця, ясен.

3 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «СИЛА СЛОВА В СПІЛКУВАННІ» (12 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- поважне ставлення до співрозмовника та культура спілкування;
- усвідомлення відповідальності за слово та його вплив на почуття, поведінку і взаємини людей;
- доброзичливість, емпатія та відкритість до спілкування з представниками різних культур.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
Цільові одиниці компетенцій: 1.3. Добирати доречні слова, звертання та форми ввічливості під час	Ключові поняття: мова, мовлення, спілкування, діалог, мовленнєвий етикет, текст, культура спілкування. Обов'язкове ядро	<i>Учень/учениця:</i> використовує українську мову як засіб спілкування в різних комунікативних ситуаціях, розпізнає окремі

спілкування з представниками різних культурних груп класу та спільноти. 2.2. Брати участь у діалозі, ставлячи запитання, відповідаючи, уточнюючи та підтримуючи тему спілкування. 2.4. Усвідомлено добирати мовленнєві засоби для вираження ввічливості, прохання, запрошення, привітання, подяки та вибачення відповідно до комунікативного завдання. 3.2. Визначати тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту. 4.1. Писати зв'язні тексти розповідного та описового характеру за темою, малюнком, планом або на основі власного досвіду. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Мова та спілкування. Мова і мовлення. Усне й писемне мовлення. Діалог і монолог. Ситуація спілкування. Мета спілкування. Мовленнєвий етикет. Формули мовленнєвого етикету (вітання, звертання, прохання, подяка, вибачення, запрошення, привітання). Мовна система. Актуалізація та практичне застосування знань про звуки, літери, речення та розділові знаки. Літературний компонент. Оповідання. Народна казка. Авторська казка. Вірш. Притча. Персонаж. Подія. Тема. Головна думка. Ключова інформація та суттєві деталі тексту. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Адаптація висловлювання до адресата й ситуації спілкування. Створення короткого цифрового повідомлення з дотриманням норм цифрового етикету. Мовна система. Добір мовних засобів відповідно до комунікативної ситуації. Виразність мовлення. Літературний компонент. Інтерпретація вчинків персонажів. Порівняння змісту твору з власним життєвим досвідом. Процеси: <i>аналізує</i> мовленнєві ситуації, мовні засоби та зміст текстів; <i>порівнює</i> способи спілкування в різних комунікативних ситуаціях; <i>установлює</i> взаємозв'язок між метою спілкування, добором мовних засобів і результатом спілкування; <i>інтерпретує</i> зміст тексту, пояснює вчинки персонажів, оцінює вплив слова на почуття та взаємини між людьми. Суттєві взаємозв'язки: ситуація спілкування → добір мовних засобів → результат спілкування; мовленнєвий етикет → шанобливе спілкування → взаєморозуміння;	її особливості та доречно застосовує слова, форми звертання й формули мовленнєвого етикету; підтримує діалог, ставить запитання та відповідає на них, використовуючи формули мовленнєвого етикету відповідно до комунікативної ситуації; добирає та використовує мовленнєві формули прохання, подяки, запрошення, привітання й вибачення відповідно до комунікативного завдання; визначає тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту про культуру спілкування, пояснює події та вчинки персонажів, робить прості висновки про вплив слова на почуття, поведінку та взаємини людей; створює усні, письмові та цифрові висловлювання нескладної будови,
--	---	--

1.1. Описувати характерні особливості української мови (звучання, окремі слова, форми звернення), які відрізняють її від інших мов, що вивчаються або знайомі учням. 2.1. Сприймати та передавати зміст усних повідомлень, зберігаючи основну інформацію та послідовність. 3.1. Читати тексти різних жанрів і призначення (оповідання, казка, оголошення, коротка інструкція, повідомлення), розуміючи їх зміст. 3.3. Пояснювати вчинки персонажів, події та інформацію тексту, використовуючи прості судження. 4.3. Самостійно перечитувати власний текст, знаходити й виправляти окремі мовні, орфографічні та логічні недоліки.	слово → почуття людини → взаємини між людьми. Прикладний зміст: <i>спілкування в сім'ї, школі та місцевій спільноті;</i> <i>використання формул мовленнєвого етикету в різних комунікативних ситуаціях;</i> <i>створення усних, письмових і цифрових повідомлень із використанням формул мовленнєвого етикету.</i> Контексти навчання: <i>сім'я та школа: культура спілкування та співпраця;</i> <i>місцева громада: шанобливе спілкування та мовленнєвий етикет;</i> <i>спільна діяльність: взаємодія та розподіл ролей;</i> <i>цифрове освітнє середовище: цифровий етикет і безпечне спілкування.</i> Міжпредметний зміст: <i>румунська мова і література/російська мова і література — мовленнєвий етикет і культура спілкування;</i> <i>особистісний розвиток — шанобливе спілкування та співпраця;</i> <i>цифрова освіта — цифрове спілкування й безпечна поведінка в мережі.</i> Міжпредметна тема: «Культура спілкування та взаєморозуміння». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта заради миру — культура спілкування, співпраця та мирне розв'язування конфліктів;</i> <i>освіта у сфері рівності та інклюзії — повага до співрозмовника, прийняття різноманітності та інклюзивне спілкування.</i> Рекомендовані тексти	перечитує й редагує власний письмовий текст.
---	--	---

	Для обов'язкового вивчення: Грицько Бойко «Чарівні слова», Наталія Колодяжна «Як від Дмитрика ввічливі слова повтікали», Наталія Мацейко «Казка про ввічливість» (уривок), притча «Про пір'я». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: Грицько Бойко «Чарівні слова». Для додаткового вивчення: Всеволод Нестайко «Ляля Іванова і Туся Мороз», Алла Потапова «Чемний Миколка», Марія Пригара «Тихенька дівчинка». Пізнавальні та науково-популярні тексти: про роль слова, спілкування і мовленнєвого етикету. Медійні й функціональні тексти: привітання, запрошення, повідомлення, пам'ятка мовленнєвої поведінки, правила ввічливого спілкування.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «Я СЕРЕД ЛЮДЕЙ ТА ПРИРОДИ» (14 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення себе частиною природного та соціального світу;
- дбайливе та відповідальне ставлення до природи та навколишнього середовища;
- емоційно-ціннісне сприйняття природи, прагнення до її пізнання й розуміння краси природи.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.1. Сприймати та передавати зміст усних повідомлень, зберігаючи основну інформацію та послідовність. 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання описового, розповідного чи	Ключові поняття: природа, спостереження, опис, природне явище, тема, головна думка, враження. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Сприймання та створення усних і письмових текстів. Опис і розповідь. Тема й мета висловлювання. Побудова зв'язного висловлювання за спостереженнями, малюнком, планом і особистим досвідом. Мовна система. Текст. Тема та головна думка тексту. Заголовок. Структура тексту. Абзац. План тексту. Текст-розповідь. Текст-опис. Речення. Словосполучення. Головні та другорядні члени речення. Звертання. Літературний компонент. Оповідання. Вірш. Народна пісня. Пізнавальний текст. Опис. Образ природи. Настрій твору.	<i>Учень/учениця:</i> сприймає зміст усних повідомлень, виокремлює основну інформацію та передає її, зберігаючи послідовність; створює усні висловлювання описового та розповідного характеру за спостереженнями,

пояснювального характеру у навчальних ситуаціях. 3.1. Читати тексти різних жанрів і призначення (оповідання, казка, оголошення, коротка інструкція, повідомлення), розуміючи їх зміст. 3.2. Визначати тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту. 4.1. Писати зв'язні тексти розповідного та описового характеру за темою, малюнком, планом або на основі власного досвіду. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.4. Створювати короткі усні, письмові чи творчі продукти (мінірозповідь, колаж, підпис, повідомлення), що виражають повагу до мовної та культурної різноманітності.	Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Розгорнутий опис природи. Подання результатів спостережень із використанням цифрових засобів. Мовна система. Виразність опису. Засоби зв'язку речень у тексті. Літературний компонент. Інтерпретація художніх образів природи. Зіставлення літературних творів із особистими спостереженнями. Процеси: аналізує зміст художніх і пізнавальних текстів; установлює взаємозв'язки між спостереженням, описом та змістом тексту; зіставляє способи опису природи й результати власних спостережень; пояснює вчинки персонажів, події та зміст твору, висловлюючи прості власні судження. Суттєві взаємозв'язки: спостереження → враження → опис; природа → спостереження → пізнання навколишнього світу; текст → опис природи → розуміння змісту. Прикладний зміст: опис природних об'єктів і явищ; обговорення сезонних змін у природі; подання результатів спостережень в усній, письмовій та цифровій формі. Контексти навчання: природа та людина: спостереження за природою та сезонними змінами; дитяче читання: твори про природу та навколишній світ; цифрове освітнє середовище: пошук та подання інформації про природу.	малюнком, планом або особистим досвідом; свідомо читає художні, пізнавальні й народнопоетичні тексти про природу, визначаючи тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі; пояснює вчинки персонажів, події та зміст тексту, висловлюючи прості судження; створює й редагує зв'язні письмові тексти розповідного та описового характеру за спостереженнями, малюнком, планом або на основі власного досвіду, застосовуючи вивчені граматичні, орфографічні та пунктуаційні норми, подає результати власних спостережень у письмовій чи цифровій формі.
---	---	--

3.3. Пояснювати вчинки персонажів, події та інформацію тексту, використовуючи прості судження. 3.4. Встановлювати зв'язок між прочитаним текстом, особистим досвідом та іншими відомими творами чи ситуаціями. 4.2. Використовувати в писемному мовленні вивчені граматичні, орфографічні та пунктуаційні норми. 4.4. Створювати прості письмові та цифрові навчальні продукти (вітання, повідомлення, підпис до слайда, мінітекст).	Міжпредметний зміст: <i>пізнання світу</i> — природні явища, сезонні зміни, взаємозв'язок людини і природи; <i>історія і культура українського народу</i> — природа у народних традиціях й календарній обрядовості; <i>художнє виховання</i> — художнє зображення природи. Міжпредметна тема: «Людина та природа: спостерігаємо, пізнаємо, бережемо». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для сталого розвитку</i> — відповідальне ставлення до природи та навколишнього середовища; <i>освіта у сфері цифрових компетенцій та штучного інтелекту</i> — використання цифрових ресурсів для пошуку, вивчення та подання інформації про природу. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Як починається осінь», Костянтина Малицька «Осінь у лісі», Олександр Копиленко «Хіба від нічого так тікають?», Ганна Черінь «Осінь вишивання», Юрій Збанацький «Щедра осінь», Ліна Костенко «Шипшина важко віддає плоди», українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу».</i> Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу».</i> Для додаткового вивчення: <i>Олесь Гончар «Романові яблука», Микола Сингаївський «Осіння гра», Оксана Іваненко «Синичка», Олександр Копиленко «Жовкне листя», Петро Осадчук «Осінь», Василь Скуратівський «Осінній час — сім погід у нас».</i>	
--	---	--

	<i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про сезонні зміни в природі, взаємозв'язок людини і природи та дбайливе ставлення до навколишнього середовища. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> прогноз погоди, пам'ятка поведінки у природі, повідомлення про природне явище.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «РІДНИЙ КРАЙ У СЛОВІ Й СЕРЦІ» (20 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення своєї приналежності до рідного краю, його культури й традицій;
- повага до культурної спадщини, народних символів та духовних цінностей рідного краю;
- дбайливе ставлення до природи рідного краю й повага до культурної різноманітності місцевої спільноти.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Подавати усно чи письмово відомості про сімейні та народні традиції, що відображають українську культурну самобутність.	Ключові поняття: рідний край, культурна спадщина, значення слова, пряме й переносне значення, спільнокореневі слова, художній образ. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Сприймання та створення усних і письмових висловлювань. Усне й письмове подання відомостей про сімейні й народні традиції, культурну спадщину та народні символи рідного краю. Використання лексичних засобів для точного й виразного опису предметів, явищ і подій. Побудова зв'язних висловлювань із використанням слів у прямому й переносному значенні, синонімів та антонімів. Мовна система. Слово. Лексичне значення слова. Пряме та переносне значення слова. Багатозначні слова. Синоніми. Антоніми. Омоніми (без уживання терміна).	<i>Учень/учениця:</i> створює усні висловлювання про рідний край, сімейні та народні традиції, культурну спадщину та народні символи на основі спостережень, прочитаних текстів і власного досвіду; читає художні та пізнавальні тексти про рідний край,

2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання описового, розповідного чи пояснювального характеру у навчальних ситуаціях. 3.2. Визначати тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту. 3.4. Встановлювати зв'язок між прочитаним текстом, особистим досвідом та іншими відомими творами чи ситуаціями. 4.1. Писати зв'язні тексти розповідного та описового характеру за темою, малюнком, планом	Основа слова. Закінчення. Корінь. Префікс. Суфікс. Спільнокореневі слова. Розрізнення спільнокореневих слів і форм одного слова. Розрізнення спільнокореневих слів і слів, близьких за значенням. Ненаголошені <i>е, и</i> в корені слова. Дзвінки та глухі приголосні в корені слова. Правопис префіксів і суфіксів. Літературний компонент. Легенда. Оповідання. Вірш. Народна пісня. Прислів'я. Образ рідного краю. Народні символи. Авторське ставлення. Художній опис. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Розгорнуте висловлювання про рідний край. Подання інформації про рідний край у цифровій формі. Мовна система. Точність і виразність висловлювання. Вибір мовних засобів відповідно до комунікативного завдання. Літературний компонент. Інтерпретація художніх образів. Порівняння творів різних жанрів про рідний край, природу та народні традиції. Процеси: <i>аналізує</i> мовні засоби та зміст текстів про рідний край; <i>зіставляє</i> природні об'єкти, культурні традиції та художні образи; <i>установлює</i> взаємозв'язки між природою, культурною спадщиною та змістом творів; <i>інтерпретує</i> художні й фольклорні тексти, пояснює їхній зміст і художні образи. Суттєві взаємозв'язки: рідний край → природа → культурна спадщина; слово → художній образ → ціннісне ставлення; традиція → народний символ → культурна пам'ять. Прикладний зміст: <i>опис</i> рідного краю, його природи та культурної спадщини; <i>подання інформації</i> про сімейні традиції та пам'ятні місця;	визначає їхню тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту; пояснює вчинки персонажів, значення культурних образів і народних символів, установлює зв'язок між змістом твору, особистим досвідом і сімейними традиціями; розпізнає й доречно використовує слова в прямому й переносному значенні, синоніми, антоніми й спільнокореневі слова, а також застосовує вивчені мовні правила під час створення усних висловлювань і правила правопису під час створення й редагування усних і писемних висловлювань; створює письмові тексти описового та розповідного характеру про рідний край за планом, малюнком або на основі особистих спостережень і вражень,
--	--	---

або на основі власного досвіду. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Сприймати та переказувати зміст усних повідомлень, зберігаючи основну інформацію та послідовність. 3.1. Читати тексти різних жанрів і призначення (оповідання, казка, оголошення, коротка інструкція, повідомлення), розуміючи їх зміст. 3.3. Пояснювати вчинки персонажів, події та інформацію тексту, використовуючи прості судження. 4.2. Використовувати в	<i>створення</i> повідомлень, вітальних листівок та інформаційних оголошень про народні свята й пам'ятні місця. Контексти навчання: <i>культурна спадщина:</i> традиції, народні символи та пам'ятні місця; <i>місцева громада:</i> культурне різноманіття рідного краю; <i>природа та людина:</i> природа рідного краю; <i>цифрове освітнє середовище:</i> подання інформації про рідний край. Міжпредметний зміст: <i>історія і культура українського народу</i> — народні традиції та культурна спадщина; <i>музичне виховання</i> — народні пісні та календарний фольклор; <i>особистісний розвиток</i> — повага до рідного краю й культурної різноманітності. Міжпредметна тема: «Рідний край — джерело культурної спадщини та громадянської ідентичності». Міждисциплінарний проєкт: «Рідний край у слові й традиціях» (дослідження природної та культурної спадщини рідного краю, українських традицій, пам'ятних місць і сімейних цінностей; створення текстів та ілюстрацій). Міжпредметні зв'язки: особистісний розвиток, художнє виховання, історія і культура українського народу. Автентичний продукт: колективна ілюстрована книга «Рідний край у слові й традиціях». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — повага до культурної різноманітності Республіки Молдова та усвідомлення власної культурної ідентичності; <i>освіта заради миру</i> — розвиток культури діалогу та взаємоповаги. Рекомендовані тексти	дотримується вивчених мовних норм і подає результати в письмовій чи цифровій формі.
--	---	--

писемному мовленні вивчені граматичні, орфографічні та пунктуаційні норми. 4.4. Створювати прості письмові та цифрові навчальні продукти (вітання, повідомлення, підпис до слайда, мінітекст).	Для обов'язкового вивчення: <i>Петро Бондарчук «Батьківщина», Юрій Дячук «Синій Дністер величаво...», Ганна Черінь «Рідна хата», Віра Верба «Рідне слово», Йон Хадірке «Пісенька», легенда «Калина», Василь Сухомлинський «Журавель і Папуга».</i> Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Петро Бондарчук «Батьківщина».</i> Для додаткового вивчення: <i>Віра Вовк «Святий Миколай», Софія Майданська «Колядники», молдовська народна пісня «Їде Штефан-молдован», Тамара Коломієць «З Новим роком!», щедрівка «Щедрик», колядка «У Віфлеємі», засівальна пісня «На щастя, на здоров'я...».</i> <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про рідний край, його природу та культурну спадщину, про традиції, символи та пам'ятки культури, про видатних діячів рідного краю. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> повідомлення про традиції, святкова афіша, вітальна листівка.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «ЛЮДИНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДОБРА» (18 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- доброта, повага та турбота про інших людей;
- відповідальність за свої вчинки й слова та за їхні наслідки.
- чесність, справедливість, емпатія та готовність до усвідомленого морального вибору.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання описового, розповідного чи пояснювального	Ключові поняття: вчинок, моральний вибір, відповідальність, персонаж, мораль, авторське ставлення. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Сприймання та створення усних і письмових висловлювань. Пояснення причин і наслідків вчинків персонажів, висловлення	<i>Учень/учениця:</i> створює усні висловлювання про вчинки, моральний вибір і взаємини між людьми, висловлюючи

характеру у навчальних ситуаціях. 3.2. Визначати тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту. 3.3. Пояснювати вчинки персонажів, події та інформацію тексту, використовуючи прості судження. 3.4. Установлювати зв'язок між прочитаним текстом, власним досвідом та іншими відомими творами чи ситуаціями. 4.1. Писати зв'язні тексти розповідного та описового характеру за темою, малюнком, планом або на основі власного досвіду. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.2. Брати участь у діалозі, ставлячи запитання, відповідаючи, уточнюючи	ставлення до них. Висловлювання й просте обґрунтування власної думки. Обговорення морального вибору персонажів. Мовна система. Іменник як частина мови: лексичне значення й граматичні ознаки. Іменники — назви істот і неістот. Власні та загальні іменники. Написання власних назв із великої літери. Рід і число іменників. Початкова форма іменника (називний відмінок однини). Змінювання іменників за відмінками (на практичному рівні). Літературний компонент. Оповідання. Казка. Притча. Вірш. Прислів'я. Вчинок персонажа. Мотив вчинку. Мораль твору. Авторське ставлення. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Розгорнуте висловлювання про моральний вибір. Подання власної думки в усній, письмовій і цифровій формі. Мовна система. Визначення відмінка з використанням опорних слів. Удосконалення мовного оформлення висловлювання. Літературний компонент. Зіставлення вчинків персонажів із життєвими ситуаціями. Інтерпретація авторського ставлення. Процеси: <i>аналізує</i> вчинки персонажів і зміст художніх творів; <i>зіставляє</i> вчинки персонажів, життєві ситуації й моральні цінності; <i>установлює</i> взаємозв'язки між вчинками, їхніми мотивами й наслідками; <i>інтерпретує</i> зміст твору, пояснює авторське ставлення й висловлює власну думку. Суттєві взаємозв'язки: ситуація → моральний вибір → вчинок → відповідальність; персонаж → вчинок → моральна оцінка; моральна цінність → поведінка → взаємини.	власну думку й обґрунтовуючи її; визначає тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту, установлює причинно-наслідкові зв'язки між вчинками персонажів і подіями твору; пояснює мотиви вчинків персонажів, оцінює їхню поведінку й висловлює прості судження про мораль твору; установлює зв'язок між змістом прочитаного тексту, власним досвідом і життєвими ситуаціями; створює й редагує письмові тексти розповідного та описового характеру про вчинки, моральний вибір та відповідальність людини, дотримуючись вивчених мовних норм і правильно вживає форми іменників.
--	--	---

та підтримуючи тему спілкування. 2.4. Усвідомлено добирати мовленнєві засоби для вираження ввічливості, прохання, запрошення, привітання, подяки та вибачення відповідно до комунікативного завдання. 3.1. Читати тексти різних жанрів і призначення (оповідання, казка, оголошення, коротка інструкція, повідомлення), розуміючи їх зміст. 4.2. Використовувати в писемному мовленні вивчені граматичні, орфографічні та пунктуаційні норми.	Прикладний зміст: <i>обговорення моральних ситуацій і вчинків; висловлення власної думки про моральний вибір; створення усних, письмових і цифрових повідомлень про добрі вчинки та моральний вибір.</i> Контексти навчання: <i>сім'я та школа: взаємини й відповідальність; місцева громада: добрі вчинки й співпраця; спільна діяльність: взаємодопомога та колективна робота; дитяче читання: твори про моральний вибір.</i> Міжпредметний зміст: <i>особистісний розвиток — моральні цінності та відповідальність; історія і культура українського народу — моральні цінності української культури; художнє виховання — відображення моральних цінностей у літературі та мистецтві.</i> Міжпредметна тема: «Добро та відповідальність як основа людських взаємин». Міждисциплінарний проєкт: «<i>Добро починається з мене</i>» (дослідження значення добрих слів і вчинків у житті класу; збирання прикладів взаємодопомоги, поваги й відповідальності; створення колективного «Дерева добрих справ»). Міжпредметні зв'язки: особистісний розвиток, художнє виховання, історія і культура українського народу. Автентичний продукт: «Дерево добрих справ» (колективний плакат або цифрова інтерактивна дошка).	
---	--	--

	Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта заради миру</i> — мирна взаємодія, співпраця та відповідальна поведінка; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до гідності кожної людини й прийняття різноманітності. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Любов Забашта</i> «Людина починається з добра», <i>Михайло Конончук</i> «Гірке морозиво», <i>Борис Комар</i> «Загублені рукавички», <i>Любов Воронкова</i> «Антон і Харитон», <i>Василь Сухомлинський</i> «Як Сергійко навчився жаліти», <i>Віра Карасьова</i> «Тарасик». Тексти, рекомендовані для вивчення напам’ять: <i>Любов Забашта</i> «Людина починається з добра». Для додаткового вивчення: <i>Анатолій Костецький</i> «Про друга», <i>Яків Пінясов</i> «Ким бути і ким не бути», <i>Тетяна Полякова</i> «Дівчинка, яка постраждала за правду», <i>Василь Сухомлинський</i> «Списав задачу». Пізнавальні та науково-популярні тексти: про взаємини між людьми, моральний вибір та відповідальність, добрі справи та волонтерство. Медійні й функціональні тексти: повідомлення про добрий вчинок, оголошення про спільну корисну ініціативу.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «ТАЄМНИЦІ ЖИВОГО СЛОВА» (18 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення слова як засобу спілкування та пізнання;
- дбайливе й відповідальне ставлення до слова, дотримання культури мовлення;
- інтерес до багатства й виразності української мови.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання	Ключові поняття: опис, прикметник, ознака, образне слово, художній образ, виразність мовлення. Обов’язкове ядро	<i>Учень/учениця:</i> створює усні висловлювання описового характеру, використовуючи

описового, розповідного чи пояснювального характеру у навчальних ситуаціях. 3.2. Визначати тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту. 3.3. Пояснювати вчинки персонажів, події та інформацію тексту, використовуючи прості судження. 3.4. Установлювати зв'язок між прочитаним текстом, власним досвідом та іншими відомими творами чи ситуаціями. 4.1. Писати зв'язні тексти розповідного та описового характеру за темою, малюнком, планом або на основі власного досвіду. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Мова та спілкування. Сприймання та створення усних і письмових висловлювань описового характеру. Опис предметів, явищ природи та людей. Використання прикметників та інших мовних засобів для точного й виразного опису, передавання вражень і почуттів. Мовна система. Прикметник як частина мови: лексичне значення та граматичні ознаки. Зв'язок прикметника з іменником. Змінювання прикметників за родами та числами. Залежність форми прикметника від іменника. Літературний компонент. Оповідання. Науково-художній текст. Пізнавальний текст. Факт і думка. Роль образних слів. Образний опис. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Мультиmodalний опис. Цифрове повідомлення описового характеру. Мовна система. Емоційно забарвлена лексика. Виразність мовлення. Використання прикметників для опису предметів, явищ і людей. Літературний компонент. Зіставлення художнього й пізнавального описів. Роль образних мовних засобів у створенні художнього образу. Процеси: аналізує мовні засоби опису та зміст тексту; зіставляє способи створення художнього образу; установлює взаємозв'язки між мовними засобами й виразністю тексту; інтерпретує художні тексти й використовує вивчені мовні засоби для створення власних описів. Суттєві взаємозв'язки: опис → прикметник → виразність мовлення; прикметник → художній образ → виразність тексту; мовні засоби → художній образ → розуміння тексту.	прикметники для опису предметів, явищ природи та людей; визначає тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі художніх і пізнавальних текстів; пояснює зміст тексту та роль прикметників, образних слів і опису у створенні художнього образу, висловлюючи прості судження про прочитане; установлює зв'язок між змістом прочитаного тексту та власними спостереженнями, враженнями й життєвим досвідом; створює й редагує письмові тексти описового характеру про людей, предмети та явища природи за планом, малюнком або на основі власних спостережень, використовуючи
--	---	--

2.1. Сприймати та передавати зміст усних повідомлень, зберігаючи основну інформацію та послідовність. 2.2. Брати участь у діалозі, ставлячи запитання, відповідаючи, уточнюючи та підтримуючи тему спілкування. 3.1. Читати тексти різних жанрів і призначення (оповідання, казка, оголошення, коротка інструкція, повідомлення), розуміючи їх зміст. 4.2. Використовувати в писемному мовленні вивчені граматичні, орфографічні та пунктуаційні норми. 4.3. Самостійно перечитувати, знаходити й виправляти окремі мовні, орфографічні та логічні недоліки.	Прикладний зміст: <i>опис людей, предметів і явищ; створення усних, письмових і цифрових текстів описового характеру; вираження вражень і почуттів засобами мовлення.</i> Контексти навчання: <i>сім'я та школа: опис людей, подій і вражень; природа і людина: опис об'єктів і явищ навколишнього світу; дитяче читання: художні й пізнавальні описи; цифрове освітнє середовище: створення та подання описових текстів.</i> Міжпредметний зміст: <i>художнє виховання — художній образ і засоби виразності; пізнання світу — опис об'єктів і явищ навколишнього світу; румунська мова і література / російська мова і література — порівняння мовних засобів опису.</i> Міжпредметна тема: «Живе слово — засіб пізнання світу та вираження почуттів». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для сталого розвитку — формування емоційно-ціннісного ставлення до природи через художнє слово; освіта в галузі цифрових компетенцій та штучного інтелекту — використання цифрових ресурсів для створення й представлення власних описів.</i> Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Олександр Копиленко «Весна іде», Василь Сухомлинський «Весняний вітер», Василь Чухліб «Журавлі-веселики», Євген</i>	прикметники й образні слова та дотримуючись вивчених мовних норм; презентує створені тексти в письмовій або цифровій формі.
---	---	--

	Гуцало «Весняні води», Михайло Стельмах «Березень», Тарас Шевченко «Червона калина», українська народна пісня «Ой минула вже зима». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: Тарас Шевченко «Червона калина». Для додаткового вивчення: Микола Сингаївський «Весняні дзвони», Василь Скуратівський «Благослови, мати, весну зустрічати», легенда про Мерцишор. Пізнавальні та науково-популярні тексти: про весняні зміни й природні явища, а також про взаємозв'язки та зміни в природі. Медійні й функціональні тексти: опис весняного явища, прогноз погоди, підпис до зображення.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «ІСТОРІЇ, ЩО ВІДКРИВАЮТЬ СВІТ» (20 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- пізнання навколишнього світу через спостереження, дослідження, читання та власний досвід;
- відповідальне ставлення до своїх вчинків і рішень та їхніх наслідків;
- допитливість, дослідницький інтерес і прагнення розуміти взаємозв'язки між явищами природи та суспільного життя.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання описового, розповідного чи пояснювального характеру у навчальних ситуаціях. 3.1. Читати тексти різних жанрів і призначення (оповідання, казка, оголошення, коротка	Ключові поняття: розповідь, пояснення, спостереження, дослідження, дієслово, причина і наслідок, висновок. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Сприймання та створення усних і письмових висловлювань розповідного та пояснювального характеру. Розповідь про події, спостереження та відкриття. Пояснення причин і наслідків подій. Висловлення власного ставлення до подій та явищ. Мовна система. Дієслово як частина мови: лексичне значення та граматичні ознаки. Зв'язок дієслова з іменником. Часи дієслова. Змінювання дієслів минулого часу за родами в однині. Неозначена форма дієслова. Дієслова на -ся. Правопис не з дієсловами.	<i>Учень/учениця:</i> створює усні висловлювання розповідного та пояснювального характеру про події, спостереження та явища навколишнього світу; читає тексти різних жанрів, розуміє їхній зміст, визначає послідовність

інструкція, повідомлення), розуміючи їх зміст. 3.2. Визначати тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту. 3.4. Установлювати зв'язок між прочитаним текстом, власним досвідом та іншими відомими творами чи ситуаціями. 4.1. Писати зв'язні тексти розповідного та описового характеру за темою, малюнком, планом або на основі власного досвіду. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Сприймати та передавати зміст усних повідомлень, зберігаючи основну інформацію та послідовність. 2.2. Брати участь у діалозі, ставлячи запитання, відповідаючи, уточнюючи	Частини мови та їхня роль у реченні. Зв'язок іменника, прикметника й дієслова в реченні. Речення і текст. Послідовність подій та зв'язок речень у тексті. Літературний компонент. Оповідання. Казка. Легенда. Вірш. Розвиток подій. Враження від прочитаного. Зв'язок змісту твору з власним досвідом. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та і рішень та їхніх наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Пояснення результатів спостережень. Цифрове подання інформації. Мовна система. Використання дієслів для передавання послідовності подій. Виразність розповідного висловлювання. Літературний компонент. Інтерпретація читацьких вражень. Зіставлення змісту твору з власним досвідом. Процеси: <i>аналізує</i> зміст художніх і пізнавальних текстів; <i>зіставляє</i> події, вчинки персонажів і результати спостережень; <i>установлює</i> причинно-наслідкові взаємозв'язки між подіями й явищами; <i>інтерпретує</i> зміст творів, пояснює вчинки персонажів і висловлює власну думку. Суттєві взаємозв'язки: спостереження → пояснення → висновок; причина → подія → наслідок; дієслово → дія → розвиток подій. Прикладний зміст: <i>спостереження</i> за навколишнім світом; <i>пояснення</i> причин і наслідків подій; <i>створення</i> повідомлень про результати спостережень і досліджень.	подій і виокремлює важливу інформацію; визначає тему, головну думку, смислові частини та важливі деталі тексту, установлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, пояснює вчинки персонажів і висловлює прості судження про прочитане; установлює зв'язок між змістом прочитаного тексту, власними спостереженнями, життєвим досвідом і відомими явищами навколишнього світу; створює розповідні й пояснювальні тексти про події, спостереження та відкриття, дотримуючись логічної послідовності викладу й мовних норм та правильно вживаючи вивчені форми дієслів.
--	--	---

та підтримуючи тему спілкування. 3.3. Пояснювати вчинки персонажів, події та інформацію тексту, використовуючи прості судження. 4.2. Використовувати в писемному мовленні вивчені граматичні, орфографічні та пунктуаційні норми.	Контексти навчання: <i>природа і людина:</i> спостереження, дослідження та пояснення явищ; <i>місцева громада:</i> спостереження за подіями та змінами в довкіллі; <i>дитяче читання:</i> художні та пізнавальні твори; <i>цифрове освітнє середовище:</i> пошук, подання та обговорення інформації. Міжпредметний зміст: <i>пізнання світу</i> — спостереження, дослідження та причинно-наслідкових зв'язків; <i>художнє виховання</i> — ілюстрування подій, спостережень і відкриттів. Міжпредметна тема: «Пізнання світу через спостереження, дослідження та слово». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для сталого розвитку</i> — відповідальне ставлення до навколишнього світу й результатів власної діяльності; <i>освіта в галузі цифрових компетенцій та штучного інтелекту</i> — пошук, опрацювання та подання інформації з використанням цифрових технологій. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Василь Чухліб «Як сонце сходить», Костянтина Малицька «Як діти яблуньку врятували», Іван Сенченко «Мандрівна квітка», Василь Чухліб «Дикі каченята», Анатолій Костецький «Лісова таємниця», легенда «Про сон-траву», Любов Голота «Хто в хатці живе?».</i> Для додаткового вивчення: <i>Борис Вовк «Соняшникова рідня», Олександр Копиленко «Сади цвітуть!», Олександр Копиленко «Найвеселіший місяць», Ірина Прокопенко «Сонце, сонечко та соняшник».</i> <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про явища живої та неживої природи, взаємозв'язки в навколишньому світі, спостереження та дослідження.	
--	--	--

	Медійні й функціональні тексти: пам'ятка спостерігача, нотатка, підпис до серії малюнків, інформаційне повідомлення.	
--	--	--

Слова, вимову та написання яких слід запам'ятати: абрикос, адреса, автомобіль, апетит, асфальт, бібліотека, велосипед, вогнище, вокзал, горизонт, директор, календар, каструля, квартира, кипіти, кишеня, колектив, коридор, кукурудза, минулий, ознака, камінь, пиріг, предмет, секунда, хвилина, черешня.

4 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «МОВА — ДУША МОГО НАРОДУ» (12 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення рідної мови як основи особистої, культурної та мовної ідентичності;
- повага до української мови, культури і мовного різноманіття Республіки Молдова;
- відповідальне використання української мови як засобу спілкування, взаєморозуміння та самовираження.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Порівнювати на доступному рівні окремі особливості української мови та інших знайомих мов (звуки, слова, форми мовленнєвого етикету), пояснюючи помічені відмінності. 1.2. Узагальнювати відомості про культурні цінності, традиції та символи українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова. 1.4. Створювати усні, письмові або цифрові мініпрезентації, тексти,	Ключові поняття: українська мова, мовна ідентичність, слово, культура, мовне різноманіття, значення рідної мови. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Мова та мовлення. Усна та писемна форми мовлення. Тема і мета висловлювання. Усне та письмове висловлювання про значення рідної мови, мовне різноманіття та культурну спадщину. Мовна система. Текст: тема, головна думка, структура. Значення слова. Пряме й переносне значення слова. Синоніми. Антоніми. Корінь слова. Спільнокореневі слова. Повторення вивчених частин мови (іменник, прикметник, дієслово). Інтонація. Розділові знаки в кінці речення.	<i>Учень/учениця:</i> порівнює окремі слова, сталі вислови та мовні особливості української й інших знайомих мов, пояснюючи їхню подібність і відмінність; узагальнює відомості про культурні цінності українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова і подає їх в усній, письмовій чи цифровій формі, зокрема у вигляді мініпрезентації; розуміє зміст усних повідомлень про рідну мову, культурні традиції та мовне різноманіття, бере участь у змістовному

малюнки з підписами про значення рідної мови та культурного різноманіття. 2.2. Вести змістовний діалог у навчальних і побутових ситуаціях, дотримуючись черговості реплік, норм слухання та коректної реакції. 4.1. Створювати самостійні зв'язні письмові тексти різних комунікативних форматів (розповідь, опис, лист, замітка, мінівідгук) відповідно до теми та комунікативного завдання. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Оцінювати прості комунікативні ситуації міжкультурного спілкування та обирати мовленнєві форми, які виражають повагу, такт і доброзичливість. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, головну думку, настрій і ставлення мовця. 2.3. Створювати самостійні усні монологічні висловлювання різних типів (розповідь, опис, пояснення, коротке міркування).	Літературний компонент. Оповідання. Казка. Вірш. Прислів'я. Персонаж. Авторське ставлення. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Порівняння окремих особливостей української та інших знайомих мов. Створення висловлювання про значення рідної мови й мовного різноманіття. Мовна система. Багатозначні слова та фразеологізми (на практичному рівні), лексичні засоби виразності. Редагування тексту з метою підвищення точності, виразності та доречності мовних засобів. Літературний компонент. Порівняння творів різних жанрів. Вираження власного ставлення до прочитаного з елементами аргументації. Процеси: <i>аналізує</i> зміст текстів про рідну мову, мовне різноманіття та культурну спадщину, визначає використані мовні засоби; <i>порівнює</i> окремі особливості української та інших знайомих мов, мовні й культурні традиції; <i>установлює</i> взаємозв'язки між рідною мовою, культурною пам'яттю та мовною ідентичністю; <i>інтерпретує</i> зміст текстів, пояснює авторське ставлення й аргументує власну думку. Суттєві взаємозв'язки: рідна мова → культурна пам'ять → мовна ідентичність; слово → значення → культура мовлення;	діалозі, визначає тему, головну думку й ставлення мовця; читає й аналізує текст, визначаючи його тему, головну думку, послідовність викладу, роль ключових деталей та авторське ставлення; створює й редагує самостійні письмові тексти різних комунікативних форматів відповідно до теми та комунікативного завдання, правильно використовуючи вивчені мовні засоби й мовні норми.
--	---	--

3.1. Читати швидко, усвідомлено та виразно художні, інформаційні та навчальні тексти різного призначення. 4.3. Редагувати власний текст, удосконалюючи його структуру, точність уживання слів, грамотність і виразність.	мовне різноманіття → взаємоповага → культурне порозуміння. Прикладний зміст: <i>спілкування в родині, школі та місцевій громаді; представлення сімейних і культурних традицій засобами української мови; створення усних, письмових і цифрових матеріалів про рідну мову та культурне різноманіття Республіки Молдова.</i> Контексти навчання: <i>сім'я: рідна мова, сімейні традиції та культура спілкування;</i> <i>школа: навчальне спілкування, співпраця та культура мовлення;</i> <i>український культурний простір: рідна мова як частина культурної ідентичності;</i> <i>культурне різноманіття: повага до мовного та культурного розмаїття;</i> <i>цифрове освітнє середовище: створення й обмін інформацією українською мовою.</i> Міжпредметний зміст: <i>румунська мова і література/російська мова і література — зіставлення окремих слів, сталих висловів і мовних особливостей української та інших знайомих мов;</i> <i>особистісний розвиток — усвідомлення значення рідної мови для особистої та культурної ідентичності;</i>	
--	---	--

	<i>цифрова освіта</i> — відповідальне створення, пошук і обмін інформацією, культура спілкування в цифровому середовищі. Міжпредметна тема: «Рідна мова — основа спілкування, культури та взаєморозуміння». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта заради миру</i> — культура спілкування, співпраця та порозуміння; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до мовного та культурного різноманіття Республіки Молдова. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: Дмитро Білоус «Дивне розмаїття», Дмитро Павличко «Рідна мова», Сидір Воробкевич «Рідна мова», Юрій Рибчинський «Наша мова», Всеволод Нестайко «Кеша і Реша, або Казка про пісню». Тексти, рекомендовані для вивчення напам’ять: Сидір Воробкевич «Рідна мова». Для додаткового вивчення: Євген Гуцало «Якого кольору слова», Микола Сингаївський «Материнська мова», Анатолій Григорук «Дивовижні імена», Іван Січовик «Мова», Алла Коваль «Наша мова» (скорочено). <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> мовне різноманіття світу, походження писемності, розвиток української мови, роль слова в житті людини, значення рідної мови для збереження культурної ідентичності. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> електронне повідомлення, привітання, пам’ятка про рідну мову.	
--	---	--

**НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «Я У СВІТІ СПІЛКУВАННЯ»
(16 годин)**

Цінності навчальної одиниці:

- культура спілкування, повага до співрозмовника й готовність до співпраці;
- відповідальне використання мови для точного, доречного й виразного спілкування;
- уміння слухати, розуміти різні точки зору та вести конструктивний діалог.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.3. Оцінювати прості комунікативні ситуації міжкультурного спілкування й обирати мовленнєві форми, які виражають повагу, такт і доброзичливість. 2.2. Вести змістовний діалог із урахуванням мети спілкування в навчальних і побутових ситуаціях, дотримуючись черговості реплік, норм слухання та коректної реакції. 2.3. Створювати самостійні усні монологічні висловлювання різних типів (розповідь, опис, пояснення, коротке міркування). 3.2. Аналізувати структуру тексту, послідовність подій, зв'язок між частинами та роль ключових деталей.	Ключові поняття: спілкування, комунікативна ситуація, адресат, мовленнєвий етикет, структура тексту, зв'язність. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Спілкування як взаємодія людей. Комунікативна ситуація: тема, мета, адресат. Діалог і монолог. Правила ведення діалогу: черговість реплік, слухання, уточнення, коректне реагування. Мовленнєвий етикет. Мовна система. Текст: зв'язність, цілісність, завершеність. Тема й головна думка. Заголовок. Структура тексту. Абзац. План. Засоби зв'язку речень. Текст-розповідь. Текст-опис. Текст-міркування (первинне ознайомлення з елементами побудови простого міркування). Речення і словосполучення. Головні та другорядні члени речення. Однорідні члени речення. Інтонація переліку та протиставлення. Сполучники <i>і (й), та, а, але</i>. Літературний компонент. Оповідання. Казка. Вірш. Пізнавальний текст. Структура твору. Послідовність подій. Зв'язок між частинами твору.	<i>Учень/учениця:</i> оцінює комунікативні ситуації й обирає мовленнєві форми, виявляючи повагу до співрозмовника та культурного різноманіття; розуміє зміст усних повідомлень і веде змістовний діалог, дотримуючись норм мовленнєвого етикету; створює усні монологічні висловлювання різних типів з урахуванням теми, мети та адресата; читає усвідомлено й виразно й аналізує текст, визначаючи структуру, послідовність викладу, зв'язок між частинами та роль ключових деталей; створює, редагує й подає письмові тексти у рукописній чи цифровій формі, використовуючи вивчені мовні засоби,

4.1. Створювати самостійні зв'язні письмові тексти різних комунікативних форматів (розповідь, опис, лист, замітка, мінівідгук) відповідно до теми та комунікативного завдання. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Узагальнювати відомості про культурні цінності, традиції та символи українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, головну думку, настрій і ставлення мовця. 3.1. Читати швидко, усвідомлено та виразно художні, інформаційні та навчальні тексти різного призначення. 4.2. Усвідомлено застосовувати вивчені мовні та стилістичні норми під час написання тексту. 4.4. Представляти результати письмової роботи у рукописній чи	Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Спілкування в міжкультурному та цифровому середовищі. Редагування власного висловлювання з урахуванням мети спілкування, адресата та комунікативної ситуації. Мовна система. Способи підвищення логічності та виразності тексту. Складне речення (ознайомлення на практичному рівні). Літературний компонент. Зіставлення мовленнєвої поведінки персонажів. Вираження й аргументування власного ставлення до вчинків персонажів. Процеси: <i>аналізує</i> комунікативні ситуації, зміст текстів і особливості використаних мовних засобів; <i>порівнює</i> типи текстів і способи побудови висловлювання; <i>установлює</i> взаємозв'язки між темою, головною думкою, структурою, метою й адресатом тексту; <i>інтерпретує</i> зміст творів, пояснює мовленнєву поведінку персонажів і аргументує власну думку. Суттєві взаємозв'язки: комунікативна ситуація → мета спілкування → вибір мовних засобів; текст → головна думка → структура; прочитане → власна думка → культура діалогу. Прикладний зміст:	синтаксичні конструкції та дотримуючись зв'язності тексту відповідно до теми й комунікативного завдання.
--	---	---

цифровій формі, дотримуючись акуратності, логічності та адресності повідомлення.	<i>спілкування</i> в родині, школі та місцевій громаді; <i>створення</i> усних, письмових і цифрових повідомлень з урахуванням мети, адресата та комунікативної ситуації; <i>обговорення</i> прочитаних творів, обмін думками й обґрунтування власного ставлення. Контексти навчання: <i>сім'я:</i> культура спілкування та мовленнєвий етикет; <i>школа:</i> співпраця, діалог і спільна діяльність; <i>місцева громада:</i> спілкування в різних життєвих ситуаціях; <i>цифрове освітнє середовище:</i> створення й обмін інформацією, цифровий етикет; <i>культурне різноманіття:</i> шанобливе спілкування та взаєморозуміння. Міжпредметний зміст: <i>особистісний розвиток</i> — культура діалогу, співпраця, взаємна повага та прийняття різних точок зору; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — діалогічне й монологічне мовлення, структура і типи тексту; <i>цифрова освіта</i> — створення й представлення текстової інформації, правила цифрової комунікації. Міжпредметна тема: «Ефективне спілкування починається з розуміння комунікативної ситуації». Міждисциплінарний проєкт: <i>«Спілкуємося, щоб розуміти одне одного»</i> (дослідження правил ефективного спілкування; створення усних, письмових і цифрових матеріалів про культуру спілкування та	
---	---	--

	мовленнєвий етикет). Міжпредметні зв'язки: особистісний розвиток, художнє виховання, цифрова освіта. Автентичний продукт: колективний «Порадник ефективного спілкування» (або цифровий довідник) із правилами мовленнєвого етикету, прикладами діалогів і пам'ятками для різних комунікативних ситуацій. Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта заради миру</i> — конструктивний діалог, співпраця, взаєморозуміння та мирне вирішення розбіжностей; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до різних точок зору, прийняття різноманітності та рівноправна участь у спілкуванні. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Важко бути людиною», українська народна казка «Бабуся Ввічливість», угорська народна казка «Образливе слово», Галина Павлишин «Економія слів» (скорочено).</i> Для додаткового вивчення: <i>Михайло Білецький «Подвиг Івася», Наталія Гуркіна «Як Небо почало писати листи своїм друзям», Валентин Струтинський «Сідайте, будь ласка».</i> <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> значення спілкування в житті людини, розвиток засобів спілкування, виникнення писемності, правила безпечного спілкування в цифровому середовищі.	
--	---	--

	Медійні й функціональні тексти: електронне повідомлення, оголошення, пам'ятка з правил спілкування.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «ЛЮДИНА ТВОРИТЬ СЕБЕ ВЧИНКАМИ» (18 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- відповідальність за власні вчинки, слова та вибір;
- повага, доброзичливість і готовність підтримувати інших;
- чесність, справедливість і усвідомлений моральний вибір.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.3. Оцінювати прості комунікативні ситуації міжкультурного спілкування й обирати мовленнєві форми, які виражають повагу, такт і доброзичливість. 2.2. Вести змістовний діалог із урахуванням мети спілкування в навчальних і побутових ситуаціях, дотримуючись черговості реплік, норм слухання та коректної реакції. 2.3. Створювати самостійні усні монологічні висловлювання різних типів (розповідь, опис, пояснення, коротке міркування).	Ключові поняття: вчинок, мотив, вибір, відповідальність, гідність, моральна оцінка. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні та письмові висловлювання про якості людини, вчинки, мотиви поведінки й життєві ситуації. Діалог про моральний вибір. Характеристика людини або персонажа. Усний і письмовий відгук на прочитане. Мовна система. Іменник як частина мови: лексичне значення та граматичні ознаки. Змінювання іменників за числами та відмінками. Іменники, що вживаються лише в однині або лише в множині. Вживання іменників із прийменниками. Правопис іменників (апостроф, подвоєні літери, відмінкові закінчення). Використання іменників в усному та писемному мовленні. Літературний компонент. Оповідання. Притча. Казка. Байка. Персонаж і його вчинок. Мотив вчинку.	<i>Учень/учениця:</i> обирає мовленнєві форми, що виражають повагу, доброзичливість і підтримку в різних ситуаціях спілкування; розуміє зміст усних повідомлень, веде змістовний діалог і бере участь в обговоренні вчинків, життєвих ситуацій та морального вибору, дотримуючись норм мовленнєвого етикету; створює усні висловлювання-характеристики про людину або персонажа, розкриваючи їхні якості, вчинки й мотиви поведінки та висловлюючи власну думку; читає, й порівнює вчинки персонажів у двох текстах, їхні мотиви та наслідки, пояснює

3.4. Створювати усний або письмовий інтерпретаційний відгук на прочитане (думку, мінівідгук, відповідь, ілюстративний коментар). 4.1. Створювати самостійні зв'язні письмові тексти різних комунікативних форматів (розповідь, опис, лист, замітка, мінівідгук) відповідно до теми та комунікативного завдання. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Узагальнювати відомості про культурні цінності, традиції та символи українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, головну думку, настрій і ставлення мовця. 3.1. Читати швидко, усвідомлено та виразно художні, інформаційні та навчальні тексти різного призначення.	Головна думка і моральний зміст твору. Авторське ставлення. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Аргументоване вираження власної позиції. Участь у колективному обговоренні моральних ситуацій. Мовна система. Редагування висловлювання з метою точнішої характеристики людини за допомогою іменників. Літературний компонент. Зіставлення вчинків персонажів різних творів. Інтерпретація морального змісту твору. Процеси: <i>аналізує</i> вчинки персонажів, їхні мотиви, моральні ситуації та мовні засоби їхньої характеристики; <i>порівнює</i> вчинки, мотиви поведінки та їхні наслідки; <i>установлює</i> зв'язок між вибором людини, її вчинком і відповідальністю; <i>інтерпретує</i> моральний зміст твору, пояснює авторське ставлення й аргументує власну думку. Суттєві взаємозв'язки: мотив → вибір → вчинок; вчинок → наслідки → відповідальність; твір → моральна оцінка → власна позиція. Прикладний зміст:	авторське ставлення й формулює прості аргументовані висновки; створює усний або письмовий відгук на прочитане та самостійний письмовий текст про вчинки, моральний вибір і людські взаємини, аргументує власну оцінку, редагує написане, дотримуючись мовних норм і правильно використовуючи вивчені форми іменників.
--	--	--

3.3. Порівнювати ідеї, персонажів, факти або повідомлення у двох текстах, формулюючи прості аргументовані висновки. 4.2. Усвідомлено застосовувати вивчені мовні та стилістичні норми під час написання тексту.	<i>спілкування</i> в ситуаціях морального вибору; <i>обговорення</i> вчинків, життєвих ситуацій і взаємин; <i>створення</i> усних, письмових і цифрових відгуків про вчинки персонажів, життєві ситуації та моральний вибір. Контексти навчання: <i>сім'я</i>: взаємини, відповідальність і взаємодопомога; <i>школа</i>: співпраця, повага та культура спілкування; <i>місцева громада</i>: добрі вчинки й участь у житті громади; <i>культурне різноманіття</i>: повага до інших людей та їхніх цінностей; <i>цифрове освітнє середовище</i>: відповідальне спілкування й безпечна поведінка. Міжпредметний зміст: <i>особистісний розвиток</i> — моральні цінності, відповідальність, співпраця та повага; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — характеристика персонажів, вчинків і мотивів поведінки; <i>історія і культура українського народу</i> — моральні цінності та традиції у творах української літератури та народної творчості. Міжпредметна тема: «Вчинки людини — прояв цінностей, відповідальності та ставлення до інших людей».	
---	--	--

	Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта заради миру</i> — повага, співпраця та відповідальна взаємодія; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до гідності людини, прийняття різноманіття та взаємодопомога. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Оце задача!...», Ліна Туз «Новий планшет», українська народна казка «Найдорожчий скарб», Анатолій Григорук «Гра в шашки», Лідія Компанієць «Татова порада», Анатолій Качан «Крихта хліба», Леонід Глібов «Чиж та Голуб».</i> Тексти, рекомендовані для вивчення напам’ять: <i>Леонід Глібов «Чиж та Голуб».</i> Для додаткового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Підлога буде чиста... А душа?», Валентина Юрченко «Різдвяна квітка», естонська народна казка «Їжак і Лисиця», Олександр Копиленко «Їдальня для птахів», Василь Сухомлинський «Мисливець».</i> <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> взаємодопомога і співпраця в житті людини, відповідальність за власні вчинки, добрі справи та їхнє значення в житті суспільства. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> оголошення про благодійну або шкільну ініціативу, повідомлення про добрий вчинок чи корисну справу, правила поведінки в колективі.	
--	---	--

Цінності навчальної одиниці:

- відповідальне та шанобливе ставлення до слова як засобу спілкування і взаєморозуміння;
- прагнення до точності, виразності та культури мовлення;
- естетичне сприйняття мови як засобу передавання почуттів, вражень і краси навколишнього світу.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.3. Оцінювати прості комунікативні ситуації міжкультурного спілкування та добирати мовленнєві форми, що виражають повагу, такт і доброзичливість. 2.3. Створювати самостійні усні монологічні висловлювання різних типів (розповідь, опис, пояснення, коротке міркування). 3.2. Аналізувати структуру тексту, послідовність подій, зв'язок між частинами та роль ключових деталей. 3.4. Створювати усний або письмовий інтерпретаційний відгук на прочитане (думку, мінівідгук, відповідь, ілюстративний коментар). 4.1. Створювати самостійні зв'язні письмові тексти різних комунікативних форматів (розповідь,	Ключові поняття: опис, художній образ, настрій, художнє порівняння, виразність мовлення, враження. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні та письмові описи людини, предмета, природного об'єкта і явища. Характеристика зовнішності, якостей і стану людини. Вираження вражень і власного ставлення. Використання точних і виразних мовних засобів. Мовна система. Займенник як частина мови: лексичне значення та граматичні ознаки. Особові займенники 1, 2 та 3 особи однини й множини. Змінювання особових займенників за відмінками (на практичному рівні). Уживання та роздільне написання займенників з прийменниками. Використання займенників як засобу зв'язку речень у тексті. Прикметник як частина мови: лексичне значення та граматичні ознаки. Зв'язок прикметника з іменником. Змінювання прикметників за родами, числами та відмінками. Узгодження прикметників з іменниками. Правопис прикметників на <i>-ський, -цький, -зький</i>. Використання прикметників для точного та виразного опису. Літературний компонент. Оповідання. Вірш.	<i>Учень/учениця:</i> оцінює прості комунікативні ситуації та створює усні описи людей, предметів, явищ природи й подій, добираючи точні й виразні мовні засоби та мовленнєві форми, що виражають повагу до співрозмовника; використовує займенники та прикметники для забезпечення зв'язності, точності й виразності усних і письмових висловлювань, дотримуючись вивчених граматичних і орфографічних норм; читає, аналізує й порівнює художні та інформаційні тексти, визначаючи тему, головну думку, структуру, зв'язок між частинами, роль ключових деталей, художніх образів і мовних засобів; створює усний або письмовий відгук на прочитане, висловлює й аргументує

опис, лист, замітка, міні-відгук) відповідно до теми та комунікативного завдання. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, головну думку, настрій та ставлення мовця. 2.4. Редагувати та вдосконалювати власне усне висловлення, досягаючи ясності, зв'язності, ввічливості та виразності мовлення. 3.1. Читати швидко, усвідомлено та виразно художні, інформаційні та навчальні тексти різного призначення. 3.3. Порівнювати ідеї, персонажів, факти або повідомлення у двох текстах, формулюючи прості аргументовані висновки. 4.2. Усвідомлено застосовувати вивчені мовні та стилістичні норми під час створення письмового тексту.	Пізнавальний текст. Художній опис. Художній образ. Настрій твору. Художнє порівняння. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Створення розгорнутого словесного портрета. Використання художніх порівнянь та образних висловів в описі. Мовна система. Забезпечення зв'язності тексту за допомогою займенників. Спостереження за формами вираження різних ступенів ознаки. Редагування опису з метою підвищення його точності, виразності та образності. Літературний компонент. Порівняння художніх описів природи та персонажів. Інтерпретація художнього образу та авторського ставлення. Процеси: <i>аналізує</i> описи, художні образи та використані мовні засоби; <i>зіставляє</i> способи створення образу людини, предмета та образів природи; <i>установлює</i> зв'язок між вибором слів, художнім образом і авторським ставленням; <i>інтерпретує</i> художній текст і аргументує власне враження. Суттєві взаємозв'язки: слово → опис → художній образ; мовний засіб → точність мовлення → виразність тексту;	власне ставлення до персонажів і подій, пояснює авторське ставлення; створює й редагує письмові описи природи, предмета чи явища відповідно до теми та комунікативного завдання, дотримуючись норм української літературної мови.
--	--	--

	художній образ → авторське ставлення → читачеве враження. Прикладний зміст: <i>описування</i> людей, предметів, природних явищ і подій; <i>вираження</i> почуттів, вражень і власного ставлення; <i>створення</i> усних, письмових і цифрових описів із використанням точних і виразних мовних засобів; <i>використання</i> займенників і прикметників для забезпечення зв'язності, точності та виразності мовлення. Контексти навчання: <i>сім'я</i>: опис близьких людей, сімейних подій та вражень; <i>школа</i>: характеристика людей, предметів і ситуацій шкільного життя; <i>український культурний простір</i>: художні образи природи, мови та культурних традицій; <i>навколишнє середовище</i>: опис природних об'єктів, сезонних явищ та змін у природі; <i>цифрове освітнє середовище</i>: створення й подання словесних і візуально-текстових описів. Міжпредметний зміст: <i>художнє виховання</i> — словесний образ і виразні засоби мови; <i>пізнання світу</i> — природні об'єкти, сезонні явища та їхні ознаки; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — опис, словесний образ і виразні засоби мови.	
--	---	--

	Міжпредметна тема: «Слово — засіб створення образів, передавання вражень і вираження ставлення до навколишнього світу». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>медіаосвіта</i> — аналіз і створення художніх, інформаційних та медіатекстів; <i>освіта для сталого розвитку</i> — формування ціннісного ставлення до природи через її спостереження та опис. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Панас Мирний</i> «Зимова ніч» (уривок), <i>Костянтин Ушинський</i> «Витівки бабусі Зими», <i>Оксана Іваненко</i> «Синичка», <i>Надія Кир'ян</i> «Зимові слова», <i>Яків Щоголів</i> «Завірюха», <i>Марійка Підгірянка</i> «Сипле сніг», <i>Надія Красоткіна</i> «Щоб описати зиму». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Марійка Підгірянка</i> «Сипле сніг». Для додаткового вивчення: <i>Дмитро Чередниченко</i> «Рідні краєвиди» (уривок), <i>Іван Сенченко</i> «Пастух рогатий», <i>Наталя Забіла</i> «Вдягнувшись тепліше...», <i>Надія Красоткіна</i> «А білий сніг накрив дахи і гілля». Пізнавальні та науково-популярні тексти: утворення сніжинок, характерні зимові природні явища, особливості зимівлі тварин, причини скорочення тривалості світлового дня. Медійні й функціональні тексти: прогноз погоди, оголошення або афіша зимового заходу, вітальна листівка.	
--	---	--

Цінності навчальної одиниці:

- інтерес до читання як засобу пізнання світу і людини;
- повага до різних думок, життєвого досвіду та культурних цінностей;
- усвідомлене ставлення до подій, вчинків персонажів і авторського ставлення.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, головну думку, настрій і ставлення мовця. 2.3. Створювати самостійні усні монологічні висловлювання різних типів (розповідь, опис, пояснення, коротке міркування). 3.2. Аналізувати структуру тексту, послідовність подій, зв'язок між частинами та роль ключових деталей. 3.3. Порівнювати ідеї, персонажів, факти або повідомлення у двох текстах, формулюючи прості аргументовані висновки. 4.1. Створювати самостійні зв'язні письмові тексти різних комунікативних форматів	Ключові поняття: читання, оповідання, сюжет, послідовність подій, інтерпретація, читацький відгук, власна думка. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Сприймання та розуміння усних повідомлень і текстів. Створення усних і письмових розповідних висловлювань. Послідовне передавання подій. Вираження власного ставлення до прочитаного. Обговорення твору. Мовна система. Дієслово як частина мови: лексичне значення та граматичні ознаки. Неозначена форма дієслова. Змінювання дієслів за часами, особами, числами, а в минулому часі — за родами в однині та числами. Дієслова на -ся. Правопис і нормативне вживання дієслівних форм. Літературний компонент. Оповідання. Казка. Притча. Вірш. Сюжет. Розвиток подій. Причини і наслідки подій. Інтерпретація твору. Авторське ставлення. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не	<i>Учень/учениця:</i> розуміє зміст усних повідомлень, визначаючи тему, головну думку, настрій і ставлення мовця; створює усні розповідні висловлювання про події, вчинки й життєві ситуації, дотримуючись послідовності викладу та висловлюючи власне ставлення; читає й аналізує структуру твору та розвиток подій, визначає зв'язок між частинами й роль ключових деталей, установлює причинно-наслідкові зв'язки між вчинками персонажів та їхніми наслідками; інтерпретує й порівнює прочитані твори, висловлюючи власне ставлення до вчинків персонажів і подій, пояснює авторське ставлення та формулює прості аргументовані висновки; створює й редагує розповідні письмові тексти різних комунікативних форматів —

(розповідь, опис, лист, замітка, мінівідгук) відповідно до теми та комунікативного завдання. <i>Підтримувальні</i> <i>одиниці компетенцій:</i> 1.2. Узагальнювати відомості про культурні цінності, традиції та символи українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова. 2.2. Вести змістовний діалог із урахуванням мети спілкування в навчальних і побутових ситуаціях, дотримуючись черговості реплік, норм слухання та коректної реакції. 2.4. Редагувати та вдосконалювати власне усне висловлення, досягаючи ясності, зв'язності, ввічливості та виразності мовлення. 3.1. Читати швидко, усвідомлено та виразно художні, інформаційні та навчальні тексти різного призначення. 4.3. Редагувати власний текст, удосконалюючи його структуру,	<i>входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Створення розповіді від імені персонажа. Перетворення розповідного тексту на замітку або повідомлення. Мовна система. Редагування розповідного тексту з метою підвищення його точності, зв'язності та виразності. Спостереження за роллю дієслів у створенні динаміки оповіді. Літературний компонент. Порівняння вчинків персонажів різних творів. Інтерпретація авторського ставлення з опорою на читацький досвід. Процеси: <i>аналізує</i> зміст розповідних текстів, розвиток подій і вчинки персонажів; <i>зіставляє</i> події, дії персонажів і способи побудови розповіді; <i>установлює</i> причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками та їхніми наслідками; <i>інтерпретує</i> авторське ставлення й аргументує власну думку про прочитане. Суттєві взаємозв'язки: подія → послідовність → розповідь; дієслово → дія → динаміка тексту; вчинок → наслідок → оцінка. Прикладний зміст: <i>створення</i> усних, письмових і цифрових оповідань, повідомлень і нотаток;	замітку, мінівідгук, повідомлення — відповідно до теми та комунікативного завдання, правильно використовуючи вивчені форми дієслова й дотримуючись граматичних та орфографічних норм.
--	---	--

точність вживання слів, грамотність і виразність.	<i>передавання послідовності подій, дій і станів; обговорення подій, вчинків персонажів і життєвих ситуацій; вираження й аргументування власної думки про прочитане; використання дієслівних форм для забезпечення точності й динамічності розповіді.</i> Контексти навчання: <i>сім'я:</i> події, взаємини та вчинки близьких людей; <i>школа:</i> навчальні й життєві ситуації, співпраця і відповідальність; <i>місцева громада:</i> події, корисні справи та участь у житті громади; <i>цифрове освітнє середовище:</i> нотатки, повідомлення, новини та цифрові розповідні тексти. Міжпредметний зміст: <i>особистісний розвиток</i> — оцінювання вчинків, моральний вибір і відповідальність за прийняті рішення; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — оповідання, сюжет, персонажі та авторське ставлення; <i>цифрова освіта</i> — створення повідомлень, нотаток і цифрових хронологічних стрічок подій. Міжпредметна тема: «Читання — засіб пізнання світу, розуміння вчинків людей і осмислення життєвих ситуацій».	
--	---	--

	Міждисциплінарний проєкт: «Сила слова: читаємо, створюємо, ділимося» (спільне читання та обговорення художніх і пізнавальних текстів, створення власних усних, письмових і цифрових матеріалів для шкільної спільноти). Міжпредметні зв'язки: особистісний розвиток, художнє виховання, цифрова освіта. Автентичний продукт: колективний літературний журнал (або електронний збірник) з авторськими оповіданнями, відгуками, ілюстраціями та рекомендаціями до прочитаних творів. Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>медіаосвіта</i> — критичне сприйняття, аналіз і створення інформаційних та розповідних текстів; <i>освіта заради миру</i> — розвиток культури поважного спілкування, відповідальності за власні вчинки та конструктивного розв'язання життєвих ситуацій. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Юрій Ярмаши «Паличка-рятівниця», Леся Українка «Біда навчить», Наталія Клевцова «Арбітр», Андрій Усачов «Ніхто не має права ображати людину», Максим Рильський «Не кидайсь хлібом», Оксана Кротюк «Чужа слава».</i> Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Максим Рильський «Не кидайсь хлібом».</i> Для додаткового вивчення: <i>Василь Сухомлинський «Наш тато одужав», Іван Франко «Три міхи хитрощів», Дмитро Прилюк «Зражене довір'я», Юрій Ярмаши «Два Івани», Олександр Дерманський</i>	
--	--	--

	«Царство Яблукарство» (фрагмент «Яблуко на колесах») <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> відповідальність і прийняття рішень, добрі вчинки, взаємодопомога та довіра у стосунках між людьми. <i>Медійні й функціональні тексти:</i> замітка про подію, повідомлення, хронологічна стрічка подій.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «НЕМАЄ ЛЮДИНИ БЕЗ КОРЕНЯ, А НАРОДУ — БЕЗ БАТЬКІВЩИНИ» (15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення зв'язку людини з родиною, рідним краєм, культурою і традиціями свого народу;
- шанобливе ставлення до Батьківщини, рідної мови та культурної спадщини;
- дбайливе ставлення до сімейних традицій, історичної пам'яті та культурного різноманіття Республіки Молдова.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Узагальнювати відомості про культурні цінності, традиції та символи українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова. 2.3. Створювати самостійні усні монологічні висловлювання різних типів (розповідь, опис, пояснення, коротке міркування). 3.4. Створювати усний або письмовий інтерпретаційний відгук на прочитане (думку,	Ключові поняття: Батьківщина, рідний край, сім'я, традиції, культурна спадщина, історична пам'ять, культурна ідентичність. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні та письмові висловлювання різних типів про Батьківщину, сім'ю, рідний край, традиції та культурну спадщину. Участь у діалозі й обговоренні. Вираження й аргументування власної думки. Мовна система. Прислівник як частина мови. Лексичне значення прислівників. Питання, на які відповідає прислівник: як? де? коли? Зв'язок прислівника з дієсловом. Використання прислівників для позначення часу, місця, способу дії	<i>Учень/учениця:</i> подає відомості про Батьківщину, рідний край, сім'ю, культурні традиції та спадщину, пояснюючи їхнє значення для людини й суспільства; створює усні висловлювання про Батьківщину, сім'ю, рідний край і культурні цінності, аргументує власну думку та бере участь у діалозі й обговоренні, дотримуючись норм мовленнєвого спілкування; читає й аналізує художні, пізнавальні та інформаційні тексти, визначаючи тему, головну

мінівідгук, відповідь, ілюстративний коментар). 4.1. Створювати самостійні зв'язні письмові тексти різних комунікативних форматів (розповідь, опис, лист, замітка, мінівідгук) відповідно до теми та комунікативного завдання. 4.4. Представляти результати письмової роботи у рукописній чи цифровій формі, дотримуючись акуратності, логічності та адресності повідомлення. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Оцінювати прості комунікативні ситуації міжкультурного спілкування та обирати мовленнєві форми, які виражають повагу, такт і доброзичливість. 2.2. Вести змістовний діалог із урахуванням мети спілкування в навчальних і побутових ситуаціях, дотримуючись черговості реплік, норм слухання та коректної реакції.	та уточнення висловлювання. Повторення вивчених частин мови та їхньої ролі у реченні й тексті. Літературний компонент. Оповідання. Вірш. Народна пісня. Прислів'я. Пізнавальний текст. Образи Батьківщини, сім'ї та рідного краю. Культурні символи. Сімейні та національні цінності. Авторське ставлення. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Створення тексту-міркування про Батьківщину, сім'ю та культурні традиції. Участь в обговоренні питань збереження культурної спадщини. Мовна система. Спостереження за роллю прислівників у створенні просторової, часової та емоційної характеристики дії. Редагування тексту з метою підвищення його точності, зв'язності та виразності за допомогою вивчених мовних засобів. Літературний компонент. Порівняння образів Батьківщини, родини та культурних традицій у різних творах. Інтерпретація художніх образів та авторського ставлення. Процеси: <i>аналізує</i> зміст художніх, пізнавальних та інформаційних текстів, художні образи й використані мовні засоби; <i>порівнює</i> твори, образи Батьківщини й родини, культурні традиції та життєвий досвід;	думку, художні образи, авторське ставлення та роль мовних засобів; створює усний або письмовий відгук на прочитане, інтерпретує образи Батьківщини, родини й рідного краю, пояснює значення сімейних і культурних цінностей, співвідносить зміст твору з власним досвідом та аргументує власну думку; створює, редагує й подає в рукописній або цифровій формі зв'язні письмові тексти різних комунікативних форматів (розповідь, опис, міркування, мінівідгук) про Батьківщину, родину, рідний край або культурну спадщину, правильно використовуючи прислівники та інші вивчені частини мови й дотримуючись мовних норм.
--	--	---

3.1. Читати швидко, усвідомлено та виразно художні, інформаційні та навчальні тексти різного призначення. 4.2. Усвідомлено застосовувати вивчені мовні та стилістичні норми під час написання тексту. 4.3. Редагувати власний текст, удосконалюючи його структуру, точність уживання слів, грамотність і виразність.	<i>установлює зв'язки між традиціями, історичною пам'яттю, культурними цінностями та ідентичністю; інтерпретує зміст творів, аргументуючи власну думку.</i> Суттєві взаємозв'язки: Батьківщина → традиції → ідентичність; родина → пам'ять → спадкоємність поколінь; прислівник → дія → точність висловлювання. Прикладний зміст: <i>представлення відомостей про сім'ю, Батьківщину, рідний край, традиції та культурну спадщину; створення усних, письмових та цифрових повідомлень про сімейні та культурні цінності; вираження й аргументування власного ставлення до культурних традицій; застосування прислівників для підвищення точності та виразності висловлювань.</i> Контексти навчання: <i>сім'я:</i> сімейні традиції, цінності та спадкоємність поколінь; <i>школа:</i> вивчення й представлення культурної спадщини, шанобливе міжкультурне спілкування; <i>місцева громада:</i> пам'ятні місця, традиції та культурні події; <i>український культурний простір:</i> Батьківщина, рідна мова, народна культура та історична пам'ять; <i>культурне різноманіття:</i> традиції українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова;	
---	--	--

	<i>цифрове освітнє середовище</i>: представлення відомостей про культурну спадщину, сімейні традиції та пам'ятні місця. Міжпредметний зміст: <i>історія і культура українського народу</i> — сімейні традиції, культурна спадщина та історична пам'ять; <i>особистісний розвиток</i> — сімейні цінності, повага до культурної спадщини й культурного різноманіття Республіки Молдова; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — твори про Батьківщину, сім'ю та культурну спадщину. Міжпредметна тема: «Сім'я, рідний край і культурна спадщина — основа особистісної та культурної ідентичності». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — повага до культурного різноманіття, традицій і спадщини різних спільнот Республіки Молдова; <i>освіта заради миру</i> — міжкультурний діалог, шанобливі взаємини та збереження спільної культурної спадщини. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Богдан-Ігор Антонич «Що це є Батьківщина?», Наталка Поклад «Гарно жити у селі», Юрій Шкрумеляк «Ми всі діти українські», Олександр Паламарчук «Корінь життя»,</i>	
--	---	--

	Андрій М'ястківський «Наш рід», Дмитро Чередниченко «Український борщ». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: Юрій Шкрумеляк «Ми всі діти українські». Для додаткового вивчення: Ніна Авідон «Квітка до квіточки», калмицька народна казка «Казка про рідний край», Лівіу Деляну «Наша рідна Батьківщина», Андрій М'ястківський «Мудра голка», Вадим Крищенко «Вишиванка». Пізнавальні та науково-популярні тексти: значення Батьківщини та сім'ї в житті людини, українські сімейні традиції, народні ремесла та національна кухня як частина культурної спадщини, культурні традиції народів Республіки Молдова. Медійні й функціональні тексти: туристичний буклет про рідний край, афіша культурного заходу, інформаційний допис про місцеву пам'ятку.	
--	--	--

Слова, вимову й написання яких слід запам'ятати: аеродром, будь ласка, ввечері, вдень, взимку, влітку, восени, вперед, вранці, вчора, гардероб, гектар, до побачення, держава, дисципліна, здаду, інженер, кілометр, комп'ютер, ліворуч, механік, мізинець, мільйон, назад, напам'ять, океан, попереду, посередині, портрет, праворуч, республіка, сигнал, телеграма, телефон, температура, тепер, трамвай, тролейбус, фанера, фартух, футбол, хвилина, цемент, чернетка, шеренга, щогодини, щоденно, щотижня.

5 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «ЖИВЕ СЛОВО: РІДНА МОВА ТА КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ» (15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- рідна мова як основа особистісної та культурної ідентичності;
- повага до мовного та культурного різноманіття;
- відповідальне та шанобливе спілкування як у безпосередньому спілкуванні, так і в цифровому середовищі.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
---------------------	----------------	---------------------

<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Усвідомлювати значення рідної української мови як засобу сімейного, культурного та шкільного спілкування в житті учня. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень, визначаючи тему, мету спілкування та основні комунікативні наміри співрозмовника. 2.2. Брати участь у діалозі й бесіді, добираючи доречні мовні засоби відповідно до ситуації та адресата. 3.1. Розуміти зміст художніх, навчальних і простих інформаційних текстів, виділяючи тему, основну думку й послідовність викладу. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст знайомого комунікативного формату, дотримуючись основних мовних норм. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Ключові поняття: мовленнєва ситуація, мовний етикет, цифрова комунікація, частини мови, речення, фольклор, художній образ. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Мовленнєва ситуація (мета, адресат, контекст). Усна та писемна комунікація. Діалог і монолог як форми взаємодії. Правила мовленнєвої поведінки. Цифрова комунікація і цифровий етикет. Мовна система. Повторення та актуалізація знань. Частини мови. Словосполучення, речення. Головні та другорядні члени речення. Однорідні члени речення. Просте і складне речення. Літературний компонент. Жанри фольклору: міф, легенда, казка, прислів'я, приказки, загадки. Народна і літературна казка. Види казок. Алегорія як спосіб передачі змісту. Художній образ і цінності твору. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Мультимодальний текст. Цифрове повідомлення. Медіатекст. Мовна система. Походження слів. Емоційно-забарвлена лексика. Виразність мовлення. Літературний компонент. Сучасні форми народної творчості. Аудіокнига. Процеси: розпізнає мовленнєву ситуацію, її мету, адресата й контекст;	<i>Учень/учениця:</i> пояснює значення рідної української мови як засобу спілкування, збереження культурних традицій і вираження особистої та культурної ідентичності; визначає тему, мету спілкування та комунікативний намір співрозмовника в усному повідомленні чи діалозі; бере участь у діалозі, добираючи доречні мовні засоби й дотримуючись правил мовленнєвого й цифрового етикету; визначає тему, основну думку й послідовність викладу у фольклорних, художніх і простих інформаційних текстах; створює та редагує зв'язне письмове повідомлення знайомого комунікативного формату, використовуючи словосполучення, прості й складні речення та дотримуючись вивчених синтаксичних і пунктуаційних норм.
---	--	---

1.2. Застосовувати знання про мовні та культурні традиції української спільноти в усних, письмових і творчих навчальних ситуаціях. 2.3. Створювати зв'язні усні висловлювання описового, оповідного й пояснювального характеру за навчальною темою. 3.2. Використовувати базові читацькі стратегії для пояснення змісту, вчинків персонажів та фактичної інформації тексту. 4.1. Планувати зміст і структуру короткого письмового тексту відповідно до теми й завдання. 4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його ясності, послідовності й грамотності.	<i>зіставляє</i> форми усного, писемного й цифрового спілкування; <i>пояснює</i> значення мовних засобів і художніх образів; <i>застосовує</i> мовні й комунікативні моделі у власних висловлюваннях; <i>визначає</i> тему і основну думку фольклорного та художнього тексту. Суттєві взаємозв'язки: рідна мова → особиста і культурна ідентичність → належність до мовної спільноти; мовленнєва ситуація → вибір мовних засобів → культура спілкування; фольклорний текст → художній образ → культурні цінності народу. Прикладний зміст: <i>використання</i> рідної мови в повсякденному та цифровому спілкуванні; <i>дотримання</i> правил мовленнєвого етикету у школі, сім'ї й інтернеті; <i>створення</i> усних і письмових повідомлень для різних ситуацій спілкування; <i>участь</i> у діалогах і обговореннях; <i>застосування</i> цифрового етикету в онлайн-комунікації. Контексти навчання: <i>сім'я</i>: використання рідної мови в сімейному спілкуванні й збереженні сімейних традицій; <i>шкільне життя</i>: розвиток культури усного й писемного спілкування у навчальному співробітництві;	
--	--	--

культурне середовище: знайомство з усною народною творчістю й мовною спадщиною;
цифрове середовище: дотримання норм мовленнєвої поведінки й безпечного спілкування в цифровому просторі.

Міжпредметний зміст:

громадянське виховання — шанобливе спілкування й правила поведінки;
інформатика — цифровий етикет;
історія, культура й традиції українського народу — фольклор як частина культурної спадщини.

Міжпредметна тема: «Рідна мова, культура спілкування і культурна спадщина»

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — повага до співрозмовника та відповідальність за власне висловлювання;
медіаосвіта — безпечне, етичне й відповідальне спілкування в цифровому середовищі.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення:

Галина Рогова «Слово українське», Іван Багряний «Рідна мова». Міф «Створення світу». Легенда «Чому пес живе коло людини». Прислів'я та приказки. Загадки, загадка народна і літературна. Леонід Глібов «Котилася тарілочка», «Химерний, маленький». Народні казки. Казка про тварин «Як звірі хату будували». Літературна казка. Іван Франко «Фарбований Лис».

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: 2-3
загадки (за вибором учня).

	Для додаткового вивчення: <i>міфи</i>: «Дерево життя», «Берегиня», «Про зоряну колісницю»; <i>Еліна Заржицька</i> «Як з'явилася червона калина», <i>Василь Королів-Старий</i> «Хуха-Моховинка», <i>Василь Симоненко</i> «Цар Плаксій та Лоскотон». <i>Сашко Дерманський</i> «Чудове чудовисько» (окремі розділи). <i>Пізнавальні тексти</i> про походження слів, мовне розмаїття й роль фольклору в збереженні культурної пам'яті. <i>Медіатексти та функціональні тексти</i>: правила цифрового етикету, пам'ятка безпечного спілкування в інтернеті, електронні повідомлення, оголошення, інфографіка.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «ДІМ І СІМ'Я: ЦІННОСТІ ПОКОЛІНЬ» (15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- сім'я як джерело любові, підтримки й піклування;
- зв'язок поколінь і збереження сімейної пам'яті;
- повага і культура спілкування в родині.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Застосовувати знання про мовні й культурні традиції української спільноти в усних, письмових і творчих навчальних ситуаціях. 2.2. Брати участь у діалозі й бесіді, добираючи доречні мовні засоби відповідно до ситуації та адресата.	Ключові поняття: текст, тема та основна думка, діалог, звертання, пряма мова, ліричний образ, сімейна пам'ять. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Текст як засіб вираження особистого досвіду. Тема і основна думка тексту. Заголовок. Простий план. Типи текстів. Діалог у сімейному спілкуванні. Мовленнєвий етикет. Мовна система. Речення. Текст. Головні та другорядні члени речення. Звертання. Пряма мова. Діалог.	<i>Учень/учениця:</i> представляє одну сімейну або культурну традицію в усній, письмовій або творчій формі, пояснюючи її значення для родини та зв'язку поколінь; бере участь у діалозі на сімейну або навчальну тему, використовуючи звертання, ввічливі формули та інші засоби мовленнєвого етикету;

2.3. Створювати зв'язні усні висловлювання описового, розповідного й пояснювального характеру за навчальною темою. 3.1. Розуміти зміст художніх, навчальних і простих інформаційних текстів, виділяючи тему, основну думку й послідовність викладу. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст знайомого комунікативного формату, дотримуючись основних мовних норм. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Зіставляти культурні образи, мовні форми й ціннісні уявлення в текстах і ситуаціях повсякденного життя. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень, визначаючи тему, мету спілкування та основні комунікативні наміри співрозмовника. 3.2. Використовувати базові читацькі стратегії для пояснення змісту, вчинків персонажів та фактичної інформації тексту.	Літературний компонент. Лірика як вираження почуттів. Образ сім'ї, дому, матері. Художні засоби: епітет. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання). Мова та спілкування. Інтерв'ю. Сімейна історія. Цифрова розповідь. Мовна система. Оцінна та емоційно-забарвлена лексика у сімейному спілкуванні. Літературний компонент. Зіставлення образів сім'ї у творах різних авторів і культур. Процеси: визначає тему, основну ідею й структуру тексту; аналізує сімейний діалог, звертання і пряму мову; інтерпретує образи сім'ї, дому й матері в літературних творах; створює зв'язний текст про сімейну історію, традиції чи пам'ятну подію. Суттєві взаємозв'язки: сімейне спілкування → мовний етикет → взаємна повага; сімейна історія → пам'ять поколінь → збереження традицій; літературний образ сім'ї → емоційний досвід → осмислення родинних цінностей. Прикладний зміст:	створює зв'язне усне висловлювання про сімейну історію, традицію чи пам'ятну подію; визначає тему, головну думку, послідовність викладу та ключові образи в художніх і інформаційних текстах про сім'ю; створює та редагує зв'язний письмовий текст про сім'ю і традиції, правильно оформлюючи звертання, діалог або пряму мову і дотримуючись мовних норм.
--	---	---

4.1. Планувати зміст і структуру короткого письмового тексту відповідно до теми й завдання. 4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його ясності, послідовності й грамотності	<i>спілкування з членами родини в різних життєвих ситуаціях;</i> <i>збереження і презентація сімейних традицій;</i> <i>складання розповідей про сім'ю та сімейні події;</i> <i>проведення інтерв'ю з родичами (за вибором учителя або учня);</i> <i>використання мовного етикету в сімейному спілкуванні.</i> Контексти навчання: <i>сім'я: сімейні цінності, традиції й культура спілкування між поколіннями;</i> <i>шкільне життя: співпраця, взаємоповага і конструктивне спілкування в колективі;</i> <i>місцева громада: участь у збереженні родинних і місцевих традицій;</i> <i>цифрове середовище: відповідальне використання цифрових засобів для сімейного й навчального спілкування.</i> Міжпредметний зміст: <i>громадянське виховання — сімейні цінності й відповідальність;</i> <i>історія румунів і всесвітня історія — спадкоємність поколінь;</i> <i>художнє виховання — образ сім'ї в літературі й культурі.</i> Міжпредметна тема: «Родина: спілкування, пам'ять поколінь і традиції». Інтеграція нових освітніх напрямів:	
--	---	--

освіта для цінностей — повага до сім'ї, старших, сімейної пам'яті та зв'язку поколінь;
освіта для глобального громадянства — повага до різноманіття сімейних традицій і культур та готовність до доброзичливої міжкультурної взаємодії.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення:

Тарас Шевченко «Садок вишневий коло хати», *Микола Вінграновський* «Перша колискова», *Леся Українка* «Вечірня година», *Вікторія Стасів* «Дорога родина», *Станіслав Чернілевський* «Забула внучка в баби черевички...».

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять:

Тарас Шевченко «Садок вишневий коло хати».

Для додаткового вивчення: *Тарас Шевченко* «Зоре моя вечірняя», *Богдан Лепкий* «Рідна стріха», *Оксана Луцківська* «Інший дім» (окремі розділи), *Станіслав Чернілевський* «Теплота родинного інтиму».

Пізнавальні тексти про сімейні традиції, сімейну пам'ять, реліквії, фотографії та зв'язок поколінь.

Функціональні тексти: анкета та питання для інтерв'ю з родичами, сімейний рецепт, вітальна листівка, запрошення, підпис до фотографії, коротка сімейна хроніка.

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «СВІТ ДИТИНСТВА: ІГРИ, ЗАХОПЛЕННЯ, ТРАДИЦІЇ» (15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- дружба, взаємодопомога й співпраця;
- цікавість до творчості та повага до захоплень інших людей;

- повага до сімейних і народних традицій.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Брати участь у діалозі й бесіді, добираючи доречні мовні засоби відповідно до ситуації й адресата. 2.3. Створювати зв'язні усні висловлювання описового, розповідного та пояснювального характеру за навчальною темою. 3.1. Розуміти зміст художніх, навчальних і простих інформаційних текстів, виділяючи тему, основну думку й послідовність викладу. 3.2. Використовувати базові читальні стратегії для пояснення змісту, вчинків персонажів та фактичної інформації тексту. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст знайомого комунікативного формату, дотримуючись основних мовних норм.	Ключові поняття: стиль мовлення, лексичне значення слова, багатозначність слова, синонімія та антонімія, герой-ровесник, календарно-обрядова традиція. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Стилї мовлення. Коротка рекомендація або відгук про гру, захоплення чи традицію. Мовна система. Лексичне значення слова. Однозначні та багатозначні слова. Пряме й переносне значення. Синоніми, антоніми, омоніми. Тематична лексика інтересів і захоплень. Літературний компонент. Тексти про світ дитинства, дружбу і традиції. Герой-ровесник. Календарно-обрядова поезія зимового циклу (колядки, щедрівки). Традиція як форма колективного спілкування. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Блог, рекомендація, відгук. Мовна система. Тематична лексика уподобань. Виразні засоби спілкування. Літературний компонент. Пригодницький сюжет. Процеси: <i>розрізняє</i> лексичне значення слова і смислові відношення між словами; <i>порівнює</i> інтереси, вчинки та способи спілкування героїв-ровесників;	<i>Учень/учениця:</i> бере участь у діалозі про ігри та захоплення, підбираючи доречні мовні засоби і дотримуючись норм спілкування з ровесниками; створює зв'язне усне висловлювання про власні інтереси, захоплення чи традиції, вибираючи доречний стиль мовлення і використовуючи вивчені лексичні засоби української мови; пояснює та порівнює культурні образи й цінності, представлені в текстах про дитинство і традиції, зіставляючи їх із досвідом сім'ї, класу та місцевої громади; визначає тему, основну думку і послідовність викладу в художніх та інформаційних текстах про дитинство, захоплення й традиції; створює й редагує коротку рекомендацію, відгук, оголошення або інформаційну картку про гру, захоплення або традицію для шкільного ярмарку, використовуючи тематичну лексику, синоніми й антоніми, враховуючи мету, адресата й норми ввічливого спілкування.

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Застосовувати знання про мовні та культурні традиції української спільноти в усних, письмових і творчих навчальних ситуаціях. 1.3. Зіставляти культурні образи, мовні форми й ціннісні уявлення в текстах і ситуаціях повсякденного життя. 1.4. Використовувати набуті культурно-мовні знання в нових міжкультурних і навчальних ситуаціях, виявляючи повагу до різноманіття. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень, визначаючи тему, мету спілкування та основні комунікативні наміри співрозмовника. 3.3. Зіставляти героїв, події, ідеї та цінності у текстах, близьких за темою або проблематикою. 4.1. Планувати зміст і структуру короткого письмового тексту відповідно до теми й завдання.	<i>збирає, відбирає і систематизує інформацію про ігри, захоплення і традиції; порівнює різні види захоплень і традицій, пояснюючи їхнє значення для розвитку особистості та культурної спільноти; створює і публічно представляє інформаційно-рекомендаційні матеріали для шкільного ярмарку, враховуючи мету, отримувача та норми етичного спілкування.</i> Суттєві взаємозв'язки: лексичне багатство → вираження інтересів і емоцій → індивідуальність дитини; спілкування з однолітками → співпраця → культура взаємин; календарно-обрядова поезія → сімейні традиції → культурна спадкоємність. Прикладний зміст: <i>представлення й обговорення інтересів, захоплень і традицій у шкільній спільноті; створення коротких рекомендацій, відгуків та інформаційних матеріалів для шкільного ярмарку; співпраця й відповідальне застосування мовних і цифрових засобів під час підготовки колективного продукту.</i> Контексти навчання: <i>шкільне життя:</i> співпраця, спільна діяльність і культура спілкування з однолітками; <i>соціальне середовище:</i> розвиток інтересів, захоплень і навичок взаємодії в різних спільнотах; <i>цифрове середовище:</i> відповідальне спілкування й представлення власних інтересів у цифровому просторі; <i>освітнє середовище:</i> використання мови для обміну знаннями, ідеями й досвідом.	
---	--	--

4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його ясності, послідовності й грамотності	Міжпредметний зміст: <i>фізичне виховання</i> — спортивні ігри, активний відпочинок, здоровий спосіб життя; <i>музичне виховання</i> — музичні захоплення, колядки та щедрівки; <i>художнє виховання</i> — творчі заняття та оформлення презентаційних матеріалів; <i>громадянське виховання</i> — співпраця, повага до інтересів інших людей і участь у житті шкільної громади; <i>інформатика</i> — створення інформаційних карток і цифрових презентаційних матеріалів. Міжпредметна тема: «Світ дитинства: захоплення, співпраця, традиції». Міждисциплінарний проєкт: «Ярмарок захоплень: спробуй, обери, розкажи» (дослідження доступних учням видів творчої, спортивної, читацької, музичної та громадської діяльності, колективних і народних ігор, сімейних та календарно-обрядових традицій; відбір і систематизація інформації; порівняння різних захоплень за їх змістом, необхідними вміннями й можливостями для розвитку особистості; складання коротких рекомендацій, відгуків, інформаційних карток, правил ігор та оголошень; підготовка усного представлення обраного захоплення або традиції для учнів класу та шкільної спільноти). <i>Міжпредметні зв'язки:</i> фізичне виховання, музичне виховання, художнє виховання, громадянське виховання, інформатика. <i>Автентичний продукт:</i> шкільний презентаційний ярмарок «Спробуй себе!». Інтеграція нових освітніх напрямів:	
---	---	--

	<i>освіта для цінностей</i> — дружба, взаємоповага, співпраця й повага до інтересів інших людей; <i>медіаосвіта</i> — відповідальне створення і представлення інформаційно-рекомендаційних матеріалів для шкільної спільноти. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Леся Українка</i> «Мамо, іде вже зима», <i>Володимир Сосюра</i> «Зима». <i>Колядки:</i> «Добрий вечір тобі...», «Нова радість стала». <i>Щедрівки:</i> «Щедрик, щедрик, щедрівочка», «Чи дома, дома пан господар». <i>Степан Васильченко</i> «Свекор», <i>Оксана Луцевська</i> «З води у воду» (окремі розділи). Тексти, рекомендовані для вивчення напам’ять: колядка і щедрівка (за вибором учня). Для додаткового вивчення: <i>колядка</i> «По всьому світу стала новина», <i>щедрівки:</i> «Старий рік минає», «Прийшли щедрувати»; <i>Зірка Мензатюк</i> «Казка про колядку», <i>Володимир Нестайко</i> «Чарівні окуляри». <i>Пізнавальні тексти</i> про роль гри у розвитку дитини, українських народних іграх, історії колядок і щедрівок, видах захоплень. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> правила гри, афіша гуртка, розклад занять, рекомендація, відгук, блогова публікація про захоплення, новина про дитячу або традиційну культурну подію.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «УРОКИ ДОБРА: ГЕРОЇ ТА ВЧИНКИ» (24 години)

Цінності навчальної одиниці:

- доброта, співчуття та людяність;

- чесність і справедливість у стосунках з іншими;
- відповідальність за власний вибір і вчинки.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.2. Використовувати базові читацькі стратегії для пояснення змісту, вчинків персонажів та фактичної інформації тексту. 3.3. Зіставляти героїв, події, ідеї та цінності в текстах, близьких за темою або проблематикою. 3.4. Використовувати читацький досвід для розуміння нових текстів і життєвих ситуацій морального вибору. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст знайомого комунікативного формату, дотримуючись основних мовних норм. 4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його ясності, послідовності й грамотності. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Ключові поняття: текст-розповідь, письмовий переказ, орфограма, оповідання, характеристика персонажа, мотив вчинку, моральний вибір. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Текст-розповідь. Письмовий переказ розповідного художнього тексту. Аргументоване висловлювання ставлення до вчинку героя. Мовна система. Фонетика, графіка, орфоепія, орфографія. Звуки і букви, звукове значення букв. Вживання м'якого знака та апострофа. Правопис ненаголошених голосних. Склад. Наголос. Чергування у-в, і-й. Спрощення в групах приголосних звуків. Подвоєння приголосних. И і І в словах іншомовного походження. Літературний компонент. Оповідання як жанр. Тема і сюжет. Герой. Характеристика персонажа. Портрет героя. Вчинок і мотив. Моральна проблема. Моральний вибір. Порівняння як художній засіб. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Моральна дилема підвищеної складності. Мовна система. Емоційно-оцінна лексика. Засоби вираження ставлення. Літературний компонент. Життєвий урок твору. Процеси:	<i>Учень/учениця:</i> пояснює зміст художнього тексту, вчинки персонажів і мотиви їхньої поведінки, спираючись на події та деталі твору; зіставляє героїв, їхні вчинки, моральні позиції та цінності, представлені у творах; співвідносить моральні ситуації художнього тексту з власним життєвим досвідом та аргументує особисту позицію в усному обговоренні або письмовому коментарі; письмово переказує оповідальний текст, зберігаючи послідовність подій, розпізнаючи засвоєні орфограми та застосовуючи відповідні орфографічні правила; редагує власний письмовий текст, виправляючи орфографічні та вивчені пунктуаційні помилки та покращуючи його ясність і послідовність.

2.1. Розуміти зміст усних повідомлень, визначаючи тему, мету спілкування та основні комунікативні наміри співрозмовника. 2.2. Брати участь у діалозі й бесіді, добираючи доречні мовні засоби відповідно до ситуації й адресата. 2.3. Створювати зв'язні усні висловлювання описового, розповідного й пояснювального характеру за навчальною темою. 3.1. Розуміти зміст художніх, навчальних і простих інформаційних текстів, виділяючи тему, основну думку й послідовність викладу. 4.1. Планувати зміст і структуру короткого письмового тексту відповідно до теми та завдання.	<i>установлює</i> послідовність подій і причинно-наслідкових зв'язків; <i>характеризує</i> персонажів і мотиви їхніх вчинків; <i>оцінює</i> моральні ситуації та наслідки вибору; <i>використовує</i> досвід читача при оцінці моральних ситуацій і створенні власних письмових висловлювань, дотримуючись орфографічних норм. Суттєві взаємозв'язки: вчинок героя → мотив → моральні наслідки; художній текст → життєва ситуація → моральний вибір; вираження власної думки → аргументація → відповідальність за позицію. Прикладний зміст: <i>оцінювання</i> власних вчинків і вчинків інших людей; <i>обговорення</i> моральних ситуацій і способів їх вирішення; аргументоване <i>вираження</i> власної думки; <i>застосування</i> норм культури поведінки в шкільному та соціальному середовищі; <i>створення</i> текстів про добрі вчинки й життєві цінності. Контексти навчання: <i>громадське життя</i>: прояв доброзичливості, відповідальності та поваги у відносинах між людьми; <i>шкільне життя</i>: розв'язання моральних ситуацій, співпраця в колективі; <i>сім'я</i>: моральні стосунки між близькими людьми; <i>цифрове середовище</i>: дотримання етичних норм спілкування та відповідальна поведінка в мережі. Міжпредметний зміст:	
--	---	--

громадянське виховання — моральні норми, відповідальність і мирне розв'язання конфліктів;
особистісний розвиток — почуття, емоції, мотиви вчинків і відповідальний вибір;
художнє виховання — візуальна інтерпретація образів і вчинків персонажів.

Міжпредметна тема: «Вчинок, моральний вибір і відповідальність».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — доброта, чесність, справедливість і відповідальність за власний вибір;
освіта заради миру — ненасильницьке розв'язання конфліктів, взаємодопомога й шанобливе спілкування.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: Михайло Коцюбинський «Харитя», Оксана Сайко «Гаманець», Григор Тютюнник «Ласочка», Віктор Близнець «Кривенька».

Для додаткового вивчення: Михайло Коцюбинський «Ялинка», Б. Грінченко «Украла».

Пізнавальні тексти про емпатію, мотиви поведінки, моральний вибір, відповідальність та наслідки вчинків.

Медіатексти та функціональні тексти: соціальна реклама, пам'ятка про мирне розв'язання конфлікту, алгоритм допомоги іншій людині, новина про благодійну ініціативу, подяка, звернення.

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «ПРИРОДА В СЛОВІ ТА ПІСНІ» (19 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- бережливе ставлення до природи та живого світу;
- екологічна відповідальність за стан довкілля;
- сприйняття краси природи, відображеної в художньому слові й народній пісні.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3. Створювати зв'язні усні висловлювання описового, розповідного та пояснювального характеру за навчальною темою. 3.1. Розуміти зміст художніх, навчальних і простих інформаційних текстів, виділяючи тему, основну думку й послідовність викладу. 3.2. Використовувати базові читацькі стратегії для пояснення змісту, вчинків персонажів та фактичної інформації тексту. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст знайомого комунікативного формату, дотримуючись основних мовних норм.	Ключові поняття: опис, переказ із елементами опису, будова слова, словотвір, пейзажна лірика, образ природи й тварини, екологічний мотив. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Опис як тип мовлення. Усний і письмовий переказ тексту з елементами опису тварини. Виразне мовлення. Мовна система. Спільнокореневі слова і форми одного й того ж слова. Основа і закінчення в словах. Корінь, суфікс, префікс, їх призначення. Літературна вимова і написання префіксів З- і С-, РОЗ- і БЕЗ-. Правопис префіксів ПРЕ-, ПРИ- і ПРІ-. Основні способи словотвору. Розбір слова за будовою і словотвірний розбір. Вживання і написання слів із суфіксами -ЗЬК-, -ЦЬК-, -СЬК-. Літературний компонент. Пейзажна лірика. Веснянки. Образ природи. Художні засоби (епітет, порівняння, уособлення). Екологічний мотив. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Екологічне повідомлення. Спостереження. Медіатекст про природу. Мовна система. Емоційно-оцінна лексика природи. Художня виразність.	<i>Учень/учениця:</i> розрізняє розповідь і опис у художньому або інформаційному тексті, визначає тему, основну думку, послідовність подій та характерні ознаки тварини; інтерпретує образи природи у пейзажній ліриці, веснянках та прозових текстах, пояснюючи роль епітетів, порівнянь, уособлень і екологічного мотиву; співвідносить зміст художніх та інформаційних текстів про природу з реальними екологічними ситуаціями, пояснюючи можливі наслідки вчинків людини; усно і письмово <i>переказує</i> текст-розповідь з елементами опису тварини, використовуючи слова з вивченими префіксами й суфіксами, дотримуючись норм словотвору, орфографії та зв'язності тексту; редагує письмовий переказ, удосконалюючи його повноту, послідовність, точність, виразність і грамотність.

4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його ясності, послідовності й грамотності. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Застосовувати знання про мовні й культурні традиції української спільноти в усних, письмових і творчих навчальних ситуаціях. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень, визначаючи тему, мету спілкування й основні комунікативні наміри співрозмовника. 2.2. Брати участь у діалозі й бесіді, добираючи доречні мовні засоби відповідно до ситуації й адресата. 3.3. Зіставляти героїв, події, ідеї й цінності в текстах, близьких за темою або проблематикою. 3.4. Використовувати читацький досвід для розуміння нових текстів і життєвих ситуацій морального вибору.	Літературний компонент. Сучасний художній образ природи. Процеси: <i>аналізує</i> текст-розповідь, визначаючи тему, основну думку, послідовність подій та роль описового фрагмента; <i>відбирає й систематизує</i> ключові слова, характерні деталі та мікротеми для підготовки переказу; <i>аналізує</i> будову, способи творення і правопис слів та доречно <i>використовує</i> їх під час роботи з текстом; <i>інтерпретує</i> образи природи й тварин, художні засоби та екологічний мотив, співвідносячи зміст тексту з відповідальною поведінкою людини в природі. Суттєві взаємозв'язки: спостереження за природою → точність опису → виразність мови; художній образ природи → емоційне сприйняття → естетична цінність; взаємодія людини і природи → екологічний вибір → відповідальність за живий світ. Прикладний зміст: <i>розуміння та відтворення</i> змісту текстів-розповідей про природу і тварин з елементами опису; <i>використання</i> тематичної лексики, вивчених словотвірних моделей та орфографічних норм у письмовому переказі; <i>осмислення</i> образів природи й тварин та екологічних наслідків діяльності людини; <i>застосування</i> правил відповідальної і безпечної поведінки у природному середовищі.	
---	--	--

4.1. Планувати зміст і структуру короткого письмового тексту відповідно до теми й завдання.	Контексти навчання: <i>природне середовище:</i> мовний опис природних явищ і осмислення екологічних цінностей; <i>місцева громада:</i> збереження природної та культурної спадщини рідного краю; <i>культурне середовище:</i> відображення природи в літературі, мистецтві та народній творчості; <i>цифрове середовище:</i> використання цифрових ресурсів для вивчення природи й екологічних проблем. Міжпредметний зміст: <i>природничі науки</i> — спостереження об’єктів і явищ природи, взаємозв’язків у природному середовищі; <i>музичне виховання</i> — пісні та фольклор про природу; <i>громадянське виховання</i> — екологічна відповідальність. Міжпредметна тема: «Людина і природа: краса, взаємозв’язок і відповідальність». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для сталого розвитку</i> — бережливе ставлення до природи та відповідальність за збереження довкілля; <i>освіта у сфері здоров’я й добробуту</i> — вплив чистого й безпечного довкілля на здоров’я людини та правила поведінки в природі. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>веснянки</i> «Ой весна, весна – днем красна», «Весняночко-паняночко», <i>Максим Рильський</i> «Вербова гілка», <i>Микола Вінграновський</i> «На рябому коні прилетіла весна», <i>Володимир Сосюра</i> «Люблю весну»,	
--	--	--

	Максим Рильський «Дощ», Микола Вінграновський «Гусенятко». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: Володимир Сосюра «Люблю весну» або веснянка (один твір за вибором учня). Для додаткового вивчення: <i>веснянки:</i> «Ой весно, весно», «Дівки-чарівниці», Павло Тичина «Хор лісових дзвіночків», Євген Гуцало «Журавлі високо пролітають», Анатолій Качан «Море грає», Оксана Луцківська «Опікуни для жирафа». <i>Науково-популярні тексти</i> про тварин, рослини, сезонні явища, ліси, воду та взаємозв'язки в природі. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> прогноз погоди, щоденник спостережень, картка-опис рослини чи тварини, правила поведінки у природі, екологічне оголошення, інфографіка, фоторепортаж, коротка природоохоронна новина.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «Я І МІЙ РІДНИЙ КРАЙ» (14 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- любов до рідного краю, усвідомлення належності до місцевої спільноти;
- повага до культурного й мовного розмаїття;
- відповідальність за збереження природної й культурної спадщини рідного краю.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Усвідомлювати значення рідної української мови як засобу сімейного, культурного	Ключові поняття: красназнавчий текст, опис місцевості, зв'язність тексту, регіональна лексика, літературне красназнавство, образ рідного краю, культурна спадщина. Обов'язкове ядро	<i>Учень/учениця:</i> пояснює значення рідної української мови для спілкування, збереження культурної пам'яті та усвідомлення належності до місцевої громади;

та шкільного спілкування в житті учня. 1.2. Застосовувати знання про мовні й культурні традиції української спільноти в усних, письмових і творчих навчальних ситуаціях. 3.1. Розуміти зміст художніх, навчальних і простих інформаційних текстів, виділяючи тему, основну думку й послідовність викладу. 3.3. Зіставляти героїв, події, ідеї та цінності в текстах, близьких за темою або проблематикою. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст знайомого комунікативного формату, дотримуючись основних мовних норм. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.4. Використовувати набуті культурно-мовні знання в нових міжкультурних і навчальних ситуаціях, виявляючи повагу до різноманіття.	Мова та спілкування. Зв'язний текст. Письмовий переказ краєзнавчого тексту з елементами опису місцевості. Інформаційна картка для мовно-краєзнавчої мапи: назва об'єкта або регіональне слово, короткий опис, пояснення значення, фактична довідка, підпис до фотографії чи ілюстрації. Мовна система. Повторення вивченого. Зв'язність тексту. Мовні норми. Регіональна лексика. Літературний компонент. Образ рідного краю в ліриці. Цінності рідного краю. Літературне краєзнавство. Культурна спадщина рідного краю. Інтерпретація тексту. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Презентація. Інтерв'ю. Мовна система. Культурно марковані слова. Літературний компонент. Зіставлення творів авторів рідного краю і творів у перекладі. Процеси: <i>аналізує</i> краєзнавчий текст, визначаючи тему, основну думку, послідовність викладу та елементи опису місцевості; <i>виокремлює і систематизує</i> фактичну інформацію, регіональну лексику та характерні деталі природних і культурних об'єктів; <i>зіставляє</i> природні, історичні та культурні образи рідного краю й пояснює значення місцевих назв, слів і традицій; <i>відбирає й організовує</i> текстові та візуальні матеріали для переказу й мовно-краєзнавчої мапи, перевіряючи їхню точність, зв'язність і мовне оформлення.	застосовує знання про мовні й культурні традиції української спільноти під час осмислення історії, природи та культурної спадщини рідного краю; інтерпретує і зіставляє образи рідного краю в художніх та краєзнавчих текстах, пояснюючи представлені в них культурні цінності; опрацьовує інформацію художнього, інформаційного або краєзнавчого тексту та створює і редагує інформаційну картку для мовно-краєзнавчої мапи, поєднуючи короткий опис, пояснення значення, фактичні відомості, регіональну лексику й візуальний матеріал; письмово переказує краєзнавчий текст з елементами опису місцевості, зберігаючи тему, основну думку, послідовність викладу та характерні деталі й дотримуючись зв'язності тексту та вивчених мовних норм.
---	---	---

2.3. Створювати зв'язні усні висловлювання описового, розповідного й пояснювального характеру за навчальною темою. 3.2. Використовувати базові читацькі стратегії для пояснення змісту, вчинків персонажів та фактичної інформації тексту. 4.1. Планувати зміст і структуру короткого письмового тексту відповідно до теми й завдання. 4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його ясності, послідовності й грамотності.	Суттєві взаємозв'язки: краєзнавчий текст → опис місцевості → зв'язний письмовий переказ; місцева назва або регіональне слово → історико-культурне значення → пам'ять і належність до громади; мовне й культурне різноманіття → діалог культур → відповідальна та шаноблива взаємодія. Прикладний зміст: <i>опрацювання краєзнавчих текстів і відтворення їхнього змісту в письмовому переказі з елементами опису місцевості;</i> <i>дослідження місцевих назв, регіональних слів, природних і культурних об'єктів;</i> <i>створення коротких краєзнавчих описів та інформаційних карток із використанням перевірених текстових і візуальних матеріалів;</i> <i>участь у спільному укладанні й представленні мовно-краєзнавчої мапи рідного краю.</i> Контексти навчання: <i>рідний край:</i> вивчення культурної, історичної та мовної спадщини своєї місцевості; <i>місцева громада:</i> дослідження місцевих назв, традицій, природних і культурних об'єктів; <i>міжкультурна взаємодія:</i> поважне спілкування і співпраця в багатомовному та полікультурному; суспільстві; <i>цифрове середовище:</i> відповідальне створення, оформлення і представлення мовно-краєзнавчої мапи та коректне зазначення джерел інформації.	
--	--	--

	Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — минуле рідного краю та походження місцевих назв; <i>географія</i> — особливості місцевості, природні об'єкти й розміщення досліджуваних назв на мапі; <i>громадянське виховання</i> — належність до місцевої спільноти та відповідальність за збереження її спадщини; <i>художнє виховання</i> — візуальне оформлення мовно-краєзнавчої мапи та інтерпретація образів рідного краю; <i>інформатика</i> — цифрове оформлення мапи, інформаційних карток, фотографій і зазначення джерел. Міжпредметна тема: «Рідний край: природа, історія і культурне різноманіття». Міждисциплінарний проєкт: «Слова і назви мого краю: мовно-краєзнавча мапа» (дослідження місцевих географічних назв, назв вулиць, річок, урочищ, пам'ятних місць, регіональних слів і висловів; збирання інформації з краєзнавчих текстів, карт, фотографій, сімейних розповідей та спогадів жителів громади; пояснення значення окремих назв і слів та їхнього зв'язку з природою, історією, традиціями й культурою рідного краю; створення коротких описів, інформаційних карток і підписів до фотографій). Міжпредметні зв'язки: історія румунів і всесвітня історія, географія, громадянське виховання, художнє виховання, інформатика. Автентичний продукт: друкована або цифрова мовно-краєзнавча мапа «Слова і назви нашого краю». Інтеграція нових освітніх напрямів:	
--	--	--

освіта для сталого розвитку — відповідальність за збереження природної й культурної спадщини рідного краю;
освіта для глобального громадянства — повага до мовного й культурного різноманіття й відповідальна участь у житті місцевої громади.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Зінаїда Гурська* «Рідний поріг», *Костянтин Попович* «Історія села» (уривок із роману «Бентежний світанок»). *Степан Келар*. Переклади творів молдовських поетів українською мовою (на вибір учителя): з румунської *М. Емінеску* «Лісе, чому гойдаєшся», *Г. Воде* «Рідний краю, я твоя частинка», *А. Чокану* «Молдова»; переклад з російської: *Б. Маріан* «Україна»; з гагаузької *Т. Занет* «Людині потрібно...», «Одинока птиця», з болгарської: *Н. Стоянов* «Біля пам'ятника Тарасу Шевченку в Харкові!»; з білоруської: *С. Законніков* «Бережи себе, Україно».

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: переклад одного твору поета Республіки Молдова українською мовою (за вибором учня).

Для додаткового вивчення: *Світлана Лозінська* «Моє гніздо», *Юрій Дячук* «Поспівай за мною».

Пізнавальні та краєзнавчі тексти про природу, історію, назви, пам'ятки, відомих людей і культурні традиції рідного краю.

Медіатексти та функціональні тексти: мовно-краєзнавча мапа, інформаційна картка місцевої назви, регіонального слова або культурного об'єкта, коротка краєзнавча довідка, підпис до фотографії чи ілюстрації,

цифрова презентація, новина про культурне життя української громади Республіки Молдова.

6 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «СПАДЩИНА І ТРАДИЦІЇ» (20 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- повага до культурної спадщини, традицій і духовних цінностей українського народу;
- усвідомлення ролі української мови як носія культурної ідентичності, культурної спадщини та засобу міжкультурної комунікації;
- повага до мовного та культурного різноманіття Республіки Молдова.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Усвідомлювати основні прояви власної мовної та культурної ідентичності у сімейному, шкільному та громадському спілкуванні. 1.2. Використовувати знання про культурні цінності, символи і традиції українського народу в навчальній комунікації. 1.3. Порівнювати мовні та культурні моделі українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова.	Ключові поняття: традиція, культурна спадщина, фольклор, культурна ідентичність, художній образ. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні й письмові висловлювання. Діалог. Навчальне обговорення. Мовленнєвий етикет. Текст: тема, основна думка, типи тексту. Стил мовлення (розмовний, науковий, художній). Вибір мовних засобів відповідно до мети та ситуації спілкування. Мовна система. Повторення вивчених відомостей про словосполучення, речення та основні орфограми. Лексикологія. Слово та його лексичне значення. Лексика за походженням та вживанням. Фразеологізми. Засоби художньої виразності. Літературний компонент. Календарно-обрядові пісні. Народна казка. Тема. Ідея твору. Художній образ. Уособлення. Гіпербола.	<i>Учень/учениця:</i> пояснює значення української мови, традицій і культурної спадщини для формування мовної та культурної ідентичності та використовує знання про культурні цінності, символи й традиції українського народу в навчальній комунікації; розуміє усні повідомлення, бере участь у діалозі та навчальному обговоренні, створює усні висловлювання з елементами аргументації, добираючи мовні засоби відповідно до мети та ситуації спілкування; аналізує та пояснює зміст фольклорних, художніх, нехудожніх та мультимодальних текстів, визначаючи їх тему, ідею та жанрові

3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їх тему, ідею та жанрові особливості. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст, дотримуючись композиції та основних норм літературної мови. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, основну інформацію та позицію мовця. 2.2. Підтримувати змістовний діалог і навчальне обговорення з урахуванням мети спілкування та співрозмовника. 2.3. Створювати усні повідомлення з елементами пояснення та аргументації за знайомою тематикою. 3.2. Пояснювати зміст і сенс тексту, спираючись на ключові фрагменти, факти й художні деталі.	Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Особливості мовленнєвої поведінки в різних комунікативних ситуаціях. Порівняння мовного етикету української та інших знайомих мов. Мовна система. Походження окремих слів. Уживання фразеологізмів в усному та писемному мовленні. Літературний компонент. Порівняння фольклорних та авторських творів. Інтерпретація прочитаного та аргументоване висловлення власного ставлення. Процеси: <i>аналізує</i> використання лексичних засобів та фразеологізмів у тексті; <i>зіставляє</i> мовні та культурні явища; <i>встановлює</i> взаємозв'язки між мовою, змістом і ситуацією спілкування; <i>інтерпретує</i> тексти та <i>аргументує</i> власну думку. Суттєві взаємозв'язки: традиції → культурна спадщина → культурна ідентичність; фольклор → художній образ → духовні цінності; рідна мова → культурна ідентичність → повага до мовного різноманіття. Прикладний зміст: <i>обговорення</i> питань культурної спадщини та народних традицій; <i>висловлення</i> власної позиції щодо культурних цінностей; <i>пошук, відбір і оцінювання</i> інформації про культурну спадщину; <i>використання</i>	особливості, художні образи та засоби художньої виразності; створює та редагує письмові тексти про культурну спадщину та фольклор, дотримуючись композиції, логічності, точності й основних норм літературної мови; порівнює мовні та культурні особливості українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова, доречно використовує вивчені лексичні засоби та фразеологізми відповідно до мети й ситуації спілкування.
--	---	--

4.3. Удосконалювати власний текст, редагуючи його логічність, точність і грамотність.	української мови в навчальній, громадській і міжкультурній діяльності; <i>створення та представлення усних, письмових і цифрових матеріалів про культурну спадщину.</i> Контексти навчання: <i>сімейні традиції:</i> збереження культурної пам'яті та сімейних цінностей; <i>спілкування:</i> діалог культур і повага до мовного різноманіття; <i>простір:</i> пошук і критичне осмислення інформації про культурну спадщину; <i>мистецтво:</i> сприйняття та інтерпретація літературної та народної творчості. Міжпредметний зміст: <i>історія і культура українського народу</i> — фольклор і культурна спадщина; <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — історичний контекст формування традицій; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — порівняння фольклорних творів, мовних особливостей і культурних традицій. Міжпредметна тема: «Культурна спадщина як основа національної ідентичності та міжкультурного діалогу». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — повага до культурного різноманіття, національної ідентичності та культурної спадщини;	
--	--	--

	<i>освіта заради миру</i> — розвиток культури діалогу, взаєморозуміння та поваги до традицій різних спільнот. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: календарно-обрядові пісні: «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Заплету віночок», «Маяло житечко, маяло»; народні казки: «Котигорошко», «Мудра дівчина», «Про правду і кривду». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: одна календарно-обрядова пісня на вибір учня/учениці. Для додаткового вивчення: календарно-обрядові пісні: «Проведу я русалочок до бору», «Ой вінку мій, вінку», «Там у полі криниченька», «Говорила нивка»; народні казки: «Яйце-райце», «Летючий корабель», «Названий батько», «Про дівчину-сопілку». Науково-популярні тексти: про народні традиції, календарно-обрядові свята і роль фольклору у збереженні культурної спадщини. Медійні й функціональні тексти: афіша народного свята, інформаційна замітка про культурну подію, інфографіка про народні традиції та символи.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «Я СЕРЕД ЛЮДЕЙ» (26 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- повага до людини, її гідності та культури спілкування;
- взаєморозуміння, співпраця та відповідальність у спілкуванні;
- емпатія, моральний вибір і повага до загальнолюдських цінностей.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
---------------------	----------------	---------------------

<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Усвідомлювати основні прояви власної мовної та культурної ідентичності у сімейному, шкільному та громадському спілкуванні. 2.2. Підтримувати змістовний діалог і навчальне обговорення з урахуванням мети спілкування та співрозмовника. 2.3. Створювати усні повідомлення з елементами пояснення та аргументації за знайомою тематикою. 3.2. Пояснювати зміст і сенс тексту, спираючись на ключові фрагменти, факти й художні деталі. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст, дотримуючись композиції та основних норм літературної мови. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про культурні цінності, символи	Ключові поняття: спілкування, іменник, текст-опис, інтер'єр, герой, вчинок, моральний вибір, алегорія. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні й письмові висловлювання. Письмовий переказ художнього тексту. Особливості побудови тексту-опису. Усний твір-опис приміщення (інтер'єру) на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі. Обговорення вчинків і характеристика персонажа. Норми мовленнєвої поведінки та взаємодії. Мовна система. Іменник як самостійна частина мови: лексичне значення, граматичні ознаки та синтаксична роль. Іменники — назви істот і неістот. Власні й загальні іменники. Велика буква і лапки у власних назвах. Рід як постійна ознака іменників. Число і відмінок як змінні ознаки іменників. Відмінювання іменників I, II, III та IV відмін. Правопис відмінкових закінчень іменників. Основні способи творення іменників. Правопис <i>не</i> з іменниками. Літературний компонент. Розповідь про людину. Народна та літературна байка. Повість. Персонаж і засоби його характеристики. Вчинки та взаємини персонажів. Алегорія і мораль байки. Моральний вибір персонажа. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Редагування усного твору-опису з урахуванням особливостей художнього стилю. Цифрове повідомлення та обговорення в цифровому середовищі. Мовна система. Стилистична роль іменників у тексті. Емоційно-оцінна лексика як засіб виразності.	<i>Учень/учениця:</i> усвідомлює роль української мови у власному спілкуванні, дотримується норм мовленнєвої поведінки, бере участь у діалозі та навчальному обговоренні, виявляючи повагу до співрозмовника; аналізує та пояснює зміст художніх, нехудожніх та мультимодальних текстів, характеризує персонажів, пояснює їхні вчинки, взаємини та моральний вибір з опорою на ключові фрагменти й художні деталі; створює усні повідомлення про людські взаємини й моральні цінності, аргументуючи власну позицію, та усний твір-опис приміщення (інтер'єру) на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі; розпізнає граматичні ознаки й синтаксичну роль іменників, утворює та правильно вживає їхні відмінкові форми, застосовує правила написання власних назв, відмінкових закінчень і не з іменниками; створює письмовий переказ художнього тексту та редагує власні письмові висловлювання, дотримуючись композиції, логічності, точності й основних норм української літературної мови.
--	--	--

і традиції українського народу у навчальній комунікації. 1.4. Переносити розуміння культурної ідентичності в нові міжкультурні ситуації спілкування, демонструючи відкритість і коректність. 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, основну інформацію та позицію мовця. 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їх тему, ідею та жанрові особливості. 4.3. Удосконалювати власний текст, редагуючи його логічність, точність і грамотність.	Літературний компонент. Науково-художній текст. Інтерпретація художнього твору з опорою на власний читацький і життєвий досвід. Процеси: <i>аналізує</i> будову й мовні особливості художнього тексту, тексту-опису та роль іменників у створенні характеристики людини, персонажа й інтер'єру; <i>установлює</i> взаємозв'язок між змістом, композицією, мовними засобами та комунікативним завданням висловлювання; <i>порівнює</i> вчинки, позиції та моральні орієнтири персонажів; <i>оцінює</i> моральний вибір, аргументує власну думку, створює та вдосконалює усні й письмові тексти. Суттєві взаємозв'язки: слово → характеристика людини → розуміння особистості; персонаж → вчинок → моральний вибір; іменник → точність називання → зв'язність і виразність тексту. Прикладний зміст: <i>обговорення</i> моральних і життєвих ситуацій, аргументоване висловлення власної позиції; <i>характеристика</i> людини й оцінювання вчинків із використанням доречних мовних засобів; <i>створення</i> усного твору-опису приміщення (інтер'єру) на основі особистих вражень або за картиною; <i>написання</i> й редагування переказу художнього тексту; <i>використання</i> української мови в навчальній, громадській та цифровій комунікації.	
--	--	--

Контексти навчання:

соціальна взаємодія: спілкування, співпраця, взаємовідносини та моральний вибір;
сімейні традиції: культура спілкування, сімейний простір, опис приміщень та особисті враження;
шкільне й культурне середовище: опис приміщень, інтер'єрів, зображених на картинах, та обговорення художніх творів;
міжкультурне спілкування: діалог, взаєморозуміння та повага до культурного різноманіття;
медіа: представлення людських стосунків у медійних текстах, культура спілкування в соціальних мережах.

Міжпредметний зміст:

румунська мова і література/російська мова і література — мовленнєвий етикет, письмовий переказ, особливості побудови тексту-опису, характеристика персонажів і моральна проблематика творів;
громадянське виховання — людська гідність, культура спілкування, моральний вибір і відповідальність;
особистісний розвиток — самопізнання, емпатія, співпраця та взаємини в колективі.

Міжпредметна тема: «Людина, спілкування і моральний вибір».

Міждисциплінарний проєкт: «*Людина починається з вчинку*» (дослідження людських взаємин, морального вибору і культури спілкування на основі художніх творів та життєвих ситуацій; створення колективного альбому з історіями, ілюстраціями, порадами та правилами спілкування).
Міжпредметні зв'язки: громадянське виховання, особистісний розвиток, художнє виховання.

	Автентичний продукт: Колективний збірник «Людина починається з вчинку». Інтеграція нових освітніх напрямів: освіта в сфері рівності та інклюзії — прийняття індивідуальних відмінностей, емпатія, недискримінаційне спілкування та участь кожного в житті колективу; освіта заради миру — мирне врегулювання розбіжностей, взаєморозуміння та культура діалогу. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: народні байки: «Не впусти рака з рота», «Хвалькувата муха»; літературні байки: Леонід Глібов «Щука», «Лисиця-жалібниця», Микита Годованець «Голуб і Лелека»; Спиридон Черкасенко «Маленький горбань», Микола Вінграновський «Сіроманець». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: Леонід Глібов «Щука». Для додаткового вивчення: народні байки: «Як ворона дістала зі збанка води», «Миш і Жаба»; літературні байки: Леонід Глібов «Муха і Бджола», «Жаба і Віл»; Борис Грінченко «Грицько». Науково-популярні тексти: про дружбу, емпатію, культуру спілкування та психологічний вплив слова. Медійні й функціональні тексти: соціальна реклама, пам'ятка з культури спілкування, публікація в соціальній мережі, оголошення, порада або рекомендація з питань взаємин і поведінки в колективі.	
--	---	--

**НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «ЛЮДИНА І ПРИРОДА»
(18 годин)**

Цінності навчальної одиниці:

- емоційно-ціннісне сприйняття природи;
- усвідомлення краси природи та художнього слова;
- бережливе ставлення до природи та відповідальність за її збереження.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Усвідомлювати основні прояви власної мовної та культурної ідентичності у сімейному, шкільному та громадському спілкуванні. 2.3. Створювати усні повідомлення з елементами пояснення та аргументації за знайомою тематикою. 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їх тему, ідею та жанрові особливості. 3.2. Пояснювати зміст і сенс тексту, спираючись на ключові фрагменти, факти й художні деталі. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст, дотримуючись композиції та основних норм літературної мови.	Ключові поняття: природа, текст-опис, прикметник, художній образ, засоби художньої виразності, ліричний герой, авторське ставлення. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні й письмові висловлювання. Текст-опис природи. Усний і письмовий переказ художнього тексту з елементами опису природи. Твір-опис природи в художньому стилі на основі особистих вражень або за картиною. Вираження вражень, почуттів та емоційного ставлення до природи. Мовна система. Прикметник як самостійна частина мови: лексичне значення, граматичні ознаки та синтаксична роль. Відмінювання прикметників твердої та м'якої груп. Розряди прикметників за значенням. Утворення і правопис складних прикметників. Літературний компонент. Художній текст про природу. Ліричний твір. Ліричний герой. Художній образ природи. Опис природи. Засоби художньої виразності (епітет, порівняння, оліцетворення). Авторське ставлення до природи. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)	<i>Учень/учениця:</i> усвідомлює відображення природи в українській мові, літературі та культурі, виявляючи ціннісне ставлення до природної й культурної спадщини; розуміє усні повідомлення, бере участь в обговоренні, виконує усний і письмовий переказ художнього тексту з елементами опису природи; аналізує та порівнює художні, науково-популярні та мультимодальні тексти, визначаючи тему, ідею, художні образи, засоби художньої виразності та авторське ставлення; створює усний або письмовий твір-опис природи на основі особистих вражень або за картиною в художньому стилі, використовуючи прикметники та засоби художньої виразності; створює, редагує й удосконалює письмові тексти відповідно до комунікативного завдання, правильно використовуючи

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, основну інформацію та позицію мовця. 2.2. Підтримувати змістовний діалог і навчальне обговорення з урахуванням мети спілкування і співрозмовника. 3.3. Порівнювати тексти за темою, проблемою, образами та ціннісними акцентами. 4.1. Обирати доречний формат письмового тексту залежно від мети спілкування. 4.3. Удосконалювати власний текст, редагуючи його логічність, точність і грамотність.	Мова та спілкування. Науково-популярні й мультимодальні тексти про природу. Створення цифрового опису природного об'єкта або явища. Редагування власного тексту-опису. Мовна система. Стилiстична роль прикметників у тексті-описі. Використання прикметників різних розрядів для створення художнього опису. Емоційно-оцінна лексика як засіб виразності. Літературний компонент. Науково-художній текст. Інтерпретація художнього образу природи на основі власного читацького досвіду. Процеси: <i>спостерігає</i> природні явища й використовує результати спостережень при створенні власних описів; <i>аналізує</i> роль прикметників у створенні художнього образу природи; <i>зіставляє</i> художні, науково-популярні та мультимодальні тексти про природу; <i>установлює</i> взаємозв'язок між мовними засобами, художніми образами та авторським задумом; <i>створює й удосконалює</i> усні та письмові описи природи; <i>інтерпретує</i> художній образ природи і аргументує власну думку. Суттєві взаємозв'язки: прикметник → виразність мовлення → опис природи; художній образ → авторське ставлення → ціннісне сприйняття природи; спостереження → осмислення → власне висловлювання. Прикладний зміст:	прикметники різних розрядів, форми їх відмінювання та дотримуючись орфографічних норм.
---	--	---

	використання мовних засобів для опису природних об'єктів і явищ; створення усних, письмових і цифрових описів природи; проведення спостережень за природою та узагальнення їх результатів; використання української мови при підготовці повідомлень, описів і екологічних проєктів; пошук, аналіз, оцінювання та використання інформації про природу. Контексти навчання: <i>природне середовище:</i> спостереження, дослідження та опис природних об'єктів і явищ; <i>культурний простір:</i> відображення природи в мові, літературі та культурі; <i>суспільне життя:</i> обговорення екологічних проблем і відповідального ставлення до навколишнього середовища; <i>медіа:</i> представлення екологічної інформації та обмін думками. Міжпредметний зміст: <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — мовні засоби створення художнього образу природи; <i>природничі науки</i> — спостереження природних явищ та екологічні дослідження; <i>громадянське виховання</i> — екологічна відповідальність і стійка поведінка; <i>історія і культура українського народу</i> — природа в українській культурі та літературі.	
--	--	--

Міжпредметна тема: «Людина і природа: гармонія, краса і відповідальність».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для сталого розвитку — відповідальне ставлення до природи та збереження навколишнього середовища;
освіта у сфері здоров'я та благополуччя — усвідомлення взаємозв'язку людини, природи та добробуту;
медіаосвіта — пошук, критична оцінка та подання екологічної інформації.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Тарас Шевченко* «За сонцем хмаронька пливе», «Рече та стогне Дніпро широкий...», *Леся Українка* «Тиша морська», *Євген Гуцало* «Лось», *Григор Тютюнник* «Дивак».

Тексти, рекомендовані для заучування: *Тарас Шевченко* «За сонцем хмаронька пливе».

Для додаткового вивчення: *Ліна Костенко* «Ще назва є, а річки вже немає», *Микола Вінграновський* «Вже неминуче буде сніг», *Оксана Радушинська* «Як дивно пахне перший сніг».

Науково-популярні тексти: про природні явища, сезонні зміни в природі, життя рослин і тварин, взаємозв'язок людини й природи.

Медійні й функціональні тексти: відеосюжет про природу, екологічна пам'ятка, екологічне оголошення, інфографіка про природні об'єкти, тварин і природні явища.

**НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «СЛОВО І СВІТ ЗНАНЬ»
(15 годин)**

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення цінності знань, мислення і пізнання;
- відповідальне ставлення до інформації, фактів та власного висловлювання;
- культура аргументації, діалогу і повага до різних думок.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Підтримувати змістовний діалог і навчальне обговорення з урахуванням мети спілкування та співрозмовника. 2.3. Створювати усні повідомлення з елементами пояснення та аргументації за знайомою тематикою. 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їх тему, ідею та жанрові особливості. 3.2. Пояснювати зміст і сенс тексту, спираючись на ключові фрагменти, факти й художні деталі. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст, дотримуючись композиції та основних норм літературної мови.	Ключові поняття: текст-роздум, аргументація, числівник, факт, думка, проблема, авторська позиція. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні й письмові висловлювання. Текст-роздум: особливості побудови. Усний і письмовий переказ художнього тексту з елементами роздуму. Усний і письмовий твір-роздум на основі прочитаного, власного досвіду або життєвої ситуації. Формулювання, обґрунтування та аргументація власної думки. Мовна система. Числівник як самостійна частина мови: лексичне значення, граматичні ознаки та синтаксична роль. Кількісні та порядкові числівники. Прості, складні та складені числівники. Відмінювання і правопис числівників. Вживання числівників на позначенні дати й часу. Літературний компонент. Художній текст з елементами роздуму. Авторська казка. Науково-популярний текст. Публіцистичний текст. Проблема твору. Авторська позиція. Факт і думка. Аргументація. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Мультимодальні та цифрові тексти. Дискусія та публічний виступ з елементами аргументації.	<i>Учень/учениця:</i> розуміє усні повідомлення, бере участь у діалозі та навчальному обговоренні, використовуючи різні стратегії аргументованої комунікації; створює усні та письмові тексти-роздуми, аргументуючи власну позицію, а також виконує усний і письмовий переказ художнього тексту з елементами роздуму; аналізує та порівнює художні, науково-популярні, публіцистичні та мультимодальні тексти, розрізняючи факти, думки та авторську позицію; пояснює зміст тексту, оцінює переконливість аргументів і висловлює власну думку; вдосконалює та редагує власні тексти, забезпечуючи їх логічність, точність і грамотність, правильно використовуючи числівники та дотримуючись норм їх правопису.

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, основну інформацію та позицію мовця. 2.4. Використовувати різні стратегії усної комунікації в нових навчальних і суспільних ситуаціях. 3.3. Порівнювати тексти за темою, проблемою, образами та ціннісними акцентами. 3.4. Застосовувати набутий читальницький досвід для розуміння нових творів та інформаційних повідомлень. 4.3. Удосконалювати власний текст, редагуючи його логічність, точність і грамотність.	Мовна система. Стилiстична роль числiвникiв у тексті. Мовні засоби логічної зв'язності та виразності. Літературний компонент. Науково-художній текст. Інтерпретація авторської позиції та способів аргументації. Процеси: <i>досліджує</i> інформацію з різних джерел; <i>аналізує</i> роль числівників у точному поданні фактів, даних і аргументів у різних типах текстів; <i>відрізняє</i> факти, думки та авторську позицію; <i>аргументує</i> власну думку в різних комунікативних ситуаціях. Важливі взаємозв'язки: інформація → аналіз → висновок; текст → осмислення → аргументація; читання → осмислення → аргументація. Прикладний зміст: <i>аргументоване висловлення</i> власної позиції; <i>пошук, аналіз, оцінювання та використання</i> інформації з різних джерел; числівників для точного подання фактів і даних; <i>обговорення</i> суспільно важливих питань; <i>підготовка</i> інформаційних та публіцистичних повідомлень з дотриманням норм відповідальної комунікації. Контексти навчання: <i>освітнє середовище:</i> пошук, аналіз, оцінювання та використання інформації; <i>життя:</i> обговорення актуальних питань та обмін думками; <i>media:</i> робота з інформацією, медіатекстами та цифровими ресурсами.	
--	---	--

	Міжпредметний зміст: румунська мова і література/російська мова і література — текст-роздум, аргументація та мовні засоби вираження думки; громадянська освіта — критичне мислення, культура аргументації та відповідальне прийняття рішень; інформатика — пошук, аналіз, оцінювання та використання інформації. Міжпредметна тема: «Знання та мислення як основа розуміння світу, відображені в мові, тексті та аргументації». Інтеграція нових освітніх напрямів: освіта у сфері цифрових компетенцій та штучного інтелекту — пошук, критична оцінка та відповідальне використання інформації; медіаосвіта — розрізнення фактів і думок, аналіз медіатекстів та розвиток критичного мислення. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Емма Андіївська «Казка про яян», «Говорюща риба», Богдан Жолдак «Мудрість сили», Всеволод Нестайко «Чарівний талісман», Аліна Туз «Час бажань».</i> Для додаткового вивчення: <i>Іван Франко «Мій злочин», Марія Морозенко «Вірність Хатіко».</i> Науково-популярні тексти: про достовірність інформації, розмежування фактів і думок, роль знань у житті людини. Медійні й функціональні тексти: соціальна реклама, інформаційне повідомлення, публіцистична стаття, інформаційна замітка.	
--	--	--

**НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «СВІТ КНИГИ ТА ФАНТАЗІЇ»
(15 годин)**

Цінності навчальної одиниці:

- інтерес до читання та культура читання;
- повага до літературної спадщини та культурного різноманіття;
- розвиток уяви, творчого мислення та естетичного сприйняття.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3. Створювати усні повідомлення з елементами пояснення та аргументації за знайомою тематикою. 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їх тему, ідею та жанрові особливості. 3.2. Пояснювати зміст і сенс тексту, спираючись на ключові фрагменти, факти й художні деталі. 3.4. Застосовувати набутий читальницький досвід для розуміння нових творів та інформаційних повідомлень. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст, дотримуючись композиції та основних норм літературної мови.	Ключові поняття: оповідання, займенник, сюжет, герой, художній образ, авторський задум, художня вигадка. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні й письмові висловлювання. Усний і письмовий переказ художнього тексту. Текст-оповідання: особливості побудови. Усне і письмове оповідання на підставі прочитаного, власного досвіду або творчої уяви. Мовна система. Займенник як частина мови: лексичне значення, граматичні ознаки та синтаксична роль. Розряди займенників. Правопис займенників. Займенники як засіб зв'язку речень у тексті. Літературний компонент. Фантастичний твір. Пригодницький твір. Сюжет. Герой. Художній образ. Художня вигадка. Реальне і фантастичне. Авторський задум. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Мультимодальний текст. Творчий переказ. Цифровий читальницький відгук та інші форми осмислення й висловлення читацького досвіду. Мовна система. Стилiстична роль займенників у художньому тексті. Мовні засоби художньої виразності. Літературний компонент. Науково-художній текст. Читальницька інтерпретація.	<i>Учень/учениця:</i> пояснює роль книги, художнього слова та уяви в розвитку особистості і читальницької культури; розуміє усні повідомлення, бере участь в обговоренні прочитаних творів і висловлює власну думку, використовуючи різноманітні стратегії спілкування; аналізує та порівнює художні, науково-популярні та мультимодальні тексти, визначаючи особливості сюжету, героїв, художніх образів та авторського задуму; створює та редагує розповідні та творчі тексти на основі прочитаного, власного досвіду або творчої уяви, правильно використовуючи вивчені форми займенників; створює усні, письмові та цифрові читацькі відгуки, рекомендації й інші

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Розуміти зміст усних повідомлень різного типу, визначаючи тему, основну інформацію та позицію мовця. 2.4. Використовувати різні стратегії усної комунікації в нових навчальних і суспільних ситуаціях. 3.3. Порівнювати тексти за темою, проблемою, образами та ціннісними акцентами. 4.3. Удосконалювати власний текст, редагуючи його логічність, точність і грамотність. 4.4. Використовувати набуті навички письма в нових цифрових та навчальних форматах.	Процеси: <i>аналізує</i> особливості оповідного тексту, сюжету та художніх образів; <i>аналізує</i> роль займенників у забезпеченні зв'язності художнього тексту та створенні мовної виразності; <i>інтерпретує</i> авторський задум і роль художньої вигадки у творі; <i>порівнює</i> твори за героями, сюжетом і способами створення фантастичного світу; <i>створює</i> розповідні та творчі тексти на основі прочитаного. Важливі взаємозв'язки: герой → вчинок → характер; реальне → фантастичне → художня вигадка; художній образ → авторський задум → читацька інтерпретація. Прикладний зміст: <i>обговорення</i> оповідних творів і аргументація власної позиції; <i>створення</i> розповідних і творчих текстів для <i>вираження</i> власних ідей та вражень; <i>створення</i> усних, письмових і цифрових читацьких відгуків та рекомендацій; <i>використання</i> української мови у спільній навчальній і культурній діяльності, зокрема виконання творчих проєктів. Контексти навчання: <i>читацький і культурний простір:</i> книга, художня література, читацька культура; <i>інформаційний простір і медіа:</i> цифрове читання, буктрейлери, читацькі блоги; <i>соціальна взаємодія:</i> обговорення творів, обмін читацькими враженнями;	творчі продукти, висловлюючи власне ставлення до прочитаного.
---	---	--

	<i>міжкультурне спілкування: література різних народів і культур; мистецтво: художні образи, ілюстрації, екранізації.</i> Міжпредметний зміст: <i>румунська мова і література/російська мова і література — зіставлення літературних героїв, сюжетів і художніх образів; художнє виховання — інтерпретація літературних творів; історія і культура українського народу — літературна спадщина.</i> Міжпредметна тема: «Світ уяви та художнього слова як простір пізнання людини, дійсності й самої себе». Міждисциплінарний проєкт: «<i>Світ за сторінками: історії, які надихають</i>» (дослідження художніх творів, їхніх героїв, сюжетів та авторського задуму; творча інтерпретація літературних образів засобами слова, мистецтва і цифрових технологій; створення читацьких відгуків і творчих продуктів у різних форматах. Міжпредметні зв'язки: румунська мова і література/російська мова і література, художнє виховання, інформатика. Автентичний продукт: мультимедійний читацький альманах, цифрова виставка, буктрейлери, читацький відгук або творчий текст. Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта у сфері цифрових компетенцій і штучного інтелекту — створення цифрових читацьких продуктів, використання цифрових інструментів; медіаосвіта — аналіз і створення медійних текстів (буктрейлер, блог, відгук), критичне сприйняття інформації.</i> Рекомендовані тексти	
--	---	--

	Для обов'язкового вивчення: <i>Всеволод Нестайко «Тореадори з Васюківки», Ірен Роздобудько «Арсен», Ірина Жиленко «Жар-птиця».</i> Для додаткового вивчення: <i>Зірка Мензатюк «Ангел Золоте Волосся» (уривок), Ірина Жиленко «Підкова»; «Гном у буфеті».</i> Науково-популярні тексти: про книгу і читання, походження казок, літературну творчість. Медійні й функціональні тексти: комікс, буктрейлер, блог-відгук, афіша, читацька рекомендація.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «ПІД НЕБОМ РІДНОЇ МОЛДОВИ» (8 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- почуття належності до рідного краю та повага до культурного різноманіття Республіки Молдова;
- усвідомлення значення рідної мови та культури у формуванні особистої та громадянської ідентичності;
- поважне ставлення до людей, культурного різноманіття, громадського життя та природного багатства рідного краю.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Усвідомлювати основні прояви власної мовної та культурної ідентичності у сімейному, шкільному та громадському спілкуванні. 1.3. Порівнювати мовні та культурні моделі української та інших етнічних спільнот Республіки Молдова.	Ключові поняття: рідний край, культурна спадщина, культурна ідентичність, текст, авторська позиція, художній образ. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Усні й письмові висловлювання. Узагальнення знань про типи текстів: опис, оповідання, роздум. Аргументоване висловлення власної позиції щодо рідного краю, культурної спадщини та громадянських цінностей. Мовна система. Частини мови (узагальнення). Основні орфограми й пунктограми. Тематична лексика про рідний край, культуру та громадське життя. Мовні засоби художньої виразності.	<i>Учень/учениця:</i> пояснює значення рідного краю, рідної мови та культури у формуванні культурної й громадянської ідентичності, проявляючи повагу до культурного розмаїття Республіки Молдова; використовує різні типи усних і письмових висловлювань, бере участь в обговоренні питань, пов'язаних із рідним краєм, культурною спадщиною та суспільним життям;

1.4. Переносити розуміння культурної ідентичності в нові міжкультурні ситуації спілкування, демонструючи відкритість і коректність. 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їх тему, ідею та жанрові особливості. 4.1. Обирати доречний формат письмового тексту залежно від мети спілкування. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про культурні цінності, символи і традиції українського народу в навчальній комунікації. 2.2. Підтримувати змістовний діалог і навчальне обговорення з урахуванням мети спілкування та співрозмовника. 2.3. Створювати усні повідомлення з елементами пояснення та аргументації за знайомою тематикою. 4.2. Створювати зв'язний	Літературний компонент. Художні, публіцистичні та науково-популярні тексти. Тема рідного краю. Художній образ. Культурна ідентичність. Авторська позиція. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Мультимодальний текст. Публічний виступ. Мовна система. Емоційно-оцінна лексика. Стилистичні засоби мови. Літературний компонент. Медійні тексти про рідний край і культурну спадщину. Художній образ рідного краю в літературі та медіатекстах. Процеси: <i>досліджує</i> мовні та культурні особливості текстів про рідний край; <i>аналізує</i> тему, ідею, художні образи та авторську позицію тексту; <i>порівнює</i> культурні особливості українців і інших етнічних спільнот Республіки Молдова; <i>інтерпретує</i> значення культурної спадщини для формування громадянської ідентичності; <i>узагальнює</i> знання про мовні засоби і застосовує їх під час створення власних усних, письмових і цифрових текстів. Важливі взаємозв'язки: рідний край → культурна ідентичність → громадянська належність; текст → тема → авторська позиція; мова → культурна спадщина → культурна ідентичність.	аналізує художні, публіцистичні, науково-популярні та мультимодальні тексти, визначаючи їхню тему, ідею, авторську позицію та особливості змісту; порівнює культурні особливості українців та інших етнічних спільнот Республіки Молдова, встановлюючи подібності, відмінності та значення культурного різноманіття; створює та редагує усні, письмові та цифрові тексти про рідний край, використовуючи вивчені мовні засоби, частини мови та орфографічні норми відповідно до комунікативного завдання.
--	--	---

письмовий текст, дотримуючись композиції та основних норм літературної мови. 4.4. Використовувати набуті навички письма в нових цифрових та навчальних форматах.	Прикладний зміст: <i>використання української мови у спілкуванні про рідний край, культурну спадщину та громадське життя; створення усних, письмових і цифрових матеріалів про природну та культурну спадщину Республіки Молдова; участь в обговоренні питань культурного різноманіття та громадянської ідентичності; пошук, аналіз, оцінювання та використання інформації про рідний край; створення усних, письмових і цифрових матеріалів із дотриманням норм відповідальної цифрової комунікації.</i> Контексти навчання: <i>інформаційний простір: пошук, аналіз і оцінка інформації; соціальна взаємодія: спілкування, співпраця і участь в обговоренні; міжкультурне спілкування: культурне різноманіття і діалог культур; сімейні традиції: сімейні цінності та культурна спадщина; медіа: сприйняття і створення медіатекстів.</i> Міжпредметний зміст: <i>румунська мова і література/російська мова і література — мовне і культурне різноманіття Республіки Молдова; історія і культура українського народу — культура, традиції і внесок українців у культурну спадщину Республіки Молдова.</i> Міжпредметна тема: «Рідний край: культура, ідентичність і громадянська належність». Інтеграція нових освітніх напрямів:	
--	---	--

	освіта для глобального громадянства — культурне різноманіття Республіки Молдова, громадянська належність, повага до культурної спадщини; освіта в галузі цифрових компетенцій та штучного інтелекту — створення цифрових матеріалів про рідний край, робота з цифровими джерелами; медіаосвіта — пошук, аналіз та подання інформації про культурну спадщину в різних медіаформатах. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: Оксана Медведенко «Край виноградної лози», Інна Кравчук «Батьківщина», Євген Осередчук «Етюд», Галина Рогова «Молдова». Тексти, рекомендовані для заучування: література рідного краю (1 на вибір учня). Для додаткового вивчення: науково-популярні тексти: про природну та культурну спадщину Республіки Молдова, про історію та сучасність українців Республіки Молдова, про збереження культурної спадщини. Медійні й функціональні тексти: туристичний буклет, афіша культурного заходу, відеопрезентація про рідний край, фотоколаж.	
--	--	--

7 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «МОВА І КУЛЬТУРНА ПАМ’ЯТЬ НАРОДУ» (12 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення української мови як основи національної та культурної ідентичності;
- повага до народних традицій та культурної спадщини;
- розвиток культури мовлення та комунікативної взаємодії.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
---------------------	----------------	---------------------

<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Осмислювати прояви мовної та культурної ідентичності в текстах, суспільних явищах і особистому досвіді. 1.2. Застосовувати знання про традиції, культурні цінності та мовні норми у власних навчальних висловлюваннях. 2.2. Брати участь у обговоренні, аргументуючи позицію й дотримуючись норм мовленнєвого спілкування. 3.1. Аналізувати тему, проблему, героїв, композицію і ключові деталі тексту. 4.2. Створювати письмовий текст різних навчальних форматів, дотримуючись мовних і композиційних норм. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Зіставляти культурні моделі, ціннісні уявлення та форми мовної поведінки в різних текстах і життєвих ситуаціях.	Ключові поняття: фольклор, культурна спадщина, текст, тема, основна думка, художній образ, історична пам'ять. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Текст як основа усного та письмового висловлювання. Тема і головна думка тексту. Усне та письмове висловлювання. Виразне читання. Діалог і навчальна дискусія. Мовний етикет. Мовна система. Лексика фольклорного тексту: архаїзми, народнопоетичні слова, образна та емоційно забарвлена лексика. Звертання. Роль лексичних засобів у створенні образності, емоційності та національно-культурного колориту фольклорного тексту. Взаємозв'язок мови, традицій і духовної культури. Літературний компонент. Усне народне мистецтво як частина культурної спадщини. Колискова пісня. Лірична пісня. Народна балада. Тема та основна думка твору. Художній образ. Персонаж. Постійні епітети, повтори та інші художні засоби фольклорного твору. Фольклор як засіб збереження культурної та історичної пам'яті народу. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Публічне повідомлення про народні традиції. Мультимодальний текст. Представлення культурної інформації засобами цифрової комунікації. Мовна система. Стилїстична виразність фольклорного тексту. Мовні особливості народних пісень і балад. Авторська обробка фольклорних творів. Літературний компонент. Сучасні інтерпретації фольклору.	<i>Учень/учениця:</i> розкриває прояви мовної та культурної ідентичності у фольклорних творах, пояснюючи їхнє значення для збереження культурної пам'яті народу; використовує знання про традиції, культурні цінності та мовні норми під час підготовки усних і письмових навчальних висловлювань за змістом фольклорних творів; визначає тему, проблему, героїв, композицію, ключові деталі, художні образи та засоби виразності фольклорних творів, пояснюючи їхнє ідейне і ціннісне наповнення. обговорює зміст народних творів, аргументуючи власну позицію та дотримуючись норм мовного спілкування; пише тексти різних навчальних форматів на основі фольклорного матеріалу, дотримуючись норм мови та композиції.
--	--	---

2.1. Аналізувати особливості діалогу, монологу та короткого публічного повідомлення в різних комунікативних ситуаціях. 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального й оцінювального характеру. 3.2. Коментувати авторську позицію, опираючись на зміст і мовні особливості тексту. 4.3. Редагувати текст, покращуючи точність, зв'язність, виразність і доречність мовних засобів.	Порівняння традиційного твору та його сучасної інтерпретації. Процеси: <i>аналізує</i> мовні, літературні й культурні особливості фольклорних творів; <i>інтерпретує</i> їх зміст, художні образи та цінності; <i>порівнює</i> фольклорні жанри й форми їх представлення; <i>виявляє</i> взаємозв'язки між мовою, культурою та історичною пам'яттю народу. Важливі взаємозв'язки: фольклор → історична пам'ять → культурна ідентичність; слово → речення → текст; мова → мовлення → спілкування. Прикладний зміст: <i>використання</i> української мови під час обговорення народних і родинних традицій; <i>участь</i> в обговоренні моральних і культурних цінностей, відображених у фольклорі; <i>створення</i> усних, письмових і цифрових повідомлень про культурну спадщину українського народу; <i>пошук, відбір і представлення</i> інформації про фольклор і народні традиції; <i>дотримання</i> норм мовного етикету в міжкультурному спілкуванні та цифровій комунікації. Контексти навчання: <i>місцева громада:</i> народні традиції та культурна спадщина українців Республіки Молдова; <i>культурний діалог:</i> вивчення й порівняння фольклору та традицій різних народів;	
--	--	--

	<i>проектна діяльність</i>: підготовка творчих і дослідницьких матеріалів про культурну спадщину; <i>безпечне цифрове середовище</i>: пошук, оцінка та представлення інформації про народну культуру. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i>— народні традиції й історична пам'ять; <i>румунська мова і література/рідна мова і література</i>— порівняння фольклорних жанрів та художніх образів; <i>інформатика</i> — пошук та подання інформації про культурну спадщину. Міжпредметна тема: «Культурна пам'ять і духовна спадщина народу». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта у сфері цифрових компетенцій та штучного інтелекту</i> — використання цифрових ресурсів для пошуку, аналізу та подання інформації про фольклор і народні традиції; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — пошана до культурного різноманіття та традицій різних спільнот. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>колискові пісні</i>: «Ходить сон коло вікон», <i>ліричні пісні</i>: «Чом ти не прийшов», «Коло млина, коло броду», <i>народні балади</i>: «Ой чие ж то жито, чий ж то покоси». Твори, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>колискові пісні</i>: «Ходить сон коло вікон», <i>народні балади</i>: «Ой чие ж то жито, чий ж то покоси».	
--	--	--

	Для додаткового вивчення: ліричні пісні «Стоїть явір над водою», «В кінці греблі шумлять верби», «Ой не світи, місяченьку», народні балади: «Бондарівна», «Ой не ходи, Грицю». Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про народні традиції, фольклор і культурну спадщину українського народу. Медійні та функціональні тексти: афіша, запрошення, замітка, відеосюжет, публікація, інфографіка про народну культуру.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «ШКОЛА ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ» (16 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- школа та освіта як основа особистісного розвитку;
- повага до вчителя, знань, праці та відповідальності;
- розвиток моральних цінностей засобами української мови та літератури.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про культурні цінності, символи і традиції українського народу в навчальній комунікації. 2.2. Підтримувати змістовний діалог і навчальне обговорення з урахуванням мети спілкування та співрозмовника.	Ключові поняття: дієслово, текст, тема, основна думка, освіта, праця, відповідальність, художній образ, образ учителя. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Текст як основа усного та письмового висловлювання. Тема і головна думка тексту. Усне та письмове висловлювання. Опис, розповідь, міркування. Діалог і навчальна дискусія. Мовний етикет. Мовна система. Дієслово як самостійна частина мови. Часові та видові форми дієслова. Способи дієслова.	<i>Учень/учениця:</i> використовує знання про культурні цінності, символи й традиції українського народу, пояснює значення освіти, праці та відповідальності в житті людини, усвідомлює власну мовну й культурну ідентичність; аналізує художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їхню тему, ідею та жанрові особливості, пояснює

3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи їх тему, ідею та жанрові особливості. 3.2. Пояснювати зміст і сенс тексту, спираючись на ключові фрагменти, факти й художні деталі. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст, дотримуючись композиції та основних норм літературної мови. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Усвідомлювати основні прояви власної мовної та культурної ідентичності у сімейному, шкільному та громадському спілкуванні. 2.1. Аналізувати особливості діалогу, монологу та короткого публічного повідомлення в різних комунікативних ситуаціях. 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального та	Дієвідміна та правопис дієслів. Роль дієслова у створенні тексту. Літературний компонент. Література про школу, дитинство та формування характеру. Образ учителя в художній літературі. Моральні цінності праці, навчання та взаємодопомоги. Художній образ. Засоби характеристики літературних персонажів. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Публічне повідомлення. Мультимодальний текст. Подання інформації про школу та освіту засобами цифрової комунікації. Мовна система. Стилiстична виразність художнього тексту. Мовні особливості різних типів текстів. Роль дієслівних форм у створенні виразності та зв'язності тексту. Літературний компонент. Читацька інтерпретація художнього твору. Сучасні інтерпретації творів про школу, вчителя і дитинство. Процеси: <i>аналізує</i> моральні проблеми творів і роль дієслівних форм у створенні змісту та виразності тексту; <i>інтерпретує</i> зміст творів, художні образи та життєві цінності; <i>порівнює</i> літературних героїв, їхні вчинки та моральний вибір; <i>виявляє</i> взаємозв'язки між освітою, працею,	зміст творів на основі ключових фрагментів, художніх деталей і власного читацького досвіду; бере участь у змістовному діалозі та навчальному обговоренні, аналізуючи особливості усного спілкування, аргументуючи власну позицію та дотримуючись норм мовленнєвого спілкування; створює усні повідомлення з елементами пояснення та аргументації з тематики освіти, життєвих цінностей і морального вибору; вдосконалює зв'язні письмові тексти різних навчальних форматів, дотримуючись композиції, норм літературної мови та правильно використовуючи вивчені форми дієслова.
---	--	---

оцінювального характеру. 3.4. Застосовувати набутий читальний досвід для розуміння нових творів та інформаційних повідомлень. 4.3. Удосконалювати власний текст, редагуючи його логічність, точність і грамотність.	відповідальністю та формуванням особистості. Важливі взаємозв'язки: освіта → знання → розвиток особистості; дієслово → дія → висловлювання; герой → вчинок → моральний вибір. Прикладний зміст: <i>вживання</i> різних форм дієслова в усній, письмовій та цифровій комунікації; <i>обговорення</i> ролі школи, вчителя та освіти в житті людини; <i>аналіз</i> творів про дитинство, працю та моральні цінності; <i>створення</i> усних, письмових та цифрових повідомлень про освіту та шкільне життя; <i>дотримання</i> норм мовного етикету в різних комунікативних ситуаціях. Контексти навчання: <i>шкільне життя:</i> навчання, співпраця і культура спілкування; <i>особистісний розвиток:</i> формування відповідальності, працелюбності та життєвих цінностей; <i>місцева громада:</i> значення освіти в житті людини і суспільства; <i>безпечне цифрове середовище:</i> використання цифрових ресурсів для навчання і комунікації. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — розвиток освіти і школи в різні історичні періоди;	
--	--	--

	<i>громадянське виховання</i> — освіта, праця і відповідальність як суспільні цінності; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — порівняння художніх образів, мовних явищ і моральних цінностей. Міжпредметна тема: «Освіта, праця й відповідальність у житті людини». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — усвідомлення ролі школи, мови та освіти у формуванні особистості та активній участі в житті суспільства; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — розвиток поважного спілкування, співпраці та прийняття відмінностей між людьми. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Остап Вишня</i> «Перший диктант», <i>Андрій Малишко</i> «Вчителька», <i>Дмитро Красицький</i> «Дитинство Тараса» (фрагмент «Перший день у школі»), <i>Оксана Іваненко</i> «Школа», <i>Оксана Радушинська</i> «Метелики в крижаних панцирах». Твори, рекомендовані для заучування: <i>Андрій Малишко</i> «Вчителька». Для додаткового вивчення: <i>Володимир Сосюра</i> «Учитель», <i>Степан Процюк</i> «Аргонавти» (або фрагменти з повісті «Марійка і Костик»), <i>Анатолій Дімаров</i> «На коні і під конем», <i>Сашко Дерманський</i> «Стонадцять халеп Остапа Квіточки». Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про освіту, професію вчителя, історію школи та роль знань	
--	--	--

	у житті людини. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> шкільне оголошення, інтерв'ю, замітка, відеосюжет, презентація, інфографіка про освіту і шкільне життя.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «СВІТ ПІДЛІТКА І ДРУЖБА» (20 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- повага до особистості, дружби, взаєморозуміння та людської гідності;
- усвідомлення цінності довіри, відповідальності та морального вибору у взаєминах з однолітками та дорослими;
- розвиток емоційної культури, емпатії, толерантності та здатності до конструктивного спілкування.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Осмислювати прояви мовної та культурної ідентичності у текстах, суспільних явищах і особистому досвіді. 2.2. Брати участь у обговоренні, аргументуючи позицію й дотримуючись норм мовленнєвого спілкування. 3.1. Аналізувати тему, проблему, героїв, композицію і ключові деталі тексту.	Ключові поняття: дружба, взаєморозуміння, моральний вибір, відповідальність, художній образ, літературний персонаж, дієприкметник, дієприслівник. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Текст як основа усного та письмового висловлювання. Тема і головна думка тексту. Опис, розповідь і міркування. Характеристика літературного героя. Діалог і навчальна дискусія. Мовний етикет. Мовна система. Дієприкметник та дієприслівник як особливі форми дієслова. Активні та пасивні дієприкметники. Дієприкметникові та дієприслівникові звороти. Правопис і пунктуація при відповідних конструкціях. Мовні засоби характеристики персонажів. Літературний компонент. Тема і основна думка твору. Літературний персонаж. Художній образ. Засоби характеристики персонажів. Художня деталь. Авторське ставлення.	<i>Учень/учениця:</i> пояснює значення дружби, взаєморозуміння, відповідальності та морального вибору в житті людини, осмислюючи прояви мовної та культурної ідентичності на основі художніх та інформаційних текстів; створює розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального та оцінювального характеру на теми дружби, взаємин і морального вибору; аналізує художні, публіцистичні та інформаційні тексти, визначаючи їхню тему, проблематику, художні образи, авторську позицію та зв'язок змісту із загальнолюдськими цінностями;

3.2. Коментувати авторську позицію, опираючись на зміст і мовні особливості тексту. 4.2. Створювати письмовий текст різних навчальних форматів, дотримуючись мовних і композиційних норм. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Аналізувати особливості діалогу, монологу та короткого публічного повідомлення в різних комунікативних ситуаціях. 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального та оцінювального характеру. 3.3. Інтерпретувати художні та нехудожні тексти у зв'язку з особистим досвідом і універсальними цінностями.	Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу і за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Публічний виступ. Дискусія. Аргументація власної позиції. Мультимодальний текст. Цифрова комунікація. Мовна система. Стилiстична виразнiсть дiєприкметникових i дiєприслiвникових конструкцiй. Мовні особливості художнього тексту. Синтаксична синонімія. Цифровий текст. Літературний компонент. Читацька інтерпретація твору. Порівняння літературних героїв. Процеси: <i>аналізує</i> мовні, літературні та моральні особливості творів про світ підлітка; <i>використовує</i> дієприкметникові та дієприслівникові конструкції при характеристиці персонажів і створенні власних висловлювань; <i>інтерпретує</i> художні образи, вчинки персонажів та авторську позицію; <i>порівнює</i> характери героїв, їхні життєві цінності та моральний вибір; <i>виявляє</i> взаємозв'язки між дружбою, відповідальністю, спілкуванням і формуванням особистості. Важливі взаємозв'язки: дієприкметник → характеристика персонажа → художній образ; дружба → довіра → взаєморозуміння; герой → вчинок → моральний вибір.	характеризує літературних героїв, їхні вчинки, взаємини та моральний вибір, аргументує власну позицію, бере участь в обговоренні та коментує авторське ставлення до зображених подій і персонажів; створює усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів, доречно використовуючи вивчені дієприкметникові й дієприслівникові конструкції, дотримуючись норм грамотності, логічності та виразності мовлення, удосконалюючи власні тексти у процесі редагування.
--	---	---

3.4. Використовувати читацький досвід для розуміння нових більш складних текстів і повідомлень. 4.3. Редагувати текст, покращуючи точність, зв'язність, виразність і доречність мовних засобів.	Прикладний зміст: <i>використання дієприкметникових і дієприслівникових конструкцій в усному, письмовому та цифровому мовленні;</i> <i>участь в обговоренні проблем дружби, взаєморозуміння, морального вибору та відповідальності;</i> <i>створення усних, письмових та цифрових висловлювань про світ підлітка і міжособистісні стосунки;</i> <i>характеристика зовнішності, характеру та вчинків людини з використанням мовних засобів виразності;</i> <i>дотримання орфографічних, пунктуаційних та комунікативних норм.</i> Контексти навчання: <i>особистісний розвиток:</i> самопізнання, формування характеру та життєвих цінностей; <i>шкільне життя:</i> дружба, співпраця, взаємоповага та відповідальність; <i>соціальне середовище:</i> міжособистісне спілкування та вирішення конфліктів; <i>безпечне цифрове середовище:</i> відповідальне та шанобливе спілкування в цифровому просторі. Міжпредметний зміст: <i>громадянське виховання — культура спілкування, взаємоповага і відповідальність;</i> <i>румунська мова і література/російська мова і література — зіставлення художніх образів та способів характеристики персонажів;</i> <i>біологія — емоційний розвиток і міжособистісні стосунки підлітків.</i>	
---	--	--

	Міжпредметна тема: «Людина серед людей: спілкування, дружба і відповідальність». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта в галузі здоров'я та добробуту</i> — розвиток емпатії, самопізнання і конструктивного спілкування; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до інших людей, прийняття відмінностей і відповідальна взаємодія у колективі; <i>освіта для глобального громадянства</i> — усвідомлення цінності дружби, взаємної поваги, відповідальності та морального вибору у відносинах між людьми. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: Михайло Стельмах «Гуси-лебеді летять» (уривки), Максим Рильський «Розмова з другом», Борис Комар «Диваки», Оксана Сайко «Новенька». Для додаткового вивчення: Богдан Лепкий «Мишка», Анатолій Дімаров «Друга планета», «Три грані часу». Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про дружбу, культуру спілкування, світ сучасного підлітка та конструктивне розв'язання конфліктів. Медійні та функціональні тексти: інтерв'ю, інформаційна стаття, пам'ятка, відеосюжет, презентація, інфографіка про дружбу, спілкування та культуру взаємин.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «МОРАЛЬНИЙ ВИБІР І ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ»
(22 години)

Цінності навчальної одиниці:

- дружба, взаєморозуміння та відповідальність як найважливіші життєві цінності підлітка;
- повага до людської гідності, морального вибору та внутрішнього світу особистості;
- художня література як засіб формування моральних цінностей, емоційної культури та життєвої позиції.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.3. Зіставляти культурні моделі, ціннісні уявлення та форми мовної поведінки в різних текстах і життєвих ситуаціях. 2.2. Брати участь у обговоренні, аргументуючи позицію та дотримуючись норм мовного спілкування. 3.3. Інтерпретувати художні та нехудожні тексти у зв'язку з особистим досвідом і універсальними цінностями. 4.1. Планувати письмовий текст з урахуванням теми, адресата та комунікативного завдання. 4.2. Створювати письмовий текст різних навчальних	Ключові поняття: прислівник, моральний вибір, відповідальність, совість, людяність, художній образ, життєві цінності. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Текст як основа усного та письмового висловлювання. Тема, проблема і основна ідея тексту. Опис, розповідь і міркування. Аргументоване висловлення власної думки. Діалог і навчальна дискусія. Мовний етикет. Мовна система. Прислівник як самостійна частина мови. Групи прислівників за значенням. Способи творення та правопис прислівників. Стилїстичні можливості прислівників. Мовні засоби створення емоційності та виразності тексту. Літературний компонент. Література про моральний вибір і становлення особистості. Життєві випробування людини. Добро, совість, відповідальність і людяність. Тема й основна думка твору. Художній образ. Літературний персонаж. Художня деталь. Авторське ставлення. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)	<i>Учень/учениця:</i> усвідомлює значення морального вибору, відповідальності, добра і людяності в житті людини, порівнює ціннісні уявлення різних героїв і прояви культурної ідентичності у текстах та життєвих ситуаціях; використовує прислівники в усному й писемному мовленні відповідно до норм сучасної української літературної мови та пояснює їх роль у створенні точності, образності й емоційності тексту; інтерпретує художні й нехудожні тексти, пояснює авторську позицію, характеризує літературних героїв, їхні вчинки та моральний вибір у зв'язку з особистим досвідом і загальнолюдськими цінностями; аргументує власну оцінку вчинків персонажів і авторської позиції, створює розгорнуті усні висловлювання та бере участь в обговоренні морально-етичних проблем, дотримуючись норм мовленнєвої взаємодії;

форматів, дотримуючись норм мови та композиції. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Осмислювати прояви мовної та культурної ідентичності в текстах, суспільних явищах і особистому досвіді. 2.1. Аналізувати особливості діалогу, монологу та короткого публічного повідомлення в різних комунікативних ситуаціях. 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального та оцінювального характеру. 3.2. Коментувати авторську позицію, спираючись на зміст та мовні особливості тексту. 4.3. Редагувати текст, покращуючи точність, зв'язність, виразність і доречність мовних засобів.	Мова та спілкування. Публічний виступ. Дискусія. Аргументація власної позиції. Мультимодальний текст. Цифрова комунікація. Мовна система. Стилiстична виразність і доречність вживання прислівників. Синонімія прислівників. Мовні особливості цифрового тексту. Літературний компонент. Читацька інтерпретація твору. Сучасні інтерпретації творів про життєвий вибір і відповідальність людини. Процеси: <i>аналізує</i> мовні, літературні та моральні особливості творів; <i>інтерпретує</i> художні образи, моральні проблеми та авторську позицію; <i>використовує</i> прислівники як засіб підвищення точності, виразності та емоційності власних висловлювань; <i>порівнює</i> життєві позиції героїв, їхні вчинки та ціннісні орієнтири; <i>виявляє</i> взаємозв'язки між моральним вибором, відповідальністю та формуванням особистості. Важливі взаємозв'язки: прислівник → виразність → точність висловлювання; добро → сумління → відповідальність; герой → вчинок → моральний вибір. Прикладний зміст: <i>використання</i> прислівників в усній, письмовій та цифровій комунікації;	планує, створює й удосконалює письмові тексти різних навчальних форматів з урахуванням теми, адресата та комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови, композиції, логічності, точності та грамотності.
---	--	--

	участь в обговоренні життєвих цінностей, відповідальності та людських вчинків; аргументування власної думки з моральних питань; створення усних, письмових та цифрових висловлювань про моральний вибір людини; дотримання орфографічних, комунікативних та мовних норм. Контексти навчання: <i>особистісний розвиток:</i> моральний вибір, самопізнання та формування життєвих цінностей; <i>шкільне життя:</i> відповідальність, співпраця та шанобливе спілкування; <i>соціальне середовище:</i> взаємини людини і суспільства; <i>безпечне цифрове середовище:</i> відповідальне використання цифрових ресурсів і комунікація. Міжпредметний зміст: <i>громадянське виховання</i> — відповідальність особистості, права людини і соціальна поведінка; <i>румунська мова та література/рідна мова та література</i> — зіставлення художніх образів, моральних проблем і мовних засобів; <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — моральний вибір людини в історичних обставинах, життєві цінності та громадянська відповідальність. Міжпредметна тема: «Моральний вибір, відповідальність і життєві цінності людини». Інтеграція нових освітніх напрямів:	
--	---	--

	<i>освіта для глобального громадянства</i> — осмислення значення добра, совісті, відповідальності, гуманності та морального вибору; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до гідності кожної людини, прийняття різних життєвих позицій та відповідальне ставлення до власних вчинків. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Тарас Шевченко «Доля», Олександр Довженко «Воля до життя», Ліна Костенко «Крила», Григор Тютюнник «Климко» (уривки).</i> Твори, рекомендовані для заучування: <i>Ліна Костенко «Крила».</i> Для додаткового вивчення: <i>Ліна Костенко «Кольорові миші», Олекса Стороженко «Скарб», Леся Українка «Хотіла б я піснею стати», «До мого фортепіано».</i> <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про совість, відповідальність, моральний вибір та людські цінності. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> інтерв’ю, інформаційна стаття, відеосюжет, пам’ятка, презентація, інфографіка про життєві цінності та моральний вибір.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «СВІТ МЕДІА ТА ІНФОРМАЦІЇ» (22 години)

Цінності навчальної одиниці:

- інформація, мова і медіакомунікація як важливі засоби пізнання світу, спілкування та самовираження особистості;

- відповідальне, критичне та безпечне ставлення до інформації й медіаконтенту як основа інформаційної культури сучасної людини;
- повага до культури спілкування, етичних норм взаємодії та цінностей цифрового суспільства.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.4. Використовувати культурно-мовну обізнаність у нових міжкультурних і соціальних комунікативних ситуаціях. 2.4. Переносити навички усного мовлення в нові навчальні, проєктні та громадські ситуації. 3.4. Використовувати читацький досвід для розуміння нових більш складних текстів і повідомлень. 4.1. Планувати письмовий текст з урахуванням теми, адресата і комунікативного завдання. 4.4. Переносити набуті письмові вміння в нові жанри	Ключові поняття: медіа, інформація, медіатекст, факт, думка, інформаційна грамотність, критичне мислення, цифрова комунікація. Обов’язкове ядро Мова та спілкування. Текст як засіб передачі інформації. Тема, проблема і основна ідея тексту. Інформаційне повідомлення. Роздум. Коментар. Усна, письмова та цифрова комунікація. Діалог і обговорення. Мовний етикет. Мовна система. Службові частини мови. Прийменник. Сполучник. Частка. Вигук. Правопис службових частин мови. Роль прийменників, сполучників і часток у тексті. Мовні засоби зв’язності, логічності та виразності висловлювання. Нормативне вживання службових частин мови в усній, письмовій та цифровій комунікації. Літературний компонент. Література і медіа в житті людини. Інформація та її вплив на особистість. Достовірність і відповідальність в інформаційному просторі. Тема та основна думка твору. Художній образ. Авторська позиція. Способи подання інформації в художньому та медійному тексті. <i>Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу і за наявності навчального часу; не входить до обов’язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Публічний виступ.	<i>Учень/учениця:</i> усвідомлює роль інформації, мови і медіа в житті сучасного суспільства, використовує культурно-мовну обізнаність у нових комунікативних ситуаціях і проявляє відповідальне ставлення до інформаційного простору; використовує службові частини мови (прийменник, сполучник, частку) та вигук в усній, письмовій і цифровій мові відповідно до норм сучасної української літературної мови; спирається на читацький досвід під час розуміння художніх, публіцистичних та медіатекстів, пояснює роль службових частин мови в забезпеченні зв’язності, логічності й виразності тексту; аналізує художні, публіцистичні та медіатексти, коментує авторську позицію, визначає способи впливу інформації та порівнює різні точки зору;

і формати письмового спілкування. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Зіставляти культурні моделі, ціннісні уявлення та форми мовної поведінки в різних текстах і життєвих ситуаціях. 2.2. Брати участь у обговоренні, аргументуючи позицію та дотримуючись норм мовленнєвого спілкування. 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального та оцінювального характеру. 3.2. Коментувати авторську позицію, спираючись на зміст та мовні особливості тексту. 4.2. Створювати письмовий текст різних навчальних форматів, дотримуючись мовних і композиційних норм.	Медіаповідомлення. Мультимодальний текст. Цифрова комунікація. Аргументоване обговорення медіаконтенту. Мовна система. Стилістичні можливості службових частин мови. Мовні особливості медіатексту. Засоби виразності та впливу в інформаційних повідомленнях. Літературний компонент. Читання та медійна інтерпретація тексту. Порівняння художнього та медійного тексту. Процеси: <i>аналізує</i> мовні особливості художніх, інформаційних і медійних текстів; <i>інтерпретує</i> зміст текстів, авторську позицію та способи подання інформації; <i>порівнює</i> факти, думки та різні точки зору; <i>визначає</i> взаємозв'язки між інформацією, медіакультурою та відповідальною поведінкою людини. Важливі взаємозв'язки: службові частини мови → зв'язність тексту → комунікація; інформація → аналіз → висновок; медіатекст → сприйняття → вплив. Прикладний зміст: <i>використання</i> службових частин мови в усній, письмовій та цифровій комунікації; <i>аналіз та оцінка</i> інформації з різних джерел; <i>участь в</i> обговоренні питань медіакультури, інформаційної грамотності та безпечної поведінки в мережі; <i>створення</i> усних, письмових та цифрових повідомлень на актуальні теми;	планує, створює та презентує усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів, бере участь в обговоренні, аргументує власну позицію та переносить набуті комунікативні вміння у нові навчальні, проектні та соціальні ситуації.
---	--	---

	<i>дотримання</i> мовних, комунікативних та етичних норм мовленнєвого спілкування. Контексти навчання: <i>особистісний розвиток:</i> формування критичного мислення та інформаційної культури; <i>шкільне життя:</i> пошук, аналіз і представлення інформації; <i>соціальне середовище:</i> взаємодія людини з інформаційним простором; <i>безпечне цифрове середовище:</i> відповідальне використання медіа та цифрових ресурсів. Міжпредметний зміст: <i>інформатика</i> — пошук, оцінка і використання інформації з різних джерел; <i>громадянське виховання</i> — права і обов’язки людини в інформаційному суспільстві; <i>румунська мова і література/російська мова і література</i> — порівняння художніх і інформаційних текстів, мовних засобів і способів впливу на читача. Міжпредметна тема: «Світ медіа та інформації в житті сучасної людини». Міждисциплінарний проєкт: «Комунікація і культура в цифрову епоху» (дослідження особливостей спілкування в цифровому просторі, аналіз правил безпечної та відповідальної поведінки в інтернеті, створення рекомендацій щодо культури цифрового спілкування та медіаграмотності). <i>Міжпредметні зв’язки:</i> інформатика, громадянське виховання, іноземна мова.	
--	---	--

	<i>Автентичний продукт:</i> Кодекс культури спілкування у цифровому просторі (цифровий буклет, плакат або інфографіка). Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта в галузі цифрових компетентностей та штучного інтелекту</i> — розвиток інформаційної грамотності, безпечної поведінки у цифровому середовищі та відповідального використання цифрових технологій; <i>медіаосвіта</i> — розвиток критичного мислення, уміння аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію з різних джерел; <i>освіта для глобального громадянства</i> — формування відповідального ставлення до інформації, медіаповедінки та культури спілкування в інформаційному просторі. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>Іван Андрусяк</i> «Вісім днів із життя Бурундука», <i>Леся Воронина</i> «Таємне товариство Брехунів» (уривки), «Таємне товариство Боягузів» (уривки). Для додаткового вивчення: <i>Всеволод Нестайко</i> «Тореадори з Васюківки» (уривки), <i>Галина Малик</i> «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії» (уривки). <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про медіаграмотність, критичне мислення, безпеку в інтернеті та роль інформації в житті людини. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> новинна замітка, інтерв'ю, публікація в соціальних мережах, відеосюжет, блог, презентація, інфографіка про медіакультуру та інформаційну безпеку.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «КУЛЬТУРА ДІАЛОГУ НАРОДІВ МОЛДОВИ»
(10 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- повага до мовного, культурного та етнічного різноманіття Республіки Молдова як основи міжкультурного діалогу, взаєморозуміння та мирного співіснування;
- усвідомлення цінності культурної спадщини, традицій і духовних здобутків українського народу та інших етнічних спільнот Республіки Молдова;
- художня література як засіб пізнання культурного різноманіття, формування толерантності, громадянської відповідальності та культури міжнаціонального спілкування.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.4. Використовувати культурно-мовну обізнаність у нових міжкультурних, соціальних і комунікативних ситуаціях. 2.4. Переносити навички усного мовлення в нові навчальні, проєктні та громадські ситуації. 3.3. Інтерпретувати художні та нехудожні тексти у зв'язку з особистим досвідом і універсальними цінностями. 4.2. Створювати письмовий текст різних навчальних	Ключові поняття: культурна спадщина, міжкультурний діалог, культурне різноманіття, народна легенда, література рідного краю, художній образ, культурна ідентичність. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Повторення й узагальнення вивчених мовних норм. Культура усного, писемного та цифрового мовлення. Мовний етикет у міжкультурному спілкуванні. Редагування текстів різних жанрів. Мова як засіб міжкультурного діалогу та взаєморозуміння. Мовна система. Повторення і систематизація вивчених мовних явищ. Мовні засоби створення зв'язного тексту. Стилiстично доречне використання мовних одиниць. Культура мовленнєвого спілкування. Удосконалення усного та письмового мовлення. Літературний компонент. Народна легенда. Література рідного краю. Творчість українських письменників Молдови. Перекладна література. Традиції, духовні цінності та культурна спадщина народів Молдови. Тема	<i>Учень/учениця:</i> усвідомлює значення міжкультурного діалогу, поваги до мовного і культурного різноманіття Республіки Молдова. проявляє толерантність до представників різних етнічних спільнот і використовує культурно-мовну обізнаність у нових комунікативних ситуаціях; застосовує вивчені мовні норми в усній, письмовій та цифровій мові, дотримуючись правил мовного етикету і культури спілкування; інтерпретує народні легенди, твори літератури рідного краю, української літератури Молдови, літератури діаспори та перекладної літератури, коментує авторську позицію, розкриває

форматів, дотримуючись мовних і композиційних норм. 4.4. Переносити набуті письмові вміння в нові жанри та формати письмового спілкування. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Зіставляти культурні моделі, ціннісні уявлення та форми мовленнєвої поведінки у різних текстах і життєвих ситуаціях. 2.2. Брати участь в обговоренні, аргументуючи позицію й дотримуючись норм мовленнєвого спілкування. 2.3. Створювати розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального й оцінювального характеру.	і основна думка твору. Художній образ. Авторське ставлення. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Публічний виступ. Культурологічний текст. Мультимодальний текст. Цифрова комунікація. Мовна система. Мовна культура. Міжкультурна комунікація. Цифровий текст. Мовна норма. Літературний компонент. Читацька інтерпретація. Сучасні інтерпретації творів про культуру та традиції народів Молдови. Процеси: <i>аналізує</i> мовні, літературні та культурні особливості творів; <i>інтерпретує</i> художні образи, культурні цінності та авторську позицію; <i>порівнює</i> традиції, культурні явища та літературні твори різних народів; <i>виявляє</i> взаємозв'язки між мовою, культурою, історичною пам'яттю та національною ідентичністю. Важливі взаємозв'язки: мова → спілкування → взаєморозуміння; традиції → діалог культур → повага; література → культура → ідентичність. Прикладний зміст:	відображення традицій, духовних цінностей і культурної спадщини народів; аргументує власне ставлення до прочитаного, порівнює культурні традиції, ціннісні уявлення та форми мовної поведінки різних народів, створює розгорнуті усні висловлювання і переносить набуті комунікативні вміння в нові навчальні, проектні та громадські ситуації.
---	--	--

3.2. Коментувати авторську позицію, опираючись на зміст і мовні особливості тексту. 4.3. Редагувати текст, покращуючи точність, зв'язність, виразність і доречність мовних засобів.	<i>використання норм української літературної мови в усній, письмовій та цифровій комунікації;</i> <i>участь в обговоренні культурних традицій, духовної спадщини та культурного різноманіття Республіки Молдова;</i> <i>створення усних, письмових та цифрових повідомлень про культурну спадщину;</i> <i>застосування мовних засобів у міжкультурному спілкуванні;</i> <i>дотримання норм мовного етикету та культури спілкування.</i> Контексти навчання: <i>культурний простір: традиції, духовна спадщина та культурне різноманіття народів Республіки Молдова;</i> <i>міжкультурна взаємодія: повага до мовного та культурного різноманіття;</i> <i>особистісний розвиток: формування культурної та громадянської ідентичності;</i> <i>безпечне цифрове середовище: використання цифрових ресурсів для вивчення культурної спадщини.</i> Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія — історична пам'ять, традиції та культурна спадщина народів Республіки Молдова;</i> <i>громадянське виховання — міжкультурний діалог, толерантність і повага до культурного різноманіття;</i> <i>румунська мова та література/російська мова та література — порівняння легенд, художніх образів і культурних традицій.</i>	
---	--	--

	Міжпредметна тема: «Культура, традиції та взаєморозуміння в багатонаціональному суспільстві». Міждисциплінарний проєкт: «Традиції в дзеркалі: Республіка Молдова та Європа» (дослідження культурних традицій, звичаїв і духовної спадщини народів Республіки Молдова та країн Європи, порівняння культурних цінностей, створення матеріалів про міжкультурний діалог і культурне різноманіття). Міжпредметні зв'язки: історія румунів та всесвітня історія, географія, музичне виховання, художнє виховання, інформатика. Автентичний продукт: Міні-документальний фільм, відеорепортаж або культурний подкаст «Традиції у дзеркалі: Республіка Молдова та Європа». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — усвідомлення значення культурної спадщини, традицій, взаємоповаги та міжкультурного діалогу; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — шанування мовного, етнічного та культурного різноманіття, визнання цінності кожної культури і кожної людини. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: народні легенди «Молдова», «Про Дністер», література рідного краю: твори українських письменників Молдови, твори молдовських авторів в українських перекладах: Григоріє Вієру, Іон Друце, Василь Васкан, Петро Бурлак-Волошин.	
--	---	--

	Для додаткового вивчення: твори про культуру і традиції народів Республіки Молдова, публіцистичні матеріали про міжкультурний діалог, сучасні культурологічні та медіатексти про культурну спадщину. <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про українців Молдови, діалог культур, Дністер як символ єдності народів і культурного різноманіття Республіки Молдова. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> інтерв'ю, інформаційна стаття, відеосюжет, презентація, інфографіка, електронна публікація, інформаційне повідомлення, пам'ятка про правила міжкультурного спілкування.	
--	---	--

8 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «МОВА ТА КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТЬ НАРОДУ» (13 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- мова як основа особистої та культурної ідентичності;
- повага до мовного та культурного різноманіття;
- відповідальність за збереження культурної пам'яті та мовних традицій народу.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1. Пояснювати роль мови, літератури й культурної пам'яті у формуванні особистої та групової належності.	Ключові поняття: мовна та культурна ідентичність, культурна пам'ять, стиль мовлення, комунікативна стратегія, міністаття, словосполучення й види синтаксичного зв'язку; народна пісня і художній символ. Обов'язкове ядро	<i>Учень/учениця:</i> пояснює роль мови та культурної пам'яті у формуванні особистої та групової належності;

1.3. Інтерпретувати національні та загальнолюдські цінності, відображені в текстах і культурних явищах. 2.3. Аргументувати власну позицію в обговоренні, дискусії або презентації. 4.2. Створювати письмовий текст, дотримуючись норм літературної мови, вимог жанру та адресності повідомлення. 4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його виразності, точності й стилістичної доцільності. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про культурні цінності та мовні традиції в навчальних, громадських і творчих ситуаціях. 2.1. Аналізувати жанрові особливості усного висловлювання й комунікативні стратегії мовця. 2.2. Створювати усні висловлювання для навчального,	Мова та спілкування. Типи та стилі мовлення. Комунікативні стратегії. Навчальна дискусія. Аргументоване усне висловлювання. Міністаття про роль мови та культурної пам'яті. Мовна система. Частини мови (повторення). Словосполучення, види синтаксичних зв'язків у словосполученні. Літературний компонент. Соціально-побутові та жартівливі народні пісні. Символіка народної пісні. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Культурний діалог. Медіатекст. Громадянська комунікація. Мовна система. Мовні контакти. Культурно маркована лексика. Стилiстична виразність. Літературний компонент. Культурний код твору. Національний образ світу. Процеси: <i>Аналізує</i> мовленнєву ситуацію, комунікативну мету, позицію мовця й обрану ним стратегію спілкування; <i>Розрізняє</i> типи і стилі мовлення, визначає головне й залежне слово та види синтаксичного зв'язку у словосполученні; <i>інтерпретує</i> символіку народних пісень і представлені в них культурні цінності; <i>створює</i> аргументоване усне висловлювання, а також створює і редагує письмове міркування про роль мови й культурної пам'яті. Суттєві взаємозв'язки: рідна мова → культурна ідентичність → пам'ять народу;	використовує словосполучення з різними видами синтаксичного зв'язку в усних і писемних висловлюваннях про мову і культуру; інтерпретує народні пісні, пояснюючи їхню символіку і відображені культурні в них цінності; створює й виголошує аргументовану промову під час дискусії про роль мови в сучасному суспільстві, обираючи доречний стиль мовлення та комунікативну стратегію з урахуванням мети й адресата; створює і редагує письмове міркування (міністаттю) про мову й культурну пам'ять, дотримуючись норм літературної мови та стилістичної доречності.
---	---	--

громадського і публічного спілкування. 3.2. Інтерпретувати твір, спираючись на художні засоби, факти та текстові докази. 4.1. Визначати особливості письмового тексту заданого жанру й комунікативного завдання.	комунікативна мета → мовленнєва стратегія → стиль висловлювання; народна пісня → художній символ → культурні цінності спільноти. Прикладний зміст: <i>використання</i> мови як засобу збереження культурної пам'яті; <i>участь</i> у обговоренні питань культурної ідентичності; <i>аналіз</i> мовних і культурних явищ у медіа та суспільстві; <i>створення</i> текстів про роль мови в житті людини й народу; відповідальна <i>участь</i> у цифровій комунікації. Контексти навчання: <i>сім'я</i>: збереження мовних традицій і культури спілкування між поколіннями; <i>шкільне життя</i>: використання різних стилів мовлення й комунікативних стратегій у навчальній взаємодії; <i>культурне середовище</i>: осмислення фольклорної спадщини й національних цінностей засобами мови і літератури; <i>цифрове середовище</i>: застосування норм мовленнєвої поведінки й медіаграмотності в цифровому спілкуванні. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — мова як частина історичного розвитку народу; <i>громадянське виховання</i> — мовні права й культурне різноманіття; <i>мистецьке виховання</i> — символи й образи народної культури в музиці та образотворчому мистецтві.	
---	--	--

Міжпредметна тема: «Мова як засіб збереження культурної спадщини».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — повага до рідної мови, культурної спадщини, відповідальність за збереження мовних традицій;
освіта для глобального громадянства — розуміння цінності мовного й культурного розмаїття, готовність до міжкультурного діалогу.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: Оксана Забужко «Мова кожного народу». *Жартівлива пісня* «Грицю, Грицю, до роботи». *Козацька пісня* «Стоїть явір над водою, в воду похилився». *Чумацька пісня* «У полі криниченька». *Кріпацька пісня* «Із-за гори вітер віє».

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: одна народна пісня (за вибором учня).

Для додаткового вивчення: *Любов Забашта* «Рідна мова». *Жартівливі пісні* «Продай, милий, сиві бички», «Чи не той то Омелько», «Ой що то за шум учинився». *Козацька пісня* «Ой гай, мати». *Чумацька пісня* «Ой по горах сніги лежать». Пісня *Марусі Чурай* «Засвіт встали козаченьки».

Пізнавальні тексти про роль рідної мови, багатомовність, мовні контакти і збереження культурної пам'яті.

Медіатексти та функціональні тексти: інфографіка про мовне різноманіття, інтерв'ю про мову сім'ї, пам'ятка про міжкультурне спілкування, міністаття, публічне звернення.

Цінності навчальної одиниці:

- справедливість, чесність і повага до людської гідності;
- відповідальність за власну позицію та вчинки;
- готовність до конструктивної участі в житті суспільства.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3. Аргументувати власну позицію під час обговорення, дискусії або презентації. 3.1. Аналізувати проблему, конфлікт, авторську позицію й систему образів у тексті. 3.2. Інтерпретувати твір, спираючись на художні засоби, факти й текстові докази. 4.2. Створювати письмовий текст, дотримуючись норм літературної мови, вимог жанру й адресності повідомлення. 4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його виразності, точності й стилістичної доцільності. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Ключові поняття: публіцистичний стиль, суспільна дискусія, теза, аргументи і висновок, просте речення, порівняльний зворот, алегорія і мораль твору, соціальна сатира. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Публіцистичний стиль. Громадська дискусія. Теза, аргументи, висновок. Публіцистичне есе-роздум. Мовна система. Просте речення, типи простих речень. Головні члени речення. Способи вираження підмета. Типи присудка, способи його вираження. Тире між підметом і присудком. Другорядні члени речення, їх види. Порівняльний зворот. Розділові знаки при порівняльному звороті. Літературний компонент. Малі гумористичні та сатиричні жанри: байка, співомовка, гумореска. Алегорія. Мораль твору. Комедія. Соціальна сатира. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Публічний виступ. Текст соціальної ініціативи. Мовна система. Оцінна лексика. Засоби переконання. Мовні засоби аргументації. Літературний компонент. Соціальна проблематика. Життєва позиція героя.	<i>Учень/учениця:</i> Використовує вивчені синтаксичні конструкції, порівняльні звороти для точного формулювання тези, аргументів і висновку, дотримуючись правил пунктуації; інтерпретує байки, гуморески, соціальну комедію, пояснюючи мораль, конфлікт і авторську позицію; створює твір-міркування на морально-етичну або соціальну тему, формулюючи тезу, аргументи й висновок; аргументує власну позицію в обговоренні соціальних ситуацій, поважаючи думку співрозмовників; редагує власний твір, удосконалюючи логіку аргументації, зміст і мовне оформлення.

1.3. Інтерпретувати національні та загальнолюдські цінності, відображені в текстах і культурних явищах. 2.1. Аналізувати жанрові особливості усного висловлювання та комунікативні стратегії мовця. 2.2. Створювати усні висловлювання для навчального, громадського і публічного спілкування. 3.3. Порівнювати тексти та ціннісні моделі, представлені в них. 4.1. Визначати особливості письмового тексту заданого жанру й комунікативного завдання.	Процеси: <i>виявляє</i> суспільну чи моральну проблему, конфлікт, авторську позицію в тексті; <i>аналізує</i> структуру аргументації, використовує синтаксичні й лексичні засоби переконання; <i>інтерпретує</i> алегорію, мораль, комічний, сатиричний зміст твору; <i>формулює й обґрунтовує</i> власну позицію в суспільній дискусії та творі-роздумі. Суттєві взаємозв'язки: суспільна проблема → авторська позиція → позиція читача; теза → докази → аргументований висновок; синтаксична організація висловлювання → переконливість → вплив на адресата. Прикладний зміст: <i>аналіз</i> соціальних ситуацій, моделей поведінки; <i>участь</i> у обговоренні суспільних проблем; аргументоване <i>відстоювання</i> власної позиції; <i>оцінювання</i> повсякденних ситуацій з позиції справедливості, чесності та відповідальності; <i>взаємодія</i> з іншими людьми на основі поваги та відповідальності. Контексти навчання: <i>суспільне життя</i>: вираження громадянської позиції, участь у суспільному діалозі; <i>шкільне життя</i>: співпраця, дискусія, відповідальна взаємодія в колективі; <i>місцева громада</i>: участь у соціальних ініціативах та розв'язанні суспільно значущих питань;	
---	--	--

цифрове середовище: відповідальне обговорення суспільних питань і дотримання етики онлайн-спілкування.

Міжпредметний зміст:

особистісний розвиток — самооцінка, відповідальність за позицію, конструктивна взаємодія;

громадянське виховання — справедливість, людська гідність, участь у громадському діалозі;

історія румунів і всесвітня історія — уявлення про справедливість і суспільні відносини в різні історичні періоди.

Міжпредметна тема: «Особистість і суспільство: справедливість, відповідальність, громадянська позиція».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — справедливість, людська гідність, чесність, відповідальність за власну позицію;

освіта для глобального громадянства — аргументована участь у суспільному діалозі, повага до прав і позицій інших людей, готовність долучатися до життя громади.

Рекомендовані тексти

Для обов’язкового вивчення: народна байка «Заяче сало», Євген Гребінка «Ведмежий суд», Леонід Глібов «Вовк та ягня», Степан Руданський «Добре торгувалось», Іван Карпенко-Карий «Сто тисяч» (ключові сцени), Остап Вишня «Як ми колись учились».

Тексти, рекомендовані для заучування напам’ять: Леонід Глібов «Вовк та ягня».

Для додаткового вивчення: народна байка «Як кучер та лакей пана провчили», Леонід Глібов «Мірошник», «Цуцик», Степан Руданський «Почому дурні», «Не мої ноги», Михайло

	<i>Коцюбинський «Для загального добра», Павло Глазовий гуморески: «Провидіння», «Допитливий син», «Чому букви різні», «Приманка», Григорій Сковорода «Бджола та Шершень».</i> <i>Пізнавальні тексти</i> про права та участь підлітків у житті суспільства, справедливість, аргументацію, відповідальність, прийняття рішень. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> громадське звернення, відкритий лист, соціальна ініціатива, навчальна петиція, правила дискусії, соціальний плакат, новина про волонтерський або громадський проєкт.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР» (15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- повага до історичної пам'яті і культурної спадщини;
- відповідальне, критичне осмислення минулого;
- культурна наступність і належність до історичної спільноти.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.3. Інтерпретувати національні та загальнолюдські цінності, відображені в текстах і культурних явищах. 2.2. Створювати усні висловлювання для навчального,	Ключові поняття: історична пам'ять, історико-краєзнавчий текст, пам'ятне місце, історико-культурний коментар, односкладне і неповне речення, громадянська й історична лірика, художній образ минулого. Обов'язкове ядро Мова та комунікація. Усний переказ історико-краєзнавчого тексту з елементами опису місцевості. Письмовий опис пам'ятного місця з історико-культурним коментарем. Коротке мультимодальне представлення пам'ятного місця: експозиційна картка з текстовим і візуальним матеріалом та зазначенням джерел.	<i>Учень/учениця:</i> розрізняє та використовує односкладні, повні та неповні речення в історико-краєзнавчому висловлюванні, дотримуючись вивчених синтаксичних та пунктуаційних норм; усно переказує історико-краєзнавчий текст з елементами опису місцевості, зберігаючи фактичну точність і послідовність;

громадського і публічного спілкування. 3.2. Інтерпретувати твір, спираючись на художні засоби, факти й текстові докази. 3.3. Порівнювати тексти й ціннісні моделі, представлені в них. 4.2. Створювати письмовий текст, дотримуючись норм літературної мови, вимог жанру й адресності повідомлення. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Пояснювати роль мови, літератури й культурної пам'яті у формуванні особистої та групової належності. 2.1. Аналізувати жанрові особливості усного висловлювання й комунікативні стратегії мовця.	Мовна система. Односкладні речення, їх види. Повні та неповні речення. Пунктуація в неповних реченнях. Літературний компонент. Громадянська та історична лірика. Історико-краєзнавчий нарис. Ліро-епічний твір. Образ історичного минулого й культурної пам'яті. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Історичне оповідання. Документальний текст. Мультимедійна презентація. Мовна система. Історизми. Архаїзми. Культурно-історична лексика. Літературний компонент. Історична легенда. Художня реконструкція минулого. Процеси: <i>виокремлює і систематизує</i> фактичну інформацію з історичних, краєзнавчих, художніх джерел; <i>розпізнає і використовує</i> односкладні, повні та неповні речення в історико-краєзнавчому висловлюванні; <i>інтерпретує</i> історичний зміст, художні образи та культурні цінності тексту; <i>порівнює</i> образи минулого і сучасного, створюючи опис пам'ятного місця з історико-культурним коментарем. Суттєві взаємозв'язки: історичне джерело → фактична точність → збереження культурної пам'яті; пам'ятне місце → опис культурного простору → належність до спільноти; синтаксичний вибір → смисловий акцент → виразність історико-краєзнавчого тексту. Прикладний зміст: <i>дослідження</i> історико-культурної спадщини рідного краю;	інтерпретує поетичні та краєзнавчі тексти, пояснюючи їхній історичний зміст і відображені в них цінності; створює і редагує письмовий опис пам'ятного місця з історико-культурним коментарем та оформлює його як експозиційну картку колективної виставки-каталогу, поєднуючи текстову й візуальну інформацію та коректно зазначаючи використані джерела; порівнює тексти та культурні образи, виявляючи ціннісні моделі минулого і теперішнього.
--	---	---

2.3. Аргументувати власну позицію в обговоренні, дискусії або презентації. 3.1. Аналізувати проблему, конфлікт, авторську позицію й систему образів у тексті. 4.1. Визначати особливості письмового тексту заданого жанру й комунікативного завдання.	<i>створення описів історичних об'єктів і пам'ятних місць; участь у культурно-історичних проєктах; подання історичної інформації в усній, письмовій та цифровій формах; осмислення зв'язку минулого і сучасності.</i> Контексти навчання: <i>історико-культурне середовище:</i> осмислення історичної пам'яті, культурної спадщини народу; <i>місцева громада:</i> вивчення пам'яток історії, традицій і культурних об'єктів рідного краю; <i>літературне середовище:</i> розуміння ролі літератури у збереженні історичної пам'яті; <i>інформаційний простір:</i> критичне використання історичних джерел і різних видів інформації. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — історичні події та особистості; <i>географія</i> — визначення місця розташування історичних об'єктів і культурних пам'яток регіону; <i>художнє виховання</i> — відображення історичних подій і образів минулого в різних видах мистецтва; <i>громадянське виховання</i> — відповідальність місцевої громади за збереження історичної пам'яті; <i>інформатика</i> — цифрове оформлення експозиційної картки та об'єднання текстових і візуальних матеріалів у колективну виставку-каталог. Міжпредметна тема: «Історична пам'ять і культурна спадщина». Міждисциплінарний проєкт: «Пам'ять місця: історія поруч із нами» (дослідження одного пам'ятного місця, історичного об'єкта, музейного експоната або культурної пам'ятки рідного краю; збирання інформації з історичних, краєзнавчих, літературних, візуальних та усних джерел;	
--	--	--

перевірка фактичної точності відомостей; зіставлення минулого й сучасного стану об'єкта; створення експозиційної картки з письмовим описом, історико-культурним коментарем, фотографіями чи ілюстраціями та зазначенням використаних джерел). *Міжпредметні зв'язки:* історія румунів і всесвітня історія, географія, художнє виховання, громадянське виховання, інформатика. *Автентичний продукт:* колективна цифрова або друкована виставка-каталог «Пам'ять місця: історія поруч із нами», складена з індивідуальних або групових експозиційних карток про пам'ятні місця, історичні об'єкти, музейні експонати й культурні пам'ятки рідного краю.

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для глобального громадянства — критичне осмислення минулого, повага до різних історичних досвідів і відповідальна участь у збереженні спільної культурної пам'яті;

освіта для сталого розвитку — дослідження, документування та відповідальне збереження історичної й культурної спадщини.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Тарас Шевченко* «Мені однаково», «І виріс я на чужині...», «Минають дні, минають ночі». *Микола Вороний* «Євшан-зілля». *Історична пісня* «Ой Морозе, Морозенку». *Історико-краєзнавчий нарис про пам'ятне місце рідного краю (за вибором учителя).*

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: *Тарас Шевченко* «Мені однаково» чи «Минають дні, минають ночі» (за вибором учня).

Для додаткового вивчення: *Тарас Шевченко* «Сон» («На панщині пшеницю жала»), «Між скелями, наче злодій». *Документальний текст про історико-культурну пам'ятку регіону.*

Пізнавальні та науково-популярні тексти про історичні джерела, археологічні знахідки, музейні предмети, пам'ятники й усну історію.

Медіатексти та функціональні тексти: паспорт пам'ятки, музейна етикетка, історична довідка, карта маршруту, аудіогід, інтерв'ю зі старожилом, документальний допис або новина.

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «ЛЮДИНА МІЖ РЕАЛЬНІСТЮ ТА ІДЕАЛОМ»
(26 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- людська гідність і свобода самовираження;
- прагнення до особистісного розвитку;
- відповідальність за життєвий вибір.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Створювати усні висловлювання для навчального, громадського і публічного спілкування. 2.3. Аргументувати власну позицію під час обговорення, дискусії або презентації. 3.1. Аналізувати проблему, конфлікт, авторську позицію, систему образів у тексті. 3.2. Інтерпретувати твір, спираючись на художні засоби, факти та текстові докази. 4.2. Створювати письмовий текст, дотримуючись норм літературної мови, вимог жанру й адресності повідомлення.	Ключові поняття: науково-пізнавальний текст, основна та додаткова інформація, тези і конспект, есе-роздум, синтаксичні засоби ускладнення речення, епічний та ліро-епічний твір, конфлікт, ідея й життєвий вибір. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Науково-пізнавальний текст. Виділення основної та додаткової інформації. Тези і конспект. Есе-роздум про життєвий вибір героя та особисту відповідальність. Усне рефлексивне висловлювання про життєвий вибір. Мовна система. Однорідні члени речення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Розділові знаки в реченнях з однорідними членами та узагальнювальними словами. Відокремлені члени речення і розділові знаки при них. Звертання. Вставні слова. Літературний компонент. Епічні та ліро-епічні твори. Оповідання, повість, поема. Система образів. Конфлікт. Ідея твору. Життєвий вибір героя.	<i>Учень/учениця:</i> розрізняє й використовує однорідні члени, відокремлені конструкції, звертання та вставні слова, дотримуючись пунктуаційних норм, для логічного, точного й виразного подання власної позиції; конспектує науково-пізнавальний текст, виділяючи основну та додаткову інформацію; інтерпретує епічні та ліро-епічні твори, пояснюючи конфлікт, ідею, життєву позицію героїв; створює й редагує есе-роздум про життєвий вибір героя й особисту відповідальність, аргументуючи власну позицію та дотримуючись вимог жанру й мовних норм; створює усне рефлексивне висловлювання про життєвий вибір і відповідальність за нього.

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Інтерпретувати національні та загальнолюдські цінності, відображені в текстах і культурних явищах. 2.1. Аналізувати жанрові особливості усного висловлення й комунікативні стратегії мовця. 3.4. Використовувати досвід інтерпретації для розуміння нових текстів та сучасних інформаційних повідомлень. 4.1. Визначати особливості письмового тексту заданого жанру й комунікативного завдання. 4.3. Редагувати власний текст, домагаючись його виразності, точності й стилістичної доцільності.	Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Самопрезентація. Життєвий проєкт. Мотиваційне висловлювання. Мовна система. Емоційно-експресивна лексика. Мовні засоби самовираження. Літературний компонент. Життєвий ідеал. Художня модель майбутнього. Процеси: <i>виокремлює, узагальнює та стисло викладає</i> основну й додаткову інформацію науково-пізнавального тексту; <i>аналізує</i> речення з однорідними членами, відокремленими конструкціями, звертаннями й вставними словами та <i>використовує</i> ці конструкції, дотримуючись пунктуаційних норм; <i>інтерпретує</i> конфлікт, ідею твору та життєву позицію персонажів; <i>формулює та аргументує</i> власне ставлення до життєвого вибору в усному та письмовому висловлюванні. Суттєві взаємозв'язки: інформація → смисловий відбір → тези та конспект; синтаксичні конструкції → логічні та смислові акценти → точність і виразність позиції; художній конфлікт → життєвий вибір → особиста відповідальність. Прикладний зміст: <i>осмислення</i> власних життєвих цілей і прагнень; <i>аналіз</i> життєвих ситуацій та морального вибору;	
---	--	--

створення рефлексивних текстів про цілі, вибір і відповідальність;
розвиток навичок аргументації власної позиції;
використання науково-пізнавальної інформації для ухвалення рішень і плануванні особистих цілей.

Контексти навчання:

освітнє середовище: розвиток дослідницьких навичок і критичного осмислення інформації;
особистісний розвиток: осмислення життєвих цілей, цінностей, особистої відповідальності;
культурне середовище: розуміння художніх творів як засобу осмислення людського досвіду;
цифрове середовище: використання цифрових ресурсів для пошуку, аналізу та подання інформації.

Міжпредметний зміст:

особистісний розвиток — мотивація, самооцінка, життєві цілі та відповідальність за вибір;
художнє виховання — образ мрії, ідеалу та життєвого вибору в літературі та інших видах мистецтва.

Міжпредметна тема: «Життєві цілі та шляхи самореалізації особистості».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — людська гідність, свобода самовираження, усвідомлення життєвих цілей і відповідальність за власний вибір;
навчання підприємництва та інновацій — постановка цілей, прийняття рішень, виявлення ініціативності, відповідальне планування дій.

	Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Іван Франко</i> «Добрий заробіток», <i>Леся Українка</i> «Давня казка», <i>Михайло Коцюбинський</i> «Дорогою ціною». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: уривок із поеми <i>Лесі Українки</i> «Давня казка». Для додаткового вивчення: <i>Марко Вовчок</i> «Горпина», <i>Панас Мирний</i> «Морозенко», <i>Леся Українка</i> «І все-таки до тебе думка лине», <i>Олександр Довженко</i> «Зачарована Десна», <i>Олександр Гаврош</i> «Врятувати Т. Шевченка» (окремі фрагменти). <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти</i> про життєві навички, мотивацію, постановку цілей, прийняття рішень, розвиток здібностей і відповідальність за вибір. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> особистий план досягнення мети, таблиця ухвалення рішення, життєвий проєкт, самопрезентація, мотиваційна промова, інтерв'ю або подкаст.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «ЦИФРОВИЙ СВІТ: ІНФОРМАЦІЯ, АВТОРСТВО ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» (19 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- критичне мислення в роботі з інформацією;
- інформаційна культура та академічна доброчесність;
- відповідальне використання, створення та поширення інформації.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
Цільові одиниці компетенцій:	Ключові поняття: інформація та джерело інформації, достовірність, медійний текст, цифрова комунікація й мережевий етикет, авторство й академічна доброчесність,	Учень/учениця:

3.1. Аналізувати проблему, конфлікт, авторську позицію й систему образів у тексті. 3.4. Використовувати досвід інтерпретації для розуміння нових текстів та сучасних інформаційних повідомлень. 4.2. Створювати письмовий текст, дотримуючись норм літературної мови, вимог жанру й адресності повідомлення. 4.3. Редагувати власний текст, забезпечуючи його виразність, точність і стилістичну доцільність. 4.4. Застосовувати навички письма в нових навчальних, цифрових і суспільних комунікативних ситуаціях. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1. Аналізувати жанрові особливості усного висловлювання та комунікативні стратегії мовця.	цитата й способи передачі чужої мови, образ підлітка в інформаційному суспільстві. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Інформація, її види. Джерела інформації. Аналіз і перевірка достовірності інформації. Цифрова комунікація. Медіатекст. Мережевий етикет. Авторство й академічна доброчесність. Створення короткої аналітичної статті або допису із зазначенням джерел. Мовна система. Пряма та непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Розділові знаки при прямій мові. Діалог і знаки пунктуації в ньому. Цитата й способи її оформлення. Літературний компонент. Сучасна повість. Сюжет, композиція. Образ підлітка в інформаційному суспільстві. Проблематика й авторська позиція. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Мультимедійне повідомлення. Цифрова стаття ускладненого формату. Мовна система. Медіалексика. Мовні особливості цифрового середовища. Літературний компонент. Цифрове оповідання. Авторство в цифровому середовищі. Процеси: <i>класифікує</i> інформацію за видом і призначенням, визначає її джерело та оцінює ступінь його надійності; <i>перевіряє</i> достовірність повідомлення через зіставлення джерел, фактів і доказів;	розрізняє види інформації в цифрових та медійних джерелах, оцінює їхню надійність та достовірність повідомлення; використовує пряму та непряму мову, діалог і цитати для точної передачі інформації та коректного цитування; аналізує художній і медіатекст, визначаючи проблему, авторську позицію, способи впливу на адресата; створює аналітичний цифровий текст (пост, повідомлення або статтю), вказуючи джерела та коректно використовуючи цитати; редагує цифровий текст, домагаючись його точності, ясності й переконливості та дотримуючись норм мережевого етикету, авторського права й академічної доброчесності.
---	--	--

3.2. Інтерпретувати твір, спираючись на художні засоби, факти й текстові докази. 3.3. Порівнювати тексти й ціннісні моделі, представлені в них. 4.1. Визначати особливості письмового тексту заданого жанру й комунікативного завдання.	<i>аналізує</i> структуру, композицію та авторську позицію художнього тексту; <i>виявляє</i> способи впливу медіатексту на адресата; <i>створює й редагує</i> цифровий текст із коректним цитуванням, зазначенням джерел і дотриманням мережевого етикету. Суттєві взаємозв'язки: джерело інформації → докази → достовірність повідомлення; авторство → цитування → академічна доброчесність; цифрова комунікація → мережевий етикет → відповідальність перед адресатом. Прикладний зміст: критична <i>оцінка</i> інформації з різних джерел; безпечна та відповідальна <i>поведінка</i> у цифровому середовищі; <i>створення</i> цифрових текстів і медіапродуктів; <i>дотримання</i> норм авторського права та академічної доброчесності; <i>участь</i> в онлайн-спілкуванні з дотриманням етичних норм. Контексти навчання: <i>цифрове середовище</i>: відповідальне використання інформації, медіаграмотність і цифрова безпека; <i>інформаційний простір</i>: критична оцінка джерел інформації та медіаповідомлень; <i>громадське життя</i>: дотримання етичних норм комунікації в публічному просторі; <i>освітнє середовище</i>: використання цифрових інструментів для навчання та спільної діяльності. Міжпредметний зміст: <i>інформатика</i> — цифрова безпека і технології;	
--	---	--

	громадянське виховання — права та обов'язки в цифровому середовищі; Міжпредметна тема: «Інформація та відповідальність у цифрову епоху». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта у сфері цифрових компетенцій</i> — безпечне, етичне й відповідальне використання цифрових технологій, захист персональних даних і дотримання авторського права; <i>медіаосвіта</i> — критична оцінка джерел і медіаповідомлень, розрізнення фактів і суджень, виявлення маніпуляцій та перевірка достовірності інформації. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: добірка функціональних та публіцистичних медіатекстів: новинне повідомлення, пост, цифрова реклама, інтерв'ю, фактчек (перевірка фактів). <i>Ольга Войтенко «У світлі світлячків. На порозі ночі»</i> (окремі розділи). Для додаткового вивчення: <i>Анастасія Шевердіна «Крамниця щастя»</i> (окремі розділи). <i>Пізнавальні тексти</i> про види інформації, критерії надійності джерел, алгоритми, цифровий слід, авторське право, цитування та академічну чесність. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> новина, пост, цифрова реклама, інтерв'ю, фактчек, аналітична стаття, картка перевірки зображення, таблиця порівняння джерел, пам'ятка про цитування та мережевий етикет.	
--	---	--

Цінності навчальної одиниці:

- повага до людської гідності та культурного різноманіття;
- належність до місцевої спільноти та громадянська відповідальність;
- збереження культурної спадщини і розвиток міжкультурного діалогу.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.4. Застосовувати розуміння культурної ідентичності в нових суспільних і міжкультурних ситуаціях взаємодії. 2.2. Створювати усні висловлювання для навчального, громадського і публічного спілкування. 2.3. Аргументувати власну позицію під час обговорення, дискусії або презентації. 3.2. Інтерпретувати твір, спираючись на художні засоби, факти й текстові докази. 4.2. Створювати письмовий текст, дотримуючись норм літературної мови, вимог жанру й адресності повідомлення.	Ключові поняття: пам'ятка історії та культури, опис культурного об'єкта, анотація та путівникова стаття, зв'язність тексту, література рідного краю, культурна ідентичність, міжкультурний діалог. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Опис пам'ятки історії та культури. Усний твір-опис. Письмова анотація або путівникова стаття. Коротка публічна презентація культурного об'єкта. Створення сторінки колективного цифрового путівника з текстовою та візуальною інформацією. Мовна система. Повторення вивченого. Зв'язність тексту. Літературний компонент. Література рідного краю. Художній переклад як форма міжкультурної взаємодії. Діалог культур у літературі. Культурна ідентичність і культурна спадщина місцевої спільноти. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Розгорнута презентація. Інтерв'ю. Міжкультурний і суспільний діалог. Мовна система. Регіональна та суспільно-культурна лексика. Оціночні засоби. Мова публічного представлення.	<i>Учень/учениця:</i> створює усний опис пам'ятки історії й культури рідного краю, враховуючи мету, адресата та ситуацію спілкування; створює письмову анотацію або путівникову статтю про культурний об'єкт, дотримуючись зв'язності тексту та мовних норм; інтерпретує тексти про рідний край і культурну взаємодію, виявляючи цінності людської гідності, взаємної поваги та міжкультурного діалогу; аргументує громадянську позицію в обговоренні питань збереження культурної спадщини та міжкультурного взаєморозуміння; створює, редагує і публічно представляє цифровий культурно-краєзнавчий продукт, поєднуючи письмову, візуальну та усну

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Пояснювати роль мови, літератури й культурної пам'яті у формуванні особистої та групової належності. 1.2. Використовувати знання про культурні цінності й мовні традиції в навчальних, громадських і творчих ситуаціях. 1.3. Інтерпретувати національні й загальнолюдські цінності, відображені в текстах і культурних явищах. 2.1. Аналізувати жанрові особливості усного висловлення й комунікативні стратегії мовця. 2.4. Застосовувати навички усного спілкування в нових проєктних, публічних і медійних комунікативних ситуаціях. 4.1. Визначати особливості письмового тексту заданого	Літературний компонент. Культурний діалог у літературі. Переклад як форма міжкультурної взаємодії. Громадянська позиція. Процеси: <i>збирає, відбирає і перевіряє</i> інформацію про історико-культурний об'єкт рідного краю; <i>структурує</i> усний опис, письмову анотацію або путівникову статтю з дотриманням зв'язності тексту; <i>інтерпретує та порівнює</i> твори рідного краю, перекладні тексти та представлені в них культурні цінності; <i>готує</i> публічну презентацію культурно-краєзнавчого продукту з використанням текстової та візуальної інформації. Суттєві взаємозв'язки: культурний об'єкт → історична пам'ять → ідентичність місцевої громади; фактична інформація → зв'язний опис → публічна презентація культурної спадщини; література рідного краю → художній переклад → діалог культур. Прикладний зміст: <i>дослідження та опис</i> пам'яток історії та культури рідного краю; <i>підготовка</i> письмової анотації або путівникової статті про культурний об'єкт; <i>участь</i> у міжкультурному діалозі та громадському обговоренні питань збереження спадщини; <i>створення та публічна презентація</i> культурно-краєзнавчого продукту; <i>відповідальна участь</i> у збереженні культурної спадщини місцевої громади.	інформацію й дотримуючись мовних, жанрових і етичних норм.
--	--	---

жанру й комунікативного завдання. 4.4. Застосовувати навички письма в нових навчальних, цифрових і суспільних комунікативних ситуаціях.	Контексти навчання: <i>міжкультурна взаємодія:</i> поважне спілкування у багатомовному та полікультурному суспільстві; <i>місцева громада:</i> співпраця та участь у суспільному житті на основі взаємної поваги; <i>суспільне життя:</i> розвиток громадянської відповідальності, рівноправності та культури діалогу; <i>культурне середовище:</i> розуміння культурного різноманіття як основи суспільного взаєморозуміння. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — минуле рідного краю та культурні зв'язки народів; <i>географія</i> — складання культурного маршруту та визначення розташування об'єктів; <i>громадянське виховання</i> — участь місцевої спільноти у збереженні культурної спадщини; <i>художнє виховання</i> — візуальна інтерпретація культурних об'єктів та оформлення путівника; <i>інформатика</i> — створення колективного цифрового путівника. Міждисциплінарна тема: «Рідний край: культурна спадщина й діалог культур». Міждисциплінарний проєкт: «Культурний маршрут рідного краю: діалог культур» (дослідження пам'яток історії та культури, літературних місць, музеїв, місцевих традицій, творів письменників рідного краю та прикладів українсько-молдавської культурної взаємодії; відбір та перевірка інформації; складання маршруту; підготовка анотацій, путівникових статей, фотографій, карт, літературних цитат і	
---	---	--

коротких історико-культурних коментарів; обговорення значення культурної спадщини для сучасної місцевої спільноти). *Міжпредметні зв'язки:* історія румун і всесвітня історія, географія, громадянське виховання, художнє виховання, інформатика.

Автентичний продукт: колективний цифровий путівник «Культурний маршрут рідного краю: діалог культур» з короткою публічною презентацією.

Інтеграція нових освітніх напрямів:
освіта для сталого розвитку — відповідальність за збереження природної та культурної спадщини й популяризацію культурних об'єктів рідного краю;
освіта для глобального громадянства — повага до культурного різноманіття, розвиток міжкультурного діалогу та відповідальна участь у житті місцевої громади.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Костянтин Попович* «Коцюбинський і молдавські народні реалії». *Оксана Медведенко* «Спіши до батьківської хати». *Міхай Емінеску* «Зірка» (пер. М. Ігнатенко).

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: *Міхай Емінеску* «Зірка» (пер. М. Ігнатенко).

Для додаткового вивчення: *Ніна Авідон:* поезії про рідний край, переклад з румунської *М. Емінеску:* «До зірки», «Якщо ...», «Чому не йдеш». *Василь Кошбук* «Три сини». *Краєзнавчий нарис або інтерв'ю про культурну пам'ятку місцевої громади.*
Пізнавальні та краєзнавчі тексти про пам'ятки, музеї, культурні маршрути, місцеві традиції, художній переклад і культурну ідентичність.

Медіатексти і функціональні тексти: анотація, стаття путівника, туристичний буклет, музейна етикетка, сценарій екскурсії, інтерв'ю, афіша, цифровий путівник, презентація маршруту або новина про міжкультурний проєкт.

9 КЛАС

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «МОВА, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ» (11 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- громадянська відповідальність та активна участь у житті суспільства;
- повага до мовної, історичної та культурної спадщини;
- свобода слова, відповідальність за висловлювання та культура діалогу.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.3. Порівнювати різні культурні й ціннісні моделі в текстах, суспільних явищах і життєвих ситуаціях. 2.2. Виступати в діалозі, обговоренні та дискусії, аргументуючи власну позицію. 2.3. Створювати усні висловлювання з урахуванням мети спілкування, адресата та очікуваної реакції аудиторії.	Ключові поняття: історична пам'ять, національна й громадянська ідентичність, тема, мікротема, засоби зв'язку частин тексту, достовірність інформації, медіатекст, історична пісня, дума. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Текст: тема, ідея, мікротема. Засоби зв'язку частин тексту. Вторинні тексти: план, тези, конспект. Текст як форма вираження громадянської позиції. Дискусія, дебати, інтерв'ю. Сучасний публіцистичний або медіатекст громадянської тематики: новина, звернення, пост або фактчек. Мовна система. Синтаксис словосполучення і простого речення (повторення).	<i>Учень/учениця:</i> аналізує публіцистичний або медіатекст — новину, пост, звернення або фактчек, визначаючи тему, основну думку, авторську позицію, фактичну та оцінну інформацію і роблячи висновок про достовірність повідомлення; складає план, тези або короткий конспект публіцистичного або медіатексту, логічно організуючи інформацію, виділяючи мікротеми та використовуючи засоби зв'язку між частинами тексту; формулює і аргументує власну позицію в дискусії або дебатах на суспільно значущу тему,

3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи тему, ідею, конфлікт, композицію та авторську позицію. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст відповідно до теми, адресата, жанру та мети спілкування. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Оцінювати роль мови, літератури й культурних традицій у особистісній, національній і громадянській ідентичності. 1.2. Застосовувати знання про мовні й культурні цінності під час створення власних усних, письмових і цифрових продуктів. 2.1. Аналізувати особливості дискусії, інтерв'ю, публічного повідомлення й інших форм усної взаємодії. 3.4. Використовувати навички аналізу й інтерпретації для	Літературний компонент. Історична пісня, дума. Образ народу і героя. Національна ідентичність у тексті. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Громадянська комунікація. Медіадискусія. Громадянський діалог. Публічний виступ. Ознайомлення зі структурою навчального реферату. Мовна система. Громадсько-політична лексика. Засоби мовного впливу. Мовні маркери аргументації. Літературний компонент. Громадянська лірика. Громадська проблематика. Авторська позиція. Процеси: <i>аналізує</i> текст: визначає тему, ідею, мікротеми, способи зв'язку та авторську позицію; критично <i>оцінює</i> медіаповідомлення, <i>розпізнає</i> способи мовного впливу та перевіряє достовірність інформації; <i>інтерпретує</i> історичні пісні й думи, <i>порівнює</i> представлені в них культурні та громадянські цінності; <i>формулює, аргументує й відстоює</i> громадянську позицію в усній дискусії та зв'язному письмовому або цифровому тексті. Суттєві взаємозв'язки: історична пам'ять → національна ідентичність → громадянська відповідальність; тема та мікротеми → зв'язність тексту → вплив на адресата;	враховуючи мету спілкування, адресата, передбачувану реакцію аудиторії та норми культури діалогу; створює та редагує зв'язний письмовий або цифровий текст — допис чи звернення громадянської тематики, дотримуючись поділу на мікротеми, використовуючи засоби зв'язку частин тексту та вивчені норми синтаксису словосполучення і простого речення; інтерпретує історичну пісню та думу, характеризуючи образ народу і героя та зіставляючи представлені культурні і громадянські цінності з сучасними суспільними ситуаціями.
---	--	---

розуміння нових творів, медійних повідомлень і життєвих текстів. 4.1. Визначати вимоги до письмового тексту різних жанрів залежно від комунікативного завдання.	медійна інформація → критична перевірка → відповідальна суспільна комунікація. Прикладний зміст: участь у громадському діалозі та обговоренні актуальних проблем; створення громадянсько-орієнтованих текстів (звернення, пост, коментар, стаття); критичний <i>аналіз</i> інформації з медіа та соціальних мереж; відповідальне <i>використання</i> мови в цифровій комунікації; <i>презентація</i> і захист власної громадянської позиції. Контексти навчання: <i>громадське життя</i>: участь у громадському діалозі та вираженні громадянської позиції; <i>шкільне життя</i>: співпраця, дискусія та відповідальне спілкування в освітньому середовищі; <i>цифрове середовище</i>: застосування норм медіаграмотності, цифрової етики та безпечної комунікації; <i>міжкультурна взаємодія</i>: поважне спілкування та співпраця в багатомовному суспільстві. Міжпредметний зміст: <i>громадянське виховання</i> — права людини, демократія, участь у житті суспільства; <i>історія румунів та всесвітня історія</i> — історична пам'ять і національна ідентичність; <i>інформатика</i> — цифрова комунікація, безпека інформації.	
---	--	--

	Міжпредметна тема: «Громадянськість, права і відповідальність у демократичному суспільстві». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>медіаосвіта</i> — критичний аналіз публіцистичних і медійних повідомлень, виявлення маніпуляцій та перевірка достовірності інформації; <i>освіта для глобального громадянства</i> — відповідальна участь у демократичному діалозі, повага до прав людини, свободи слова та культурного різноманіття. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: <i>історичні пісні:</i> «Ой там, на горі, та й жінці жнуть», «Чи не той то Хміль»; <i>дума</i> «Маруся Богуславка». <i>Сучасний публіцистичний або медійний текст громадянської тематики:</i> новина, звернення, пост чи фактчек. Тексти, рекомендовані для вивчення напам’ять: <i>історична пісня</i> «Ой там, на горі, та й жінці жнуть». Для додаткового вивчення: <i>Дума про Самійла Кішку</i>. <i>Пізнавальні тексти</i> про мову, культурну і громадянську ідентичність, історичну пам’ять, права людини та відповідальну громадську комунікацію. <i>Медіатексти і функціональні тексти:</i> новина, громадянське звернення, відкрите письмо, пост, коментар, інтерв’ю, правила дебатів, фактчек та інфографіка.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2 «ЖИТТЄВИЙ ВИБІР, ПРАЦЯ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ»
(14 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- самопізнання і свідоме самовизначення;

- відповідальність за життєвий і професійний вибір;
- повага до праці, покликання і професійного розвитку.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Виступати в діалозі, обговоренні та дискусії, аргументуючи власну позицію. 2.3. Створювати усні висловлювання з урахуванням мети спілкування, адресата і передбачуваної реакції аудиторії. 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи тему, ідею, конфлікт, композицію та авторську позицію. 3.2. Інтерпретувати й оцінювати текст, спираючись на аналіз образів, мови, фактів і контексту. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст відповідно до теми, адресата, жанру та мети спілкування. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Ключові поняття: життєвий і професійний вибір, праця і самореалізація, професійна комунікація, самопрезентація, резюме і мотиваційний лист, складносурядне речення, притча, афоризм. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Письмовий переказ публіцистичного тексту. Професійна комунікація. Самопрезентація. Інтерв'ю. Коротке резюме або мотиваційний лист. Мовна система. Складносурядне речення. Засоби зв'язку частин. Вираження причинно-наслідкових зв'язків. Знаки пунктуації у складносурядних реченнях. Літературний компонент. Біблія як книга життя. Притча. Афоризм як життєва формула. Філософська і сатирична поезія. Мораль у тексті. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Профіль професії. Оголошення про вакансію. Особистий освітній маршрут. Розширена самопрезентація. Мовна система. Професійна лексика. Діловий стиль. Мовні засоби самопрезентації. Літературний компонент. Життєвий шлях героя. Покликання. Самореалізація. Праця і відповідальність. Процеси:	<i>Учень/учениця:</i> аналізує і письмово стисло переказує публіцистичний текст професійної спрямованості, виділяючи основну думку, аргументи та авторську позицію; аргументує можливий освітній або професійний вибір і представляє його у формі короткої усної самопрезентації або відеосамопрезентації з урахуванням аудиторії; використовує складносурядні речення для вираження причинно-наслідкових зв'язків і обґрунтування життєвого чи професійного вибору, дотримуючись пунктуаційних норм; інтерпретує притчі та афоризми, співвідносячи їх із життєвими ситуаціями вибору; створює та редагує коротке резюме або мотиваційний лист, враховуючи мету, адресата, вимоги жанру та норми ділового спілкування.

1.2. Застосовувати знання про мовні та культурні цінності під час створення власних усних, письмових і цифрових продуктів. 1.3. Порівнювати різні культурні й ціннісні моделі в текстах, суспільних явищах і життєвих ситуаціях. 2.1. Аналізувати особливості дискусії, інтерв'ю, публічного повідомлення та інших форм усної взаємодії. 2.4. Застосовувати навички усної комунікації в нових проєктних, публічних і медійних комунікативних ситуаціях. 4.1. Визначати вимоги до письмового тексту різних жанрів залежно від комунікативного завдання. 4.4. Застосовувати навички письма під час створення есе, проєктів, публічних звернень і цифрових текстів.	<i>здійснює</i> самооцінку інтересів, здібностей і професійних схильностей, <i>співвідносить</i> їх з можливими освітніми маршрутами; <i>аналізує</i> публіцистичні та функціональні тексти професійної спрямованості, <i>виділяє</i> основну думку, аргументи та особливості адресування; <i>інтерпретує</i> притчі та афоризми, <i>співвідносить</i> їх моральний зміст із життєвим вибором, працею й відповідальністю; <i>створює та редагує</i> самопрезентацію, резюме або мотиваційний лист із використанням складносурядних речень і причинно-наслідкових зв'язків. Суттєві взаємозв'язки: здібності та інтереси → усвідомлений вибір → освітня та професійна траєкторія; причина та наслідок → синтаксичний зв'язок → обґрунтованість рішення; притча та афоризм → життєва цінність → відповідальне самовизначення. Прикладний зміст: <i>самооцінка</i> здібностей, інтересів і професійних схильностей; <i>планування</i> освітньої та професійної траєкторії; <i>підготовка</i> резюме, мотиваційного листа та самопрезентації; <i>участь</i> у професійній комунікації та інтерв'ю; <i>прийняття</i> відповідальних рішень щодо майбутньої професії. Контексти навчання: <i>професійне середовище:</i> розвиток культури ділового спілкування та професійної самоідентифікації; <i>освітнє середовище:</i> усвідомлене планування освітньої траєкторії та особистісного розвитку;	
--	--	--

	<i>громадське життя</i>: участь у соціальних ініціативах і відповідальне прийняття життєвих рішень; <i>цифрове середовище</i>: використання цифрових ресурсів для професійної орієнтації та самоосвіти. Міжпредметний зміст: <i>громадянське виховання</i> — відповідальність за життєвий вибір; <i>особистісний розвиток</i> — ринок праці та професійна мобільність; <i>психологія</i> — самооцінка та професійне самовизначення. Міжпредметна тема: «Особистісний розвиток та професійне самовизначення». Міждисциплінарний проєкт: «Мій професійний старт» (осмислення власних інтересів, здібностей та освітніх вподобань; вивчення однієї цікавої професії та можливих освітніх маршрутів; аналіз вимог до фахівця; бесіда або інтерв'ю з представником професії; підготовка резюме або мотиваційного листа та короткої усної або відеосамопрезентації). <i>Міжпредметні зв'язки</i>: психологія, громадянська та економічна освіта, інформатика, навчання підприємництву та інноваціям. <i>Автентичний продукт</i>: індивідуальне професійно-освітнє портфоліо «Мій професійний старт». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для цінностей</i> — повага до праці, відповідальність за життєвий і професійний вибір, готовність до постійного саморозвитку; <i>навчання підприємництва та інновацій</i> — ініціативність,	
--	---	--

	постановка цілей, планування освітнього маршруту та розвиток особистісного потенціалу. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>біблійні притчі</i>: «Притча про блудного сина», «Притча про талант». <i>Григорій Сковорода</i>. Афоризми. «Всякому місту — звичай і право». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: 3–5 афоризмів <i>Григорія Сковороди</i> про працю, покликання, свободу та самопізнання (за вибором учня). Для додаткового вивчення: «Повчання Володимира Мономаха» (уривок), <i>Григорій Сковорода</i> «Розмова, звана Алфавіт, чи Буквар світу», <i>Олена Рижко</i> «Знає тільки Мару» (окремі фрагменти про дорослішання, вибір і відповідальність), <i>Олександр Гаврош</i> «Неймовірні пригоди Івана Сили». <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти</i> про самопізнання, здібності, життєві навички, професійний вибір, ринок праці та безперервне навчання. <i>Функціональні та медійні тексти</i>: профіль професії, резюме, мотиваційний лист, оголошення про вакансію, анкета самооцінки, освітній маршрут, інтерв'ю зі спеціалістом і відеосамопрезентація.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «ЛІТЕРАТУРА ТА МИСТЕЦТВО: ДІАЛОГ ЕПОХ І НАПРЯМІВ» (20 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- естетичне сприйняття світу;
- повага до культурної спадщини;
- розуміння ролі мистецтва в самопізнанні та формуванні особистості.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
---------------------	----------------	---------------------

<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи тему, ідею, конфлікт, композицію та авторську позицію. 3.2. Інтерпретувати й оцінювати текст, спираючись на аналіз образів, мови, фактів і контексту. 3.3. Порівнювати та аргументувати власне розуміння тексту у зв'язку з історичним, культурним та суспільним контекстом. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст відповідно до теми, адресата, жанру та мети спілкування. 4.3. Покращувати власний текст, редагуючи його за змістом, мовою, стилем і композицією. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Оцінювати роль мови, літератури та культурних традицій у особистісній, національній і громадянській ідентичності.	Ключові поняття: нова українська література, драматичний твір і драма як жанр, взаємодія літературних напрямів, романтизм і реалізм, історико-культурний контекст і авторська позиція, текст-рефлексія і літературна інтерпретація, складнопідрядне речення та види підрядних частин. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Літературно-аналітичний текст-роздум: теза, аргументи, текстові докази, висновок. Аналіз художнього образу, авторської позиції або особливостей літературного напрямку. Мовна система. Складнопідрядне речення. Головна та підрядна частини. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку. Основні види підрядних частин у складнопідрядному реченні з однією підрядною частиною: означальні, з'ясувальні та обставинні. Розділові знаки в складнопідрядному реченні. Літературний компонент. Нова українська література. Становлення національної драматургії. Драматичний твір. Драма як жанр. Взаємодія літературних напрямів. Романтизм і реалізм. Баллада, поема та ліричний твір. Романтичні та реалістичні тенденції. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Театральна або літературна рецензія. Арт-презентація або культурний медіапроект. Інтерв'ю з діячем мистецтва. Мовна система. Мистецтвознавча та оцінна лексика. Мовні засоби вираження естетичної оцінки. Літературний компонент. Художня інтерпретація. Естетичні цінності.	<i>Учень/учениця:</i> аналізує художній текст, визначає тему, ідею, конфлікт, композицію, систему образів та авторську позицію; інтерпретує й оцінює твір, спираючись на його культурний і історичний контекст; використовує складнопідрядні речення різних видів для логічного викладу аналізу, пояснення й аргументації, дотримуючись пунктуаційних норм; виявляє ознаки різних літературних напрямів, зіставляє особливості романтизму та реалізму у вивчених творах; створює й редагує літературно-аналітичний текст-роздум, удосконалюючи його зміст, структуру та мовне оформлення.
---	--	---

1.2. Застосовувати знання про мовні та культурні цінності під час створення власних усних, письмових і цифрових продуктів. 1.3. Порівнювати різні культурні й ціннісні моделі в текстах, суспільних явищах і життєвих ситуаціях. 3.4. Використовувати навички аналізу й інтерпретації для розуміння нових творів, медійних повідомлень і життєвих текстів. 4.1. Визначати вимоги до письмового тексту різних жанрів залежно від комунікативного завдання.	Процеси: <i>аналізує</i> тему, ідею, конфлікт, композицію, систему образів та авторську позицію художнього твору; <i>інтерпретує</i> твори з урахуванням їхнього жанру, особливостей літературного напрямку, культурної епохи та історичного контексту; <i>виявляє</i> ознаки літературних напрямів, порівнює романтичні та реалістичні тенденції в досліджених творах; <i>створює та редагує</i> літературно-аналітичний текст-роздум, використовуючи складнопідрядні речення для пояснення та аргументації; за вибором <i>створює</i> культурний медіапродукт. Суттєві взаємозв'язки: культурна епоха → літературний напрям → художня модель світу; головна та підрядна частини → логіко-смісловий зв'язок → глибина й переконливість міркування; культурна спадщина → сучасна інтерпретація → естетичне сприйняття та особистісне осмислення. Прикладний зміст: <i>аналіз</i> літературних творів і їх <i>зіставлення</i> з театральними, музичними або візуальними інтерпретаціями; <i>створення</i> літературно-аналітичного тексту і, за вибором, культурного медіапродукту; <i>участь</i> у культурних та освітніх проєктах; <i>подання</i> результатів художнього та літературного аналізу; <i>використання</i> мистецтва як засобу самовираження і осмислення життєвих цінностей. Контексти навчання:	
---	---	--

культурне середовище: осмислення художньої спадщини та естетичних цінностей засобами мови і літератури;
міжкультурна взаємодія: зіставлення художніх цінностей і способів інтерпретації творів у різних культурних традиціях;
інформаційний простір: критична оцінка театральних рецензій, культурних новин і медіатекстів про мистецтво;
освітнє середовище: розвиток навичок літературного аналізу, інтерпретації та естетичного сприйняття.

Міжпредметний зміст:

художнє виховання — інтерпретація художніх образів засобами театру, музики та образотворчого мистецтва, естетична оцінка твору;

історія румунів і всесвітня історія — суспільно-культурні процеси епохи, історичний контекст становлення нової української літератури.

Міжпредметна тема: «Культурна спадщина та ідентичність у сучасному світі».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

медіаосвіта — критичне сприйняття театральних, літературних і мистецьких медіатекстів та створення культурного цифрового контенту;

освіта для глобального громадянства — осмислення національної культурної спадщини як частини європейського і світового культурного простору.

Рекомендовані тексти

Для обов’язкового вивчення: *Іван Котляревський* «Наталка Полтавка», *Тарас Шевченко* «Причинна», «Тополя», «Катерина»,

	«Наймичка», «Заповіт», «Думи мої, думи мої», «Якби ви знали, паничі», «У нашім раї на землі». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: <i>Тарас Шевченко</i> «Заповіт». Для додаткового вивчення: <i>Тарас Шевченко</i> «Назар Стодоля», «Молитва», «На вічну пам'ять Котляревському», «Перебендя», <i>Ліна Костенко</i> «Кобзареві», «Кобзар співав у пустелі Косаралу», «Повернення Шевченка», «Княжа гора». <i>Ольга Войтенко</i> «Незручні. Відчайдушні. Виродки» (окремі фрагменти про мистецтво, самовираження та пошук власного «я»). <i>Сучасна театральна рецензія, афіша, інтерв'ю або медіатекст про інтерпретацію класичного твору.</i> <i>Пізнавальні тексти</i> про літературні напрями, роль мистецтва, театральну та художню інтерпретацію, мову образотворчого мистецтва та взаємодію класики з сучасністю. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> театральна рецензія, афіша, програма, музейна анотація, інтерв'ю, культурна новина, артпост, відеорецензія або подкаст.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «МОРАЛЬНИЙ ВИБІР І ОСОБИСТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» (24 години)

Цінності навчальної одиниці:

- моральний вибір і особиста відповідальність;
- людяність, доброта, милосердя;
- готовність відповідати за власні рішення і враховувати їхні наслідки для інших.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.2. Виступати в діалозі, обговоренні та дискусії, аргументуючи власну позицію.	Ключові поняття: моральний вибір, особиста та суспільна відповідальність, сентиментальна повість, романтична лірика, публіцистичне міркування, складнопідрядне речення з кількома підрядними, безсполучникове складне речення.	<i>Учень/учениця:</i> аналізує сентиментальну повість і романтичну лірику, визначаючи моральну

3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи тему, ідею, конфлікт, композицію та авторську позицію. 3.2. Інтерпретувати й оцінювати текст, спираючись на аналіз образів, мови, фактів і контексту. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст відповідно до теми, адресата, жанру та мети спілкування. 4.3. Покращувати власний текст, редагуючи його за змістом, мовою, стилем і композицією. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Застосовувати знання про мовні та культурні цінності під час створення власних усних, письмових і цифрових продуктів. 1.3. Порівнювати різні культурні й ціннісні моделі в текстах, суспільних явищах і життєвих ситуаціях.	Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Публіцистичний текст на морально-етичну або суспільно значущу тему, заснований на зіставленні моральної ситуації художнього твору з сучасним життєвим або суспільним контекстом. Проблема, теза, аргументи, текстові та життєві приклади, висновок. Мовна система. Складнопідрядне речення з кількома підрядними частинами. Види підпорядкування підрядних частин. Розділові знаки в складнопідрядному реченні з кількома підрядними. Безсполучникове складне речення. Смислові зв'язки між частинами. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні. Літературний компонент. Сентиментальна повість. Романтична лірика. Ліричний герой. Моральний конфлікт. Мотиви вчинків персонажів. Людська гідність, любов, милосердя, співчуття та відповідальність. Порівняння моральної проблематики класичного твору з сучасними життєвими та суспільними ситуаціями. Обговорення моральної дилеми, можливих рішень та їх наслідків. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Аналіз сучасного медіатексту. Створення соціальної реклами або публічного звернення. Мовна система. Оціночна та емоційно-експресивна лексика. Лексичні та синтаксичні засоби аргументації та переконання. Літературний компонент. Етична дилема. Відповідальність героя за наслідки вибору. Процеси:	проблематику, мотиви вчинків, особливості художніх образів та авторську позицію; інтерпретує і порівнює цінності, представлені в художніх творах, співвідносячи їх із сучасними ситуаціями людської гідності, взаємодопомоги й особистої відповідальності; формулює і аргументує власну позицію в обговоренні моральної дилеми, спираючись на художній текст, життєвий досвід і суспільний контекст; використовує складнопідрядні речення з кількома підрядними частинами й безсполучникові складні речення для точного вираження смислових зв'язків, дотримуючись пунктуаційних норм; створює й редагує публіцистичний текст-роздум, порівнюючи моральну ситуацію художнього твору із сучасною життєвою чи суспільною проблемою та вдосконалюючи логічність, переконливість і мовне оформлення.
---	---	---

2.1. Аналізувати особливості дискусії, інтерв'ю, публічного повідомлення та інших форм усної взаємодії. 3.3. Порівнювати та аргументувати власне розуміння тексту у зв'язку з історичним, культурним та суспільним контекстом. 4.1. Визначати вимоги до письмового тексту різних жанрів залежно від комунікативного завдання.	<i>виявляє</i> моральний конфлікт, мотиви вчинків персонажів, авторську позицію та емоційно-ціннісний зміст художнього твору; <i>інтерпретує</i> образи сентиментальної повісті та романтичної лірики з опорою на текстові докази та історико-культурний контекст; <i>зіставляє</i> моральні ситуації художніх творів із сучасними проблемами людської гідності, взаємодопомоги та суспільної відповідальності; <i>розпізнає, аналізує та використовує</i> складні речення для вираження причинно-наслідкових, пояснювальних і порівняльних зв'язків; <i>створює та редагує</i> публіцистичний текст-роздум, у якому літературний і життєвий матеріал використовується для аргументації власної позиції. Суттєві взаємозв'язки: емоційний світ героя → мотив вчинку → моральний вибір і відповідальність; художній конфлікт → загальнолюдська цінність → сучасна життєва ситуація; літературна інтерпретація → аргументована позиція → відповідальна громадянська комунікація; Прикладний зміст: <i>аналіз</i> морально-етичних ситуацій і життєвих виборів; аргументоване <i>висловлення</i> власної позиції з соціальних питань; <i>прийняття</i> відповідальних рішень у навчальній та громадській діяльності; <i>обговорення</i> можливих рішень моральних і суспільних проблем та оцінка їхніх наслідків;	
--	--	--

	аргументоване та поважне <i>обговорення</i> конфліктних моральних ситуацій. Контексти навчання: <i>громадське життя</i>: прийняття відповідальних рішень і участь в обговоренні суспільно важливих питань; <i>сім'я</i>: формування моральних цінностей, взаємоповаги та відповідальності в сімейних стосунках; <i>шкільне життя</i>: розвиток культури співпраці, взаємодопомоги та поважного спілкування; <i>цифрове середовище</i>: дотримання етичних норм, відповідальності за висловлювання та культури спілкування у цифровому просторі. Міжпредметний зміст: <i>освіта у сфері здоров'я і добробуту</i> — емпатія, емоційне саморегулювання і мирне обговорення конфліктних ситуацій; <i>громадянська освіта</i> — громадянська відповідальність, взаємодопомога, соціальна активність і культура діалогу. Міжпредметна тема: «Моральний вибір особистості й відповідальність перед суспільством». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для цінностей</i> — усвідомлення людської гідності, милосердя, морального вибору та відповідальності за наслідки власних рішень; <i>освіта заради миру</i> — культура діалогу, взаємодопомога та ненасильницьке розв'язання конфліктних ситуацій.	
--	---	--

	Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: Григорій Квітка-Основ'яненко «Маруся», Віктор Забіла «Соловей», Михайло Петренко «Дивлюсь я на небо», Левко Боровиковський «Бандурист», Микола Костомаров «Явір, тополя й береза», Амвросій Метлинський «Старець». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: Михайло Петренко «Дивлюсь я на небо». Для додаткового вивчення: Григорій Квітка-Основ'яненко «Сердешна Оксана», Левко Боровиковський «Козак», Микола Костомаров «Дід-пасічник», Амвросій Метлинський «Бандура», Андрій Бачинський «140 децибелів тиші» (окремі розділи про людську гідність, взаємодопомогу й відповідальність). Сучасний функціональний або медійний текст про волонтерство, інклюзію чи соціальну взаємодопомогу (за вибором учителя). <i>Пізнавальні тексти</i> про емпатію, моральний вибір, відповідальність, інклюзію, волонтерство, наслідки рішень та мирне врегулювання конфліктів. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> соціальна реклама, оголошення про волонтерську акцію, пам'ятка, кодекс поведінки, звернення, подяка, репортаж та проєкт соціальної ініціативи.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «ОСОБИСТІСТЬ, ПОЧУТТЯ І ПРИРОДА» (16 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- емоційна культура й щирість почуттів;
- повага до внутрішнього світу й гідності особистості;
- гармонія людини з природою і відповідальність у стосунках з іншими.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1. Аналізувати художні, нехудожні й мультимодальні тексти, визначаючи тему, ідею, конфлікт, композицію та авторську позицію. 3.2. Інтерпретувати й оцінювати текст, спираючись на аналіз образів, мови, фактів і контексту. 3.3. Порівнювати й аргументувати власне розуміння тексту у зв'язку з історичним, культурним та суспільним контекстом. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст відповідно до теми, адресата, жанру та мети спілкування. 4.3. Покращувати власний текст, редагуючи його за змістом, мовою, стилем і композицією. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2. Застосовувати знання про мовні й культурні цінності під час створення власних усних, письмових і цифрових продуктів.	Ключові поняття: емоційна культура, інтимна та пейзажна лірика, ліричний герой, настрій та авторська позиція, поетичний образ і взаємозв'язок людини з природою, лірико-естетичне есе, складне речення з різними видами зв'язку. Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Лірико-естетичне есе за мотивами поетичного твору: особисте враження, інтерпретація художнього образу, текстові підтвердження, естетична оцінка і висновки. Мовна система. Складні речення з сурядним, підрядним і безсполучниковим зв'язком. Складні синтаксичні конструкції зі сполученням різних видів зв'язку. Смислові зв'язки між частинами. Розділові знаки в складних реченнях з різними видами зв'язку. Літературний компонент. Класична і сучасна інтимна та пейзажна лірика. Ліричний герой. Настрій. Поетичний образ. Почуття й переживання людини. Взаємозв'язок людини і природи в ліричному творі. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова та спілкування. Відгук про ліричний твір. Літературний пост. Виразний аудіозапис або відеопрезентація вірша. Мовна система. Емоційно-експресивна й оціночна лексика. Мовні засоби вираження почуттів. Літературний компонент. Поезія і музика: пісенна інтерпретація ліричного твору. Художнє осмислення дорослішання та внутрішнього світу особистості.	<i>Учень/учениця:</i> аналізує і порівнює твори класичної та сучасної інтимної й пейзажної лірики, визначаючи тему, настрій, образ ліричного героя, природні образи і особливості вираження авторської позиції; інтерпретує почуття й переживання, представлені в поетичному тексті, пояснюючи роль метафор, символів та інших засобів художньої виразності; використовує складні речення з різними видами зв'язку для точного, логічного та емоційно виразного подання думок і почуттів, дотримуючись відповідних пунктуаційних норм; створює лірико-естетичне есе за мотивами поетичного твору, поєднуючи інтерпретацію тексту, особисте враження та естетичну оцінку, використовуючи складні речення з різними видами зв'язку; редагує власне есе, удосконалюючи його композиційну цілісність, зв'язність і емоційну виразність, а також виправляючи лексичні, граматичні й пунктуаційні помилки.

1.4. Застосовувати розуміння ідентичності й культурних цінностей у нових життєвих, суспільних і міжкультурних ситуаціях. 3.4. Використовувати навички аналізу й інтерпретації для розуміння нових творів, медійних повідомлень і життєвих текстів. 4.1. Визначати вимоги до письмового тексту різних жанрів залежно від комунікативного завдання. 4.4. Застосовувати навички письма під час створення есе, проєктів, публічних звернень і цифрових текстів.	Процеси: <i>аналізує</i> тему, настрій, образ ліричного героя, авторську позицію та емоційно-експресивні засоби поетичного тексту; <i>інтерпретує</i> почуття і переживання, розкриті через природні образи, метафори, символи й інші засоби поетичної виразності; <i>зіставляє</i> способи висловлення почуттів і зображення стосунків людини з природою в класичній і сучасній ліриці; <i>створює та редагує</i> лірико-естетичне есе, використовуючи складні речення з різними видами зв'язку для точного й виразного подання думок і почуттів; на вибір створює відгук або літературний допис. Суттєві взаємозв'язки: почуття → поетичний образ → емоційне самопізнання; природний образ → настрої ліричного героя → внутрішній світ людини; поєднання видів синтаксичного зв'язку → логіка та інтонація висловлювання → смислова й емоційна виразність тексту. Прикладний зміст: <i>осмислення і конструктивне вираження</i> власних почуттів і вражень; <i>інтерпретація</i> інтимної та пейзажної лірики; <i>створення</i> лірико-естетичного есе і, за вибором, відгуку або літературного допису; поважне <i>обговорення</i> почуттів, переживань і особистої позиції, висловлених у художніх та учнівських текстах. Контексти навчання:	
---	---	--

особиста та міжособистісна сфера: осмислення способів вираження почуттів і поважного ставлення до внутрішнього світу іншої людини;
культурне середовище: сприйняття сучасної та класичної лірики як форми самопізнання;
природне середовище: гармонія людини з природою та дбайливе ставлення до навколишнього світу;
цифрове середовище: створення за вибором літературного посту, аудіозапису або відеопрезентації вірша.

Міжпредметний зміст:

освіта в галузі здоров'я та добробуту — розпізнавання й шанобливе вираження емоцій, культура стосунків і звернення по підтримку в складних ситуаціях;
художнє та музичне виховання — поетичний образ, пісенна інтерпретація і відеопоезія.

Міжпредметна тема: «Емоційна культура та гармонія людини з природою».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — повага до внутрішнього світу, почуттів, особистих меж і гідності іншої людини;
освіта у сфері здоров'я й добробуту — розпізнавання й шанобливе вираження емоцій, емоційна саморегуляція, культура здорових стосунків і звернення по підтримку.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Василь Симоненко* «Дотліває холод мій у ватрі», «Вона прийшла», *Володимир Сосюра* «Мені ти приснилась давно», «Так ніхто не кохав», «Співають птицями діброви», *Микола Вінграновський* «Ти — вся любов»,

	Ганна Чубач «Пропахли села сіном і травою», Ліна Костенко «В дні прожиті печально і просто», Галина Крук «Сентиментальна історія», Мар'яна Савка «Малюнки на камені». Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять: Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав». Для додаткового вивчення: Володимир Сосюра «Люблю я листя колихання», Ліна Костенко «Світлий сонет», Катерина Калитко «А потім хтось не сахнеться від темних твоїх історій...». <i>Пізнавальні тексти</i> про емоційну грамотність, поважне спілкування, особисті кордони, способи звернення по підтримку, а також про взаємодію слова, музики й візуального образу. <i>Медіатексти та функціональні тексти:</i> щоденник спостережень, пам'ятка, літературний пост, відгук, подкаст, аудіозапис, відеопоезія або анотований плейлист.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «МІЙ ШЛЯХ У ПРОСТОРІ ДВОХ КУЛЬТУР НАД ДНІСТРОМ»
(14 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- міжкультурний діалог і взаєморозуміння;
- належність до рідного краю і відповідальність за збереження його культурної спадщини;
- усвідомлений життєвий вибір і готовність брати участь у житті місцевої громади.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.4. Застосовувати розуміння ідентичності й культурних цінностей у нових життєвих,	Ключові поняття: культурна ідентичність, образ рідного краю, міжкультурний діалог, художній переклад, регіональна література і культурна спадщина, особистий життєвий шлях і відповідальність перед місцевою спільнотою.	<i>Учень/учениця:</i> аналізує твори української та молдовської літератури, виявляючи схожості та відмінності художніх образів, культурних цінностей і способів представлення рідного краю;

суспільних і міжкультурних ситуаціях. 2.3. Створювати усні висловлювання з урахуванням мети спілкування, адресата і передбачуваної реакції аудиторії. 3.2. Інтерпретувати й оцінювати текст, спираючись на аналіз образів, мови, фактів і контексту. 3.3. Порівнювати та аргументувати власне розуміння тексту у зв'язку з історичним, культурним та суспільним контекстом. 4.2. Створювати зв'язний письмовий текст відповідно до теми, адресата, жанру та мети спілкування. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Оцінювати роль мови, літератури й культурних традицій у особистій, національній і громадянській ідентичності.	Обов'язкове ядро Мова та спілкування. Рефлексивно-культурне есе. Проектна комунікація. Відбір, перевірка та публічне подання письмової, усної й візуальної інформації для колективної цифрової виставки. Коротке усне подання результатів дослідження з урахуванням мети та аудиторії. Мовна система. Повторення та систематизація вивченого матеріалу: засоби зв'язності тексту, функціональне використання вивчених складних речень, вибір мовних засобів відповідно до стилю, мети й адресата, дотримання орфографічних та пунктуаційних норм. Літературний компонент. Література двох культур. Художній переклад як форма міжкультурної взаємодії. Літературне краєзнавство. Регіональна література і культурна спадщина рідного краю. Діалог української та молдовської культур. Розширення <i>(за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мова та спілкування. Порівняльний аналіз оригіналу й перекладу. Сучасна регіональна література (за вибором учителя). Авторська та перекладацька інтерпретація культурного образу. Мовна система. Мовні засоби міжкультурного спілкування. Літературний компонент. Літературне краєзнавство. Сучасна регіональна література. Культурна спадщина регіону. Діалог культур. Процеси:	інтерпретує та оцінює художні твори в міжкультурному контексті, спираючись на образи, мову та культурні цінності тексту; формулює та аргументує власне розуміння культурної ідентичності, життєвого вибору й відповідальності перед місцевою спільнотою; створює й публічно представляє міжкультурний краєзнавчий проєкт, поєднуючи письмову, усну та візуальну інформацію, враховуючи мету, адресата й ситуацію спілкування спілкування, перевіряє достовірність матеріалів і коректно зазначає використані джерела; створює та редагує рефлексивно-культурне есе про особистий життєвий шлях, культурну ідентичність і відповідальність перед рідним краєм, використовуючи вивчені мовні засоби та дотримуючись норм літературної мови.
--	---	---

1.2. Застосовувати знання про мовні та культурні цінності під час створення власних усних, письмових і цифрових продуктів. 2.1. Аналізувати особливості дискусії, інтерв'ю, публічного повідомлення та інших форм усної взаємодії. 2.4. Переносити навички усного спілкування у проєктне, публічне та медійне середовище. 3.1. Аналізувати художні, нехудожні та мультимодальні тексти, визначаючи тему, ідею, конфлікт, композицію та авторську позицію. 4.1. Визначати вимоги до письмового тексту різних жанрів залежно від комунікативного завдання. 4.3. Удосконалювати власний текст, редагуючи його за змістом, мовою, стилем і композицією.	<i>збирає, відбирає й критично перевіряє інформацію про культурну спадщину, літературу та сучасні ініціативи рідного краю;</i> <i>інтерпретує й зіставляє українські та молдовські літературні тексти, їхні оригінали й переклади, виявляючи представлені в них культурні цінності;</i> <i>осмислює власну культурну ідентичність, життєвий досвід і плани та усвідомлює відповідальність перед рідним краєм;</i> <i>створює і редагує рефлексивно-культурне есе та бере участь у створенні й публічному представленні колективного міжкультурного проєкту.</i> Суттєві взаємозв'язки: рідний край → культурна спадщина → локальна та громадянська ідентичність; оригінальний текст → художній переклад → діалог української та молдовської культур; особистий досвід → життєвий вибір → відповідальність перед місцевою спільнотою. Прикладний зміст: <i>дослідження культурної спадщини рідного краю;</i> <i>участь у міжкультурному діалозі та співпраці;</i> <i>осмислення власної культурної ідентичності;</i> <i>представлення особистого життєвого досвіду та життєвих планів;</i> <i>створення проєктів, присвячених взаємодії української та молдовської культур.</i> Контексти навчання:	
---	--	--

4.4. Застосовувати навички письма під час створення есе, проєктів, публічних звернень і цифрових текстів.	<i>міжкультурна взаємодія</i>: розвиток культури діалогу та взаєморозуміння в українсько-молдовській спільноті; <i>рідний край</i>: вивчення історичної, мовної та культурної спадщини регіону; <i>місцева громада</i>: участь у збереженні культурних традицій та реалізації громадських ініціатив; <i>громадське життя</i>: усвідомлене виявлення громадянської позиції, поваги до культурного різноманіття та соціальна відповідальність. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — історія взаємодії українців і молдован; <i>громадянське виховання</i> — міжкультурна співпраця та соціальна згуртованість. <i>географія</i> — культурно-історичний простір регіону та складання карти виставки; <i>художнє виховання</i> — візуальна інтерпретація культурних образів і оформлення експозиції; <i>інформатика</i> — створення колективної цифрової виставки. Міжпредметна тема: «Особистий шлях. Культурна ідентичність. Діалог культур над Дністром». Міждисциплінарний проєкт: «Дві культури над Дністром: діалог, який продовжуємо ми» (дослідження українсько-молдовських літературних і культурних зв'язків, творів українських і молдовських авторів, художніх перекладів, пам'ятних місць, культурних ініціатив і діяльності місцевої спільноти; порівняння культурних образів і цінностей; збір краєзнавчої	
--	---	--

інформації, світлин, перекладів, спогадів, проведення або запис інтерв'ю; осмислення ролі молоді у збереженні й розвитку міжкультурного діалогу). *Міжпредметні зв'язки:* історія румунів і всесвітня історія, громадянське виховання, географія, художнє виховання, історія, традиції й культура українського народу, інформатика.
Автентичний продукт: колективна цифрова виставка «**Дві культури над Дністром**» (індивідуальне рефлексивно-культурне есе входить до структури колективної цифрової виставки як авторська сторінка учня).

Інтеграція нових освітніх напрямів:
освіта для глобального громадянства — повага до культурного різноманіття, розвиток українсько-молдовського діалогу та відповідальна участь у житті місцевої громади;
освіта для сталого розвитку — збереження, популяризація та передача наступним поколінням культурної спадщини регіону.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Костянтин Попович «Тарас Шевченко у вирі молдовської духовності», Михайл Емінеску «Стою на ганку», «Вечір на пагорбі», Григорій Вієру «Рідна мова», Галина Рогова «Молдова», Оксана Медведенко «Моя земля», Іон Друце «Останній місяць осені» (уривок перекладу).*

Тексти, рекомендовані для вивчення напам'ять:
Григорій Вієру «Рідна мова».

Для додаткового вивчення: *Тема України у творчості Георге Асакі: «Роксанда-княжна», «Мазепа в Молдові». Григорій Вієру «Мамин хліб» (переклад). Сучасний*

	краєзнавчий нарис, інтерв'ю або медіатекст про українсько-молдовське культурне співробітництво. Пізнавальні та науково-популярні тексти про культурну та локальну ідентичність, спадщину, художній переклад, українсько-молдовські культурні зв'язки та роль молоді в житті суспільства. Медіатексти й функціональні тексти: культурний паспорт місцевої спільноти, путівникова стаття, карта маршруту, музейна анотація, інтерв'ю, афіша, культурна самопрезентація, цифрова виставка, краєзнавчий медіапроект або новина про міжкультурну співпрацю.	
--	---	--

РІВЕНЬ ОСВІТИ: ЛІЦЕЙСЬКИЙ
10 КЛАС

Профіль (U - гуманітарний, R - реальний*, G - загальний)**

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1. НАЗВА: «ЖИВА МОВА — ЖИВА КУЛЬТУРА: ВІД СЛОВА ДО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ»
(U - 15 годин, R - 11 годин, G - 15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- повага до мовного та культурного різноманіття: формування толерантного ставлення до мов, традицій і культур різних народів Республіки Молдова;
- освіта через інформацію: формування умінь працювати зі словниками, довідковими джерелами та медіаресурсами, критично оцінювати інформацію;
- збереження культурної спадщини: розуміння значення фольклору, літератури та народного мистецтва у розвитку культури народу.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
---------------------	----------------	---------------------

<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1 Усвідомлювати значення рідної української мови та культури як основи особистої, національної та громадянської ідентичності в сучасному суспільстві. 2.1 Аналізувати зміст, жанр і комунікативну мету усних висловлювань у навчальному та суспільному спілкуванні. 3.1 Аналізувати художні, публіцистичні та навчальні тексти, виділяючи ключові теми, мотиви, ідеї та художні засоби. 3.3 Порівнювати тексти різних жанрів і епох, виявляючи спільні та відмінні ціннісні моделі. 4.2 Застосовувати лексичні, граматичні, стилістичні та композиційні норми сучасної літературної мови. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.4 Представляти елементи власної мовної та культурної ідентичності в нових навчальних, соціальних і цифрових ситуаціях, виявляючи повагу до різноманіття. 2.3 Створювати зв'язні усні висловлення інформаційного,	Ключові поняття: лексикографія, електронні словники, медіаресурси, історико-літературний процес, фольклор, лірична пісня, пісня літературного походження. Обов'язкове ядро (11 годин) Мова і комунікація. Мова як засіб комунікації. Функції мови в сучасному суспільстві. Усна та письмова мова у різних сферах спілкування. Словники та довідкові видання як засоби підвищення культури мовлення. Критична оцінка мовної інформації з різних джерел. Мовна система. Мова як суспільне явище. Українська мова в Республіці Молдова. Законодавство Республіки Молдова щодо функціонування мов у державі. Особливості розвитку української мови на сучасному етапі. Лексикографія. Сучасні джерела лексикографії: словники та довідкова література (в тому числі в електронному форматі). Інформативні та нормативні функції словників. Основні види словників. Довідкові медіаресурси. Літературний компонент. Поняття про історико-літературний процес. Ключові етапи та особливості українського історико-літературного процесу. Роль фольклору та літератури в розвитку українського історико-літературного процесу. Фольклор як сукупність жанрів усної народної творчості. Ліричні пісні. Пісні літературного походження. Профільні розширення (4 години) (U) Порівняльний аналіз історико-літературного процесу України та інших європейських літератур; поглиблена інтерпретація фольклорних і літературних творів, аналіз художніх особливостей народної пісні; дослідження ролі української мови у збереженні національної ідентичності в	<i>Учень /учениця:</i> усвідомлює значення української мови як суспільного явища та основи національної, громадянської й культурної ідентичності, пояснюючи її роль у сучасному суспільстві Республіки Молдова; аналізує особливості усної та письмової комунікації, визначаючи функції мови, комунікативну мету висловлювання та використовуючи словники й довідкові ресурси для перевірки мовної інформації; інтерпретує художні та фольклорні тексти, розкриваючи їхній зміст, культурні значення й місце в історико-літературному процесі; зіставляє твори фольклору та літератури різних епох, виявляючи спільні й відмінні ціннісні орієнтири та особливості їхнього художнього втілення; застосовує норми сучасної української літературної мови, використовуючи лексикографічні джерела та довідкові медіаресурси під час виконання навчальних комунікативних завдань. Профільна специфіка результатів навчання: (U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз фольклорних і літературних творів, створюючи аналітичне есе, літературознавчий коментар або рецензію;
--	---	---

аргументативного та презентаційного характеру. 3.2 Інтерпретувати зміст і культурні значення тексту, спираючись на текстові докази та контекст. 3.4 Оцінювати естетичні, моральні й культурні якості тексту в усній, письмовій або цифровій формі. 4.4 Використовувати письмову мову в цифрових форматах, адаптуючи текст до платформи, адресата і мети повідомлення.	Республіці Молдова; створення літературознавчого есе, рецензії, дослідницької роботи або літературного подкасту з використанням додаткових джерел. (G) Аналіз зв'язку мови, культури та суспільства на основі текстів різних стилів; виконання практичних завдань із використанням цифрових мовних ресурсів; створення мультимедійного продукту на мовну або культурну тематику; обговорення питань міжкультурної комунікації та мовної політики. Розширення <i>(на вибір учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)</i> Мовлення і комунікація. Мовна ідентичність. Міжкультурна комунікація. Медіакомунікація. Цифрове мовне середовище. Мовна система. Цифрова лексикографія. Мовні бази даних. Критичне оцінювання інформації. Літературний компонент. Фольклорні мотиви в сучасній культурі. Сучасні інтерпретації народної пісні. Медіадемонстрація літературної спадщини. Процеси (обов'язкове ядро): <i>досліджує</i> роль мови, фольклору та літератури в житті суспільства й збереженні культурної ідентичності; <i>використовує</i> словники, довідкові та цифрові ресурси для пошуку, перевірки й інтерпретації інформації; <i>створює</i> усні й письмові висловлювання, аргументуючи власну позицію; <i>оцінює</i> достовірність інформації та дотримується мовних норм у комунікації.	(R) демонструє результати аналізу мовного й літературного матеріалу в структурованій формі (схема, таблиця, інфографіка, цифрова презентація), використовуючи різні інформаційні джерела. (G) <i>пояснює</i> взаємозв'язок мови, культури й суспільства, використовуючи приклади із сучасної соціальної та культурної практики, медіатекстів і міжкультурної комунікації;
---	--	---

Профільна специфіка процесів діяльності:

(U) *аналізує* художні тексти з використанням літературознавчих понять; *інтерпретує* твори в історико-культурному контексті; *зіставляє* фольклорні та літературні твори різних епох; *створює* літературознавче есе, рецензію або інтерпретаційний коментар.

(R) *відбирає* інформацію з науково-популярних, довідкових і цифрових джерел; *систематизує* мовні та літературні відомості з використанням схем, таблиць і цифрових інструментів; *аналізує* інформаційні ресурси з погляду достовірності та практичної цінності; *подає* результати дослідження у вигляді інфографіки, цифрової презентації або структурованої моделі.

(G) *аналізує* взаємозв'язок мови, культури та суспільства; *обговорює* актуальні питання мовної та культурної ідентичності; *інтерпретує* медіатексти та суспільно значущу інформацію; *створює* інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали для різних комунікативних ситуацій.

Суттєві взаємозв'язки:

мова → держава → мовна політика → громадянська ідентичність;

інформація → джерело → розуміння → комунікація;

фольклор → література → історико-літературний процес.

Прикладний зміст (обов'язкове ядро):

обговорення ролі мови в житті суспільства та держави;

використання словників і довідкових ресурсів у навчальній та повсякденній діяльності;

аналіз та інтерпретація фольклорних і літературних творів;

створення презентацій, есе, подкастів і медіапродуктів на мовну та культурну тематику.

Профільна диференціація прикладного змісту:

(U) здійснення порівняльного літературознавчого аналізу творів різних епох і жанрів;
створення літературно-критичних есе, рецензій і творчих інтерпретацій;

інтерпретація художніх образів і символіки в історико-культурному контексті.

(R) використання цифрових словників, мовних баз даних та електронних довідкових ресурсів для пошуку й перевірки інформації;

систематизація мовної та літературної інформації у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт або інфографіки;

створення цифрової презентації або аналітичного інформаційного продукту на основі опрацьованих даних.

(G) застосування знань про мову й культуру під час аналізу соціальних і медіакомунікативних ситуацій;

розроблення інформаційних матеріалів (буклетів, інфографіки, соціальних публікацій) про мовну та культурну спадщину;

демонстрація результатів дослідження у формі мультимедійної презентації або групового проєкту.

Контексти навчання:

суспільне життя: мова як засіб спілкування та суспільної взаємодії;

громадянський і культурний простір: мовна політика та мовне розмаїття;

культурна спадщина: фольклор і розвиток національної літератури;

цифрове середовище: використання електронних словників і медіаресурсів;
міжкультурна взаємодія: вивчення мовного та культурного розмаїття Республіки Молдова.

Міждисциплінарний зміст:

румунська мова та література/російська мова та література: порівняльний аналіз літературних процесів, жанрів і художніх образів;
історія: розвиток українського народу, історичні умови формування мови та літератури;
громадянське виховання: мова як чинник громадянської та культурної ідентичності;
музичне виховання: народна та авторська пісня як форма художньої творчості.

Міжпредметна тема: «Мова і культура як основа національної ідентичності, суспільної взаємодії та міжкультурного діалогу».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — усвідомлення ролі мови, культури та історичної пам'яті в житті суспільства;
освіта для сталого розвитку — збереження мовної та культурної спадщини як суспільної цінності;
глобальна громадянськість — мова як інструмент взаємодії в глобальному світі; міжкультурна комунікація.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: «Місяць на небі, зіроньки сяють», «Сонце низенько, вечір близенько». Пісні літературного походження, що стали народними: *М.*

	<i>Петренко «Дивлюсь я на небо», «Взяв би я бандуру»**¹, Л. Глібов «Стоїть гора високая», С. Руданський «Повій, вітре, на Вкраїну», М. Старицький «Виклик» («Ніч яка місячна»), К. Малицька «Чом, чом, чом, земле моя»**.</i> Твори, рекомендовані для вивчення напам'ять: один твір (пісня) із числа рекомендованих для обов'язкового вивчення (за вибором). Для додаткового вивчення: «Лугом іду, коня веду»**; «Летіла зозуля через мою хату»; С. Чарнецький «Ой у лузі червона калина похилилася»; О. Кониський «Молитва за Україну». Пізнавальні та науково-популярні тексти: українська мова в Республіці Молдова: сучасний стан і перспективи розвитку; мова як засіб збереження національної ідентичності; фольклор як основа національної культури; публіцистичні тексти про роль української мови, літератури та культури в житті сучасного суспільства. Медійні та функціональні тексти: стаття або інтерв'ю про мовну ситуацію в Республіці Молдова; публікація про культурну чи літературну подію; електронна енциклопедична або словникова стаття; подкаст, відеосюжет або мультимедійна презентація про розвиток української мови, літератури та культури.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2. НАЗВА «ЛЕКСИЧНІ НОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК»
(U - 26 годин, R - 18 годин, G - 26 годин)

Цінності навчальної одиниці:

¹ Для гуманітарного та загального профілю. Це позначення зберігає вказане значення в усіх розділах Курикулуму ліцейської ланки.

- відповідальне ставлення до мовної норми та культури мовлення: формування розуміння важливості правильного, точного й доречного використання мовних засобів в усній і письмовій комунікації;
- повага до людської гідності та свободи, усвідомлення гуманістичних ідей творчості Т. Шевченка: цінностей свободи, справедливості, рівності та права людини на гідне життя;
- критичне мислення та мовна усвідомленість: розвиток здатності аналізувати мовні явища, оцінювати якість текстів, працювати з інформацією та застосовувати здобуті знання в різних життєвих ситуаціях.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3 Створювати зв'язні усні висловлення інформаційного, аргументативного та презентаційного характеру. 3.2 Інтерпретувати зміст і культурні значення тексту, спираючись на текстові докази та контекст. 3.4 Оцінювати естетичні, моральні й культурні якості тексту в усній, письмовій або цифровій формі. 4.2 Застосовувати лексичні, граматичні, стилістичні та композиційні норми сучасної літературної мови. 4.3 Редагувати власні письмові тексти, покращуючи логічність, точність, виразність і жанрову доречність. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	Ключові поняття: лексична норма, лексичне значення слова, фразеологія, синоніми та антоніми, пароніми, тавтологія і плеоназми, реалізм. Обов'язкове ядро (18 годин) Мова і комунікація. Мовна норма і культура мовлення. Нормативне і ненормативне вживання слів у мовленні. Лексична помилка в мовленні. Залежність значення слова від контексту. Культура слововживання. Лексична сполучуваність. Доречне і недоречне використання запозичень у мовленні. Мовна система. Лексична норма. Поняття лексичної помилки. Лексичне значення слова. Взаємозв'язок слова і контексту. Тавтологія і плеоназми. Культура слововживання: вибір слова, лексична сполучуваність. Споконвічно українська та запозичена лексика. Доцільні та небажані запозичення. Фразеологія. Пароніми. Фінансова та юридична термінологія в банківській, підприємницькій та суспільній сферах. Літературний компонент. Нова українська література: етапи розвитку та періодизація. Художній твір як форма словесного мистецтва. Реалізм в українській літературі. Тарас Шевченко як основоположник українського	<i>Учень/учениця:</i> застосовує норми лексичної культури мовлення, добираючи мовні засоби відповідно до контексту, комунікативного завдання та норм сучасної української літературної мови; створює зв'язні усні висловлювання, використовуючи лексично точне, виразне й нормативне мовлення в різних комунікативних ситуаціях; аналізує твори Тараса Шевченка, розкриваючи їхню ідейно-художню своєрідність, культурні значення та значення для розвитку української літератури; оцінює естетичні, моральні та культурні цінності художніх творів, аргументуючи власну позицію на основі тексту; редагує власні письмові тексти, усуваючи лексичні помилки, тавтологію, плеоназми та недоречне вживання слів, удосконалюючи точність, логічність і виразність мовлення. Профільна специфіка результатів навчання (У) здійснює поглиблений аналіз мовної та художньої своєрідності творів Тараса Шевченка,

1.2 Застосовувати знання про мовні, культурні та ціннісні традиції в усних, письмових і цифрових навчальних продуктах. 1.3 Зіставляти особисті, національні та суспільні культурні цінності в текстах, суспільних явищах і міжкультурних ситуаціях. 2.2 Використовувати доречні стратегії діалогу, обговорення та інтерв'ю залежно від ситуації, адресата й мети спілкування. 2.4 Оцінювати й коригувати власне усне мовлення для підвищення ясності, точності та комунікативної ефективності. 3.3 Зіставляти тексти різних жанрів і епох, виявляючи спільні та відмінні ціннісні моделі.	реалізму: тематика та ідейно-художні особливості його творів. Вірші Тараса Шевченка, покладені на музику. Творчість Тараса Шевченка та її роль у розвитку української літератури. Світове значення постаті Тараса Шевченка. Твори Тараса Шевченка, перекладені румунською та англійською мовами. Профільні розширення (8 годин) (U) Поглиблений аналіз мовної майстерності Тараса Шевченка та особливостей художнього слова. Лексико-стилістичний аналіз поетичних і прозових текстів. Зіставлення оригіналів творів та їхніх перекладів румунською та англійською мовами. Дослідження ролі Тараса Шевченка в європейському культурному просторі. Створення літературознавчого есе, рецензії або порівняльного аналізу художніх текстів. (G) Дослідження культури мовлення та мовної норми в сучасній суспільній комунікації. Аналіз уживання запозиченої лексики, паронімів і фразеологізмів у засобах масової інформації та цифровій комунікації. Обговорення ролі української мови та творчості Тараса Шевченка у формуванні національної й громадянської ідентичності. Виконання дослідницького або медіапроєкту, присвяченого мові, культурі та літературній спадщині. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення та комунікація. Молодіжний сленг як маркер покоління. Професіоналізми та жаргонізми у звичайному житті.	інтерпретуючи їх в історико-культурному контексті та представляючи результати у формі аналітичного есе, літературознавчого коментаря або творчої письмової роботи; (R) застосовує навички аналізу, класифікації та узагальнення мовного й літературного матеріалу, використовуючи логічні способи обробки інформації та аргументовано демонструючи результати власних досліджень. (G) використовує норми лексичної культури мовлення в різних комунікативних ситуаціях, пояснюючи взаємозв'язок мови, культури й суспільства на прикладах творчості Тараса Шевченка, медіатекстів і сучасної соціальної практики.
--	---	--

Мовна система. Лексичне розмаїття. Емоційно-оцінна лексика.

Літературний компонент. Філософія свободи та екзистенціалізм у творчості Т. Шевченка.

Процеси (обов'язкове ядро):

розпізнає порушення лексичної норми в усному та писемному мовленні;

редагує тексти з метою усунення лексичних помилок;

створює власні усні та письмові висловлювання з дотриманням лексичних норм;

аналізує тематику та ідейно-художні особливості творів Тараса Шевченка;

досліджує роль творчості Тараса Шевченка в розвитку української літератури.

Профільна специфіка процесів діяльності:

(U) *інтерпретує* художні твори Тараса Шевченка в історико-культурному та естетичному контексті; *зіставляє* художні образи, мотиви та засоби виразності у творах Тараса Шевченка та інших представників нової української літератури; *аргументує* власну інтерпретацію художнього тексту, використовуючи літературознавчі поняття та текстові докази; *створює* аналітичні та творчі тексти (есе, літературний коментар, рецензію), дотримуючись норм академічного письма; *досліджує* вплив творчості Тараса Шевченка на розвиток української літератури та національної культури.

(R) *аналізує* науково-популярні, інформаційні та медіатексти з погляду дотримання лексичних норм; *використовує* цифрові словники, мовні бази даних і технології штучного інтелекту для пошуку, перевірки та

аналізу мовної інформації; *оцінює* достовірність інформації та коректність використання фінансової, юридичної та суспільно-політичної термінології; *подає* результати аналізу у вигляді інфографіки, цифрової презентації або іншого мультимедійного продукту; *розв'язує* практично орієнтовані комунікативні завдання, застосовуючи мовні знання в навчальному, суспільному та цифровому середовищі.

(G) *застосовує* лексичні норми в різних комунікативних ситуаціях; *використовує* мовні засоби відповідно до комунікативної мети й адресата; *оцінює* достовірність і коректність інформації з різних джерел, дотримуючись норм культури мовлення; *бере участь* в обговоренні мовних, літературних і культурних питань, аргументуючи власну позицію; *створює* усні, письмові та цифрові повідомлення з дотриманням норм сучасної української літературної мови.

Істотні взаємозв'язки:

мовна норма → правильне слововживання → культура спілкування;

лексична помилка → порушення норми → спотворення змісту;

літературний твір → цінності → формування світогляду.

Прикладний зміст (обов'язкове ядро):

створення публікацій, презентацій і медіатекстів на тему порушень лексичних норм у повсякденному житті;

редагування текстів різних стилів з метою усунення лексичних помилок і вдосконалення культури мовлення;

аналіз творів Тараса Шевченка у зв'язку з історією та культурою України.

Профільна диференціація прикладного змісту:

(U) *підготовка* літературознавчого есе про роль творчості Тараса Шевченка в розвитку української літератури;
створення порівняльного аналізу художніх творів або їхніх перекладів українською, румунською та англійською мовами;
розроблення мультимедійної презентації або віртуальної виставки, присвяченої художній спадщині Тараса Шевченка.

(R) *створення* інфографіки або цифрової презентації про типові порушення лексичних норм у медіапросторі;
аналіз науково-популярних, інформаційних і медіатекстів із використанням цифрових ресурсів і технологій штучного інтелекту для перевірки коректності слововживання;
підготовка практичних рекомендацій щодо використання фінансової та юридичної термінології в різних комунікативних ситуаціях.

(G) *розроблення* інформаційних матеріалів (пам'ятки, буклета, публікації для соціальних мереж) щодо культури мовлення та дотримання лексичних норм;
підготовка і проведення дискусії щодо ролі української мови в сучасному суспільстві та значення творчості Тараса Шевченка для національної культури;
створення медіатексту (відеоролика, подкасту або цифрової публікації), що популяризує грамотне слововживання та культурну спадщину України.

Контексти навчання:

суспільне життя: роль мови в суспільстві, державі та міжкультурній взаємодії;

цифрове та медіасередовище: пошук, аналіз і подання інформації про мову та літературу;
дослідницька діяльність: робота зі словниками, текстами та літературними джерелами;
творча діяльність: створення власних текстів, презентацій і медіапродуктів.

Міждисциплінарний зміст:

румунська мова та література: зіставлення мовних явищ, літературних процесів і культурних цінностей українського та молдовського народів; Тарас Шевченко і Міхай Емінеску: любов, природа і батьківщина у дзеркалі української та румунської класики; переклад творів Т. Шевченка румунською мовою.

історія: зв'язок літературного процесу з історичними подіями та розвитком суспільства;

музичне виховання: аналіз творів, покладених на музику;

медіаосвіта: критичне сприйняття інформації, аналіз медіатекстів.

Міжпредметна тема: «Мова, література та культурна спадщина як основа ідентичності, цінностей і міжкультурного діалогу».

Міждисциплінарні проєкти

(U) Проєкт: *Що спільного між Тарасом Шевченком і Міхаєм Емінеску? Міжпредметні зв'язки*: румунська мова і література, історія. *Автентичний продукт*: порівняльна презентація.

(R) Проєкт: *Фразеологізми в сучасному мовленні. Міжпредметні зв'язки*: історія. *Автентичний продукт*: мінісловник.

(G) Проект: *Від вірша до пісні: нове життя творів Тараса Шевченка. Міжпредметні зв'язки: музичне виховання. Автентичний продукт: музично-літературний альбом.*

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта цінностей — розуміння ролі мови та літератури у формуванні світогляду й моральних орієнтирів;
фінансова освіта — формування фінансової грамотності через використання фінансової термінології в підприємницькій та громадській комунікації, розвиток навичок відповідального ухвалення фінансових рішень і критичної оцінки рекламних та інформаційних матеріалів фінансового змісту.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: *Т. Шевченко* «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм», «Ісаїя. Глава 35 (Подражаніє)»**, «Ми вкупочці колись росли...».

Твори Т. Шевченка, що стали піснями. «Розрита могила», «Бандуристе, орле сизий», «Суботів»**, «Гамалія»**.

Твори, рекомендовані для вивчення напам'ять: *Т. Шевченко* «Ми вкупочці колись росли...».

Для додаткового вивчення: *Ю. Андрухович* «Shevchenko is OK».

Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про мовні норми, культуру слововживання, лексичне багатство української мови, запозичену й питому українську лексику, фразеологію, фінансову та юридичну термінологію; про розвиток української літератури, реалізм і творчість Т. Шевченка.

Медійні та функціональні тексти: інтерв'ю, рецензії, публікації, презентації, подкасти, інфографіка про мовні

помилки в сучасній комунікації, використання термінів у професійній сфері, актуальність творчості Т. Шевченка.

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3. НАЗВА «ОРФОЕПІЧНА НОРМА І НАГОЛОС. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕАЛІСТИЧНОЇ ПРОЗИ XIX СТОЛІТТЯ»
(U - 28 годин, R - 21 година, G - 28 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- цінність соціальної відповідальності та взаєморозуміння: розуміння ролі мови й літератури у формуванні соціальних відносин, поваги та згуртованості в суспільстві;
- цінність гуманізму та людської гідності: усвідомлення морально-етичних норм, повага до особистості та неприйняття соціальної несправедливості;
- цінність критичного мислення: здатність аналізувати мовні та літературні явища, оцінювати інформацію та аргументовано висловлювати власну позицію.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.3 Створювати зв'язні усні висловлення інформаційного, аргументативного та презентаційного характеру. 2.4 Оцінювати й коригувати власне усне мовлення для підвищення ясності, точності та комунікативної ефективності. 3.2 Інтерпретувати зміст і культурні значення тексту, спираючись на текстові докази та контекст.	Ключові поняття: орфоепічна норма, орфоепічна помилка, милозвучність, чергування, наголос, соціально-побутова повість. Обов'язкове ядро (21 година) Мовлення і комунікація. Культура усного мовлення. Нормативне й ненормативне мовлення. Мовна система. Орфоепічна норма. Орфоепічна помилка. Орфоепічний словник. Поняття милозвучності (милозвучності) української мови. Чергування у//в, і//й як засіб милозвучності. Основні правила вимови голосних звуків. Основні правила вимови приголосних звуків. Наголос. Основні правила постановки наголосу. Нормативний наголос. Варіантний наголос в українській мові. Словорозрізнявальний наголос.	<i>Учень/учениця:</i> застосовує орфоепічні норми сучасної української літературної мови, дотримуючись правил вимови, наголошування та милозвучності в усному мовленні; створює зв'язні усні висловлювання, використовуючи нормативне, точне й виразне мовлення в різних комунікативних ситуаціях; інтерпретує твори Івана Нечуя-Левицького та Марко Вовчок, розкриваючи їхню ідейно-художню своєрідність, проблематику та культурно-історичний контекст; оцінює моральні, естетичні та культурні цінності художніх творів, аргументуючи власні висновки на основі аналізу тексту;

3.4 Оцінювати естетичні, моральні й культурні якості тексту в усній, письмовій або цифровій формі. 4.2 Застосовувати лексичні, граматичні, стилістичні та композиційні норми сучасної літературної мови. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1 Усвідомлювати значення рідної української мови та культури як основи особистої, національної та громадянської ідентичності в сучасному суспільстві. 2.1 Аналізувати зміст, жанр і комунікативну мету усних висловлювань у навчальному та суспільному спілкуванні. 3.1 Аналізувати художні, публіцистичні та навчальні тексти, виділяючи ключові теми, мотиви, ідеї та художні засоби. 4.3 Редагувати власні письмові тексти, покращуючи логічність, точність, виразність і жанрову доречність. 4.4 Використовувати письмову мову в цифрових форматах, адаптуючи текст до платформи, адресата і мети повідомлення.	Форморозрізнявальний наголос. Складні випадки наголошення слів. Літературний компонент. Українська література другої половини XIX століття в контексті розвитку суспільства, культури й мистецтва. Розвиток реалізму, натуралізму та пізнього романтизму в українській літературі. Особливості реалістичної прози. Іван Нечуй-Левицький. Життя і творчість письменника. Соціально-побутова повість «Кайдашева сім'я» як зразок українського реалізму. Проблема взаємин батьків і дітей. Українська ментальність, народний побут, мораль і національна етика. Комічне як засіб розкриття характерів і життєвих конфліктів. Марко Вовчок. Життя і творча діяльність. Повість «Інститутка». Тема кріпацтва та соціальної несправедливості. Авторська позиція і гуманістичний пафос твору. Профільні розширення (7 годин) (U) Художня своєрідність українського реалізму другої половини XIX століття. Поетика реалістичної прози Івана Нечуя-Левицького. Художні засоби створення комічного в повісті «Кайдашева сім'я». Психологізм і майстерність творення характерів у творах Марко Вовчок. Жіночі образи в українській літературі другої половини XIX століття. (G) Культура усного мовлення в сучасному суспільстві. Орфоепічні норми української мови в публічній комунікації. Милозвучність української мови як засіб ефективного спілкування. Сімейні цінності та культура взаємин: від класичної літератури до сучасності. Соціальна справедливість і права людини в художній літературі та сучасному житті.	застосовує норми сучасної української літературної мови під час виконання усних і письмових навчальних завдань, дотримуючись вимог культури мовлення. Профільна специфіка результатів навчання (U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз творів Івана Нечуя-Левицького та Марка Вовчка, інтерпретуючи особливості поетики, системи образів, проблематики й авторської позиції, створюючи аналітичне есе, літературознавчий коментар або рецензію; (R) аналізує і критично оцінює мовну та літературознавчу інформацію з художніх, науково-популярних, довідкових і медіатекстів, аргументовано демонструючи власні висновки з використанням цифрових і лексикографічних ресурсів; (G) пояснює взаємозв'язок культури мовлення, художньої літератури та суспільного життя, використовуючи приклади з творів Івана Нечуя-Левицького і Марка Вовчка, сучасної соціальної практики, медіатекстів і міжкультурної комунікації.
---	--	---

Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)

Мовлення і комунікація. Виразне читання. Мовленнєвий імідж особистості. мовленнєва виразність. Інтонаційна виразність мовлення.

Мовна система. Регіональні особливості вимови. Орфоепічна культура сучасного суспільства. Мовленнєві стандарти медіа.

Літературний компонент. Сучасні інтерпретації класичної літератури. Літературний герой і його сучасне сприйняття. Соціальна проблематика твору. Міжкультурна інтерпретація художнього тексту.

Процеси (обов'язкове ядро):

дотримується норм літературної вимови в усному мовленні;

виявляє і виправляє орфоепічні помилки;

визначає роль творчості Івана Нечуя-Левицького та Марка Вовчка в розвитку української літератури;

створює власні оцінні висловлювання про прочитане.

Профільна специфіка процесів діяльності:

(U) *аналізує* художню своєрідність творів; *інтерпретує* авторську позицію та художні засоби; *зіставляє* твори в історико-літературному контексті; *створює* аналітичні есе, літературознавчі коментарі та творчі письмові роботи.

(R) *аналізує* та *зіставляє* інформацію з різних джерел; *оцінює* достовірність мовної та літературознавчої інформації; *використовує* цифрові й довідкові ресурси для перевірки мовних фактів; *аргументує* власні висновки.

(G) бере участь в обговоренні соціальних, моральних і культурних проблем; застосовує норми культури усного мовлення в різних комунікативних ситуаціях; висловлює і аргументує власну позицію; співпрацює у виконанні комунікативних і навчальних завдань.

Суттєві взаємозв'язки:

орфоепічна норма → правильна вимова → культура мовлення;

наголос → значення слова → точність висловлювання;

соціальна несправедливість → конфлікт → гуманістична позиція автора.

Прикладний зміст (обов'язкове ядро):

дотримання орфоепічних норм у повсякденному спілкуванні, навчальному та публічному мовленні;

підготовка усних виступів, повідомлень і презентацій із дотриманням норм літературної вимови;

аналіз і редагування усного мовлення з метою усунення орфоепічних помилок;

обговорення моральних, сімейних і соціальних проблем, порушених у творах Івана Нечуя-Левицького та Марка Вовчка;

зіставлення соціальних відносин і сімейних конфліктів XIX століття із сучасними життєвими ситуаціями.

Профільна диференціація прикладного змісту:

(U) підготовка літературознавчого коментаря, аналітичного есе або рецензії;

участь у літературній дискусії та інтерпретації художнього тексту;

	створення творчих робіт за мотивами творів української літератури. (R) використання орфоепічних словників, цифрових довідкових ресурсів і медіаматеріалів для перевірки мовних норм; аналіз і критичне оцінювання інформації з різних джерел; підготовка аргументованих повідомлень на основі художніх, науково-популярних і публіцистичних текстів. (G) участь у дискусіях, дебатах і рольових комунікативних ситуаціях щодо проблем сім'ї, суспільства та морального вибору; застосування норм культури мовлення в повсякденному та публічному спілкуванні; підготовка і проведення соціальних та культурно-просвітницьких мініпроектів за матеріалами вивчених творів. Контексти навчання: <i>особистісний розвиток:</i> удосконалення культури усного мовлення та комунікативної компетентності; <i>сімейне та суспільне життя:</i> усвідомлення взаємин між поколіннями, сімейних цінностей і відповідальності; <i>історико-соціальний контекст:</i> вивчення суспільних процесів, відображених у літературних творах. Міждисциплінарний зміст: <i>румунська мова і література:</i> зіставлення орфоепічних норм української та румунської мов; порівняння сімейної проблематики та реалістичних традицій в українській і румунській літературі;	
--	--	--

російська мова та література: порівняння норм літературної вимови у слов'янських мовах; аналіз реалізму як літературного напрямку;

історія: кріпацтво, суспільні відносини та культурні процеси другої половини ХІХ століття; відображення історичної дійсності в літературі;

громадянське виховання: права людини, гідність особистості, сімейні цінності, відповідальність і повага до інших;

медіаосвіта: аналіз аудіо- та відеоматеріалів з погляду культури мовлення й достовірності інформації.

Міжпредметна тема: «Культура мовлення і художнє слово як засіб формування особистості, сімейних цінностей і громадянської свідомості».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — усвідомлення моральних орієнтирів, сімейних стосунків, поваги до людської гідності та справедливості;

освіта для рівності та інклюзивності — розуміння цінності свободи, прав людини та соціальної відповідальності;

цифрова освіта — використання цифрових мовних ресурсів для самоосвіти й розвитку культури мовлення.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я». М. Вовчок «Інститутка».

Для додаткового вивчення: І. Нечуй-Левицький «Дві московки»**. М. Вовчок «Два сини».

	<i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> про роль орфоепічних норм у культурі усного мовлення; про розвиток української літератури другої половини XIX століття; про художнє відображення суспільного життя в українській реалістичній прозі. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> інтерв'ю, статті й публікації про культуру мовлення та сучасну українську мову; рекомендації та інструкції щодо дотримання орфоепічних норм; літературні рецензії, відгуки та буктрейлери на твори «Кайдашева сім'я» та «Інститутка»; публікації, подкасти, відеосюжети, презентації та інфографіка про творчість І. Нечуя-Левицького, М. Вовчка та розвиток української літератури другої половини XIX століття.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4. НАЗВА «ОРФОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ ТА ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ XIX — ПОЧАТКУ XX СТ.»

(U - 31 годин, R - 24 години, G - 31 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- цінність гуманізму та моральних орієнтирів: повага до людської гідності, усвідомлення етичних цінностей (чесність, працьовитість, справедливість) на основі літературних творів;
- цінність критичного мислення та оцінювання інформації: здатність аналізувати мовні явища, виявляти помилки, критично оцінювати джерела інформації та аргументовано висловлювати власну позицію;
- цінність цифрової культури та саморозвитку: використання сучасних ресурсів для підвищення мовної грамотності та розвиток навичок самостійного навчання.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1 Аналізувати художні, публіцистичні та навчальні тексти, виділяючи ключові	Ключові поняття: орфографічна норма, словотворення, апостроф, чергування, комедія, поема, новела. Обов'язкове ядро (24 години)	<i>Учень/учениця:</i> застосовує орфографічні норми сучасної української літературної мови, дотримуючись правил правопису,

теми, мотиви, ідеї та художні засоби. 3.2 Інтерпретувати зміст і культурні значення тексту, спираючись на текстові докази та контекст. 3.4 Оцінювати естетичні, моральні й культурні якості тексту в усній, письмовій або цифровій формі. 4.2 Застосовувати лексичні, граматичні, стилістичні та композиційні норми сучасної літературної мови. 4.3 Редагувати власні письмові тексти, покращуючи логічність, точність, виразність і жанрову доречність. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.1 Аналізувати зміст, жанр і комунікативну мету усних висловлювань у навчальному та суспільному спілкуванні. 2.2 Використовувати доречні стратегії діалогу, обговорення та інтерв'ю залежно від ситуації, адресата й мети спілкування. 2.3 Створювати зв'язні усні висловлення інформаційного,	Мовлення і комунікація. Точність і грамотність письмового й усного висловлювання. Мовна система. Морфеміка і словотворення. Будова слова. Основні способи словотворення в українській мові. Орфографічна норма. Орфограма. Орфографічна помилка. Орфографічний словник. Принципи української орфографії. Ненаголошені е, и в корені слова. Апостроф. Позначення м'якості приголосних. Чергування голосних. Чергування приголосних в українській мові. Зміни приголосних при словотворенні. Спрощення приголосних. Подвоєння і подовження приголосних. <i>Правопис значущих частин слова.</i> Написання складних слів разом, окремо та через дефіс. Написання слів іншомовного походження. Розрізнення прислівників і співзвучних сполучень слів. Написання не, ні з різними частинами мови. Правила графічних скорочень слів. Літературний компонент. Українська драматургія другої половини XIX століття. «Театр корифеїв» як видатне явище української культури. Іван Карпенко-Карий і його внесок у розвиток української драматургії. Комедія «Мартин Боруля». Проблема хибних життєвих цінностей і соціального престижу. Комічне й сатиричне зображення дійсності. Іван Франко — письменник, учений, публіцист, громадський діяч. Багатогранність творчості Івана Франка. Профільні розширення (7 годин) (U) Поетика української драматургії другої половини XIX століття. Художня своєрідність комедії Івана Карпенка-Карого «Мартин Боруля». Ліричний світ Івана Франка: особливості художнього мислення. Філософська	словотворення та користування орфографічним словником; редагує письмові тексти, виправляючи орфографічні, словотвірні та мовленнєві помилки, підвищуючи точність, логічність і грамотність висловлювання; аналізує твори Івана Карпенка-Карого та Івана Франка, визначаючи їхню тематику, проблематику, художні особливості та авторську позицію; досліджує моральні цінності творів та їхнє значення для розвитку української літератури й національної самосвідомості; оцінює естетичні та культурні якості літературних творів, аргументуючи власні висновки на основі аналізу тексту. Профільна специфіка результатів навчання (U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз драматичних, ліричних і прозових творів Івана Карпенка-Карого та Івана Франка, інтерпретуючи особливості поетики, системи образів, проблематики й авторської позиції, створюючи аналітичне есе, літературознавчий коментар або рецензію; (R) критично оцінює мовну та літературознавчу інформацію з художніх, науково-популярних, довідкових і медіатекстів, застосовуючи орфографічні норми сучасної української літературної мови та використовуючи цифрові й лексикографічні ресурси для розв'язання навчально-практичних завдань; (G) пояснює взаємозв'язок української мови, літератури, театру та суспільного життя, використовуючи приклади з творчості Івана
--	---	---

аргументативного та презентаційного характеру. 3.3 Порівнювати тексти різних жанрів і епох, виявляючи спільні та відмінні ціннісні моделі. 4.4 Використовувати письмову мову в цифрових форматах, адаптуючи текст до платформи, адресата і мети повідомлення.	проблематика поеми «Мойсей». Психологізм новели «Сойчине крило». (G) Орфографічна грамотність як складова мовленнєвої культури сучасної людини. Роль українського театру у формуванні національної культури й суспільної свідомості. Проблема життєвого успіху й соціальних цінностей у комедії «Мартин Боруля» і сучасному суспільстві. Іван Франко як громадський діяч та інтелектуал: діалог із сучасністю. Українська класична література і театр у сучасному медіапросторі. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Письмова комунікація в сучасному інформаційному суспільстві. Культура письмового спілкування. Мовна грамотність. Медіатекст. Мовна система. Словотвірна система сучасної української мови. Продуктивні й непродуктивні способи словотворення; орфографічна варіативність. Мовні зміни та розвиток норми. Графічна культура тексту. Літературний компонент. Театральна постановка як форма інтерпретації тексту. Літературний образ у сценічному мистецтві. Драматичний текст і його сценічне втілення. Філософська та громадянська проблематика літератури. Процеси (обов'язкове ядро): <i>дотримується</i> орфографічних норм у писемному мовленні; <i>виявляє і виправляє</i> орфографічні помилки;	Карпенка-Карого та Івана Франка, сучасної соціальної практики, медіатекстів і міжкультурної комунікації.
--	--	---

визначає конфлікт і проблематику комедії «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого; ліричні та прозові твори І. Франка;

створює власні інтерпретації літературних творів.

Профільна специфіка процесів діяльності:

(U) *аналізує* художню своєрідність драматичних, ліричних і прозових творів; *інтерпретує* авторську позицію, систему образів і проблематику творів; *зіставляє* твори в історико-літературному та культурному контексті; *створює* аналітичні есе, літературознавчі коментарі та рецензії.

(R) *аналізує* і *зіставляє* інформацію з художніх, науково-популярних, довідкових і медіатекстів; *використовує* орфографічні словники та цифрові ресурси для перевірки мовних норм; *аргументує* власні висновки на основі різних джерел.

(G) *обговорює* моральні, культурні та суспільні проблеми, відображені у творах Івана Карпенка-Карого та Івана Франка; *застосовує* норми писемного та усного мовлення в різних комунікативних ситуаціях; *аргументує* власну позицію в процесі діалогу, дискусії та публічного спілкування.

Істотні взаємозв'язки:

орфографічна норма → грамотність → культура писемного мовлення;

комедія → сміх → критика суспільних явищ → моральний висновок;

особистість → національна самосвідомість → суспільний розвиток.

Прикладний зміст (обов'язкове ядро):

застосування орфографічних норм у навчальній і повсякденній письмовій комунікації;
 редагування письмових повідомлень з метою усунення орфографічних помилок;
 створення текстів різних жанрів із дотриманням норм українського правопису;
 аналіз творів І. Карпенка-Карого та І. Франка як відображення суспільних і моральних проблем;
 створення творчих проєктів про літературну спадщину українського театру та письменників.

Профільна диференціація прикладного змісту:

(U) *підготовка* літературознавчих коментарів, аналітичних есе та рецензій; *інтерпретація* драматичних, ліричних і прозових творів в історико-культурному контексті; *створення* творчих і дослідницьких робіт з проблематики української літератури та театру ХІХ століття.

(R) *використання* орфографічних словників, цифрових довідкових ресурсів та електронних корпусів текстів для перевірки мовних норм; *аналіз* інформації з художніх, науково-популярних і медіатекстів; *підготовка* аргументованих повідомлень та інформаційних матеріалів із дотриманням норм українського правопису.

(G) *участь* в обговоренні моральних і суспільних проблем, відображених у творах Івана Карпенка-Карого та Івана Франка; *застосування* норм писемного й усного мовлення в навчальній, соціальній і публічній комунікації; *організація* культурно-просвітницьких заходів і творчих проєктів, присвячених українській літературі та театру.

Контексти навчання:

сімейне та суспільне життя: усвідомлення проблем взаємин, соціальних ролей, морального вибору через літературні твори;
історико-соціальний контекст: розуміння зв'язку літератури з розвитком суспільства, культури та суспільних цінностей;
дослідницька діяльність: аналіз мовних явищ, літературних творів і культурних процесів;
творча діяльність: підготовка театральних проєктів, презентацій, літературних оглядів і творчих робіт.

Міждисциплінарний зміст:

румунська мова та література/російська мова та література: зіставлення словотвірних та орфографічних особливостей української, румунської, російської мов;
історія: суспільні процеси другої половини XIX століття, розвиток національного руху, роль культури й театру в житті народу;
громадянське виховання: цінності особистості, гідність, соціальна відповідальність, повага до культурного різноманіття;
театральне мистецтво: сценічне втілення драматичних творів, зв'язок літератури з театральним мистецтвом;
медіаосвіта: аналіз медіатекстів, критичне сприйняття інформації, культура цифрового спілкування.

Міжпредметна тема: «Мова, театр і література як простір культурної пам'яті, національної ідентичності та суспільного розвитку».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — усвідомлення моральних орієнтирів, відповідальності, гідності особистості та суспільних цінностей через мову й літературу;
цифрова освіта — використання цифрових мовних ресурсів, електронних бібліотек і сучасних засобів подання інформації;
медіаосвіта — розвиток критичного мислення під час роботи з текстовою, аудіо- та візуальною інформацією.

Рекомендовані тексти

Для обов’язкового вивчення: *І. Карпенко-Карий* «Мартин Боруля». *І. Франко* «Гімн» («Замість пролога»), «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Чого являєшся мені...», «Мойсей», «Сойчине крило»**.

Твори, рекомендовані для заучування: *І. Франко* «Чого являєшся мені...».

Для додаткового вивчення: *І. Франко* «Украдене щастя».

Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про будову слова і способи словотворення, орфографічні норми та роль орфографічного словника; про розвиток українського театру та драматургії, творчість *І. Карпенка-Карого* та *І. Франка*, літературу як відображення історії та культури народу.

Медійні та функціональні тексти: тексти, інтерв’ю, рецензії, публікації, презентації, подкасти, відеосюжети, інфографіка та цифрові проекти про розвиток українського театру, театральні та літературні події, творчість *І. Карпенка-Карого* та *І. Франка*, літературну спадщину України.

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5. НАЗВА «РИТОРИКА ЯК МИСТЕЦТВО СПІЛКУВАННЯ. УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТИЧНИЙ МОДЕРНІЗМ: ТВОРЧІСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ».
(U - 26 годин, R - 21 година, G - 26 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- цінність гуманізму та внутрішньої свободи особистості: усвідомлення ідей свободи, гідності та духовного розвитку (на основі творчості Лесі Українки);
- цінність критичного мислення: аналіз мовленнєвих ситуацій і художніх текстів, формування аргументованої позиції;
- цінність творчого розвитку особистості: розвиток уяви, естетичного сприйняття та здатності до інтерпретації художнього слова.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.1 Аналізувати зміст, жанр і комунікативну мету усних висловлювань у навчальному та суспільному спілкуванні. 2.2 Використовувати доречні стратегії діалогу, обговорення та інтерв'ю залежно від ситуації, адресата й мети спілкування. 2.3 Створювати зв'язні усні висловлення інформаційного, аргументативного та презентаційного характеру. 3.1 Аналізувати художні, публіцистичні та навчальні тексти, виділяючи ключові теми, мотиви, ідеї та художні засоби. 3.3 Порівнювати тексти різних жанрів і епох, виявляючи	Ключові поняття: риторика, мовленнєва ситуація, елементи мовленнєвої ситуації, модернізм, неоромантизм, драма-фесрія. Обов'язкове ядро (21 година) Мовлення і комунікація. Публічний виступ. Оратор і культура публічного виступу. Стратегія і тактика спілкування. Мовна система. Риторика як засіб організації ефективної мовленнєвої взаємодії. Роль риторики в сучасному суспільстві. Мовленнєва ситуація та умови успішної комунікації. Особливості особистості мовця. Якості ефективного співрозмовника. Вимоги до мовлення оратора. Комунікативний стан мовця. Аудиторія як учасник спілкування. Установлення контакту з аудиторією. Прийоми ефективної взаємодії. Текст виступу. Етапи підготовки публічного виступу. Види читання та запису тексту виступу. Естетика тексту. Ефективність мовлення. Комунікативний намір. Стратегія і тактика мовленнєвої поведінки.	<i>Учень/учениця:</i> аналізує комунікативні ситуації, визначаючи мету, адресата та ефективні стратегії мовленнєвої взаємодії під час підготовки й проведення публічного виступу; створює усні висловлювання різних жанрів, дотримуючись вимог культури публічного мовлення, норм риторики та особливостей взаємодії з аудиторією; бере участь в аргументованих дискусіях, дотримуючись норм мовленнєвої поведінки, використовуючи стратегії й тактики ефективної комунікації; інтерпретує художні твори українського модернізму, пояснюючи їхні ідейно-художні особливості, культурно-історичний контекст і авторську позицію; формулює естетичні й ціннісні судження, аргументуючи власне ставлення до проблем духовності, свободи, творчості та взаємозв'язку

спільні та відмінні ціннісні моделі. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.4 Оцінювати й коригувати власне усне мовлення для підвищення ясності, точності та комунікативної ефективності. 3.2 Інтерпретувати зміст і культурні значення тексту, спираючись на текстові докази та контекст. 3.4 Оцінювати естетичні, моральні й культурні якості тексту в усній, письмовій або цифровій формі. 4.1 Планувати й створювати письмові тексти різних навчальних і суспільних жанрів відповідно до комунікативного завдання. 4.2 Застосовувати лексичні, граматичні, стилістичні та композиційні норми сучасної літературної мови.	Літературний компонент. Поетичний модернізм в українській літературі. Розвиток української літератури на межі XIX–XX століть. Зв'язок українського модернізму з європейською літературою. Нова драма початку XX століття. Леся Українка як представниця українського модернізму. Життєвий і творчий шлях Лесі Українки. Неоромантизм як художній напрям. Лірика Лесі Українки. Драма-феєрія «Лісова пісня». Фольклорно-міфологічна основа твору. Образи головних героїв. Конфлікт мрії та дійсності. Людина і природа у творі. Проблема духовності, свободи та творчості. Художні особливості драми-феєрії. Профільні розширення (5 годин) (U) Поетика українського модернізму в європейському літературному контексті. Неоромантизм у творчості Лесі Українки: художня система та світогляд. Символіка та міфопоетика драми-феєрії «Лісова пісня». Образ людини-творця у творах Лесі Українки. (G) Публічний виступ як засіб ефективної соціальної комунікації. Риторичні стратегії та тактики в сучасному медіапросторі. Література та суспільство: актуальність ідей Лесі Українки у XXI столітті. Культура діалогу та мовлення взаємодія в різних комунікативних ситуаціях. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Цифрова риторика. Медіариторика. Медіатекст. Аргументоване висловлювання. Критичне слухання. Мовленнєвий вплив.	людини і природи, розкритих у творах Лесі Українки. Профільна специфіка результатів навчання (U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз творів українського модернізму, інтерпретуючи особливості поетики, символіки, міфопоетики та авторської концепції у творчості Лесі Українки, створюючи аналітичне есе, літературознавчий коментар або рецензію; (R) аналізує комунікативні стратегії й тактики публічного виступу, використовуючи інформаційні, довідкові та цифрові ресурси для підготовки аргументованих публічних виступів; (G) пояснює роль риторики, публічної комунікації та української літератури у формуванні культурної ідентичності й суспільного діалогу, використовуючи приклади з творчості Лесі Українки, сучасної соціальної практики, медіатекстів і міжкультурної комунікації.
--	--	---

Мовна система. Мовні засоби переконання. Мовленнєва індивідуальність. Мовна варіативність. Норми сучасної комунікації.

Літературний компонент. Модерністські тенденції в мистецтві.

Процеси (обов'язкове ядро):

вибирає мовні засоби відповідно до комунікативного завдання;

створює зв'язний текст виступу;

визначає тематику й проблематику творів Л. Українки;

створює власні висловлювання про літературні твори Л. Українки.

Профільна специфіка процесів діяльності:

(U) *аналізує* художню своєрідність творів українського модернізму; *інтерпретує* символіку, міфопоетику й авторську концепцію у творах Лесі Українки; *зіставляє* художні явища української та європейської літератури; *створює* аналітичні есе, літературознавчі коментарі та рецензії.

(R) *аналізує і оцінює* ефективність мовленнєвих стратегій і тактик у різних комунікативних ситуаціях; *використовує* інформаційні, довідкові та цифрові ресурси під час підготовки публічного виступу; *аргументує* власну позицію з урахуванням комунікативної мети та особливостей аудиторії.

(G) *бере участь у* публічному виступі та дискусії, дотримуючись норм мовленнєвого етикету; *застосовує* риторичні прийоми для ефективної взаємодії з аудиторією; *обговорює* моральні, культурні та суспільні проблеми, відображені у творах Лесі Українки.

	Суттєві взаємозв'язки: мовець → аудиторія → контакт → взаєморозуміння; аргумент → доказ → переконання → вплив; людина → природа → гармонія → цінності. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): <i>підготовка</i> і виголошення публічних виступів на літературні та культурні теми; <i>аналіз</i> публічних промов і способів впливу на аудиторію; <i>використання</i> риторичних прийомів у навчальній і повсякденній комунікації; <i>аналіз</i> проблем свободи, особистості, творчості й духовності у творах Л. Українки; <i>створення</i> творчих проєктів за мотивами творів «Лісова пісня» і поезії Лесі Українки. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) <i>підготовка</i> публічних виступів, літературних дискусій та аналітичних есе про творчість Лесі Українки й український модернізм; <i>створення</i> літературних подкастів і відеолекцій. (R) <i>розроблення</i> мультимедійних презентацій, інфографіки й цифрових матеріалів із риторики та творчості Лесі Українки; <i>застосування</i> цифрових інструментів для підготовки публічних виступів. (G) <i>участь</i> у дискусіях; <i>підготовка</i> презентацій і творчих проєктів про проблеми свободи, духовності, творчості та взаємин людини і природи у творах Лесі Українки. Контексти навчання:	
--	--	--

особистісний розвиток: розвиток упевненості в спілкуванні, уміння висловлювати власну позицію та поважати думку інших;
суспільне життя: використання риторики для ефективного діалогу, співпраці та розв'язання проблем;
цифрове середовище: створення та аналіз медіатекстів, публічних повідомлень і цифрових виступів;
творча діяльність: розроблення літературних проєктів, творчих презентацій.

Міждисциплінарний зміст:

румунська мова і література/російська мова і література: аналіз особливостей публічного мовлення, художніх напрямів і образів у літературі;
історія: зв'язок літературного модернізму із суспільними та культурними процесами кінця XIX — початку XX століття;
громадянське виховання: культура діалогу, повага до позиції іншої людини, відповідальність за слово;
екологічне виховання: концепція гармонії між людиною та природою у творі «Лісова пісня»;
медіаосвіта: аналіз публічних повідомлень, критичне сприйняття інформації та мовленнєвого впливу.

Міжпредметна тема: «Сила слова, творчість і діалог культур як основа розвитку особистості й суспільства».

Міждисциплінарні проєкти

(U) Проєкт: *Свобода, творчість, особистість: вічні цінності чи виклики сучасності?* Міжпредметні зв'язки: громадянське виховання, історія, мистецтво.
Автентичний продукт: аналітичне есе.

(R) Проєкт: *Людина і природа: співпраця чи протистояння?* Міжпредметні зв'язки: біологія, географія, хімія, екологічне виховання. *Автентичний продукт:* екологічний проєкт.

(G) Проєкт: *Мистецтво переконувати: риторика в житті сучасної людини.* Міжпредметні зв'язки: громадянське виховання, медіаосвіта. *Автентичний продукт:* відеопосібник.

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — формування поваги до людської гідності, свободи думки, відповідальності за слово;

цифрова освіта — відповідальне створення та поширення цифрових текстів;

медіаосвіта — аналіз способів мовленнєвого впливу, достовірності інформації та медіакомунікації;

освіта в інтересах сталого розвитку — сприйняття природи як живої цінності, а не просто сировини.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: Л. Українка «Contra spem spero!», «Слово, чому ти не твердая криця...», «Мріє, не зрадь» **, «Стояла я і слухала весну...» **, драма-феєрія «Лісова пісня».

Твори, рекомендовані для вивчення напам'ять: Л. Українка «Contra spem spero!».

Для додаткового вивчення: Л. Українка «Бояриня».

Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про риторику і культуру спілкування, підготовку публічного виступу, мистецтво слухання, український модернізм, творчість Лесі Українки, роль міфів, символів, літератури

	та мистецтва у формуванні духовних і культурних цінностей. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> тексти про публічні виступи, літературні й театральні події, творчість Лесі Українки та український модернізм; відеосюжети публічних виступів відомих особистостей.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6. НАЗВА «ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ»
(U - 10 годин, R - 7 годин, G - 10 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- цінність мовної та культурної ідентичності: усвідомлення української мови як основи особистої, етнокультурної та громадянської ідентичності, а також як засобу збереження культурної спадщини;
- цінність культурної спадщини рідного краю: повага до літератури рідного регіону як частини національної культури, розвиток інтересу до творчості місцевих авторів і збереження культурної пам'яті;
- цінність особистості та її взаємодії із суспільством: розуміння взаємозв'язку мови, особистості й суспільства, формування відповідальності за власну мовленнєву поведінку та участь у суспільній комунікації.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1 Усвідомлювати значення рідної української мови та культури як основи особистої, національної та громадянської ідентичності в сучасному суспільстві. 1.4 Демонструвати елементи власної мовної та культурної ідентичності в нових навчальних, соціальних і цифрових ситуаціях, виявляючи повагу до різноманіття.	Ключові поняття: мова, особистість і суспільство, мовні норми, література рідного краю, культурна пам'ять. Обов'язкове ядро (7 годин) Мова і комунікація. Мова як засіб спілкування, самовираження та формування ідентичності. Культура мовлення. Комунікативна ситуація. Лексичні норми в мовленнєвій практиці. Мовна система (повторення). Лексична норма. Нормативне й ненормативне вживання мовних одиниць. Лексичне значення слова. Культура слововживання. Точність і доречність мовлення. Орфографія як система	<i>Учень/учениця:</i> усвідомлює значення української мови та літератури рідного краю для формування особистої, національної та культурної ідентичності; пояснює тему, ідею, художні образи та культурні значення творів українських письменників Республіки Молдова; демонструє власну позицію з питань культурної пам'яті, регіональної ідентичності та духовно-моральних цінностей;

3.2 Інтерпретувати зміст і культурні значення тексту, спираючись на текстові докази та контекст. 4.2 Застосовувати лексичні, граматичні, стилістичні та композиційні норми сучасної літературної мови. 4.3 Редагувати власні письмові тексти, покращуючи логічність, точність, виразність і жанрову доречність. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.2 Застосовувати знання про мовні, культурні та ціннісні традиції в усних, письмових і цифрових навчальних продуктах. 1.3 Зіставляти особисті, національні та суспільні культурні цінності в текстах, суспільних явищах і міжкультурних ситуаціях. 3.1 Аналізувати художні, публіцистичні та навчальні тексти, виділяючи ключові теми, мотиви, ідеї та художні засоби. 3.4 Оцінювати естетичні, моральні й культурні якості тексту в усній, письмовій або цифровій формі. 4.1 Планувати та створювати письмові тексти різних	правил. Орфографічна грамотність. Словники та довідкові джерела. Літературний компонент. Література рідного краю. Творчість українських письменників Республіки Молдова. Художній твір як відображення життя суспільства і культури. Тема й ідея творів літератури рідного краю. Художні образи. Авторська позиція. Духовні й моральні цінності в літературі рідного краю. Культурна пам'ять і регіональна ідентичність. Профільні розширення (3 години) (U) Література рідного краю в контексті розвитку української літератури. Художня своєрідність творів українських письменників Республіки Молдова. Літературознавча інтерпретація творів авторів рідного краю. (G) Мова, література та культурна ідентичність українців Республіки Молдова. Література рідного краю як засіб збереження історичної пам'яті та культурної спадщини. Українська література Республіки Молдова в сучасному культурному просторі. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Багатомовність Республіки Молдова та міжкультурне спілкування. Мовна система. Сучасні мовні процеси. Літературний компонент. Сучасне сприйняття літератури рідного краю. Культурна спадщина української громади Молдови. Процеси (обов'язкове ядро):	застосовує лексичні, орфографічні і стилістичні норми сучасної української літературної мови в усному й писемному мовленні; редагує власні письмові тексти з урахуванням точності слововживання, комунікативної доцільності та мовних норм. Профільна специфіка результатів навчання (U) здійснює поглиблений літературознавчий аналіз творів українських письменників Республіки Молдова, інтерпретуючи особливості поезики, системи образів, проблематики та авторської позиції, створюючи аналітичне есе, літературознавчий коментар або рецензію; (R) оцінює мовну та літературознавчу інформацію з художніх, науково-популярних, довідкових і медіатекстів про літературу рідного краю, використовуючи цифрові та лексикографічні ресурси для аргументованого представлення власних висновків; (G) характеризує взаємозв'язок української мови, літератури рідного краю та культурної пам'яті, використовуючи приклади з творів українських письменників Республіки Молдова, сучасної соціальної практики, медіатекстів і міжкультурної комунікації.
---	---	---

навчальних і суспільних жанрів відповідно до комунікативного завдання.	<i>визначає</i> взаємозв'язок мови, культури й особистості; <i>створює</i> усні та письмові висловлювання різних жанрів із дотриманням норм літературної мови; <i>виявляє</i> культурні, історичні та національні особливості творів літератури рідного краю; <i>порівнює</i> твори українських письменників у Молдові. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> художню своєрідність творів письменників рідного краю; <i>інтерпретує</i> авторську позицію, систему образів і художні засоби; <i>зіставляє</i> твори літератури рідного краю з творами української літератури; <i>створює</i> літературознавчі коментарі, аналітичні есе та творчі письмові роботи. (R) <i>аналізує і систематизує</i> інформацію про творчість українських письменників Республіки Молдова з різних джерел; <i>використовує</i> словники, довідкові та цифрові ресурси для перевірки мовної інформації; <i>аргументує</i> власні висновки на основі аналізу художніх, науково-популярних і медіатекстів. (G) <i>обговорює</i> роль мови й літератури у збереженні культурної пам'яті та регіональної ідентичності; <i>застосовує</i> норми літературної мови в різних комунікативних ситуаціях; <i>презентує</i> власну позицію з питань культури, мови й літератури в процесі діалогу, дискусії та публічного спілкування. Суттєві взаємозв'язки: мова → особистість → ідентичність → суспільство; мовна норма → культура мовлення → успішна комунікація; література → суспільство → збереження культурного	
---	--	--

діалогу.

Прикладний зміст (обов'язкове ядро):

аналіз ролі української мови в житті особистості, сім'ї та суспільства;

використання норм української літературної мови в навчальному та повсякденному спілкуванні;

аналіз творів письменників рідного краю як відображення історії, культури та життєвого досвіду народу;

підготовка презентацій, літературних повідомлень, відгуків і творчих проєктів про регіональну літературу;

участь у культурних заходах, пов'язаних зі збереженням української мови та культурної спадщини Республіки Молдова.

Профільна диференціація прикладного змісту:

(U) *підготовка* літературознавчих коментарів, аналітичних есе та рецензій на твори письменників рідного краю; *інтерпретація* художніх текстів у культурно-історичному контексті; *створення* дослідницьких і творчих проєктів, присвячених літературній спадщині українців Республіки Молдова.

(R) *використання* словників, електронних бібліотек, цифрових архівів і довідкових ресурсів для пошуку та перевірки мовної й літературознавчої інформації; *аналіз* художніх, науково-популярних і медіатекстів; *підготовка* інформаційно-аналітичних матеріалів і повідомлень з питань мови, літератури та культури.

(G) *участь* у культурно-просвітницьких і громадських заходах, спрямованих на збереження української мови та культурної спадщини Республіки Молдова; *застосування* норм української літературної мови в

освітній, соціальній та міжкультурній комунікації; *реалізація* соціальних і творчих проєктів, що сприяють розвитку регіональної культурної ідентичності.

Контексти навчання:

самопізнання та особистісний розвиток: усвідомлення ролі рідної мови у формуванні самоідентифікації та збереженні культурної пам'яті;

сім'я і суспільство: використання мови в повсякденному спілкуванні, передавання культурних традицій і мовного досвіду поколінь;

культурний простір: вивчення літератури рідного краю як частини української культурної спадщини;

міжкультурна взаємодія: спілкування представників різних культур Республіки Молдова, повага до мовного різноманіття;

дослідницька та творча діяльність: підготовка літературних проєктів, повідомлень, презентацій і творчих робіт.

Міждисциплінарний зміст:

румунська мова та література: зіставлення мовних явищ, літературних процесів і культурної спадщини українського та молдовського народів;

історія: зв'язок розвитку мови, літератури та культури з історичними подіями й життям суспільства;

громадянське виховання: мова як засіб соціальної комунікації, формування ідентичності та поваги до культурного різноманіття.

Міжпредметна тема: «Мова, література рідного краю та культурна спадщина як основа ідентичності, пам'яті й міжкультурної взаємодії».

Інтеграція нових освітніх напрямів:

освіта для цінностей — усвідомлення ролі мови, культури та літератури у формуванні моральних орієнтирів і поваги до культурної спадщини;

освіта в дусі миру — розвиток культури діалогу, взаємоповаги, толерантності та мирної взаємодії в багатонаціональному суспільстві;

освіта для рівності та інклюзивності — формування шанобливого спілкування, прийняття мовного й культурного різноманіття, розвиток інклюзивної комунікативної культури;

цифрова освіта — відповідальне використання цифрових мовних та інформаційних ресурсів;

медіаосвіта — розвиток критичного мислення під час роботи з медіатекстами, літературними та інформаційними джерелами.

Рекомендовані тексти

Для обов'язкового вивчення: К. Попович «Скривджені долі»** (уривки з твору). Ліричні твори українських поетів Республіки Молдова: З. Гурська, Г. Рогова, С. Лозинська, О. Медведенко, Н. Авідон, Є. Осередчук, Ю. Дячук (на вибір учителя). Перекладна класична і сучасна румунська, гагаузька, болгарська література (на вибір учителя).

Для додаткового вивчення: Тематична бібліографія «Українці в культурі Молдови».

	<i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про роль української мови та літератури в культурному просторі Республіки Молдова, збереження рідної мови, мовної та культурної пам'яті, літературу рідного краю, творчість українських письменників Молдови та формування культурної спадщини. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> тексти про культурні події української громади, письменників і літературні твори рідного краю; інтерв'ю, літературні огляди, відгуки, інформаційні нотатки, публікації в цифровому середовищі, відеосюжети, інфографіка та презентації про мовну й літературну спадщину.	
--	---	--

11 КЛАС

Профіль (U - гуманітарний, R - реальний*, G - загальний**)

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1 «МОВА, КУЛЬТУРА, ОСОБИСТІСТЬ: МОДЕРНІСТСЬКА УКРАЇНСЬКА ПРОЗА».

(U- 15 годин, R- 11 годин, G- 15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- українська мова та література як основа національної, культурної та особистісної ідентичності;
- повага до духовної спадщини, культурного різноманіття та цінностей сучасного суспільства;
- цінність свободи особистості, людської гідності та розвитку критичного, аналітичного й естетичного мислення через осмислення творів українського модернізму.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про мову, культуру й громадянські цінності для аргументованого представлення	Ключові поняття: модернізм, український модернізм, психологізм, символ, художній образ, імпресіонізм, внутрішня мова, національна ідентичність, культурна пам'ять, цінності особистості.	<i>Учень / учениця:</i> аналізує роль української мови у формуванні національної, культурної та особистісної ідентичності в полікультурному суспільстві, порівнюючи різні культурні та комунікативні

власної позиції. 1.3. Інтерпретувати міжкультурні ситуації, порівнюючи різні ціннісні й комунікативні моделі. 2.3. Аргументувати й захищати власну позицію, виявляючи мовленнєву культуру, повагу до співрозмовника та переконливість. 3.1. Аналізувати художні й нехудожні тексти в історичному, культурному і соціальному контекстах. 4.1. Створювати зв'язні усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів з урахуванням адресата, мети та комунікативної ситуації. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1. Оцінювати вплив європейських, глобальних і медійних процесів на мовну, культурну та етнічну	Обов'язкове ядро (11 годин) Мова і спілкування. Українська мова як засіб формування національної, культурної та особистісної ідентичності. Мова як засіб вираження світогляду та ціннісних орієнтирів особистості. Аргументоване усне та письмове висловлення. Академічна дискусія. Інтерпретація художнього тексту в процесі комунікації. Культура мовленнєвої взаємодії та академічної комунікації. Мовна система. Іменник як засіб номінації та створення художнього образу. Граматичні категорії іменника. Стилистичні функції іменників у художньому тексті. Норми сучасної української літературної мови. Мовні засоби вираження авторської позиції та емоційно-оцінного змісту тексту. Літературний компонент. Український модернізм як художній напрям кінця XIX — початку XX століття. Особливості модерністської прози. Психологізм як спосіб розкриття внутрішнього світу особистості. Художній образ, символіка, деталь, підтекст. Творчість Ольги Кобилянської та Василя Стефаника в контексті українського модернізму. Цінності особистості, свободи, людської гідності та національної самосвідомості у творах української літератури. Профільні розширення (4 години) (U) Поглиблений аналіз художнього світу творів українського модернізму; дослідження особливостей психологізму, символіки, художньої	моделі; використовує нормативні форми іменника при створенні усних і письмових висловлювань відповідно до норм сучасної української літературної мови; інтерпретує твори Ольги Кобилянської і Василя Стефаника в історико-культурному контексті, визначаючи особливості модернізму, психологізму, художніх образів, символіки, авторської позиції й системи цінностей; аргументує власну позицію під час обговорення літературних і культурних проблем, коментує авторські смисли і проблематику творів, дотримуючись норм мовної культури й академічної комунікації; створює усні й письмові висловлювання аналітичного, інтерпретаційного й оцінювального характеру, адаптуючи їх до комунікативної ситуації, дотримуючись норм сучасної української літературної мови. Профільна специфіка результатів навчання (U) виконує глибокий літературознавчий аналіз творів українського модернізму, інтерпретує художні образи, символіку, психологізм і особливості авторського стилю, створює аналітичне есе, літературознавчий коментар,
--	--	---

ідентичність особистості. 2.2. Створювати та адаптувати усні висловлювання для дискусії, обговорення, інтерв'ю й публічного повідомлення. 3.2. Тлумачити приховані смисли, символіку, художні образи та авторські стратегії, спираючись на текст і історико-культурний контекст. 4.3. Аналізувати, редагувати й удосконалювати власні письмові тексти, поліпшуючи їх аргументованість, виразність, логічність і структурну цілісність. 4.4. Створювати й редагувати письмові тексти різних жанрів, удосконалюючи індивідуальний стиль і мовленнєву майстерність.	деталі та авторського стилю; порівняння українського модернізму з європейськими модерністськими течіями; створення літературознавчого есе, аналітичного коментаря, рецензії або дослідницького проєкту з використанням різних джерел. (G) Дослідження взаємозв'язку мови, культури та формування особистості на матеріалі художніх і публіцистичних текстів; аналіз культурних і ціннісних моделей, відображених у творах українського модернізму; інтерпретація медіатекстів, присвячених українській літературі та культурі; створення мультимедійних і публіцистичних матеріалів з питань мови, культури та національної ідентичності. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова і спілкування. Академічна дискусія. Інтерпретація художнього тексту у публічному просторі. Літературна критика та медіакомунікація. Цифрові форми подання літературного аналізу. Мовна система. Стилiстичний потенціал іменника в художньому тексті. Індивідуально-авторські мовні засоби. Мова модерністської прози. Особливості художнього синтаксису та авторського слововживання. Літературний компонент. Український модернізм у контексті європейської культури.	рецензію або дослідницьку роботу, удосконалюючи індивідуальний стиль писемного мовлення. (G) пояснює взаємозв'язок української мови, літератури, культури та національної ідентичності, зіставляє різні культурні та ціннісні моделі, використовуючи приклади з художніх, публіцистичних і медіатекстів; представляє результати аналізу у формі усного повідомлення, презентації, проєкту або письмової аналітичної роботи. (R) здійснює пошук, аналіз, оцінку, систематизацію та представлення мовної та літературної інформації з використанням науково-популярних, довідкових та цифрових джерел; презентує результати дослідження у структурованій формі (схема, таблиця, ментальна карта, інфографіка, цифрова презентація), оцінюючи достовірність інформаційних ресурсів і вдосконалюючи власні письмові продукти.
---	--	--

	Імпресіонізм, символізм і неоромантизм в українській літературі. Художня деталь і підтекст як засоби розкриття внутрішнього світу героя. Сучасні інтерпретації творів Ольги Кобилянської та Василя Стефаника. Процеси (обов'язкове ядро) <i>аналізує</i> роль української мови та літератури у формуванні національної, культурної та особистісної ідентичності; <i>інтерпретує</i> художні твори українського модернізму в історико-культурному контексті, виявляючи особливості психологізму, художніх образів, символіки та авторської позиції; <i>використовує</i> норми сучасної української літературної мови під час створення усних і письмових висловлювань різних жанрів; <i>аргументує</i> власну позицію під час обговорення літературних, культурних і світоглядних проблем, дотримуючись норм академічної комунікації; <i>створює</i> аналітичні, інтерпретаційні та оцінні тексти, використовуючи різні джерела інформації та сучасні засоби комунікації. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз творів українського модернізму; інтерпретує художні образи, символіку, психологізм і особливості авторського стилю; порівнює твори українського та європейського модернізму; створює літературознавче есе, аналітичний коментар, рецензію або дослідницьку	
--	--	--

	роботу. (R) здійснює пошук, відбір, аналіз та систематизацію інформації з наукових, довідкових і цифрових джерел; презентує результати дослідження мовного та літературного матеріалу у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт, інфографіки або цифрової презентації; оцінює достовірність інформаційних ресурсів та ефективність використання цифрових інструментів. (G) аналізує взаємозв'язок мови, культури та формування особистості; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти з позицій культурних цінностей і міжкультурної комунікації; аргументує власну позицію з питань мови, культури та національної ідентичності; створює інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали для різних комунікативних ситуацій. Важливі взаємозв'язки: мова → культура → національна ідентичність → особистість; модернізм → художній образ → психологізм → авторська ідея; художній твір → інтерпретація → цінності → світогляд. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): обговорення ролі української мови та літератури у формуванні національної, культурної та особистісної ідентичності;	
--	---	--

	<i>аналіз та інтерпретація</i> творів українського модернізму в історико-культурному контексті; <i>участь</i> в обговоренні літературних, культурних і світоглядних проблем з аргументованим представленням власної позиції; <i>створення</i> аналітичних есе, літературознавчих коментарів, презентацій та інших навчальних продуктів із дотриманням норм сучасної української літературної мови. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) <i>здійснення</i> поглибленого літературознавчого аналізу творів українського модернізму; <i>створення</i> літературно-критичних есе, аналітичних коментарів, рецензій і дослідницьких робіт; <i>інтерпретація</i> художніх образів, символіки, психологізму й авторського стилю в історико-культурному контексті. (G) <i>застосування</i> знань про мову, культуру і літературу під час аналізу сучасних суспільних і культурних процесів; <i>розробка</i> інформаційних, публіцистичних та мультимедійних матеріалів з питань мови, культури та національної ідентичності; <i>презентація</i> результатів дослідження у формі мультимедійної презентації, дискусії або групового проекту. (R) <i>використання</i> науково-популярних, довідкових і цифрових ресурсів для пошуку, аналізу та перевірки інформації; <i>систематизація</i> мовної та літературної інформації	
--	--	--

	у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт або інфографіки; <i>створення</i> цифрової презентації або аналітичного інформаційного продукту на основі опрацьованих даних. Контексти навчання: <i>особистісний розвиток:</i> формування національної, культурної та громадянської ідентичності засобами української мови та літератури; <i>культурний простір:</i> український модернізм як явище національної та європейської культури; <i>громадське життя:</i> мова і література як засіб збереження історичної пам'яті, духовних цінностей і суспільного діалогу; <i>цифрове середовище:</i> використання електронних бібліотек, цифрових архівів, медіаресурсів і освітніх платформ для аналізу та інтерпретації художніх творів; <i>міжкультурна взаємодія:</i> порівняння українського модернізму з європейськими мистецькими напрямками й осмислення загальнолюдських цінностей. Міжпредметний зміст: <i>румунська мова та література / рідна мова та література:</i> порівняльний аналіз творів модернізму, художніх образів, проблематики й стилістичних особливостей; <i>історія румунів та всесвітня історія:</i> суспільно-політичні та культурні процеси кінця XIX —	
--	---	--

	початку XX століття як історична основа розвитку українського модернізму; <i>громадянське виховання</i>: свобода особистості, людська гідність, громадянська відповідальність і національна ідентичність як духовні цінності суспільства; <i>художнє виховання</i>: модернізм у літературі, живописі, музиці та інших видах мистецтва; особливості художнього світосприйняття епохи. Міжпредметна тема: «Мова, культура й особистість: український модернізм як відображення духовних цінностей, національної ідентичності та художнього оновлення». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для цінностей</i> — осмислення свободи особистості, людської гідності, морального вибору та відповідальності через твори українського модернізму; <i>освіта для сталого розвитку</i> — збереження національної мови, культурної спадщини та духовних цінностей як основи сталого розвитку суспільства; <i>глобальна громадянськість</i> — розуміння українського модернізму як частини європейського культурного простору, шанування культурного різноманіття та міжкультурного діалогу; <i>міжкультурна комунікація</i> — розвиток здатності до сприйняття та інтерпретації художніх творів у національному та світовому культурному контексті.	
--	--	--

	Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Ольга Кобилянська</i> «Impromptu phantasie», «Valse mélancolique»**, Василь Стефаник «Новина», «Камінний хрест»**. Для додаткового вивчення: <i>Михайло Коцюбинський</i> «Цвіт яблуні», «Сміх»**, <i>Ольга Кобилянська</i> «Людина»**. Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про український модернізм, національну ідентичність та творчість Ольги Кобилянської і Василя Стефаника. Медійні та функціональні тексти: інтерв'ю, відеолекції, подкасти, цифрові презентації, інфографіка, електронні енциклопедії та освітні інтернет-ресурси з української мови та літератури.	
--	---	--

Навчальна одиниця № 2 «Текст і мовлення: виражальні можливості мови та модернізм»
(U - 28 годин, R - 20 годин, G - 28 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- текст і художнє слово як засіб пізнання людини, культури і світу;
- повага до національної культури, художньої спадщини та духовних цінностей українського народу;
- цінність гармонії людини й природи та розвитку естетичного, аналітичного й критичного мислення через інтерпретацію творів українського модернізму.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про мову, культуру й	Ключові поняття: текст, художній текст, модернізм, імпресіонізм, психологізм, художній образ, символ, фольклорний мотив, авторська позиція, природа як художній образ.	<i>Учень/учениця:</i> аналізує художні та нехудожні тексти, визначаючи особливості їхньої структури, мовної

громадянські цінності для аргументованого представлення власної позиції. 1.3. Інтерпретувати міжкультурні ситуації, порівнюючи різні ціннісні й комунікативні моделі. 2.2. Створювати та адаптувати усні висловлювання для дискусії, обговорення, інтерв'ю й публічного повідомлення. 3.1. Аналізувати художні й нехудожні тексти в історичному, культурному і соціальному контекстах. 4.2. Адаптувати мовні, стилістичні та риторичні засоби до різних комунікативних ситуацій і академічних форматів. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 2.3. Аргументувати й захищати власну позицію, виявляючи мовленнєву культуру, повагу до	Обов'язкове ядро (20 годин) Мова і спілкування. Текст як основна одиниця мовленнєвої діяльності. Текст як засіб передачі інформації, емоцій і художнього змісту. Ознаки тексту: зв'язність, цілісність, завершеність. Створення усних і письмових висловлювань різних типів і жанрів. Інтерпретація художнього тексту в процесі комунікації. Використання виражальних можливостей мови в різних комунікативних ситуаціях. Культура мовленнєвої взаємодії та академічної комунікації. Мовна система. Морфологічні засоби створення тексту. Прикметник як засіб характеристики та створення художнього образу. Дієслово як засіб передачі динаміки, психологічного стану та емоційності мовлення. Числівник і займенник у структурі художнього тексту. Синтаксичні засоби виразності. Норми сучасної української літературної мови. Мовні засоби вираження авторської позиції. Літературний компонент. Українська література кінця XIX — початку XX століття. Імпресіонізм як художній напрям українського модернізму. Психологізм як спосіб розкриття внутрішнього світу особистості. Художній образ, символ, художня деталь і підтекст. Фольклор і народна міфологія як джерело художніх образів. Творчість Михайла Коцюбинського в контексті українського модернізму. Гармонія людини і природи, духовні цінності та художнє світосприйняття.	організації, засобів зв'язку та виражальних можливостей відповідно до комунікативного завдання. використовує морфологічні й синтаксичні засоби виразності відповідно до норм сучасної української літературної мови під час створення усних і письмових текстів; інтерпретує твори Михайла Коцюбинського в історико-культурному контексті, виявляючи особливості модернізму, імпресіонізму, психологізму, художніх образів, символіки, фольклорних мотивів та авторської позиції; аргументує власну позицію під час обговорення художніх, культурних та світоглядних проблем, характеризуючи художні образи, внутрішній світ персонажів, роль природи, художніх деталей, символів і народної міфології в розкритті авторського задуму; створює, редагує та вдосконалює усні, письмові та цифрові тексти аналітичного, інтерпретаційного й оцінного характеру, адаптуючи мовні засоби до комунікативної ситуації, дотримуючись норм сучасної української літературної мови та розвиваючи власний стиль мовлення. Профільна специфіка результатів навчання
--	--	---

співрозмовника та переконливість. 3.2. Інтерпретувати приховані смисли, символіку, художні образи та авторські стратегії, спираючись на текст і контекст. 3.3. Аргументувати власні естетичні та ціннісні судження про художній текст в академічному форматі. 4.3. Аналізувати, редагувати й удосконалювати власні письмові тексти, поліпшуючи їх аргументованість, виразність, логічність і структурну цілісність. 4.4. Створювати й редагувати письмові тексти різних жанрів, удосконалюючи індивідуальний стиль і мовленнєву майстерність.	Профільні розширення (8 годин) (U) Поглиблений аналіз художнього світу творів Михайла Коцюбинського; дослідження особливостей імпресіонізму, психологізму, символіки, фольклорних мотивів і художньої деталі; порівняння українського і європейського імпресіонізму; створення літературознавчого есе, аналітичного коментаря, рецензії або дослідницького проекту. (G) Дослідження взаємозв'язку людини, природи, культури й художнього світосприйняття; аналіз художніх, публіцистичних і медіатекстів; інтерпретація культурних моделей, відображених у творах Михайла Коцюбинського; створення мультимедійних, публіцистичних та інформаційних матеріалів з питань культури, мистецтва та національної спадщини. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова і спілкування. Художній текст. Медіатекст. Стилiстичне редагування. Цифрові мовні ресурси. Комунікативна стратегія. Мовна система. Стилiстична норма. Мовна виразність. Функціональний стиль. Цифровий текст. Літературний компонент. Імпресіонізм і символізм в українській літературі. Художня символіка та фольклорна основа творів Михайла	(U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз творів Михайла Коцюбинського, інтерпретує особливості імпресіонізму, психологізму, символіки, художньої деталі та авторського стилю, порівнює твори українського та європейського імпресіонізму і створює аналітичні, літературно-критичні та дослідницькі роботи. (G) аналізує взаємозв'язок людини, природи, культури та духовних цінностей, інтерпретує твори Михайла Коцюбинського в контексті національної культури, фольклору й міжкультурного діалогу, аргументовано презентує власну позицію в усних, письмових і мультимедійних формах. (R) здійснює пошук, аналіз, систематизацію та критичну оцінку інформації з наукових, довідкових та цифрових джерел, презентує результати дослідження мовного та літературного матеріалу у структурованій формі з використанням сучасних цифрових інструментів.
--	---	--

	Коцюбинського. Сучасні інтерпретації творів письменника. Художній світ твору та літературний контекст. Процеси (обов'язкове ядро): <i>аналізує</i> структуру художнього тексту, його мовну організацію та засоби створення художньої виразності; <i>інтерпретує</i> твори Михайла Коцюбинського в історико-культурному контексті, виявляючи особливості імпресіонізму, психологізму, художніх образів, символіки, фольклорних мотивів і авторської позиції; <i>використовує</i> норми сучасної української літературної мови під час створення усних і письмових висловлювань різних жанрів; <i>аргументує</i> власну позицію під час обговорення художніх, культурних і світоглядних проблем, дотримуючись норм академічної комунікації; <i>створює</i> аналітичні, інтерпретаційні та оцінювальні тексти, використовуючи різні джерела інформації та сучасні засоби комунікації. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>виконує</i> поглиблений літературознавчий аналіз творів Михайла Коцюбинського; інтерпретує художні образи, символіку, фольклорні мотиви, психологізм і особливості авторського стилю; порівнює український та європейський імпресіонізм; створює літературознавче есе, аналітичний коментар, рецензію або дослідницьку роботу.	
--	--	--

	(G) <i>аналізує</i> взаємозв'язок людини, природи, культури та художнього світосприйняття; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти з позицій культурних цінностей і міжкультурної комунікації; аргументує власну позицію з питань культури, мистецтва та духовної спадщини; створює інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали для різних комунікативних ситуацій. (R) <i>здійснює</i> пошук, відбір, аналіз і систематизацію інформації з наукових, довідкових та цифрових джерел; представляє результати дослідження мовного та літературного матеріалу у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт, інфографіки або цифрової презентації; оцінює достовірність інформаційних ресурсів та ефективність використання цифрових інструментів. Важливі взаємозв'язки: текст → зміст → сенс → інтерпретація; людина → природа → внутрішній світ особистості → світосприйняття; символ → художній образ → авторська позиція. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): <i>використання</i> мовних засобів під час створення усних, письмових і цифрових висловлювань; <i>застосування</i> морфологічних і синтаксичних засобів для створення художньої виразності; <i>аналіз та інтерпретація</i> творів Михайла Коцюбинського в історико-культурному контексті;	
--	--	--

	участь в обговоренні взаємозв'язку людини, природи, культури й мистецтва з аргументованим представленням власної позиції; створення аналітичних есе, літературознавчих коментарів, презентацій та інших навчальних продуктів із дотриманням норм сучасної української літературної мови. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) здійснення поглибленого літературознавчого аналізу творів Михайла Коцюбинського; створення літературно-критичних есе, аналітичних коментарів, рецензій і дослідницьких робіт; інтерпретація художніх образів, символіки, психологізму, фольклорних мотивів та авторського стилю в історико-культурному контексті. (G) застосування знань про мову, літературу та культуру під час аналізу взаємин людини, природи і суспільства; розробка інформаційних, публіцистичних і мультимедійних матеріалів щодо проблем культури, мистецтва та духовної спадщини; представлення результатів дослідження у формі мультимедійної презентації, дискусії або групового проєкту. (R) використання науково-популярних, довідкових і цифрових ресурсів для пошуку, аналізу та перевірки інформації; систематизація мовної та літературної інформації у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт	
--	--	--

	або інфографіки; створення цифрової презентації або аналітичного інформаційного продукту на основі опрацьованих даних. Контексти навчання: <i>культурний простір:</i> український модернізм, імпресіонізм і фольклорна традиція; <i>історико-культурне середовище:</i> розвиток української літератури кінця XIX – початку XX століття; <i>академічне середовище:</i> аналіз художнього тексту та мовних засобів; <i>безпечне цифрове середовище:</i> використання цифрових ресурсів для аналізу та подання інформації. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів та всесвітня історія</i> — культурні процеси кінця XIX – початку XX століття; <i>румунська мова і література</i> — імпресіонізм, символіка та художній образ в українській і європейській літературі; <i>громадянське виховання</i> — людина, культура і система цінностей у художньому творі. Міжпредметна тема: «Людина, природа і культура в художньому тексті». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — усвідомлення цінності культури, природи й	
--	---	--

	художньої спадщини як частини світового культурного простору. <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до культурного різноманіття і різних способів художнього самовираження. <i>медіаосвіта</i> — критичне сприйняття інформації, інтерпретація художніх образів та використання цифрових ресурсів для подання результатів аналізу. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Михайло Коцюбинський «Intermezzo», «Тіні забутих предків»**.</i> Для додаткового вивчення: <i>Михайло Коцюбинський «На острові»**, «Під мінаретами»**, Богдан-Ігор Антонич — вибрані поезії, Василь Свідзинський — вибрані поезії**.</i> <i>Пізнавальні й науково-популярні тексти:</i> тексти про імпресіонізм, український модернізм, фольклор і міфологію у художньому світі Михайла Коцюбинського. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> інтерв'ю, відеолекції, документальні фільми, цифрові презентації, літературні подкасти, інфографіка, електронні енциклопедії та літературні інтернет-ресурси.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3 «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА 1920-Х РОКІВ: ХУДОЖНІ ПОШУКИ ТА НОВІ НАПРЯМКИ»
(U- 28 годин, R- 21 год, G- 28 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- література як відображення духовних, історичних і суспільних процесів епохи та засіб збереження культурної пам'яті народу;
- цінність свободи творчості, особистого вибору і громадянської відповідальності художника, повага до культурної спадщини українського «Червоного ренесансу»;
- усвідомлення ролі художнього слова у формуванні національної самосвідомості, моральних цінностей і розвитку критичного мислення через інтерпретацію моральних, філософських і суспільних проблем літератури.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про мову, культуру й громадянські цінності для аргументованого представлення власної позиції. 2.2. Створювати та адаптувати усні висловлювання для дискусії, обговорення, інтерв'ю й публічного повідомлення. 2.3. Аргументувати й захищати власну позицію, виявляючи мовленнєву культуру, повагу до співрозмовника та переконливість. 3.1. Аналізувати художні й нехудожні тексти в історичному, культурному і соціальному контекстах.	Ключові поняття: червоний ренесанс, модернізм, експресіонізм, неореалізм, авторська позиція, художній образ, моральний конфлікт, історична пам'ять. Обов'язкове ядро (21 година) Мова і спілкування. Синтаксис тексту як засіб організації висловлювання. Комунікативна роль порядку слів. Звертання як засіб мовного впливу. Аргументоване усне та письмове висловлення. Академічна дискусія. Культура мовного спілкування та мовний етикет. Мовна система. Дієслово як основний засіб передачі дії. Граматичні категорії дієслова. Дієприкметник і дієприслівник як особливі форми дієслова. Синтаксичні конструкції з дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами. Нормативне вживання дієслівних форм. Стилiстичні можливості дієслова. Літературний компонент. Українська література 1920-х років. Феномен «Червоного ренесансу». Модернізм як художня система. Художні пошуки української літератури першої третини ХХ століття. Художній образ, авторська позиція, моральний конфлікт. Творчість Миколи	<i>Учень/учениця:</i> аналізує особливості українського літературного процесу 1920-х років у історико-культурному контексті, визначаючи ознаки модернізму та художні особливості літератури періоду «Червоного ренесансу»; інтерпретує твори представників «Червоного ренесансу», виявляючи їх проблематику, художні образи, символіку, моральні конфлікти та авторську позицію; аргументує власні естетичні, моральні та ціннісні судження під час обговорення творів Миколи Хвильового, Миколи Куліша, Юрія Яновського, Євгена Плужника та Євгена Маланюка, дотримуючись норм академічної комунікації; використовує синтаксичні конструкції, дієслівні форми, дієприкметники та дієприслівники відповідно до норм сучасної української літературної мови при створенні

3.2. Інтерпретувати приховані смисли, символіку, художні образи та авторські стратегії, спираючись на текст і контекст. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Інтерпретувати міжкультурні ситуації, порівнюючи різні ціннісні, культурні та комунікативні моделі. 2.4. Оцінювати власні та чужі усні висловлювання, удосконалюючи стиль, тон і стратегію мовної взаємодії. 3.3. Аргументувати власні естетичні та ціннісні судження про художній текст в академічному форматі. 4.1. Створювати зв'язні усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів з урахуванням адресата, мети та комунікативної ситуації. 4.3. Аналізувати, редагувати й удосконалювати власні	Хвильового, Миколи Куліша, Юрія Яновського, Євгена Плужника. Історична пам'ять, свобода особистості та моральний вибір у творах української літератури. Профільні розширення (7 годин) (U) Поглиблений аналіз художнього світу творів української літератури 1920-х років; дослідження особливостей модернізму, експресіонізму, неореалізму, художнього експерименту, морального конфлікту та авторського стилю; зіставлення української літератури періоду «Червоного ренесансу» з європейськими літературними процесами; створення літературознавчого есе, аналітичного коментаря, рецензії або дослідницького проекту з використанням різних джерел. (G) Дослідження взаємозв'язку літератури, історії та формування громадянської позиції особистості на матеріалі художніх і публіцистичних текстів; аналіз історичних, культурних і моральних проблем, відображених у творах української літератури 1920-х років; інтерпретація медіатекстів, присвячених історії української культури й літератури; створення мультимедійних і публіцистичних матеріалів із проблем історичної пам'яті, свободи особистості та морального вибору. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання)	усних і письмових висловлювань різних жанрів; створює усні, письмові та цифрові тексти аналітичного, інтерпретаційного та публіцистичного характеру, аргументуючи власну позицію, адаптуючи висловлювання до комунікативної ситуації та дотримуючись норм культури мови. Профільна специфіка результатів навчання (U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз творів української літератури 1920-х років, інтерпретує особливості модернізму, художнього експерименту, морального конфлікту і авторського стилю, порівнює український модернізм із європейськими літературними напрямами та створює аналітичні, літературно-критичні й дослідницькі роботи. (G) аналізує взаємозв'язок літератури, історії та формування громадянської позиції особистості, інтерпретує твори періоду «Червоного ренесансу» в контексті історичної пам'яті, національної культури та суспільних процесів, аргументовано представляє власну позицію з питань свободи особистості, морального вибору та громадянської відповідальності в усних, письмових і мультимедійних формах.
--	--	--

письмові тексти, поліпшуючи їх аргументованість, виразність, логічність і структурну цілісність.	Мова і спілкування. Мовленнєва стратегія. Академічна комунікація. Стилiстичний аналіз тексту. Літературна критика та медіакомунікація. Цифрові форми подання результатів аналізу. Використання цифрових мовних ресурсів. Мовна система. Стилiстичні можливості дієслівних форм. Синтаксичні конструкції як засіб виразності. Індивідуально-авторські мовні засоби. Особливості художнього синтаксису. Мова творів української літератури 1920-х років. Літературний компонент. Українська література періоду «Червоного ренесансу» у контексті європейського модернізму. Художній експеримент, експресіонізм і неореалізм. Моральний конфлікт і авторська позиція у творах Миколи Хвильового, Миколи Куліша, Юрія Яновського та Євгена Плужника. Сучасні інтерпретації творів української літератури першої третини ХХ століття. Процеси (обов'язкове ядро) <i>аналізує</i> мовні особливості художніх та нехудожніх текстів, синтаксичні засоби виразності та стилістичні можливості дієслівних форм; <i>інтерпретує</i> твори української літератури 1920-х років у історико-культурному контексті, виявляючи особливості модернізму, художніх образів, моральних конфліктів, авторської позиції та історичної пам'яті; <i>використовує</i> норми сучасної української літературної мови під час створення усних і письмових висловлювань різних жанрів;	(R) здійснює пошук, аналіз, систематизацію та критичну оцінку інформації про українську літературу 1920-х років з наукових, довідкових і цифрових джерел; представляє результати дослідження мовного та літературного матеріалу в структурованій формі з використанням сучасних цифрових інструментів.
---	---	--

	<i>аргументує</i> власну позицію під час обговорення історичних, літературних і світоглядних проблем, дотримуючись норм академічної комунікації; <i>створює</i> аналітичні, інтерпретаційні та оцінні тексти, використовуючи різні джерела інформації та сучасні засоби комунікації. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>виконує</i> поглиблений літературознавчий аналіз творів української літератури 1920-х років; інтерпретує художні образи, моральні конфлікти, авторську позицію та особливості художнього стилю; порівнює твори українського модернізму з європейськими літературними напрямками; створює літературознавче есе, аналітичний коментар, рецензію або дослідницьку роботу. (G) <i>аналізує</i> взаємозв'язок літератури, історії та формування особистості; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти з позицій історичної пам'яті, культурних цінностей та громадянської відповідальності; аргументує власну позицію з питань свободи особистості, морального вибору та суспільного розвитку; створює інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали для різних комунікативних ситуацій. (R) <i>здійснює</i> пошук, аналіз, систематизацію та критичну оцінку інформації про історію української літератури 1920-х років з наукових, довідкових і цифрових джерел; представляє результати дослідження мовного та літературного матеріалу у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт, інфографіки або цифрової презентації; оцінює	
--	--	--

	достовірність інформаційних ресурсів та ефективність використання цифрових інструментів. Важливі взаємозв'язки: історія → література → історична пам'ять → особистість; особистість → моральний вибір → конфлікт → авторська позиція; модернізм → художній експеримент → новий тип героя. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): застосування синтаксичних конструкцій і дієслівних форм під час створення усних, писемних і цифрових висловлювань; аналіз і інтерпретація творів української літератури 1920-х років в історико-культурному контексті; участь в обговоренні історичних, моральних, літературних і суспільних проблем з аргументованим поданням власної позиції; створення аналітичних есе, літературознавчих коментарів, презентацій та інших навчальних продуктів зі збереженням норм сучасної української літературної мови. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) здійснення поглибленого літературознавчого аналізу творів української літератури періоду «Червоного ренесансу»; створення літературно-критичних есе, аналітичних	
--	--	--

	коментарів, рецензій та дослідницьких робіт; <i>інтерпретація</i> художніх образів, моральних конфліктів, авторської позиції та особливостей художнього стилю в історико-культурному контексті. (G) <i>застосування</i> знань про мову, літературу та історію під час аналізу суспільних і культурних процесів першої третини ХХ століття; <i>розробка</i> інформаційних, публіцистичних і мультимедійних матеріалів з питань історичної пам'яті, свободи особистості та морального вибору; <i>представлення</i> результатів дослідження у формі мультимедійної презентації, дискусії або групового проекту. (R) <i>використання</i> науково-популярних, довідкових і цифрових ресурсів для пошуку, аналізу та перевірки інформації; <i>систематизація</i> мовної та літературної інформації у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт або інфографіки; <i>створення</i> цифрової презентації або аналітичного інформаційного продукту на основі опрацьованих даних. Контексти навчання: <i>історико-культурне середовище:</i> суспільні процеси України 1920-х років та розвиток української культури; <i>громадське життя:</i> свобода особистості, громадянська відповідальність і моральний вибір; <i>академічне середовище:</i> дослідження художніх творів і літературних напрямків;	
--	--	--

	<i>безпечне цифрове середовище</i>: використання цифрових ресурсів для пошуку, аналізу та представлення інформації. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів та всесвітня історія</i> — революційні події, суспільні зміни та культурні процеси першої третини XX століття; <i>громадянське виховання</i> — свобода особистості, громадянська відповідальність і громадянська позиція; <i>румунська мова та література</i> — модернізм, авангард, художній експеримент і розвиток літератури першої половини XX століття. Міжпредметна тема: «Людина, історія і моральний вибір у культурному просторі XX століття». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — осмислення свободи, відповідальності, людської гідності та морального вибору; <i>освіта в галузі рівності та інклюзії</i> — повага до різних поглядів, життєвого досвіду та людської гідності; <i>медіаосвіта</i> — критичне осмислення історичної інформації, художніх інтерпретацій і авторської позиції. Рекомендовані тексти	
--	--	--

	Для обов'язкового вивчення: Євген Плужник «Вчись у природи творчого спокою...», «Ніч... а човен — як срібний птах!..», Микола Куліш «Мина Мазайло»**, Микола Хвильовий «Я (Романтика)**», Юрій Яновський «Вершники». Твори, рекомендовані для вивчення напам'ять: Євген Плужник «Вчись у природи творчого спокою». Для додаткового вивчення: Євген Маланюк «Уривок з поеми»**, «Напис на книзі віршів»**, твори Д. Фальківського, Т. Осьмачки (за вибором учителя), Микола Хвильовий «Санаторійна зона»**, «Сентиментальна історія», «Вальдшнепи», Юрій Яновський «Голлівуд на березі Чорного моря», «Чотири шаблі», Григорій Косинка «На золотих богів», «Місячний сміх»**. Пізнавальні й науково-популярні тексти: тексти про феномен «Червоного ренесансу», український модернізм, літературу 1920-х років і взаємозв'язок художника і епохи. Медійні та функціональні тексти: інтерв'ю, відеолекції, документальні фільми, цифрові презентації, літературні подкасти, інфографіка, електронні енциклопедії та освітні інтернет-ресурси з української літератури.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4 «ПОЕЗІЯ «РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ»: МИСТЕЦТВО СЛОВА ТА НАЦІОНАЛЬНА ТРАГЕДІЯ»

(U- 29 годин, R- 22 години, G- 29 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- поезія як засіб збереження духовної, культурної та національної пам'яті народу;

- цінність свободи творчості, художнього самовираження та відповідальності творчої особистості перед суспільством і історією;
- повага до культурної спадщини українського «Розстріляного відродження», розвиток естетичного смаку, критичного мислення та емоційно-ціннісного сприйняття поетичних творів.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про мову, культуру й громадянські цінності для аргументованого представлення власної позиції. 2.2. Створювати та адаптувати усні висловлювання для дискусії, обговорення, інтерв'ю й публічного повідомлення. 3.1. Аналізувати художні й нехудожні тексти в історичному, культурному і соціальному контекстах. 3.2. Інтерпретувати приховані смисли, символіку, художні образи та авторські стратегії, спираючись на текст і контекст. 4.1. Створювати зв'язні усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів з урахуванням	Ключові поняття: розстріляне відродження, неокласицизм, сонет, художній образ, символ, художня деталь, ліричний герой, історична пам'ять, авторська позиція, культурна спадщина. Обов'язкове ядро (22 години) Мова і спілкування. Тексти комбінованого типу та особливості їхньої побудови. Створення та аналіз текстів різних типів мовлення. Порівняльний аналіз художніх текстів. Мовні засоби передачі емоційного та естетичного змісту. Виразне читання та інтерпретація поетичного тексту. Академічне обговорення художніх творів і культурно-історичних проблем. Створення усних і письмових аналітичних та оцінних висловлювань. Культура мовного спілкування і аргументованого вираження власної позиції. Мовна система. Прислівник як самостійна частина мови. Групи прислівників за значенням. Творення і правопис прислівників. Стилистичні можливості прислівників. Роль прислівників у створенні образності, емоційності та ритму тексту. Мовні засоби виразності поетичної мови. Нормативне вживання прислівників. Літературний компонент. «Розстріляне відродження» як явище української культури. Українська поезія 1920–1930-х років. Поети-	<i>Учень/учениця:</i> аналізує особливості української поезії періоду «Розстріляного відродження» в історико-культурному контексті, визначаючи ознаки модерністської поезії, неокласицизму та їх значення для розвитку української культури; інтерпретує поетичні й непоетичні тексти, розкриваючи основні мотиви, художні образи, символіку, авторську позицію, приховані сенси й особливості авторських стратегій; характеризує художнє своєріддя творчості Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Миколи Зерова, Михайла Драї-Хмари та інших представників української поезії першої половини XX століття, аргументуючи власні естетичні та ціннісні судження; використовує знання про прислівники та інші засоби мовної виразності відповідно до норм сучасної української літературної мови при створенні усних і письмових висловлювань різних жанрів та участі в дискусії;

адресата, мети та комунікативної ситуації. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3. Інтерпретувати міжкультурні ситуації, порівнюючи різні ціннісні й комунікативні моделі. 2.3. Аргументувати й захищати власну позицію, виявляючи мовленнєву культуру, повагу до співрозмовника та переконливість. 3.3. Аргументувати власні естетичні та ціннісні судження про художній текст в академічному форматі. 4.3. Аналізувати, редагувати й удосконалювати власні письмові тексти, поліпшуючи їх аргументованість, виразність, логічність і структурну цілісність. 4.4. Створювати й редагувати письмові тексти різних жанрів, удосконалюючи індивідуальний	неокласики та їхні художні принципи. Сонет як класична поетична форма. Творчість Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Миколи Зерова, Михайла Драй-Хмари. Тема і основна думка твору. Ліричний герой. Художній образ. Художня деталь. Символ. Авторська позиція. Профільні розширення (7 годин) (U) Поглиблений аналіз художніх творів української поезії періоду «Розстріляного відродження»; дослідження особливостей неокласицизму, сонетної форми, художньої образності, символіки, філософської лірики та авторського стилю; порівняння української поезії першої половини XX століття з європейськими літературними напрямками; створення літературознавчого есе, аналітичного коментаря, рецензії або дослідницького проєкту з використанням різних джерел. (G) Дослідження взаємозв'язку літератури, історії та формування національної пам'яті на основі творів української поезії 1920–1930-х років; аналіз історичних, культурних і моральних проблем, відображених у творах періоду «Розстріляного відродження»; інтерпретація художніх, публіцистичних і медіатекстів, присвячених історії української культури та літератури; створення мультимедійних і публіцистичних матеріалів з питань історичної пам'яті, культурної спадщини та духовних цінностей.	створює, редагує та вдосконалює усні, письмові й цифрові тексти аналітичного, інтерпретаційного та публіцистичного характеру, аргументуючи власну позицію з питань свободи творчості, історичної пам'яті та ролі мистецтва в житті суспільства. Профільна специфіка результатів навчання (U) виконує поглиблений літературознавчий аналіз творів української поезії періоду «Розстріляного відродження»; інтерпретує художні образи, символіку, художні деталі, особливості неокласицизму та авторського стилю; порівнює українську поезію першої половини XX століття з європейськими літературними напрямками; створює літературознавчі есе, аналітичні коментарі, рецензії та дослідницькі роботи. (G) аналізує взаємозв'язок літератури, історії, культури і національної пам'яті; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти з позицій культурних і духовних цінностей; аргументовано представляє власну позицію з питань свободи творчості, історичної пам'яті та культурної спадщини; створює інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали для різних комунікативних ситуацій. (R) здійснює пошук, аналіз, систематизацію та критичну оцінку інформації
---	--	---

стиль і мовленнєву майстерність.	Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова і спілкування. Поетичний дискурс. Академічна комунікація. Стилістичний аналіз. Медіатекст. Цифрові мовні ресурси. Мовна система. Стилістична норма. Художня виразність. Мовна образність. Цифровий текст. Літературний компонент. Художня інтерпретація. Літературний контекст. Естетичний ідеал. Культурна пам'ять. Національна ідентичність. Процеси (обов'язкове ядро): аналізує особливості української поезії періоду «Розстріляного відродження», виокремлюючи ознаки неокласицизму, художньої образності та авторського стилю; інтерпретує твори Павла Тичини, Максима Рильського, Володимира Сосюри, Миколи Зерова, Михайла Драй-Хмари в історико-культурному контексті, виявляючи тему, основну думку, ліричного героя, художні образи, художні деталі, символіку та авторську позицію; використовує норми сучасної української літературної мови та засоби художньої виразності під час створення усних і письмових висловлювань різних жанрів; аргументує власну позицію під час обговорення художніх, культурних, історичних та світоглядних проблем, дотримуючись норм академічної	про історію української літератури та творчість поетів періоду «Розстріляного відродження» з наукових, довідкових і цифрових джерел; представляє результати дослідження мовного та літературного матеріалу у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт, інфографіки або цифрової презентації; оцінює достовірність інформаційних ресурсів та ефективність використання цифрових інструментів.
---	---	--

	комунікації; <i>створює</i> аналітичні, інтерпретаційні та публіцистичні тексти, використовуючи різні джерела інформації та сучасні засоби комунікації. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> твори української поезії періоду «Розстріляного відродження» з використанням літературознавчих понять; інтерпретує художні образи, символіку, художні деталі та особливості авторського стилю в історико-культурному контексті; порівнює українську поезію першої половини ХХ століття з європейськими літературними напрямками; <i>створює</i> літературознавче есе, аналітичний коментар або рецензію. (G) <i>аналізує</i> взаємозв'язок літератури, історії, культури та національної пам'яті; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти; аргументує власну позицію з питань свободи творчості, духовних цінностей та культурної спадщини; <i>створює</i> інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали для різних комунікативних ситуацій. (R) <i>відбирає</i> інформацію з наукових, довідкових та цифрових джерел з історії української літератури та творчості поетів періоду «Розстріляного відродження»; систематизує мовний і літературний матеріал за допомогою схем, таблиць і цифрових інструментів; аналізує інформаційні ресурси з позиції достовірності та практичної цінності; представляє результати
--	---

	дослідження у вигляді інфографіки, цифрової презентації або структурованої моделі. Важливі взаємозв'язки: епоха → поезія → художнє осмислення історії; поет → творчість → культурна пам'ять; художній образ → символ → авторська ідея. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): застосування прислівників та інших мовних засобів в усній, письмовій і цифровій комунікації; використання засобів художньої виразності під час аналізу та інтерпретації поетичних творів; обговорення історичних, моральних і культурних проблем за допомогою художнього слова; представлення результатів літературознавчого та мовного аналізу за допомогою цифрової комунікації; дотримання норм сучасної української літературної мови та культури академічного спілкування. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) здійснення поглибленого літературознавчого аналізу творів української поезії періоду «Розстріляного відродження»; створення літературознавчих есе, аналітичних коментарів, рецензій і творчих інтерпретацій; інтерпретація художніх образів, символіки, художніх деталей і авторського стилю в історико-культурному контексті. (G) застосування знань про літературу, історію і	
--	--	--

	культуру під час аналізу художніх і публіцистичних текстів; розробка інформаційних, публіцистичних і мультимедійних матеріалів з питань історичної пам'яті, культурної спадщини і національної ідентичності; представлення результатів дослідження у формі мультимедійної презентації, дискусії або групового проєкту. (R) використання наукових, довідкових та цифрових джерел для пошуку та перевірки інформації про творчість поетів періоду «Розстріляного відродження»; систематизація мовної та літературної інформації у вигляді схем, таблиць, ментальних карт або інфографіки; створення цифрової презентації або аналітичного інформаційного продукту на основі опрацьованих даних. Контексти навчання: <i>історико-культурне середовище:</i> суспільно-політичні процеси України 1920–1930-х років і розвиток української культури; <i>культурний простір:</i> українська модерністська поезія і феномен «Розстріляного відродження»; <i>академічне середовище:</i> аналіз поетичного тексту та мовних засобів виразності; <i>безпечне цифрове середовище:</i> використання цифрових ресурсів для пошуку, аналізу та подання інформації. Міжпредметний зміст:	
--	--	--

	<i>історія румунів і всесвітня історія</i> — суспільно-політичні процеси, культурна політика та розвиток української культури 1920–1930-х років; <i>громадянське виховання</i> — історична пам'ять, свобода особистості, громадянська відповідальність та збереження культурної спадщини; <i>румунська мова і література</i> — поетичний модернізм, неокласицизм, художній образ і символ в українській та румунській літературі першої половини XX століття. Міжпредметна тема: «Мистецтво, пам'ять і особистість у культурному просторі XX століття». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — осмислення значення свободи творчості, духовних цінностей і культурної спадщини; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до культурного різноманіття й різних форм художнього самовираження; <i>медіаосвіта</i> — аналіз історичної інформації, художніх образів та авторської позиції в різних джерелах інформації. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>Павло Тичина</i> «Сонячні кларнети»**, «Замість сонетів і октав», <i>Максим Рильський</i> «Яблука дозріли», «Солодкий світ!..»**, «У теплі дні збирання винограду», «Мова», <i>Володимир Сосюра</i> «Так ніхто не	
--	---	--

	кохав»**, «Коли потяг у даль загуркоче»**, «Васильки», Микола Зеров «Суниці»**, Михайло Драї-Хмара «Лебеді». Твори, рекомендовані для вивчення напам'ять: Максим Рильський «Яблука допіли», «Мова», Володимир Сосюра «Так ніхто не кохав», «Васильки». Для додаткового вивчення: Іван Багряний «Тигролови»**, «Сад Гетсиманський»**, Тодось Осмачка «Ротонда душогубців», сонети українських неокласиків. Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про «Розстріляне відродження», українських неокласиків і поезію як духовний спротив тоталітаризму. Медійні та функціональні тексти: інтерв'ю, відеолекції, документальні фільми, цифрові презентації, літературні подкасти, інфографіка, електронні енциклопедії та освітні інтернет-ресурси з української літератури.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5 «УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА XX СТОЛІТТЯ: ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ТА ДОЛЯ НАРОДУ» (U-26 годин, R-21 година, G-26 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- література як засіб осмислення історичної пам'яті, духовного досвіду та національної долі народу;
- цінність людської гідності, морального вибору, громадянської відповідальності та духовної стійкості;
- усвідомлення ролі художнього слова у збереженні національних та загальнолюдських цінностей; розвиток гуманістичного світогляду, критичного мислення та емоційно-ціннісного сприйняття літературних творів.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
Цільові одиниці компетенцій:	Ключові поняття: службові частини мови, філософсько-громадянська лірика, історична пам'ять,	Учень/учениця:

1.2. Використовувати знання про мову, культуру й громадянські цінності для аргументованого представлення власної позиції. 2.2. Створювати та адаптувати усні висловлювання для дискусії, обговорення, інтерв'ю й публічного повідомлення. 3.1. Аналізувати художні й нехудожні тексти в історичному, культурному і соціальному контекстах. 3.2. Інтерпретувати приховані смисли, символіку, художні образи та авторські стратегії, спираючись на текст і контекст. 4.1. Створювати зв'язні усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів з урахуванням адресата, мети та комунікативної ситуації. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i>	патріотизм, національна самосвідомість, художній образ, символ, громадянська позиція. Обов'язкове ядро (21 година) Мова і спілкування. Службові частини мови як засіб зв'язності та виразності тексту. Створення усних і письмових висловлювань громадянської та публіцистичної тематики. Мовні засоби передачі логічності, емоційності та переконливості тексту. Аналіз художніх і публіцистичних текстів. Академічне обговорення історичних, моральних та громадянських проблем. Культура аргументованого мовленнєвого спілкування. Мовна система. Службові частини мови. Прийменник і його функції. Перехід слів у прийменники. Сполучник і сполучні слова. Частка та її функції. Стилiстичні можливості службових частин мови. Нормативне вживання службових слів. Літературний компонент. Українська література періоду Другої світової війни. Художнє осмислення долі народу в роки війни. Філософсько-громадянська лірика. Поема та художньо-документальний нарис. Символіка та патріотичні мотиви української поезії. Творчість Максима Рильського, Павла Тичини, Володимира Сосюри, Андрія Малишка. Тема та основна думка твору. Художній образ. Художня деталь. Символ. Авторська позиція. Профільні розширення (5 годин): (U) Поглиблений аналіз художнього світу творів української літератури періоду Другої світової війни; дослідження особливостей філософсько-	аналізує особливості української літератури періоду Другої світової війни в історико-культурному контексті, визначаючи її роль у збереженні національної пам'яті, духовних цінностей і громадянської свідомості; інтерпретує художні, поетичні та публіцистичні твори, розкриваючи тему, основну думку, художні образи, символіку, авторську позицію та приховані смисли тексту; характеризує художню своєрідність творчості Максима Рильського, Павла Тичини, Володимира Сосюри, Андрія Малишка та інших представників української літератури воєнного періоду, аргументуючи власні естетичні та ціннісні судження; використовує службові частини мови відповідно до норм сучасної української літературної мови під час аналізу художніх текстів і створення власних усних, письмових та цифрових висловлювань; створює усні, письмові та цифрові тексти аналітичного, інтерпретаційного та публіцистичного характеру, аргументуючи власну позицію з питань історичної пам'яті, патріотизму та ролі літератури в житті суспільства, удосконалюючи зміст, структуру і мовне оформлення власних текстів.
---	---	--

1.3. Інтерпретувати міжкультурні ситуації, порівнюючи різні ціннісні й комунікативні моделі. 2.3. Аргументувати й захищати власну позицію, виявляючи мовленнєву культуру, повагу до співрозмовника та переконливість. 3.3. Аргументувати власні естетичні та ціннісні судження про художній текст в академічному форматі. 4.3. Аналізувати, редагувати й удосконалювати власні письмові тексти, поліпшуючи їх аргументованість, виразність, логічність і структурну цілісність. 4.4. Створювати й редагувати письмові тексти різних жанрів, удосконалюючи індивідуальний стиль і мовленнєву майстерність.	громадянської лірики, художньої образності, символіки, патріотичних мотивів та авторського стилю; порівняння української літератури воєнного періоду з європейським літературним процесом; створення літературознавчого есе, аналітичного коментаря, рецензії або дослідницького проєкту з використанням різних джерел. (Г) Дослідження взаємозв'язку літератури, історії та формування національної самосвідомості на матеріалі творів української літератури періоду Другої світової війни; аналіз історичних, культурних і моральних проблем, відображених у художніх і публіцистичних текстах; інтерпретація медіатекстів, присвячених історії української культури; створення мультимедійних і публіцистичних матеріалів з питань історичної пам'яті, патріотизму та громадянської відповідальності. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова і спілкування. Громадянський дискурс. Публіцистичний текст. Академічна комунікація. Медіатекст. Цифрові мовні ресурси. Мовна система. Стилістична норма. Мовна виразність. Службові слова. Цифровий текст. Літературний компонент. Філософсько-громадянська лірика. Художня інтерпретація. Історична пам'ять. Патріотична символіка. Національна самосвідомість.	Профільна специфіка результатів навчання (У) виконує поглиблений літературознавчий аналіз творів української літератури періоду Другої світової війни; інтерпретує художні образи, символіку, філософсько-громадянські мотиви, авторську позицію та особливості індивідуального стилю письменників; порівнює українську літературу воєнного періоду з європейським літературним процесом; створює літературознавче есе, аналітичний коментар, рецензію або дослідницьку роботу. (Г) аналізує взаємозв'язок літератури, історії, культури та формування національної самосвідомості; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти з позицій громадянських і духовних цінностей; аргументує власну позицію з питань патріотизму, історичної пам'яті та ролі літератури в житті суспільства; створює інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали для різних комунікативних ситуацій. (Р) здійснює пошук, відбір, аналіз і систематизацію інформації з наукових, довідкових і цифрових джерел української літератури періоду Другої світової війни; презентує результати дослідження мовного та
--	--	---

	Процеси (обов'язкове ядро): <i>аналізує</i> мовні особливості художніх та публіцистичних текстів, роль службових частин мови у створенні зв'язності та виразності мовлення; <i>інтерпретує</i> художні твори, визначаючи їх ідейний зміст, символіку та авторську позицію; <i>зіставляє</i> особливості творчості українських письменників і поетів періоду Другої світової війни; <i>виявляє</i> взаємозв'язки між історичними подіями, національною пам'яттю, літературою та духовними цінностями суспільства. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> твори української літератури періоду Другої світової війни з використанням літературознавчих понять; <i>інтерпретує</i> художні образи, символіку, філософсько-громадянські мотиви та особливості авторського стилю; <i>порівнює</i> твори української та європейської літератури воєнного періоду; <i>створює</i> літературознавчі есе, аналітичні коментарі та дослідницькі роботи. (G) <i>аналізує</i> взаємозв'язок літератури, історії та формування національної самосвідомості; <i>інтерпретує</i> художні, публіцистичні та медіатексти, розкриваючи їхній громадянський зміст; <i>аргументує</i> власну позицію з питань історичної пам'яті, патріотизму та духовних цінностей; <i>створює</i> інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали. (R) <i>здійснює</i> пошук, відбір і систематизацію інформації з наукових, довідкових і цифрових джерел; <i>аналізує</i> мовний та літературний матеріал з	літературного матеріалу у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт, інфографіки або цифрової презентації; оцінює достовірність інформаційних ресурсів та ефективність використання цифрових інструментів.
--	---	--

	використанням схем, таблиць, ментальних карт і цифрових інструментів; оцінює достовірність інформаційних ресурсів; представляє результати дослідження у формі цифрової презентації, інфографіки або аналітичного звіту. Важливі взаємозв'язки: службові частини мови → зв'язність тексту → виразність мовлення; історія → література → національна пам'ять; художній образ → символ → громадянська ідея. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): <i>використання</i> службових частин мови в усній, письмовій та цифровій комунікації; <i>створення</i> логічних, виразних і аргументованих висловлювань із використанням мовних засобів; <i>участь</i> в обговоренні історичних, моральних і громадянських проблем засобами художнього слова; <i>представлення</i> результатів мовного й літературознавчого аналізу засобами цифрової комунікації; <i>дотримання</i> норм сучасної української літературної мови та культури мовного спілкування. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) здійснення поглибленого літературознавчого аналізу творів української літератури періоду Другої світової війни; створення літературознавчих есе, рецензій, аналітичних коментарів і творчих інтерпретацій; інтерпретація художніх образів, символіки, філософсько-громадянських мотивів та	
--	--	--

	авторської позиції в історико-культурному контексті. (G) застосування знань про мову, літературу та історію під час аналізу художніх, публіцистичних і медіатекстів і розробка інформаційних матеріалів (буклетів, інфографіки, мультимедійних презентацій, соціальних публікацій) з питань історичної пам'яті, патріотизму та національної спадщини; представлення результатів дослідження у формі мультимедійної презентації, дискусії або групового проєкту. (R) використання наукових, довідкових і цифрових ресурсів для пошуку, перевірки та систематизації інформації з української мови та літератури; представлення мовної та літературної інформації у вигляді схем, таблиць, ментальних карт, інфографіки та інших цифрових моделей; створення цифрової презентації, аналітичного інформаційного продукту або дослідницького звіту на основі опрацьованих даних. Контексти навчання: <i>історико-культурне середовище:</i> Україна періоду Другої світової війни та її культурний простір; <i>громадське життя:</i> патріотизм, громадянська відповідальність і національна єдність; <i>академічне середовище:</i> дослідження художніх творів і мовних засобів; <i>особистісний розвиток:</i> моральний вибір, духовна стійкість і людська гідність. Міжпредметний зміст:	
--	---	--

	<i>історія румунів і всесвітня історія</i> — суспільно-політичні події Другої світової війни та їхній вплив на розвиток української культури; <i>громадянське виховання</i> — патріотизм, громадянська відповідальність, історична пам'ять і збереження національної спадщини; <i>румунська мова і література</i> — філософсько-громадянська лірика, патріотичні мотиви, художній образ і символ в українській та румунській літературах XX століття. Міжпредметна тема: «Література, історична пам'ять і громадянська відповідальність». Міждисциплінарні проєкти: (U) Проєкт: Пам'ять, яка об'єднує покоління: художнє осмислення війни в українській літературі. <i>Міжпредметні зв'язки:</i> історія румунів і всесвітня історія, громадянське виховання. <i>Автентичний продукт:</i> літературознавче есе. (G) Проєкт: Історична пам'ять у літературі та медіа: чому нас вчить минуле? <i>Міжпредметні зв'язки:</i> історія румунів і всесвітня історія, інформатика. <i>Автентичний продукт:</i> мультимедійна презентація. (R) Проєкт: Література як історичне джерело: факти, документи, художня правда. <i>Міжпредметні зв'язки:</i> історія румунів і всесвітня історія, інформатика. <i>Автентичний продукт:</i> цифровий дослідницький проєкт. Інтеграція нових освітніх напрямів:	
--	--	--

	<i>освіта для глобального громадянства</i> — осмислення значення гідності людини, свободи, патріотизму та громадянської відповідальності; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до людської гідності, прав людини та культурного різноманіття; <i>медіаосвіта</i> — аналіз історичної інформації, художніх текстів і авторської позиції в різних джерелах. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: Максим Рильський «Слово про рідну матір», «Неопалима купина»**, Володимир Сосюра «Лист до земляків»**, «Мій син». Твори, рекомендовані для вивчення напам'ять: Максим Рильський «Слово про рідну матір». Для додаткового вивчення: Павло Тичина «Відповідь бійцям на фронт»**, Андрій Малишко «Дніпро», «Сірко»**. <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про українську літературу періоду Другої світової війни, художнє слово як духовний спротив і патріотичну поезію в історії української культури. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> інтерв'ю, відеолекції, документальні фільми, цифрові презентації, літературні подкасти, інфографіка, електронні енциклопедії та освітні інтернет-ресурси з української мови та літератури.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6 «ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ: ІДЕНТИЧНІСТЬ, ПАМ'ЯТЬ, ТРАДИЦІЇ»
(U- 10 годин, R- 7 годин, G- 10 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- література рідного краю як невід’ємна частина національної, культурної та громадянської ідентичності;
- повага до мовного, етнічного та культурного різноманіття Республіки Молдова, заснованого на принципах взаєморозуміння та співпраці;
- усвідомлення ролі художнього слова у збереженні історичної пам’яті, культурної спадщини та розвитку толерантності, міжкультурного діалогу і взаємоповаги.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.2. Використовувати знання про мову, культуру й громадянські цінності для аргументованого представлення власної позиції. 1.3. Інтерпретувати міжкультурні ситуації, порівнюючи різні ціннісні й комунікативні моделі. 2.2. Створювати та адаптувати усні висловлювання для дискусії, обговорення, інтерв’ю й публічного повідомлення. 3.1. Аналізувати художні й нехудожні тексти в історичному, культурному і соціальному контекстах.	Ключові поняття: література рідного краю, українська література Молдови, література діаспори, міжкультурний діалог, культурна спадщина, національна пам’ять, культурна ідентичність, художній образ. Обов’язкове ядро (7 годин) Мова і спілкування. Повторення та систематизація вивчених мовних норм. Створення усних і письмових текстів різних стилів і жанрів. Культура усної, письмової та цифрової мови. Міжкультурна комунікація. Культура мовного спілкування та мовний етикет. Редагування і вдосконалення власних висловлювань. Мовна система. Повторення та систематизація мовних явищ. Мовні засоби створення тексту. Стилiстично доцiльне використання мовних одиниць. Норми сучасної української літературної мови. Культура усного та письмового мовлення. Удосконалення мовного оформлення тексту. Літературний компонент. Література рідного краю. Творчість українських письменників Молдови. Література української діаспори. Перекладна література народів Республіки Молдова. Міжкультурний діалог. Художнє осмислення культурної спадщини. Тема і основна	<i>Учень/учениця:</i> аналізує художні твори письменників рідного краю в культурному, історичному та суспільному контексті; інтерпретує теми культурної ідентичності, історичної пам’яті, рідної землі, традицій та духовних цінностей у творах українських письменників Молдови, української діаспори та представників інших літератур, розкриваючи авторські смисли та художні стратегії; характеризує особливості літературних традицій українського, молдовського, гагаузького та болгарського народів, визначаючи їхні спільні та національно своєрідні риси, оцінюючи їхню роль у формуванні культурних і суспільних цінностей; використовує вивчені мовні норми та знання з морфології, синтаксису, орфографії й стилістики при створенні, редагуванні та вдосконаленні власних висловлювань; створює усні, письмові й цифрові тексти аналітичного, інтерпретаційного, публіцистичного

4.1. Створювати зв'язні усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів з урахуванням адресата, мети та комунікативної ситуації. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.4. Проектувати усні, письмові або цифрові продукти, що інтегрують мовне і культурне різноманіття. 2.3. Аргументувати й захищати власну позицію, виявляючи мовленнєву культуру, повагу до співрозмовника та переконливість. 3.2. Інтерпретувати приховані смисли, символіку, художні образи та авторські стратегії, спираючись на текст і контекст. 3.4. Оцінювати вплив художнього та медіатексту на формування особистісних	думка твору. Художній образ. Авторське ставлення. Профільні розширення (3 години) (U) Поглиблене вивчення творчості українських письменників Молдови та української діаспори; порівняльний аналіз літературних традицій України, Республіки Молдова та європейського культурного простору; дослідження художньої своєрідності творів, особливостей авторського стилю та міжкультурного діалогу; створення літературознавчих досліджень і творчих проєктів. (G) Дослідження ролі літератури у формуванні культурної ідентичності та національної пам'яті; аналіз художніх і публіцистичних творів українських письменників Молдови, української діаспори та представників інших літератур; створення мультимедійних матеріалів, культурологічних проєктів та публічних виступів з питань міжкультурної взаємодії. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мова і спілкування. Культурологічний дискурс. Публічна комунікація. Медіатекст. Цифрові освітні ресурси. Мовна система. Стилiстична норма. Мовна культура. Цифровий текст. Мовна виразність. Літературний компонент. Літературна спадщина. Культурне різноманіття. Художня інтерпретація. Національна ідентичність.	та культурологічного характеру, аргументуючи власну позицію з питань культурної спадщини, національної пам'яті та міжкультурного діалогу, інтегруючи мовне й культурне різноманіття та вдосконалюючи індивідуальний стиль мовлення. Профільна специфіка результатів навчання (U) здійснює поглиблений літературознавчий аналіз творів українських письменників Молдови, української діаспори та представників інших національних літератур; тлумачить художні образи, символіку, авторську позицію та особливості індивідуального стилю письменників; зіставляє українську літературу з літературними традиціями народів Республіки Молдова та європейським літературним процесом; створює літературознавчі есе, аналітичні коментарі, рецензії та дослідницькі роботи. (G) аналізує взаємозв'язок літератури, культури, історії та формування культурної ідентичності; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти, розкриваючи їхній культурологічний та суспільний зміст; аргументує власну позицію з питань культурної спадщини, національної пам'яті та міжкультурного діалогу; створює інформаційні, публіцистичні та мультимедійні матеріали культурологічної тематики. (R) здійснює пошук, відбір, аналіз і систематизацію інформації про літературу рідного
---	--	---

і суспільних цінностей. 4.4. Створювати й редагувати письмові тексти різних жанрів, удосконалюючи індивідуальний стиль і мовленнєву майстерність.	Процеси (обов'язкове ядро): <i>аналізує</i> мовні особливості текстів різних стилів і жанрів, визначаючи їхню роль у міжкультурній комунікації; <i>інтерпретує</i> художні твори літератури рідного краю, української діаспори та перекладної літератури; <i>зіставляє</i> культурні традиції, художні образи та цінності різних народів Республіки Молдова; <i>виявляє</i> взаємозв'язки між літературою, культурою, історичною пам'яттю та національною ідентичністю. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> твори українських письменників Молдови, української діаспори та представників інших національних літератур з використанням літературознавчих понять; тлумачить художні образи, символіку, авторську позицію та особливості індивідуального стилю письменників; співставляє літературні традиції України, Республіки Молдова та європейського культурного простору; створює літературознавчі есе, аналітичні коментарі та дослідницькі роботи. (G) <i>аналізує</i> взаємозв'язок літератури, культури, історії та формування культурної ідентичності; інтерпретує художні, публіцистичні та медіатексти, розкриваючи їх культурологічний зміст; аргументує власну позицію з питань культурної спадщини, національної пам'яті та міжкультурного діалогу; створює інформаційні, публіцистичні та	краю, української діаспори і національних літератур Республіки Молдова з використанням наукових, довідкових і цифрових джерел; презентує результати дослідження мовного та літературного матеріалу у вигляді схем, таблиць, інтелект-карт, інфографіки та цифрових презентацій; оцінює достовірність інформаційних ресурсів та ефективно використовує цифрові інструменти для представлення результатів дослідження.
---	---	---

	мультимедійні матеріали. (R) здійснює пошук, відбір і систематизацію інформації про літературу рідного краю, української діаспори та національні літератури Республіки Молдова з використанням наукових, довідкових і цифрових джерел; аналізує мовний та літературний матеріал за допомогою схем, таблиць і цифрових інструментів; оцінює достовірність інформаційних ресурсів; представляє результати дослідження у формі цифрової презентації, інфографіки або аналітичного звіту. Важливі взаємозв'язки: мова → міжкультурна комунікація → взаєморозуміння; література → культурна спадщина → національна пам'ять; художній образ → культурна ідентичність → діалог культур. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): застосування норм сучасної української літературної мови в усній, письмовій та цифровій комунікації; використання мовних засобів при створенні текстів різних стилів і жанрів; участь в обговоренні питань культурної спадщини, національної пам'яті та міжкультурної взаємодії; представлення результатів літературознавчого та культурологічного аналізу засобами цифрової комунікації;	
--	--	--

	дотримання норм культури мови, мовного етикету та академічного спілкування. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) здійснення поглибленого літературознавчого аналізу творів українських письменників Молдови, української діаспори та представників інших національних літератур; створення літературознавчих есе, рецензій, аналітичних коментарів і творчих інтерпретацій; дослідження художніх образів, символіки, авторської позиції та особливостей індивідуального стилю письменників у культурно-історичному контексті. (G) застосування знань про мову, літературу та культуру під час аналізу художніх, публіцистичних і медіатекстів; розробка інформаційних матеріалів (буклетів, інфографіки, мультимедійних презентацій, соціальних публікацій) з питань культурної спадщини, національної пам'яті та міжкультурного діалогу; представлення результатів дослідження у формі мультимедійної презентації, дискусії або групового проєкту. (R) використання наукових, довідкових і цифрових ресурсів для пошуку, перевірки та систематизації інформації з української мови та літератури; представлення мовної та літературної інформації у вигляді схем, таблиць, ментальних карт, інфографіки та інших цифрових моделей; створення цифрової презентації, аналітичного інформаційного продукту або дослідницького звіту на основі опрацьованих даних.	
--	--	--

	Контексти навчання: <i>культурний простір:</i> літературна спадщина рідного краю та народів Республіки Молдова; <i>міжкультурне середовище:</i> взаємодія мов, літератур і культур різних етнічних спільнот; <i>громадське життя:</i> збереження культурної спадщини, національної пам'яті та громадянської відповідальності; <i>академічне середовище:</i> аналіз, порівняння та інтерпретація художніх текстів. Міжпредметний зміст: <i>історія румунів і всесвітня історія</i> — культурний розвиток народів Республіки Молдова та історичні передумови формування літературної спадщини; <i>громадянське виховання</i> — міжкультурний діалог, толерантність, громадянська відповідальність і повага до культурного розмаїття; <i>румунська мова та література</i> — зіставлення художніх творів, культурних традицій і мовних засобів різних літературних традицій. Міжпредметна тема: «Культурна спадщина і діалог народів у сучасному світі». Міждисциплінарні проєкти: (U) Проєкт: Діалог культур у літературі: як культурна спадщина формує національну ідентичність. <i>Міжпредметні зв'язки:</i> історія румунів і всесвітня історія, румунська мова та література, громадянське	
--	--	--

	виховання. <i>Автентичний продукт:</i> аналітичне есе. (G) Проєкт: Які цінності об'єднують народи Республіки Молдова? <i>Міжпредметні зв'язки:</i> громадянське виховання, історія румунів і всесвітня історія. <i>Автентичний продукт:</i> мультимедійна презентація. (R) Проєкт: Літературна карта культурної спадщини Республіки Молдова. <i>Міжпредметні зв'язки:</i> інформатика, географія, історія румунів і всесвітня історія. <i>Автентичний продукт:</i> інтерактивна цифрова карта. Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для глобального громадянства</i> — осмислення значення культурної спадщини, національної пам'яті та діалогу культур у сучасному суспільстві; <i>освіта у сфері рівності та інклюзії</i> — повага до культурного, мовного та етнічного різноманіття; <i>освіта у сфері миру</i> — розвиток культури спілкування, взаєморозуміння, співпраці та мирного співіснування представників різних спільнот. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: твори українських письменників Молдови, перекладні твори молдавської, гагаузької та болгарської літератури, твори представників української діаспори, поезія, новели, публіцистичні та мемуарні твори	
--	---	--

	культурологічного змісту. Для додаткового вивчення: <i>Наталя Лівницька-Холодна</i> — поезії, <i>Оксана Лятуринська</i> — поезії, <i>Юрій Дараган</i> — поезії**, публіцистика і мемуарна література української діаспори, твори сучасних письменників національних меншин Республіки Молдова, твори сучасних українських авторів зарубіжжя. <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про українську літературу Молдови, культурну спадщину народів Республіки Молдова, діалог культур і українську діаспору у світовому культурному просторі. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> інтерв'ю, відеолекції, документальні фільми, цифрові презентації, літературні подкасти, інфографіка, електронні енциклопедії та освітні інтернет-ресурси з української мови та літератури.	
--	--	--

12 КЛАС

Профіль (U - гуманітарний, R - реальний*, G - загальний**)

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 1. НАЗВА: «УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА: ВІД НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДО ГЛОБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ»
(U - 25 годин, R - 18 годин, G - 25 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- усвідомлення української мови як важливої складової національної та світової культури: розуміння ролі української мови у збереженні національної ідентичності, розвитку міжкультурної комунікації та зміцненні культурних зв'язків в умовах глобалізації;

- розуміння спадкоємності народних традицій і сучасної української літератури: усвідомлення ролі фольклору як духовної основи національної культури, розкриття його художнього втілення у творчості українських поетів другої половини ХХ століття та усвідомлення значення сімейних, моральних і патріотичних цінностей;
- формування шанобливого ставлення до культурного різноманіття та національної спадщини: розуміння цінності української культури як частини європейського і світового культурного простору, виховання поваги до традицій власного народу та культурної спадщини інших народів, готовності до відкритого міжкультурного діалогу.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 1.1 Аргументовано усвідомлювати роль рідної мови, літератури та культури в особистій, національній, європейській і глобальній ідентичності. 1.2 Критично оцінювати сучасні культурні, соціальні та медійні явища з позиції полікультурної та полілінгвальної компетентності. 3.2 Синтезувати інформацію з різних творів і культурних джерел для формування цілісного розуміння культурного простору. 4.2 Застосовувати й адаптувати мовні норми, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми для міждисциплінарних письмових завдань. 4.3 Аналізувати, редагувати й обґрунтовувати власні редакторські рішення з урахуванням змісту, стилю та впливу на аудиторію.	Ключові поняття: міжкультурна комунікація, глобалізація та національна ідентичність, стилістика, народнопісенна основа літературного твору. <i>Обов'язкове ядро (18 годин)</i> Мова і комунікація. Українська мова в сучасному світі. Українська мова та міжкультурна комунікація. Національна ідентичність в умовах глобалізації. Мова як засіб збереження культурної спадщини. Інтернет-комунікація. Мовна система. Українська мова в цифровому середовищі. Лінгвістичні інтернет-ресурси. Мовні контакти та взаємовплив мов. Відображення культур інших народів в українській мові. Стилiстика як розділ мовознавства. Функціональні стилі української мови. Ознаки тексту. Структура тексту. Тема і мікротема. Головна думка тексту. Мовні засоби різних стилів. Літературний компонент. Українська література другої половини ХХ століття. Фольклорні традиції в сучасній літературі. Народнопісенна основа літературного твору. Тема Батьківщини, сім'ї та духовних цінностей у творчості Андрія Малишка, Дмитра Павличка, Василя Симоненка. Художній образ матері. Образ рідного дому. Символіка народної пісні. Художні засоби виразності. Зв'язок	<i>Учень/учениця:</i> усвідомлює роль української мови, літератури та культури у збереженні національної ідентичності й культурної спадщини в умовах глобалізації; оцінює прояви міжкультурної комунікації, мовних контактів і функціонування української мови в цифровому середовищі; інтерпретує художні особливості, культурні значення та ціннісний зміст творів української літератури другої половини ХХ століття; застосовує мовні норми, функціональні стилі та мовні засоби відповідно до комунікативного завдання під час створення власних текстів; редагує письмові тексти з урахуванням структури, стильової доречності, мовних норм та особливостей цифрової комунікації. Профільна специфіка результатів навчання

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.3 Інтегрувати особистий культурний досвід і громадянські цінності в суспільно значущі мовні та цифрові проекти. 2.3 Гнучко адаптувати усне мовлення до аудиторії, мети спілкування та можливого зворотного зв'язку. 3.2 Синтезувати інформацію з різних творів і культурних джерел для формування цілісного розуміння культурного простору. 3.1 Аналізувати й інтерпретувати художні, публіцистичні та мультимодальні тексти в національному, міжкультурному та глобальному контексті. 4.1 Створювати складні письмові й цифрові тексти різних жанрів в академічному, суспільному та медійному контексті. 4.4 Публікувати оригінальні письмові продукти, демонструючи високий рівень мовленнєвої майстерності, креативності та комунікативного впливу.	фольклору й сучасної літератури. Сучасні пісенні інтерпретації літературних творів. Профільні розширення (7 годин) (U) Поетика української лірики другої половини XX століття. Індивідуальний стиль Андрія Малишка, Дмитра Павличка та Василя Симоненка. Художня інтерпретація фольклорних мотивів і національних символів. Літературознавчий аналіз ліричного твору. Зіставлення української поезії другої половини XX століття з європейською поетичною традицією. (G) Українська мова і культура в сучасному інформаційному просторі. Міжкультурна комунікація в умовах глобалізації. Українська пісенна культура як засіб збереження національної пам'яті та культурної спадщини. Мова і література в цифровому медіасередовищі. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Мовна глобалізація. Мультимодальний текст. Міжкультурний діалог. Мережеве спілкування. Цифровий етикет. Мовне представництво в цифровому просторі. Мовна система. Функціональна стилістика. Стилiстична норма. Мовна екологія. Літературний компонент. Фольклоризм у літературі. Літературна пісня у XXI столітті. Літературний символ. Міжкультурне значення художнього твору. Процеси (обов'язкове ядро): <i>виявляє</i> вплив глобалізації на мовні процеси; <i>зіставляє</i> мовні засоби різних стилів;	(U) здійснює поглиблену інтерпретацію поетичних творів, розкриваючи особливості поетики, символіки, авторського стилю та зв'язків із фольклорною традицією; (R) досліджує функціонування української мови в цифровому середовищі та міжкультурній комунікації, використовуючи різні джерела інформації та цифрові лінгвістичні ресурси; (G) пояснює взаємозв'язок української мови, літератури та культури з процесами формування національної ідентичності, збереження культурної спадщини та розвитку міжкультурного діалогу.
--	--	---

	<i>характеризує фольклорні елементи в художньому тексті. створює тексти різних стилів.</i> Профільна специфіка процесів діяльності: <i>(U) інтерпретує художню своєрідність ліричних творів; аналізує поетику, символіку й систему образів; зіставляє авторські стилі поетів другої половини XX століття; створює літературознавчий коментар або аналітичне есе.</i> <i>(R) аналізує мовні явища в сучасному інформаційному середовищі; використовує цифрові лінгвістичні ресурси для дослідження мовних процесів; систематизує результати спостережень; демонструє висновки у формі аналітичних матеріалів.</i> <i>(G) обговорює питання збереження української мови та культурної спадщини; аргументує власну позицію в процесі міжкультурного спілкування; зіставляє прояви національної культури в сучасному суспільстві; застосовує норми мовленнєвої поведінки в різних комунікативних ситуаціях.</i> Суттєві взаємозв'язки: глобалізація → мовні контакти → взаємне збагачення мов; мова → стиль → мовні засоби → комунікація; літературний твір → пісенна інтерпретація → культурний вплив. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): <i>аналіз ролі української мови в сучасному суспільстві та у збереженні культурної ідентичності;</i> <i>використання мовних норм у різних життєвих і професійних ситуаціях спілкування;</i> <i>створення текстів різних стилів;</i> <i>зіставлення літературних творів із народними традиціями та музичними інтерпретаціями;</i>	
--	---	--

	створення цифрових продуктів за творами А. Малишка, Д. Павличка, В. Симоненка та інших авторів. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) <i>створення літературознавчих есе, порівняльних характеристик та інтерпретацій поетичних творів; підготовка творчих проєктів, присвячених художній своєрідності української лірики другої половини XX століття.</i> (R) <i>дослідження функціонування української мови в цифровому середовищі та міжкультурній комунікації; створення аналітичних матеріалів із використанням цифрових лінгвістичних ресурсів і сучасних інформаційних технологій.</i> (G) <i>обговорення ролі української мови та літератури у збереженні культурної спадщини й національної ідентичності; підготовка інформаційних і творчих матеріалів, спрямованих на розвиток культури спілкування та міжкультурної взаємодії.</i> Контексти навчання: <i>суспільне життя:</i> обговорення ролі мови у формуванні особистості, суспільства та культурної належності; <i>міжкультурна взаємодія:</i> вивчення мовного та культурного різноманіття Республіки Молдова, розвиток поваги до різних культур; <i>цифрове та медіасередовище:</i> використання інтернет-джерел, електронних словників, бібліотек і медіаресурсів для навчання та комунікації; <i>культурна спадщина:</i> дослідження літератури як засобу збереження історичної пам'яті та національних цінностей;	
--	---	--

	<i>особистісний розвиток</i>: формування мовної культури, критичного мислення та здатності висловлювати власну позицію. Міждисциплінарний зміст: <i>румунська мова і література</i>: зіставлення мовних явищ, літературних традицій і культурних цінностей українського та молдовського народів; аналіз ролі мови у збереженні національної ідентичності; <i>історія</i>: зв'язок розвитку української мови та літератури з історичними подіями, суспільними процесами та формуванням культурної пам'яті; <i>громадянське виховання</i>: мова як чинник ідентичності, соціальної згуртованості та поваги до культурного різноманіття; <i>музичне виховання</i>: вивчення зв'язку літератури з пісенною творчістю. Міжпредметна тема: «Українська мова та література в умовах глобалізації: збереження національної ідентичності, міжкультурна взаємодія та цифрова комунікація». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для цінностей</i> — формування національної та культурної ідентичності, усвідомлення ролі української мови, літератури, сім'ї, рідного дому та культурної спадщини; <i>глобальна громадянськість</i> — вивчення міжкультурної комунікації, мовних контактів, культурного розмаїття та ролі української мови в умовах глобалізації;	
--	--	--

	<i>цифрова освіта</i> — використання лінгвістичних інтернет-ресурсів, цифрових інструментів та ШІ для пошуку, аналізу і створення мовних і літературних матеріалів; <i>медіаосвіта</i> — аналіз медіатекстів, розвиток критичного мислення та навичок роботи з інформацією. Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: А. Малишко «Пісня про рушник», Д. Павличко «Два кольори». В. Симоненко «Лебеді материнства», «Переспів з народної». Р. Савицький «Гуцулка Ксеня»**. Твори, рекомендовані для вивчення напам’ять: один твір (пісня) із числа рекомендованих для обов’язкового вивчення (за вибором). Для додаткового вивчення: Статті про українську літературну пісню у ХХІ ст. М. Ткач «Марічка». Пізнавальні та науково-популярні тексти: тексти про роль української мови в сучасному світі, культурну пам’ять, багатомовність і міжкультурну комунікацію, українську мову в цифровому середовищі, фольклорні традиції, українську літературу другої половини ХХ століття, літературну народну пісню та культурну спадщину. Медійні та функціональні тексти: тексти про мову, літературу та культурну спадщину України; статті, інтерв’ю з діячами культури, публікації про літературні події, літературні рецензії, дописи в соціальних мережах, подкасти, відеосюжети, інфографіка та цифрові презентації.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 2. НАЗВА: «СИНТАКСИЧНІ НОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ХУДОЖНІЙ СВІТ КІНОПОВІСТІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»
(U - 23 години, R - 17 годин, G - 23 години)

Цінності навчальної одиниці:

- цінність ефективної комунікації: розуміння ролі синтаксичних засобів у передаванні змістів; уміння обирати граматичні конструкції залежно від мети й ситуації спілкування;
- цінність особистісного досвіду та моральних орієнтирів: усвідомлення значущості дитинства, пам'яті, сімейних і моральних цінностей, відображених у творі;
- дбайливе ставлення до природи: усвідомлення природи як духовної основи життя людини, джерела натхнення, морального виховання та любові до рідного краю.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1 Аналізувати й інтерпретувати художні, публіцистичні та мультимодальні тексти в національному, міжкультурному та глобальному контексті. 3.3 Аргументувати й захищати власні естетичні, ціннісні та дослідницькі судження в есе, дискусії або презентації. 4.2 Застосовувати й адаптувати мовні норми, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми для міждисциплінарних письмових завдань. 4.3 Аналізувати, редагувати й обґрунтовувати власні редакторські рішення з урахуванням змісту, стилю та впливу на аудиторію. 2.3 Гнучко адаптувати усне мовлення до аудиторії, мети спілкування та можливого зворотного зв'язку.	Ключові поняття: синтаксична норма, синтаксична помилка, словосполучення, речення, пунктуація, автобіографізм, кіноповість. Обов'язкове ядро (17 годин) Мова і комунікація. Синтаксична правильність і виразність мовлення; логічність і зв'язність висловлювання. Вибір синтаксичних засобів залежно від комунікативної ситуації. Редагування й удосконалення усного та писемного мовлення. Мовна система. Поняття синтаксичної норми та синтаксичної помилки. Складні випадки узгодження й керування. Уживання прийменників в, у, на, по, при, за, із-за та похідних сполучників. Варіанти граматичного зв'язку підмета й присудка. Пасивні конструкції з дієсловами на -ся. Синтаксичні конструкції з формами на -но, -то. Порядок слів у реченні. Просте речення: двоскладне й односкладне. Односкладні й неповні речення. Прості ускладнені речення. Тире між підметом і присудком. Розділові знаки при звертаннях, однорідних членах речення, відокремлених означеннях, прикладках і обставинах, вставних словах і реченнях. Літературний компонент. Олександр Довженко. Кіноповість «Зачарована Десна». Жанр кіноповісті як особлива форма	<i>Учень /учениця:</i> аналізує особливості синтаксичної організації тексту, способи зв'язку речень і роль синтаксичних засобів у створенні виразного висловлювання; застосовує норми сучасної української літературної мови під час побудови та редагування усних і письмових висловлювань; інтерпретує проблематику, художні образи та авторську позицію в кіноповісті О. Довженко «Зачарована Десна» з урахуванням історико-культурного контексту; аргументує власні естетичні й ціннісні судження про твір на основі аналізу тексту та літературних фактів; редагує власні тексти з урахуванням синтаксичних норм, логічності, зв'язності та комунікативної доцільності. Профільна специфіка результатів навчання

<i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1 Аргументовано усвідомлювати роль рідної мови, літератури та культури в особистій, національній, європейській і глобальній ідентичності. 2.4 Рефлексувати й удосконалювати власні комунікативні стратегії, підвищуючи переконливість і мовленнєву автономність. 3.2 Синтезувати інформацію з різних творів і культурних джерел для формування цілісного розуміння культурного простору. 3.4 Створювати власні аналітичні й творчі тексти, демонструючи глибоке розуміння літературних і культурних явищ. 4.1 Створювати складні письмові й цифрові тексти різних жанрів в академічному, суспільному та медійному контексті.	художнього твору. Історія створення твору. Автобіографічна основа й сповідальний характер оповіді. Поєднання минулого й сучасності у творі. Образи двох ліричних героїв — маленького Сашка і дорослого. Світ дитинства як джерело духовного становлення особистості. Морально-етичні проблеми твору. Образ сім'ї, природи та рідної землі. Художня своєрідність кіноповісті. Профільні розширення (6 годин) (U) Поетика кіноповісті Олександра Довженка. Авторська картина світу та особливості художнього стилю. Автобіографізм, ліризм і символіка твору. Кінематографічні прийоми в художньому тексті. Літературознавча інтерпретація кіноповісті. (G) Образ родини, рідної землі та культурної пам'яті в сучасній українській культурі. Кіноповість як засіб збереження національних і духовних цінностей. Мова, література та медіакультура: особливості художньої комунікації. Створення медіатекстів на основі літературного твору. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Синтаксис у цифровій комунікації (електронне листування, соціальні мережі, месенджери). Вплив синтаксису на переконливість публічного виступу. Редагування текстів із використанням цифрових інструментів та штучного інтелекту. Мовна система. Синтаксичні особливості інтернет-комунікації. Синтаксис медіатекстів і реклами. Сучасні тенденції розвитку синтаксису української мови. Штучний інтелект як інструмент аналізу й редагування тексту. Авторський синтаксис.	(U) здійснює поглиблену інтерпретацію кіноповісті, розкриваючи особливості жанру, авторського стилю, системи образів і художньої символіки; (R) досліджує синтаксичні особливості текстів різних стилів, застосовуючи цифрові мовні ресурси та сучасні засоби редагування для вдосконалення писемного мовлення; (G) пояснює значення моральних, сімейних і культурних цінностей, представлених у кіноповісті, встановлюючи їхній зв'язок із сучасним суспільством і особистим досвідом.
---	--	---

	Літературний компонент. Кінематографічна спадщина Олександра Довженка. Сучасні інтерпретації кіноповісті «Зачарована Десна». Образ природи в сучасній українській культурі. Процеси (обов'язкове ядро): <i>досліджує</i> синтаксичну організацію висловлювань, виявляючи зв'язки між мовними конструкціями, змістом і комунікативною метою; <i>застосовує</i> синтаксичні й пунктуаційні норми, створюючи та редагуючи грамотні, точні й виразні усні та письмові тексти; <i>використовує</i> синтаксичні засоби відповідно до ситуації спілкування, удосконалюючи культуру мовлення та вплив висловлювання на адресата; <i>інтерпретує</i> кіноповість Олександра Довженка «Зачарована Десна», аналізуючи жанрові особливості, художні образи, авторську позицію та історико-культурний контекст; <i>оцінює</i> морально-етичні цінності твору, встановлюючи взаємозв'язок між особистою пам'яттю, культурною спадщиною, природою, сім'єю та формуванням особистості. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> поетику кіноповісті; <i>інтерпретує</i> систему образів і символів; <i>зіставляє</i> художні особливості твору з іншими явищами української літератури; <i>створює</i> літературознавчий коментар або аналітичне есе. (R) <i>досліджує</i> синтаксичні особливості текстів різних стилів; <i>систематизує</i> мовний матеріал; <i>використовує</i> цифрові ресурси для аналізу й редагування текстів; <i>представляє</i> результати дослідження в структурованій формі. (G) <i>обговорює</i> морально-етичні проблеми твору; <i>аргументує</i> власну позицію з питань збереження культурної спадщини; <i>установлює</i> зв'язок між літературою, історією та сучасністю;	
--	---	--

	<i>застосовує</i> норми мовленнєвого спілкування в різних комунікативних ситуаціях. Суттєві взаємозв'язки: синтаксична норма → правильність мовлення → ефективність комунікації; синтаксичні конструкції → точність вираження думки → культура мовлення; людина → сім'я і природа → духовне становлення особистості. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): <i>аналіз і редагування текстів з урахуванням синтаксичних норм сучасної української літературної мови;</i> <i>використання нормативних синтаксичних конструкцій в усній і письмовій комунікації;</i> <i>створення аргументованих висловлювань, повідомлень та есе;</i> <i>дослідження сімейних цінностей, культурної пам'яті та національної ідентичності через літературні твори.</i> Профільна диференціація прикладного змісту: (U) <i>створення літературознавчих есе, порівняльних аналізів та інтерпретацій кіноповісті О. Довженка; підготовка творчих проєктів, присвячених художній своєрідності та жанровим особливостям твору.</i> (R) <i>дослідження синтаксичних особливостей текстів різних стилів із використанням цифрових мовних ресурсів; редагування письмових текстів відповідно до норм сучасної української літературної мови.</i> (G) <i>обговорення ролі сім'ї, культурної пам'яті та національної ідентичності в сучасному суспільстві на основі літературного твору; підготовка інформаційних і мультимедійних</i>	
--	---	--

	матеріалів, присвячених культурній спадщині та моральним цінностям. Контексти навчання: <i>неперервна освіта:</i> розвиток культури мовлення, уміння вдосконалювати власні висловлювання, працювати з мовними ресурсами та редагувати тексти; <i>громадянська відповідальність:</i> формування поваги до сім'ї, рідного краю, природи та духовних цінностей у творі О. Довженка; <i>цифрове та медіасередовище:</i> створення й редагування цифрових текстів, використання онлайн-ресурсів для перевірки мовних норм; розвиток культури комунікації в цифровому середовищі; <i>дослідницька діяльність:</i> аналіз художніх текстів і мовних явищ. Міждисциплінарний зміст: <i>історія:</i> історичний контекст життя і творчості Олександра Довженка; культурні процеси першої половини XX століття; <i>громадянське виховання:</i> сімейні цінності, відповідальність особистості, збереження культурної спадщини; <i>кіномистецтво:</i> Олександр Довженко як письменник і кінорежисер; взаємодія літератури й кінематографа; <i>екологічне виховання:</i> образ природи й ставлення людини до навколишнього світу. Міжпредметна тема: «Людина, культура і навколишній світ: мова, пам'ять і цінності у формуванні особистості». Міждисциплінарні проєкти (U) Проєкт: <i>Дитинство, яке формує особистість: чого вчить «Зачарована Десна» сьогодні?</i> Міжпредметні зв'язки: історія,	
--	---	--

	громадянське виховання. <i>Автентичний продукт</i>: літературний подкаст. (R) Проєкт: <i>Мова без помилок: як синтаксис впливає на якість цифрової комунікації?</i> Міжпредметні зв'язки: інформатика, медіаосвіта. <i>Автентичний продукт</i>: інтерактивний цифровий тренажер. (G) Проєкт: <i>Сімейні цінності: традиції минулого та сучасний погляд</i>. Міжпредметні зв'язки: громадянське виховання, розвиток особистості. <i>Автентичний продукт</i>: відеоролик. Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для цінностей</i> — усвідомлення моральних орієнтирів, сімейних традицій і духовних цінностей людини; <i>цифрова освіта</i> — відповідальне використання цифрових освітніх та інформаційних ресурсів; <i>медіаосвіта</i> — критичне сприйняття інформації, аналіз текстових, аудіо- та відеоматеріалів; <i>освіта для сталого розвитку</i> — розуміння цінності природного середовища та гармонійної взаємодії людини з природою. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: А. Довженко «Зачарована Десна». Для додаткового вивчення: А. Довженко «Щоденник» (фрагменти). А. Довженко «Ніч перед боєм»**. <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про синтаксичні норми й культуру мовлення, роль мовних засобів в організації висловлювання, творчість Олександра Довженка, жанр кіноповісті, автобіографічну прозу, сімейну пам'ять,	
--	--	--

	образ природи та культурну ідентичність в українській літературі. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> тексти про роль О. Довженка в розвитку української літератури й кінематографа, значення культурної пам'яті та образів сім'ї, природи й рідного краю; інтерв'ю з дослідниками українського кіно та культури, рецензія та читацький відгук на твір «Зачарована Десна».	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 3. НАЗВА: «СИНТАКСИЧНА СКЛАДНІСТЬ МОВЛЕННЯ І ПОЕТИЧНИЙ СВІТ ШІСТДЕСЯТНИКІВ»
(U - 27 годин, R - 19 годин, G - 27 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- культура точного й виразного мовленнєвого спілкування: розвиток умінь використовувати складні синтаксичні конструкції для логічного вираження думок, аргументації та передавання смислових зв'язків;
- формування громадянської позиції та моральних орієнтирів: усвідомлення в літературних творах цінностей свободи, гідності, відповідальності, патріотизму й особистого вибору;
- розвиток критичного мислення та культури діалогу: аналіз художніх текстів, авторської позиції та суспільних проблем із формуванням власної аргументованої думки.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 2.1 Синтезувати знання про жанри, дискурс і комунікативні стратегії для планування складних усних виступів. 2.2 Проектувати та реалізовувати усні виступи, дебати, презентації та публічні промови в навчальному й соціальному контексті.	Ключові поняття: складносурядне і складнопірядне речення, «шістдесятники». Обов'язкове ядро (19 годин) Мова і комунікація. Складне речення як засіб організації зв'язного висловлювання. Логічність і послідовність мовлення. Використання синтаксичних конструкцій відповідно до комунікативної мети. Виразальні можливості синтаксису в різних стилях мовлення. Мовна система. Складне речення та його ознаки. Засоби зв'язку частин складного речення. Складносурядне	<i>Учень / учениця:</i> використовує складні синтаксичні конструкції, враховуючи їхню роль у забезпеченні логічності, послідовності та виразності усного й письмового висловлювання; аналізує твори представників покоління «шістдесятників», визначаючи тематику, проблематику, авторську позицію та зв'язок текстів із історико-культурним контекстом;

3.1 Аналізувати й інтерпретувати художні, публіцистичні та мультимодальні тексти в національному, міжкультурному та глобальному контексті. 3.2 Синтезувати інформацію з різних творів і культурних джерел для формування цілісного розуміння культурного простору. 3.3 Аргументувати й захищати власні естетичні, ціннісні та дослідницькі судження в есе, дискусії або презентації. 4.2 Застосовувати й адаптувати мовні норми, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми для міждисциплінарних письмових завдань. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1 Аргументовано усвідомлювати роль рідної мови, літератури та культури в особистій, національній, європейській і глобальній ідентичності. 1.4 Демонструвати відповідальність за публічне слово та громадянську позицію в міжкультурній і суспільній взаємодії. 2.4 Рефлексувати й удосконалювати власні комунікативні стратегії,	речення. Типи складносурядного речення. Складнопідрядне речення. Смислові відношення між частинами складного речення. Види підрядних частин. Складнопідрядні речення з кількома підрядними. Розділові знаки в складносурядному та складнопідрядному реченнях. Літературний компонент. Українська література 1960-х років. Покоління «шістдесятників»: творчість В. Симоненка, Л. Костенко, Д. Павличка, В. Стуса, І. Драча, Б. Олійника. Художній твір як вираження авторської позиції. Тема національної свідомості та духовних цінностей. Образ людини в поезії «шістдесятників. Ліричний герой. Мотиви свободи, гідності та відповідальності. Поетичне слово як засіб вираження громадянської позиції. Профільні розширення (8 годин) (U) Поетика українського шістдесятництва. Індивідуальний стиль В. Симоненка, Л. Костенко, В. Стуса, І. Драча та Б. Олійника. Філософська та громадянська лірика. Художні засоби створення авторської картини світу. Літературознавча інтерпретація поетичного тексту. (G) Українські шістдесятники та суспільство: література як простір громадянського діалогу. Національна свідомість, права людини та духовні цінності в сучасній культурі. Поезія як засіб формування громадянської позиції та міжкультурного взаєморозуміння. Створення медіапроектів про творчість поетів-шістдесятників. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Синтаксис публічного мовлення: як структура речення впливає на переконливість	інтерпретує художні образи та ціннісні ідеї літератури 1960-х років, спираючись на текстові докази й особливості художнього вираження; створює аргументовані усні й письмові висловлювання, застосовуючи синтаксичні засоби для вираження власної позиції в культурному та суспільному діалозі; оцінює значення творчості українських письменників-шістдесятників, співвідносячи мотиви свободи, гідності, відповідальності та національної свідомості із сучасними цінностями. Профільна специфіка результатів навчання (U) здійснює поглиблену інтерпретацію поетичних творів шістдесятників, розкриваючи особливості поетики, індивідуального авторського стилю, художньої символіки та філософської проблематики; (R) досліджує синтаксичні особливості текстів різних функціональних стилів, використовуючи цифрові мовні ресурси та сучасні засоби аналізу для вдосконалення власної мовленнєвої практики; (G) обґрунтовує значення літератури шістдесятників у формуванні національної свідомості, громадянської позиції та системи духовних цінностей, встановлюючи її зв'язок із сучасними суспільними процесами.
--	---	--

підвищуючи переконливість і мовленнєву автономність. 3.4 Створювати власні аналітичні й творчі тексти, демонструючи глибоке розуміння літературних і культурних явищ. 4.3 Аналізувати, редагувати й обґрунтовувати власні редакторські рішення з урахуванням змісту, стилю та впливу на аудиторію.	висловлювання. Синтаксичні засоби виразності у виступах, блогах і медіатекстах. Мовна система. Складне речення в сучасних текстах: художня література, ЗМІ, цифрова комунікація. Синтаксичні особливості української мови порівняно з іншими мовами. Сучасні тенденції спрощення та ускладнення синтаксичних конструкцій. Літературний компонент. Українська література 1960-х років у європейському культурному контексті. Жіночий голос в українській літературі ХХ століття: творчість Ліни Костенко та особливості художнього зображення особистості. Процеси (обов'язкове ядро): <i>аналізує</i> структуру складних речень, визначаючи смислові зв'язки між частинами та роль синтаксичних засобів в організації висловлювання; <i>застосовує</i> синтаксичні та пунктуаційні норми сучасної української літературної мови під час створення й редагування текстів; <i>використовує</i> складні синтаксичні конструкції для вираження думок, аргументації позиції та створення виразних висловлювань; <i>інтерпретує</i> твори українських шістдесятників, розкриваючи тематику, проблематику, художні образи та авторську позицію; <i>оцінює</i> роль літератури 1960-х років у збереженні національної свідомості, культурної пам'яті та формуванні громадянських цінностей. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> поетику творів українських шістдесятників; <i>інтерпретує</i> систему художніх образів, символів і мотивів;	
---	--	--

	зіставляє індивідуальні авторські стилі; створює літературознавче есе або аналітичний коментар; (R) досліджує синтаксичні особливості текстів різних стилів; використовує цифрові мовні ресурси для аналізу складних синтаксичних конструкцій; систематизує результати спостережень; подає висновки у структурованій формі; (G) обговорює проблеми свободи, гідності та громадянської відповідальності, відображені у творах шістдесятників; аргументує власну позицію в процесі діалогу; установлює взаємозв'язок літератури із суспільними процесами; застосовує норми мовленнєвої поведінки в різних комунікативних ситуаціях. Суттєві взаємозв'язки: складне речення → логічні зв'язки → зв'язність і виразність тексту; художнє слово → авторська позиція → формування цінностей; свобода і гідність особистості → творчість шістдесятників → громадянська позиція. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): використання складних синтаксичних конструкцій у навчальній, професійній і громадській комунікації; редагування текстів різних жанрів із дотриманням синтаксичних норм; обговорення цінностей, відображених у творах шістдесятників; створення медіатекстів про літературну спадщину. Профільна диференціація прикладного змісту:	
--	---	--

	(U) <i>створення літературознавчих есе, порівняльних аналізів та інтерпретацій поезії українських шістдесятників; підготовка творчих проєктів, присвячених художній своєрідності, авторському стилю та громадянській ліриці поетів.</i> (R) <i>дослідження синтаксичних особливостей текстів різних функціональних стилів із використанням цифрових мовних ресурсів; створення інформаційно-аналітичних матеріалів про роль мови й літератури у формуванні громадянського суспільства.</i> (G) <i>обговорення громадянських, моральних і культурних цінностей, відображених у творчості шістдесятників; підготовка мультимедійних матеріалів, спрямованих на популяризацію української літератури та національної культурної спадщини.</i> Контексти навчання: <i>безперервна освіта:</i> розвиток навичок самостійної роботи з джерелами інформації, удосконалення мовленнєвих та аналітичних умінь, застосування знань у нових ситуаціях; <i>суспільне життя:</i> усвідомлення ролі мови, літератури та культури у формуванні суспільних цінностей і громадянської позиції; <i>міжкультурний діалог:</i> розуміння української мови та літератури як частини європейського та світового культурного простору, усвідомлення загальнолюдських цінностей (свобода, гідність, повага до особистості). Міждисциплінарний зміст: <i>історія:</i> суспільно-політичні процеси 1960-х років та їх відображення в літературі; <i>громадянське виховання:</i> свобода особистості, відповідальність, громадянська позиція;	
--	--	--

	<i>медіаосвіта</i>: аналіз текстів, критичне сприйняття інформації. Міжпредметна тема: «Слово, особистість і суспільство: мова й література як засоби збереження пам'яті, цінностей і громадянської позиції». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>освіта для цінностей</i> — усвідомлення свободи, гідності, відповідальності та морального вибору; <i>цифрова освіта</i> — відповідальне створення та використання інформаційних текстів; <i>глобальна громадянськість</i> — через усвідомлення свободи, гідності, відповідальності та прав людини; <i>медіаосвіта</i> — критичний аналіз джерел і медіаповідомлень. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: <i>В. Симоненко</i> «Я чую у ночі осінні»**, «Моя мова», «Поет і природа». <i>Л. Костенко</i> «Світлий сонет»**, «Страшні слова, коли вони мовчать», «Життя іде і все без коректур», «Моя любов, я перед тобою...». <i>Д. Павличко</i> «Ти зрікся мови рідної», «О рідне слово, хто без тебе я?». <i>В. Стус</i> «Як добре те, що смерті не боюсь я», «Наснилося, з розлуки на верзлося»**. <i>І. Драч</i> «Балада про соняшник», «Крила». <i>Б. Олійник</i> «Пісня про матір». Твори, рекомендовані для заучування: один твір (вірш) із числа рекомендованих для обов'язкового вивчення (на вибір). Для додаткового вивчення: <i>Л. Костенко</i> «Пелюстки старовинного романсу», «І досі Посейдон посідає свій	
--	--	--

	трон...»**. В. Стус «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...»**. І. Драч «Чорнобильська мадонна». <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про покоління українських шістдесятників, їхню роль у розвитку української культури, цінності свободи, гідності, відповідальності, національної самосвідомості та збереження культурної пам'яті; про зв'язок мови, літератури та суспільних процесів. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> тексти про культурну спадщину шістдесятників і сучасні форми її представлення: інтерв'ю з літературознавцями про цінності покоління шістдесятників, подкасти про громадянську позицію письменників, відеосюжети про долі поетів та їхню творчу спадщину, публікації в цифровому середовищі про значення творів для сучасного суспільства, літературні огляди та презентації.	
--	--	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 4. НАЗВА: «СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ СМИСЛІВ І ЕПІЧНА ПРОЗА ШІСТДЕСЯТНИКІВ»

(U - 24 години, R - 20 годин, G - 24 години)

Цінності навчальної одиниці:

- розвиток критичного й аналітичного мислення: формування здатності аналізувати структуру тексту, виявляти смислові зв'язки та оцінювати виражальні можливості мови;
- розуміння літератури як відображення суспільних і моральних цінностей: усвідомлення проблем свободи, гідності, людських стосунків і відповідальності через твори українських письменників-шістдесятників;
- формування ціннісного ставлення до культурної спадщини: розуміння значення художньої літератури у збереженні національної ідентичності, історичної пам'яті та міжпоколіннього діалогу.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
---------------------	----------------	---------------------

<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1 Аналізувати й інтерпретувати художні, публіцистичні та мультимодальні тексти в національному, міжкультурному та глобальному контексті. 3.2 Синтезувати інформацію з різних творів і культурних джерел для формування цілісного розуміння культурного простору. 3.4 Створювати власні аналітичні й творчі тексти, демонструючи глибоке розуміння літературних і культурних явищ. 4.1 Створювати складні письмові й цифрові тексти різних жанрів в академічному, суспільному та медійному контексті. 4.3 Аналізувати, редагувати й обґрунтовувати власні редакторські рішення з урахуванням змісту, стилю та впливу на аудиторію. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1 Аргументовано усвідомлювати роль рідної мови, літератури та культури в особистій, національній, європейській і глобальній ідентичності. 1.3 Інтегрувати особистий культурний досвід і громадянські	Ключові поняття: безсполучникове складне речення, художня деталь, проблемно-філософський роман, роман у віршах. Обов'язкове ядро (20 годин) Мова і комунікація. Текст як одиниця мовленнєвого спілкування. Смислові зв'язки у висловлюванні. Логічність і послідовність мовлення. Інтонація як засіб вираження змісту. Виразальні можливості синтаксичних конструкцій. Використання безсполучникових речень в усній та письмовій комунікації. Мовна система. Безсполучникове складне речення. Структура безсполучникового складного речення. Інтонація як засіб зв'язку частин речення. Смислові відношення між частинами безсполучникового складного речення. Розділові знаки в безсполучникових складних реченнях. Складні речення з різними видами зв'язку. Літературний компонент. Українська література другої половини ХХ століття в історико-культурному контексті. Твори О. Гончара, Л. Костенко, Г. Тютюнника як відображення духовного досвіду народу, історичної пам'яті та моральних проблем особистості. Образи людини, батьківщини, любові, сім'ї та культурної спадщини. Проблеми збереження духовних цінностей, національної ідентичності та відповідальності людини перед суспільством і майбутніми поколіннями. Профільні розширення (4 години) (U) Поетика творів О. Гончара, Л. Костенко і Г. Тютюнника. Художні засоби розкриття авторської позиції та ціннісних орієнтирів творів. Роль художньої деталі в розкритті характеру, ідеї.	<i>Учень / учениця:</i> інтерпретує художні твори другої половини ХХ століття, розкриваючи теми духовних цінностей, історичної пам'яті, національної ідентичності та авторської позиції на основі аналізу тексту; аналізує особливості організації тексту та виразальні можливості синтаксичних конструкцій, зокрема безсполучникових складних речень, відповідно до комунікативного завдання; створює аргументовані усні та письмові висловлювання різних жанрів, використовуючи засоби логічності, зв'язності й виразності мовлення; оцінює моральні, естетичні та громадянські ідеї літературних творів, формулюючи власні ціннісні судження з опорою на текстові докази; редагує власні тексти з урахуванням мовних норм, смислової організації, стилістичної доречності та впливу на аудиторію. Профільна специфіка результатів навчання (U) здійснює поглиблену літературознавчу інтерпретацію творів О. Гончара, Л. Костенко та Г. Тютюнника, розкриваючи особливості поетики, художньої деталі, символіки та авторського стилю; (R) застосовує синтаксичні знання для аналізу, редагування й удосконалення
--	--	---

цінності в суспільно значущі мовні та цифрові проєкти. 2.2 Проєктувати та реалізовувати усні виступи, дебати, презентації та публічні промови в навчальному й соціальному контексті. 3.3 Аргументувати й захищати власні естетичні, ціннісні та дослідницькі судження в есе, дискусії або презентації. 4.2 Застосовувати й адаптувати мовні норми, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми для міждисциплінарних письмових завдань.	(G) Українська література як простір діалогу поколінь. Духовні цінності, історична пам'ять і національна ідентичність у сучасному суспільстві. Актуальність духовно-моральних проблем творів в умовах сучасного світу. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Виразальні можливості синтаксичних конструкцій у художньому мовленні. Використання безсполучникових складних речень для передавання емоційних станів, авторських роздумів та оцінки подій. Мовна система. Складне речення в сучасних художніх, публіцистичних і цифрових текстах. Виразальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні письменників і журналістів. Літературний компонент. Сучасні інтерпретації творів О. Гончара, Л. Костенко, Г. Тютюнника в театрі, кіно та цифровому середовищі. Література як засіб збереження історичної пам'яті та формування громадянської позиції. Цінності особистості в літературі: свобода, гідність, любов, відповідальність, духовний вибір. Процеси (обов'язкове ядро): <i>застосовує</i> синтаксичні та пунктуаційні норми в усному й писемному мовленні; <i>використовує</i> синтаксичні конструкції для створення логічних, виразних і аргументованих висловлювань; <i>інтерпретує</i> художні твори в історико-культурному контексті;	текстів різних функціональних стилів, використовуючи цифрові мовні ресурси та сучасні засоби обробки інформації; (G) обґрунтовує значення творів української літератури другої половини XX століття для формування національної ідентичності, історичної пам'яті та моральних орієнтирів особистості в сучасному суспільстві.
--	---	--

	<i>розкриває</i> художні образи, деталі та авторську позицію; <i>формулює</i> власні судження про моральні, культурні та суспільні цінності. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> художню систему творів, виявляючи особливості композиції, символіки та художньої деталі; <i>інтерпретує</i> авторський задум із використанням літературознавчих понять; <i>зіставляє</i> твори різних авторів другої половини XX століття; <i>створює</i> літературознавчий коментар або аналітичне есе; (R) <i>досліджує</i> синтаксичні особливості текстів різних стилів; <i>редагує</i> тексти з урахуванням синтаксичних і пунктуаційних норм; <i>систематизує</i> результати мовного аналізу; <i>використовує</i> цифрові ресурси для перевірки й удосконалення писемного мовлення; (G) <i>обговорює</i> проблеми історичної пам'яті, морального вибору та національної ідентичності; <i>аргументує</i> власну позицію на основі художніх творів; <i>установлює</i> взаємозв'язок літератури із сучасними суспільними процесами; <i>застосовує</i> норми ефективної комунікації в навчальній і соціальній взаємодії. Суттєві взаємозв'язки: синтаксична конструкція → смисловий зв'язок → точність і виразність мовлення; текст → авторська позиція → розуміння ідейного змісту твору; слово → художній твір → суспільне усвідомлення цінностей. Прикладний зміст (обов'язкове ядро):	
--	---	--

	використання безсполучникових складних речень у створенні аргументованих текстів; редагування письмових і цифрових повідомлень з урахуванням синтаксичних норм; підготовка відгуків, рецензій, есе про літературні твори; створення презентацій і медіатекстів про культурну спадщину; застосування навичок аналізу тексту в навчальній і суспільній комунікації. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) <i>створення літературознавчих есе, рецензій та аналітичних коментарів до творів О. Гончара, Л. Костенко і Г. Тютюнника;</i> <i>дослідження художньої деталі, символіки й авторського стилю в контексті української літератури другої половини XX століття.</i> (R) <i>аналіз і редагування текстів різних функціональних стилів із використанням цифрових мовних ресурсів;</i> <i>створення інформаційно-аналітичних матеріалів, що демонструють застосування синтаксичних норм у різних сферах комунікації.</i> (G) <i>обговорення проблем історичної пам'яті, духовних цінностей і національної ідентичності на основі літературних творів О. Гончара, Л. Костенко та Г. Тютюнника;</i> <i>підготовка мультимедійних матеріалів, присвячених культурній спадщині та її значенню для сучасного суспільства.</i> Контексти навчання: <i>громадянська відповідальність: усвідомлення ролі особистості в суспільстві через аналіз творів, що</i>
--	---

	розкривають теми духовного вибору, збереження культурної спадщини, відповідальності за свої вчинки та суспільні цінності; <i>безперервна освіта</i>: розвиток навичок самостійного читання, аналізу художніх та інформаційних текстів, пошуку й критичного оцінювання інформації про мову, літературу та культуру; <i>міжкультурний діалог</i>: розуміння української літератури як частини європейського та світового культурного простору, усвідомлення загальнолюдських цінностей, відображених у творах (гідність, любов, пам'ять, відповідальність). Міждисциплінарний зміст: <i>історія</i>: вивчення суспільних процесів другої половини ХХ століття; <i>громадянське виховання</i>: усвідомлення питань гідності, свободи та відповідальності особистості; <i>цифрова освіта</i>: створення цифрових проєктів і робота з електронними ресурсами. Міжпредметна тема: «Культурна пам'ять і відповідальність людини перед суспільством і майбутніми поколіннями». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>глобальна громадянськість</i> — усвідомлення зв'язку особистості, суспільства й культури через розуміння історичної пам'яті, національних цінностей і відповідальності людини перед суспільством; <i>медіаграмотність</i> — критичне оцінювання інформації про літературу та культурні події;
--	---

	<i>освіта в дусі миру</i> — формування культури діалогу, поваги до різних поглядів, людської гідності та взаєморозуміння через аналіз моральних проблем творів; <i>освіта для рівності та інклюзивності</i> — формування шанобливого ставлення до людської особистості, її життєвого досвіду та індивідуальності; Рекомендовані тексти Для обов’язкового вивчення: О. Гончар «Собор»; Л. Костенко «Маруся Чурай»; Г. Тютюнник «Три зозулі з поклоном». Для додаткового вивчення: О. Гончар «Модри Камень»; Г. Тютюнник «Оддавали Катрю»**. <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> статті про покоління шістдесятників, українську літературу ХХ століття, роль літератури у збереженні історичної пам’яті; тексти про мову, синтаксис і його виражальні можливості в передачі думок і цінностей. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> літературні рецензії, інтерв’ю, відгуки та публікації про твори шістдесятників; подкасти, відеосюжети та цифрові презентації про письменників, культурну спадщину та значення літератури для суспільства.
--	---

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 5. НАЗВА: «СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЧУЖОЇ МОВИ І ДРАМАТУРГІЯ 1960-Х РОКІВ»
(U - 15 годин, R - 12 годин, G - 15 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- культура відповідального мовленнєвого спілкування: розвиток уміння точно передавати чужу думку, коректно використовувати пряму, непряму мову й цитування, дотримуючись норм української літературної мови, принципів академічної доброчесності та поваги до авторського слова;

- відповідальність як основа особистого й суспільного життя: усвідомлення значення особистої відповідальності, чесності, працьовитості та взаємної поваги в сім'ї як найважливіших умов формування зрілої особистості й гармонійного суспільства;
- розуміння сім'ї як простору виховання громадянських і моральних цінностей: усвідомлення ролі сім'ї у формуванні світогляду людини, її громадянської позиції, поваги до праці, гідності та відповідальності перед іншими людьми через аналіз п'єси О. Коломійця «Дикий Ангел».

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1 Аналізувати й інтерпретувати художні, публіцистичні та мультимодальні тексти в національному, міжкультурному та глобальному контексті. 3.3 Аргументувати й захищати власні естетичні, ціннісні та дослідницькі судження в есе, дискусії або презентації. 3.4 Створювати власні аналітичні й творчі тексти, демонструючи глибоке розуміння літературних і культурних явищ. 4.1 Створювати складні письмові й цифрові тексти різних жанрів в академічному, суспільному та медійному контексті. 4.3 Аналізувати, редагувати й обґрунтовувати власні редакторські рішення з урахуванням змісту, стилю та впливу на аудиторію. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.4 Демонструвати відповідальність за публічне слово та громадянську	Ключові поняття: пряма й непряма мова, цитата, «повідість про сім'ю», конфлікт поколінь. Обов'язкове ядро (12 годин) Мова і комунікація. Способи передачі чужого мовлення. Точність передачі чужого висловлювання. Мовна система. Пряма мова. Пунктуація при прямій мові. Цитата. Способи оформлення цитат. Пунктуація при цитуванні. Непряма мова. Перетворення прямої мови на непряму. Літературний компонент: Українська драматургія 1960-х років. О. Коломійць. П'єса «Дикий Ангел». «Повість про сім'ю». Конфлікт поколінь. Сімейні цінності в п'єсі. Проблематика. Авторська позиція. Моральний вибір особистості. Профільні розширення (3 години) (U) Драматургічний текст як об'єкт літературознавчого аналізу. Особливості конфлікту, композиції, системи персонажів і авторської позиції. (G) Сім'я, діалог поколінь і моральний вибір у сучасному суспільстві. Актуальність проблематики п'єси О. Коломійця «Дикий Ангел» в умовах сучасного соціального та культурного життя.	<i>Учень / учениця:</i> аналізує способи передавання чужого мовлення в різних текстах, визначаючи особливості прямої, непрямої мови, цитування та їхню роль в організації висловлювання; застосовує правила оформлення прямої мови, цитат і пунктуації під час створення та редагування письмових текстів різних жанрів; інтерпретує драматичний твір О. Коломійця «Дикий Ангел», розкриваючи проблематику сім'ї, взаємин поколінь, морального вибору та авторської позиції; аргументує власні ціннісні судження про сімейні, моральні та суспільні проблеми, використовуючи літературні приклади й текстові докази; створює зв'язні усні й письмові висловлювання, коректно використовуючи способи передавання чужого мовлення для вираження власної позиції та ведення діалогу. Профільна специфіка результатів навчання

позицію в міжкультурній і суспільній взаємодії. 2.2 Проєктувати та реалізовувати усні виступи, дебати, презентації та публічні промови в навчальному й соціальному контексті. 2.3 Гнучко адаптувати усне мовлення до аудиторії, мети спілкування та можливого зворотного зв'язку. 3.2 Синтезувати інформацію з різних творів і культурних джерел для формування цілісного розуміння культурного простору. 4.2 Застосовувати й адаптувати мовні норми, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми для міждисциплінарних письмових завдань.	Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Культура цитування та передавання чужої думки в сучасній комунікації. Мовна система. Використання конструкцій із чужим мовленням у художніх, наукових і цифрових текстах. Редагування й аналіз мовленнєвих конструкцій. Літературний компонент. Сучасні інтерпретації п'єси О. Коломійця «Дикий Ангел». Проблеми сім'ї, поколінь, відповідальності та морального вибору особистості. Процеси (обов'язкове ядро): <i>застосовує</i> норми оформлення прямої, непрямої мови та цитування; <i>перетворює</i> конструкції з прямою та непрямою мовою зі збереженням змісту висловлювання; <i>створює</i> тексти з використанням цитат і чужих висловлювань відповідно до комунікативної мети; <i>інтерпретує</i> художній твір, аналізуючи конфлікт, образи та авторську позицію; <i>оцінює</i> моральні проблеми твору та формулює власні судження. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> особливості драматичного твору, розкриваючи специфіку конфлікту, системи образів і авторської позиції; <i>інтерпретує</i> морально-філософську проблематику п'єси; <i>зіставляє</i> різні трактування твору; <i>створює</i> літературознавчий коментар і аналітичне есе. (R) <i>редагує</i> тексти з прямою, непрямою мовою та цитатами відповідно до мовних норм; <i>застосовує</i> різні способи передавання чужого мовлення в навчальній і професійній	(U) здійснює поглиблену інтерпретацію п'єси О. Коломійця, розкриваючи особливості драматичного конфлікту, системи образів, композиції та авторської позиції з використанням літературознавчої термінології; (R) застосовує різні способи передавання чужого мовлення та норми цитування під час створення, аналізу й редагування навчальних, інформаційних і цифрових текстів; (G) обґрунтовує власну позицію з питань сімейних цінностей, морального вибору та відповідальності особистості, використовуючи літературні аргументи й коректно оформлені цитати.
--	--	---

	комунікації; <i>використовує</i> цифрові ресурси для перевірки правильності оформлення цитування; <i>систематизує</i> мовні явища у вигляді схем і таблиць. (G) <i>обговорює</i> проблеми сімейних стосунків, морального вибору та відповідальності особистості; <i>аргументує</i> власну позицію з використанням цитат із художнього твору; <i>застосовує</i> різні способи передавання чужого мовлення в комунікативних ситуаціях; <i>оцінює</i> актуальність проблематики п'єси для сучасного суспільства. Суттєві взаємозв'язки: чуже мовлення → цитування → аргументація власної позиції; точність передавання висловлювання → достовірність інформації → культура комунікації; сім'я → взаємини поколінь → відповідальність людини. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): <i>використання</i> цитат у навчальних, публічних і цифрових текстах; створення інтерв'ю, відгуків, рецензій і медіатекстів; <i>оформлення</i> посилань і цитування під час роботи з джерелами інформації; <i>ведення</i> дискусій із коректним використанням чужих думок; <i>аналіз</i> життєвих ситуацій крізь призму сімейних і суспільних цінностей. Профільна диференціація прикладного змісту: (U) <i>створення</i> літературознавчих рецензій, аналітичних есе та порівняльних характеристик персонажів із використанням коректного цитування;	
--	--	--

	дослідження особливостей драматургії О. Коломійця та художнього втілення конфлікту поколінь. (R) <i>редагування</i> текстів із прямою, непрямою мовою та цитатами відповідно до норм української літературної мови; <i>оформлення</i> посилань, цитат та інформаційних матеріалів із використанням цифрових освітніх ресурсів. (G) <i>обговорення</i> сімейних, моральних і суспільних проблем, відображених у п'єсі «Дикий Ангел»; <i>підготовка</i> презентацій, відгуків і мультимедійних матеріалів із використанням різних способів передавання чужого мовлення. Контексти навчання: <i>громадянська відповідальність</i>: усвідомлення особистої відповідальності, сімейних і суспільних цінностей через аналіз твору; <i>цифрове суспільство</i>: розвиток навичок коректного використання інформації, цитування та створення цифрових текстів; <i>неперервна освіта</i>: формування навичок самостійного пошуку, аналізу та подання інформації; <i>міжкультурний діалог</i>: розуміння загальнолюдських цінностей через літературу та культуру спілкування. Міждисциплінарний зміст: <i>історія</i>: суспільні зміни в Україні другої половини XX століття; <i>громадянське виховання</i>: сім'я як основа формування громадянської відповідальності; <i>медіаосвіта</i>: навички відповідального використання інформації, дотримання авторського права, коректного	
--	---	--

	цитування джерел, перевірки достовірності інформації, розрізнення оригінального та запозиченого контенту, дотримання принципів академічної доброчесності. Міжпредметна тема: «Сім'я, відповідальність і культура спілкування як основи формування особистості та громадянина». Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>глобальна громадянська свідомість</i> — усвідомлення ролі сім'ї, відповідальності особистості та поваги до прав інших людей у суспільстві; <i>освіта в інтересах сталого розвитку</i> — розуміння значення сімейних і моральних цінностей для розвитку суспільства; <i>фінансова освіта</i> — відповідальне ставлення до сімейного бюджету, праці та ухвалення фінансових рішень; <i>освіта в галузі підприємництва</i> — розвиток ініціативності, самостійності та відповідальності за власні рішення; усвідомлення ролі праці як основи професійної самореалізації та досягнення життєвих цілей. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: О. Коломієць «Дикий Ангел». Для додаткового вивчення: О. Коломієць «Фараони». <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> статті про українську драматургію другої половини ХХ століття, творчість О. Коломийця та особливостях драматичного діалогу; тексти про роль цитування; тексти про сімейні цінності, відповідальність особистості та роль сім'ї в	
--	---	--

	суспільстві; тексти про підприємництво, планування сімейного бюджету. <i>Медійні та функціональні тексти:</i> театральні рецензії, інтерв'ю, відгуки та публікації про п'єсу О. Коломийця «Дикий Ангел»; інфографіка та медіапроекти про способи передавання чужої мови й використання цитат у комунікації.	
--	---	--

НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ № 6. НАЗВА: «СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МОВНИХ ЗНАТЬ І СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»
(U - 18 годин, R - 13 годин, G - 18 годин)

Цінності навчальної одиниці:

- розвиток критичного, аналітичного та творчого мислення: формування здатності аналізувати мовні й літературні явища, інтерпретувати сучасні художні тексти, аргументовано висловлювати власну позицію та створювати змістовні висловлювання різних жанрів;
- розуміння сучасної літератури як простору усвідомлення особистості, суспільства і культури: усвідомлення цінності художнього слова в розкритті питань національної пам'яті, свободи, людської гідності, громадянської відповідальності та духовного пошуку людини;
- формування шанобливого ставлення до культурного різноманіття та літературної спадщини рідного краю: розуміння значущості творчості сучасних українських письменників, літератури українців Молдови та творів молдавських авторів в українському перекладі як складових загального культурного простору, що сприяють збереженню національної ідентичності, розвитку міжкультурного взаєморозуміння та діалогу культур.

Одиниці компетенцій	Одиниці змісту	Результати навчання
<i>Цільові одиниці компетенцій:</i> 3.1 Аналізувати й інтерпретувати художні, публіцистичні та мультимодальні тексти в національному, міжкультурному та глобальному контексті. 3.2 Синтезувати інформацію з різних творів і культурних джерел	Ключові поняття: елітарна та масова література; постмодернізм, культура мовлення, мовні норми. Обов'язкове ядро (13 годин) Мова і комунікація. Культура мовленнєвого спілкування. Комунікативна мета. Стратегія і тактика мовленнєвої поведінки. Точність, логічність і виразність висловлювання. Мовна система. Систематизація мовних знань. Орфоепічна норма. Орфографічна норма. Лексична норма.	<i>Учень/учениця:</i> систематизує знання про мовні норми сучасної української літературної мови та застосовує їх для підвищення точності, логічності й виразності усного та писемного мовлення; аналізує особливості розвитку української літератури кінця XX – початку XXI століття, визначаючи основні художні

для формування цілісного розуміння культурного простору. 3.3 Аргументувати й захищати власні естетичні, ціннісні та дослідницькі судження в есе, дискусії або презентації. 4.1 Створювати складні письмові й цифрові тексти різних жанрів в академічному, суспільному та медійному контексті. 4.3 Аналізувати, редагувати й обґрунтовувати власні редакторські рішення з урахуванням змісту, стилю та впливу на аудиторію. <i>Підтримувальні одиниці компетенцій:</i> 1.1 Аргументовано усвідомлювати роль рідної мови, літератури та культури в особистій, національній, європейській і глобальній ідентичності. 1.2 Критично оцінювати сучасні культурні, соціальні та медійні явища з позиції полікультурної та полілінгвальної компетентності. 3.4 Створювати власні аналітичні й творчі тексти, демонструючи глибоке розуміння літературних і культурних явищ. 4.2 Застосовувати й адаптувати мовні норми, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми для	Граматична норма. Стилiстична норма. Складне речення. Редагування тексту. Мовні засоби виразності. Літературний компонент: Історико-культурна ситуація наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття. Поява нового літературного покоління. Стилєве розмаїття, експериментаторство, пошуки нових форм і тем. Елітарна та масова література. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва. Література рідного краю. Профільні розширення (5 годин) (U) Постмодерністська поетика в сучасній українській літературі. Інтерпретація художніх текстів із використанням сучасних літературознавчих підходів. Літературний процес кінця ХХ — початку ХХІ століття в європейському контексті. (G) Сучасна українська література і культурний простір. Література рідного краю як засіб збереження культурної пам'яті, регіональної ідентичності та розвитку читачької культури. Розширення (за вибором учителя, з урахуванням темпу класу та за наявності навчального часу; не входить до обов'язкового мінімуму підсумкового оцінювання) Мовлення і комунікація. Мовленнєва самопрезентація в академічному та професійному середовищі. Особливості комунікації в цифровому просторі. Медіариторика та культура публічного спілкування. Мовна система. Сучасні мовні процеси в українській мові. Вплив цифрової комунікації на розвиток мови. Редагування текстів із використанням цифрових ресурсів і штучного інтелекту. Літературний компонент. Сучасна українська література у світовому культурному просторі. Новітні літературні	напрями, жанрові пошуки та особливості постмодерністського світосприйняття; інтерпретує художні твори сучасної української літератури та літератури рідного краю, розкриваючи проблематику та зв'язок із суспільними процесами; створює аналітичні, творчі та цифрові тексти різних жанрів, використовуючи мовні засоби виразності та дотримуючись норм культури мовлення; редагує власні та запропоновані тексти, оцінюючи їх відповідність комунікативній меті, стилю, мовним нормам та особливостям аудиторії. Профільна специфіка результатів навчання (U) здійснює поглиблену інтерпретацію творів сучасної української літератури, виявляючи особливості постмодерністської поетики, авторського стилю та художнього експерименту; (R) застосовує системні мовні знання для аналізу, створення та редагування усних, письмових і цифрових текстів, використовуючи сучасні інформаційні та мовні технології; (G) оцінює значення сучасної української літератури та літератури рідного краю для формування культурної пам'яті, національної ідентичності й світогляду сучасної людини.
---	--	--

міждисциплінарних письмових завдань. 4.4 Публікувати оригінальні писемні продукти, демонструючи високий рівень мовленнєвої майстерності, креативності та комунікативного впливу.	тенденції. Література рідного краю в сучасному культурному контексті. Процеси (обов'язкове ядро): <i>систематизує</i> мовні та літературні знання; <i>інтерпретує</i> тексти різних стилів і жанрів; <i>застосовує</i> мовні норми в усній, письмовій та цифровій комунікації; <i>створює та редагує</i> тексти з урахуванням комунікативної мети; <i>оцінює</i> роль мови й літератури у збереженні культурної ідентичності. Профільна специфіка процесів діяльності: (U) <i>аналізує</i> художні особливості творів сучасної української літератури; <i>інтерпретує</i> постмодерністські тексти з використанням літературознавчих підходів; <i>зіставляє</i> різні художні напрями кінця XX — початку XXI століття; <i>створює</i> аналітичні літературознавчі роботи. (R) <i>систематизує</i> мовні знання і <i>застосовує</i> норми сучасної української літературної мови під час створення й редагування текстів різних стилів; <i>використовує</i> цифрові мовні ресурси для вдосконалення мовленнєвої грамотності; <i>аналізує</i> ефективність мовних засобів у комунікації. (G) <i>обговорює</i> актуальні проблеми сучасної української літератури та культури; <i>оцінює</i> роль літератури рідного краю у збереженні культурної пам'яті; <i>створює</i> усні й письмові висловлювання з урахуванням комунікативної мети; <i>застосовує</i> мовні знання в навчальних і соціальних ситуаціях. Суттєві взаємозв'язки:	
--	--	--

	мовна норма → культура мовлення → ефективна комунікація; мова → культура → національна ідентичність; літературний твір → історико-культурний контекст → цінності суспільства. Прикладний зміст (обов'язкове ядро): <i>створення та редагування усних, письмових і цифрових текстів;</i> <i>аналіз сучасних літературних і медіатекстів;</i> <i>використання словників, цифрових ресурсів і штучного інтелекту під час роботи з текстами;</i> <i>підготовка презентацій, відгуків, есе та публічних виступів про постмодернізм;</i> <i>участь у дискусіях з мовних, літературних і культурних питань.</i> Профільна диференціація прикладного змісту: (U) <i>дослідження художніх особливостей сучасної української літератури та постмодернізму;</i> <i>створення літературознавчих есеїв, рецензій та аналітичних робіт із використанням сучасних методів інтерпретації тексту.</i> (R) <i>систематизація мовних знань і редагування текстів із використанням цифрових мовних ресурсів і технологій штучного інтелекту;</i> <i>створення інформаційних і навчальних матеріалів різних жанрів.</i> (G) <i>обговорення актуальних мовних, літературних і культурних проблем сучасності; підготовка презентацій, відгуків і мультимедійних проєктів із сучасної української літератури та літератури рідного краю.</i>	
--	---	--

	Контексти навчання: <i>культурний простір:</i> сучасна література як відображення національної ідентичності; <i>цифрове середовище:</i> медіакомунікація і культура мовлення; <i>дослідницька діяльність:</i> вивчення мовних і літературних процесів; <i>регіональний культурний простір:</i> література рідного краю; <i>творча діяльність:</i> створення власних публіцистичних і художніх текстів. Міждисциплінарний зміст: <i>історія:</i> розвиток української культури і літератури кінця XX — початку XXI століття; <i>громадянське виховання:</i> мова як засіб громадянської ідентичності. Міжпредметна тема: «Мова, література і культурна ідентичність у сучасному світі». Міждисциплінарні проєкти (U) Проєкт: <i>Сучасна українська література: дзеркало суспільства чи голос особистості?</i> Міжпредметні зв'язки: історія, громадянське виховання. Автентичний продукт: літературний подкаст. (R) Проєкт: <i>Глобалізація та збереження мови: конфлікт чи співпраця?</i> Міжпредметні зв'язки: географія, громадянське виховання. Автентичний продукт: дослідницький проєкт. (G) Проєкт: <i>Мовний імідж сучасної особистості.</i> Міжпредметні зв'язки: громадянське виховання, розвиток особистості. Автентичний продукт: презентація.	
--	---	--

	Інтеграція нових освітніх напрямів: <i>глобальне громадянство</i> — усвідомлення ролі української мови та літератури у збереженні ідентичності й розвитку міжкультурного діалогу; <i>цифрова освіта</i> — використання цифрових ресурсів та ІІТ для пошуку, аналізу й демонстрації інформації, відповідальна робота з цифровим контентом; <i>медіаграмотність</i> — критична оцінка інформації, створення медіатекстів і дотримання академічної доброчесності; <i>освіта в інтересах сталого розвитку</i> — усвідомлення ролі мови та культури у збереженні культурної спадщини й національної пам'яті. Рекомендовані тексти Для обов'язкового вивчення: І. Римарук «Обнови», Ю. Андрухович «Астролог», «Пісня мандрівного спудея»**, О. Забужко «Рядок з автобіографії», «Читаючи історію»**, О. Ірванець «До французького шансоньє», С. Жадан «Музика, очерет...», «Смерть моряка»**. <i>Література рідного краю:</i> художні твори українських письменників Молдови або молдовських письменників у перекладі українською мовою, що відображають культурні традиції, історичну пам'ять і духовні цінності регіону (за вибором учителя). Для додаткового вивчення: М. Матіос цикл «Прості вірші». <i>Пізнавальні та науково-популярні тексти:</i> тексти про українську мову, культуру мовлення та мовну ідентичність у сучасному світі; тексти про сучасну українську літературу, її основні тенденції та літературу рідного краю.	
--	--	--

	Медійні та функціональні тексти: публіцистичні статті, інтерв'ю, подкасти, відеолекції, блоги, рецензії, публікації в соціальних мережах, інфографіка та презентації про сучасну українську мову, літературу й культурну ідентичність.	
--	--	--

7. Очікувані результати навчання за класами

Клас	Очікувані результати навчання за класами
I	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність Учень/учениця: - розпізнає рідну українську мову серед інших знайомих мов за звучанням, окремими словами, звертаннями та інтонацією; називає ситуації її вживання в сім'ї, школі та найближчому оточенні; - називає пов'язані з українською мовою та культурою сімейні традиції, пісні й свята; слухає та обирає улюблені українські пісні, казки, вірші й інші дитячі твори, з повагою ставиться до мов, традицій і культурних особливостей народів Республіки Молдова. 2. Усне спілкування Учень/учениця: - розуміє короткі усні повідомлення, запитання, інструкції та репліки в знайомих навчальних і побутових ситуаціях, розпізнає вітання, прохання, запитання, подяку та прощання; - відповідає словом або коротким реченням, бере участь у мінідіалозі, використовує формули ввічливого спілкування й складає усні висловлювання з 1–2 речень на знайомі теми. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту Учень/учениця: - розпізнає літери, склади, знайомі слова й прості речення, читає їх правильно, плавно і з елементарною інтонацією; - розуміє короткий текст або казку, спираючись на ілюстрації, питання та знайому лексику, називає персонажа й головну подію, висловлює елементарне враження від прочитаного.

	4. Створення письмових і цифрових продуктів за підтримки вчителя <i>Учень/учениця:</i> • правильно записує та переписує вивчені літери, їх сполучення, знайомі слова й прості речення, дотримуючись графічних, орфографічних і пунктуаційних вимог початкового рівня; • складає й записує 1–2 речення за зразком, малюнком або запитанням, використовує слова, що називають предмети, ознаки й дії, доповнює малюнок, листівку, картку або цифрове завдання коротким підписом. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> • висловлює просте ставлення до тексту, малюнка, вчинку персонажа чи ситуації спілкування, оцінює власну участь у завданні за допомогою коротких висловлювань; • використовує вивчені слова, речення і ввічливі мовленнєві звороти в повсякденних ситуаціях, виявляє повагу, піклування, вдячність і готовність допомогти іншим.
II	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> • застосовує українську мову в навчальних і життєвих ситуаціях, виявляє свою належність до сім'ї, школи та рідного краю, розпізнає й називає окремі традиції, свята, культурні символи й цінності українського народу; • дотримується норм мовленнєвого етикету, обирає доречні форми спілкування, зіставляє окремі елементи української культури з відповідними елементами культур інших народів Республіки Молдова та виявляє повагу до мовного й культурного різноманіття. 2. Усне спілкування <i>Учень/учениця:</i> • бере участь у короткому діалозі й будує зв'язні усні висловлювання за змістом тексту, малюнка чи власного досвіду; • висловлює власну думку, дотримуючись норм спілкування та виявляє шанобливе ставлення до співрозмовника. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i> • усвідомлено читає невеликі художні та пізнавальні тексти, визначає тему, головну думку, персонажів, місце дії та послідовність основних подій, знаходить необхідну інформацію за запитаннями, ілюстраціями чи простим планом;

	● порівнює й характеризує вчинки персонажів, висловлює ставлення до прочитаного, формулює прості судження й співвідносить зміст тексту з власним життєвим досвідом. 4. Створення письмових і цифрових продуктів <i>Учень/учениця:</i> ● створює письмові й цифрові тексти-розповіді або тексти-описи із 3–5 пов’язаних речень, застосовує вивчені мовні засоби та правила оформлення речень; ● застосовує вивчені мовні знання й правила письма: розрізняє звуки та букви, ділить слова на склади, визначає наголос, виправляє елементарні помилки. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> ● оцінює свій внесок у спільну працю, дотримується правил ввічливого спілкування, виконує узгоджену роль, вислуховує однокласників, звертається по допомогу і пропонує її іншим, пропонує спосіб мирного врегулювання простої незгоди; ● називає вчинок людини або літературного персонажа, оцінює його як добрий або недобрий, справедливий або несправедливий, турботливий або байдужий і наводить просте пояснення; у 1–2 реченнях висловлює своє враження від події, явища природи, традиції або твору культури.
III	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> ● використовує українську мову як засіб спілкування, пізнання та висловлення власної культурної ідентичності, дотримуючись норм мовленнєвої поведінки та виявляючи повагу до мовного й культурного розмаїття Республіки Молдова; ● розповідає про традиції й культурні цінності українського народу, розпізнає окремі особливості української мови й доречно використовує їх у різних комунікативних ситуаціях. 2. Усне спілкування <i>Учень/учениця:</i> ● сприймає зміст усних повідомлень, бере участь у діалозі й використовує формули мовленнєвого етикету відповідно до комунікативного завдання; ● створює зв’язні усні висловлювання розповідного, описового та пояснювального характеру на основі прочитаного й почутого, власних спостережень і життєвого досвіду. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i>

	- усвідомлено читає художні, пізнавальні та функціональні тексти, визначає тему, головну думку, смислові частини, послідовність подій і важливі деталі тексту; інтерпретує зміст тексту, пояснює вчинки персонажів, установлює прості причинно-наслідкові зв'язки, співвідносить прочитане з власним досвідом, висловлює власне ставлення до прочитаного. 4. Створення письмових і цифрових продуктів <i>Учень/учениця:</i> створює зв'язні письмові тексти розповідного та описового характеру, використовує вивчені мовні засоби й дотримується граматичних, орфографічних і пунктуаційних норм; редагує власні письмові тексти й створює прості цифрові навчальні продукти. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> дотримується мовних, комунікативних і поведінкових норм доброзичливого, шанобливого та відповідального спілкування, висловлює власне ставлення до людей, подій, явищ природи й культурних цінностей; оцінює результати власної навчальної діяльності та мовленнєвої взаємодії, застосовує набуті знання, уміння і способи діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях.
IV	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> використовує українську мову як засіб спілкування, пізнання та вираження особистої й культурної ідентичності, виявляючи повагу до мовного та культурного різноманіття; представляє інформацію про культурні цінності, традиції та культурну спадщину українського народу й інших етнічних спільнот Республіки Молдова, усвідомлюючи їхнє значення для збереження власної ідентичності та міжкультурного порозуміння. 2. Усна комунікація <i>Учень/учениця:</i> створює зв'язні усні висловлювання різних типів і жанрів відповідно до комунікативної мети, ситуації спілкування та адресата; аргументує власну точку зору, бере участь в обговоренні та співпрацює з іншими учасниками спілкування, дотримуючись норм мовленнєвої поведінки. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i>

	● усвідомлено читає, аналізує та інтерпретує художні, пізнавальні та інформаційні тексти, визначаючи їхню тему, головну думку, структуру та авторське ставлення; ● оцінює зміст прочитаного, вчинки персонажів та події, установлюючи зв'язки між текстом, особистим досвідом та життєвими ситуаціями. 4. Створення письмових і цифрових продуктів <i>Учень/учениця:</i> ● створює, редагує й удосконалює власні письмові та цифрові продукти, застосовуючи вивчені мовні норми; ● використовує різні джерела інформації та цифрові інструменти для пошуку, відбору, створення та представлення інформації під час розв'язання навчальних і комунікативних завдань. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> ● оцінює вчинки персонажів, життєві ситуації й власні дії з позиції моральних, сімейних і культурних цінностей, пояснюючи значення слова, читання й культурної спадщини для особистісного розвитку та взаємодії з іншими людьми; ● застосовує мовні, читацькі й комунікативні вміння в навчальних і життєвих ситуаціях, виявляючи повагу до культурних традицій, рідного краю, сім'ї та мовного розмаїття.
V	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> ● усвідомлює значення української мови, сімейних традицій і культурної спадщини для своєї приналежності до родини, народу і місцевої громади; ● виявляє повагу до мовного та культурного різноманіття і використовує здобутий культурний досвід у навчальному та повсякденному спілкуванні. Усне спілкування <i>Учень/учениця:</i> ● розуміє сенс усних повідомлень і обирає доречний спосіб мовленнєвого спілкування з урахуванням ситуації спілкування та співрозмовника; ● створює зв'язні усні висловлювання, виражаючи власні думки та досвід і підтримуючи поважне спілкування у навчальних, побутових і цифрових ситуаціях. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i> ● сприймає й осмислює художні, навчальні та інформаційні тексти, встановлюючи зв'язки між їхнім змістом, образами, подіями й цінностями;

	● порівнює прочитане з власним досвідом і використовує зроблені висновки для розуміння нових текстів і життєвих ситуацій. Створення письмових і цифрових продуктів <i>Учень/учениця:</i> ● створює зв'язні письмові й прості цифрові продукти, співвідносячи зміст і форму з метою та адресатом; ● планує, перевіряє та вдосконалює власні продукти, застосовуючи вивчені мовні норми й правила відповідальної цифрової комунікації. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> ● розпізнає і осмислює моральні, сімейні, культурні й екологічні цінності, оцінюючи вчинки та їх можливі наслідки; ● використовує мовний, читацький та культурний досвід для відповідального вибору, співпраці і шанобливого ставлення до людей, культури й природи.
VI	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> ● усвідомлює значення української мови, культури та традицій у формуванні власної мовної та культурної ідентичності, виявляючи повагу до культурного різноманіття Республіки Молдова; ● використовує знання про культурну спадщину, традиції та цінності українського народу в навчальних, соціальних та міжкультурних ситуаціях. 2. Усна комунікація <i>Учень/учениця:</i> ● ефективно взаємодіє в різноманітних навчальних, соціальних і культурних ситуаціях, беручи участь у діалозі, обговоренні, спільній діяльності та дотримуючись норм мовного етикету; ● створює усні висловлювання різних типів, аргументовано висловлюючи власну позицію та враховуючи мету спілкування й особливості адресата. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i> ● усвідомлено читає, аналізує й інтерпретує художні, публіцистичні, науково-популярні та мультимодальні тексти, визначаючи їхню тему, ідею, авторську позицію та особливості мовного оформлення; ● оцінює зміст, особливості побудови й ціннісне наповнення тексту, порівнює їх із власним досвідом і культурним контекстом, формулюючи власні висновки й оцінні судження. 4. Створення письмових і цифрових продуктів <i>Учень/учениця:</i>

	● створює письмові та цифрові продукти різних типів відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм сучасної української літературної мови та культури письмової і цифрової комунікації; ● самостійно здійснює пошук, критичний відбір, аналіз і використання інформації з друкованих, довідкових і цифрових джерел для створення й вдосконалення власних письмових і цифрових продуктів. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> ● аргументовано висловлює власну позицію, оцінює вчинки персонажів, життєві ситуації та суспільні явища на основі загальнолюдських, національних і культурних цінностей; ● застосовує мовні, комунікативні й читацькі уміння в нових навчальних, соціальних, культурних і цифрових ситуаціях, відповідально використовуючи мовні засоби, інформацію й цифрові ресурси.
VII	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> ● усвідомлює роль української мови та літератури у збереженні культурної пам'яті, національної ідентичності й духовних цінностей українського народу, застосовує знання про культурні традиції, історичну спадщину та мовні норми в навчальних, соціальних і міжкультурних ситуаціях спілкування; ● порівнює культурні цінності, мовні особливості і моделі поведінки українців та інших етнічних спільнот Республіки Молдова, використовуючи культурно-мовну обізнаність для конструктивного міжкультурного діалогу, виявляючи повагу до культурного різноманіття. 2. Усне спілкування <i>Учень/учениця:</i> ● аналізує зміст усних повідомлень різних типів, визначає їх тему, проблему, комунікативну мету й позицію мовця, бере участь у діалозі, дискусії та публічному обговоренні, аргументуючи власну позицію і дотримуючись норм мовної взаємодії; ● створює розгорнуті усні висловлювання інформаційного, пояснювального та оцінювального характеру, використовуючи аргументи, приклади та мовні засоби виразності, застосовує набуті комунікативні вміння в нових навчальних, соціальних, проєктних та міжкультурних ситуаціях. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i> ● читає, аналізує та інтерпретує художні, нехудожні, публіцистичні, науково-популярні та медійні тексти різних жанрів, визначаючи їхню тему, проблему, ідею, композицію, художні особливості та авторську позицію; ● характеризує літературних героїв, пояснює їхні вчинки, моральний вибір і систему цінностей, зіставляє тексти різних жанрів, культур і епох, встановлює зв'язки між літературою, особистим досвідом і загальнолюдськими цінностями, використовуючи накопичений читацький досвід для розуміння нових, більш складних текстів і інформаційних повідомлень. 4. Створення письмових і цифрових продуктів

	<i>Учень/учениця:</i> ● планує, створює і вдосконалює письмові тексти різних типів, жанрів і форматів відповідно до комунікативного завдання, використовуючи мовні засоби, орфографічні, пунктуаційні та стилістичні норми для забезпечення точності, зв'язності, логічності та виразності письмової мови; ● редагує власні та запропоновані тексти, удосконалюючи їхній зміст, структуру та мовне оформлення, створює письмові та цифрові продукти (презентації, інформаційні повідомлення, медіатексти та проєкти), дотримуючись норм мовної культури й академічної доброчесності. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> ● аргументовано висловлює власну позицію з питань мови, культури, морального вибору, інформаційної безпеки та суспільного життя, оцінює вчинки літературних героїв, життєві ситуації та інформаційні повідомлення на основі загальнолюдських, культурних та громадянських цінностей; ● оцінює результати власної навчальної діяльності та мовленнєвої взаємодії, критично сприймає інформацію з різних джерел і застосовує мовленнєві, читацькі, комунікативні та культурологічні уміння в нових навчальних, соціальних, цифрових та міжкультурних ситуаціях, відповідально використовуючи цифрові ресурси та дотримуючись норм медіакультури.
VIII	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень / учениця:</i> ● усвідомлює взаємозв'язок мови, літератури й культурної пам'яті з формуванням особистісної, національної та громадянської ідентичності; ● застосовує набуті культурно-мовні навички в навчальних, громадських і міжкультурних ситуаціях, виявляючи повагу до різноманітності та культурної спадщини. 2. Усне спілкування <i>Учень / учениця:</i> ● будує аргументоване усне мовлення, адаптуючи зміст, стиль і комунікативну стратегію до мети, адресата та ситуації; ● підтримує конструктивний діалог у обговореннях, презентаціях, проєктній діяльності та цифровій взаємодії, обґрунтовано висловлюючи власну позицію і поважаючи думку інших. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень / учениця:</i> ● створює обґрунтовану інтерпретацію художніх, публіцистичних, науково-пізнавальних та медіатекстів з урахуванням їхнього змісту, форми та культурно-історичного контексту; ● порівнює тексти, джерела та ціннісні моделі, критично використовуючи читацький досвід для розуміння нової інформації та суспільно-культурних явищ.

	4. Створення письмових і цифрових продуктів <i>Учень / учениця:</i> ● створює письмові й цифрові продукти різних жанрів, доцільно поєднуючи мовні, візуальні та цифрові засоби відповідно до комунікативного завдання; ● самостійно удосконалює створений продукт, забезпечуючи його логічність, точність, виразність, стилістичну доречність і відповідність нормам комунікації. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень / учениця:</i> ● аналізує й оцінює моральні, громадянські, історичні та культурні проблеми і аргументовано висловлює ставлення до різних ціннісних позицій; ● застосовує мовний, читацький, культурний та комунікативний досвід для відповідальної участі в житті спільноти, міжкультурної взаємодії та збереження культурної спадщини.
IX	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> ● формує й обґрунтовує розуміння власної особистої, національної та громадянської ідентичності, оцінюючи роль мови, літератури, історії та культурних традицій; ● відповідально діє у багатомовному та демократичному середовищі, поєднуючи повагу до культурного різноманіття з громадянською участю та турботою про культурну спадщину. 2. Усне спілкування <i>Учень/учениця:</i> ● керує усним спілкуванням у різних ситуаціях, враховуючи комунікативну мету, особливості аудиторії, передбачувану реакцію аудиторії та можливий комунікативний ефект; ● конструктивно бере участь у громадському, навчальному та професійно орієнтованому спілкуванні, аргументовано відстоюючи позицію і сприяючи досягненню взаєморозуміння. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i> ● критично інтерпретує художні, нехудожні, медійні та мультимодальні тексти, поєднуючи мовний, літературний, історичний, культурний і суспільний аналіз; ● зіставляє інформацію, інтерпретації та ціннісні моделі з різних текстів і джерел, формулюючи обґрунтовані висновки з актуальних життєвих і суспільних проблем.

	4. Створення письмових і цифрових продуктів <i>Учень/учениця:</i> - самостійно планує й створює письмові та цифрові продукти для навчальних, творчих, громадянських і професійно орієнтованих завдань, адаптуючи жанр, стиль і засоби вираження до контексту; - критично редагує й подає створені продукти, забезпечуючи їх змістову цілісність, мовну правильність, прозорість використання джерел, академічну доброчесність і цифрову культуру. 5. Ціннісне осмислення та застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> формує аргументовану особисту позицію щодо моральних, світоглядних, громадянських, культурних і професійних питань, усвідомлюючи наслідки можливих рішень; інтегрує мовний, читацький, культурний і комунікативний досвід для самовизначення, відповідального прийняття рішень, співпраці та участі в житті суспільства.
Х	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> - усвідомлює значення української мови та літератури як складових національної, громадянської та культурної ідентичності, виявляючи повагу до мовного й культурного різноманіття; аналізує мовні та літературні явища в історичному, соціальному та культурному контексті, співвідносячи їх із загальнолюдськими, національними та морально-етичними цінностями. 2. Усна комунікація <i>Учень/учениця:</i> - створює усні висловлювання різних жанрів відповідно до комунікативної мети, ситуації спілкування та особливостей аудиторії; - аргументовано висловлює власну думку, бере участь у діалозі та дискусії, дотримуючись норм сучасної української літературної мови. Читання, розуміння та інтерпретація тексту <i>Учень/учениця:</i> - усвідомлено читає, аналізує та інтерпретує художні, публіцистичні, навчальні та медійні тексти різних жанрів, розкриваючи їхній зміст, проблематику й авторську позицію; - критично оцінює інформацію з різних джерел, установлюючи зв'язки між літературними творами та явищами суспільного життя. Створення письмових і цифрових продуктів

	<i>Учень/учениця:</i> - створює письмові тексти різних жанрів і стилів, дотримуючись норм сучасної української літературної мови; - редагує тексти та використовує цифрові інструменти й освітні ресурси для створення, представлення та поширення інформації. <i>Учень/учениця:</i> - застосовує мовні, літературні й комунікативні вміння в нових навчальних, соціальних і міжкультурних ситуаціях для розв'язання практичних завдань і самоосвіти; - демонструє відповідальне ставлення до використання мови як засобу спілкування, пізнання та самовираження, оцінюючи власну навчальну діяльність і визначаючи шляхи подальшого розвитку.
XI	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> усвідомлює роль української мови та літератури у формуванні національної, громадянської та культурної ідентичності, виявляючи повагу до історичної пам'яті, культурної спадщини та культурного різноманіття; аналізує взаємозв'язок мови, літератури, культури та суспільних процесів, оцінюючи їхній вплив на розвиток національної самосвідомості. 2. Усне спілкування <i>Учень/учениця:</i> використовує різні комунікативні стратегії в дискусіях, публічних виступах, дебатах і презентаціях з дотриманням норм сучасної української літературної мови та мовного етикету; - аргументовано висловлює власну позицію, адаптуючи усні висловлювання до мети спілкування, адресата та комунікативної ситуації. 3. Читання, розуміння та тлумачення тексту <i>Учень/учениця:</i> аналізує та інтерпретує художні й нехудожні тексти в історичному, культурному та соціальному контексті, визначаючи їхню проблематику, ідеї, художні особливості та авторську позицію; характеризує літературний процес кінця XIX — першої половини XX століття, включаючи модернізм, імпресіонізм, неокласицизм, літературу «Розстріляного відродження», літературу періоду Другої світової війни, українську літературу Молдови та літературу української діаспори. 4. Письмова та цифрова продукція <i>Учень/учениця:</i>

	● створює усні, письмові та цифрові тексти різних жанрів, використовуючи мовні, стилістичні та риторичні засоби відповідно до комунікативного завдання; ● редагує та вдосконалює власні тексти, ефективно використовуючи цифрові ресурси для пошуку, аналізу, систематизації та представлення інформації. 5. Рефлексія, цінності та застосування знань <i>Учень/учениця:</i> ● застосовує набуті мовні, літературні та медіакомпетентності в освітній, соціальній, міжкультурній і професійній діяльності; ● здійснює самооцінку власної мовної, читацької та комунікативної діяльності, використовуючи набуті знання для самоосвіти, громадянської активності та успішної соціалізації.
XII	КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ 1. Мовна та культурна ідентичність <i>Учень/учениця:</i> ● усвідомлює українську мову і літературу як засіб національної, громадянської та міжкультурної комунікації, аналізуючи вплив глобалізації, медіа та цифрового середовища на розвиток мови, літератури й культури; ● демонструє відповідальне ставлення до використання мови в публічному та цифровому просторі, виявляючи громадянську позицію, повагу до культурного різноманіття та готовність до міжкультурного діалогу. 2. Усна комунікація <i>Учень/учениця:</i> ● ефективно використовує комунікативні стратегії в публічних виступах, дискусіях, дебатах і презентаціях, адаптуючи мовлення до мети спілкування, аудиторії та комунікативної ситуації; ● аргументовано висловлює власні естетичні, ціннісні та дослідницькі судження, дотримуючись мовних, стилістичних і синтаксичних норм сучасної української літературної мови. 3. Читання, розуміння та інтерпретація тексту <i>Учень/учениця:</i> ● інтерпретує твори української літератури XX століття, синтезуючи інформацію з різних текстів, джерел і культурних контекстів; ● аналізує художні образи, проблематику, авторську позицію та засоби художньої виразності, критично оцінюючи зміст, достовірність і вплив медійних та інформаційних джерел. 4. Письмова та цифрова продукція <i>Учень/учениця:</i>

	• створює складні письмові та цифрові тексти різних жанрів відповідно до комунікативної мети, використовуючи цифрові ресурси, електронні словники, бази даних й інтернет-платформи; • редагує та вдосконалює тексти, створюючи аналітичні, творчі та медіапродукти з дотриманням мовних норм і принципів академічної доброчесності. 5. Ціннісне усвідомлення і застосування досвіду <i>Учень/учениця:</i> • здійснює самооцінку власної мовної, читацької та комунікативної діяльності, усвідомлюючи цінність української мови й літератури для особистісного розвитку та суспільної взаємодії; • застосовує набуті мовні, літературні та медіакомпетентності в освітніх, професійних, соціальних і міжкультурних ситуаціях, використовуючи їх для самоосвіти, громадянської активності та успішної соціальної інтеграції.
--	---

7. НОРМАТИВНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА

Національна нормативна база

- Кодекс про освіту Республіки Молдова № 152 від 17.07.2014 (опублікований 24.10.2014 у *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* № 319–324, ст. 634).
- Постанова Уряду Республіки Молдова № 114 від 07.03.2023 «Про затвердження Стратегії розвитку «Освіта 2030» та Програми її реалізації на 2023–2025 роки» (опублікована 20.04.2023 у *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* № 134–137, ст. 289).
- Наказ Міністерства освіти і досліджень Республіки Молдова (МЕС) № 2085 від 21.11.2025 «Про розробки курикулумів навчальних дисциплін загальної освіти», яким регламентовано процес розробки цього курикулуму.
- Наказ Міністерства освіти і досліджень Республіки Молдова (МЕС) № 2015/2025 «Про затвердження складу робочої групи з розробки курикулуму навчальної дисципліни «Українська мова та література»».
- Рамковий документ Національного курикулуму (CRCN), затверджений наказом Міністерства освіти і досліджень Республіки Молдова № 1272 від 23 липня 2025 року. Доступний за посиланням: https://mec.gov.md/sites/default/files/crcn_aprobat.pdf.

- Концепція розвитку Національного курикулуму (Conceptia Dezvoltării Curriculumului Național), затверджена наказом Міністерства освіти і досліджень Республіки Молдова № 55 від 15 січня 2025 року. Доступна за посиланням: https://mec.gov.md/sites/default/files/last_version_copy_compressed_1_0.pdf.
- Наказ Міністерства освіти і досліджень Республіки Молдова (МЕС) № 1090 від 08.06.2026 «Про затвердження концепцій навчальних дисциплін» (Ordinul nr. 1090 „Cu privire la aprobarea conceptiilor disciplinelor școlare”), яким офіційно затверджено концепції навчальних дисциплін, зокрема: «Російська мова та література», «Українська мова та література», «Гагаузька мова та література», «Болгарська мова та література» (рідні мови й літератури національних меншин). Доступний за посиланням: https://mec.gov.md/sites/default/files/ordinul_1090_conceptiile_disciplinelor_scolare.pdf.
- Міністерство освіти і досліджень Республіки Молдова. Оголошення про проведення громадських обговорень концепцій навчальних дисциплін «Українська мова та література», «Гагаузька мова та література», «Болгарська мова та література». Доступне за посиланням: <https://mecc.gov.md/ro/content/mec-anunta-organizarea-discutiilor-publice-privind-conceptia-disciplinei-scolare-limba-si-2>.
- Методологія розробки дисциплінарного курикулуму. Міністерство освіти і досліджень Республіки Молдова. Кишинів, 2025.

Міжнародні орієнтири

- Council of Europe (2018). Reference Framework of Competences for Democratic Culture (RFCDC), 3 vol. Strasbourg: Council of Europe Publishing. — Рамка компетенцій демократической культуры (Совет Европы).
- OECD (2019). OECD Learning Compass 2030. Paris: OECD. Доступен: <https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning/learning-compass-2030/>. — «Компас обучения 2030».
- Vuorikari, R., Kluzer, S., Punie, Y. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens — With new examples of knowledge, skills and attitudes. Luxembourg: Publications Office of the European Union. DOI: 10.2760/115376. — Европейская рамка цифровой компетентности.
- Bianchi, G., Pisiotis, U., Cabrera Giraldez, M. (2022). GreenComp — The European sustainability competence framework. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-76-46485-3. DOI: 10.2760/13286. — Европейская рамка компетенций в области устойчивого развития.
- Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01). Доступна: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C.2018.189.01.0001.01.ENG>.

- UNESCO International Bureau for Education (2024). AI Competency Framework for Students: Enabling responsible AI co-creation and citizenship in the AI era. Paris: UNESCO. Доступен: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391105> — конкретный документ, на основании которого в kurikulumе формулируются рекомендации по этичному использованию инструментов искусственного интеллекта в образовательном процессе.